

**KÂMÛS-I TÛRKÎ'DE İSİMDEN
İSİM ve FİİL TÜRETEN EKLER**

KASIM GÛR

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Prof. Dr. Gürer GÛLSEVİN

Afyon

2003

KÂMÛS-I TÛRKÎ'DE İSİMDEN İSİM ve FİİL TÛRETEN EKLER

140655

Kasım GÛR

YÛKSEK LİSANS TEZİ

140655

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Gürer GÛLSEVİN

AFYON

Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Ocak 2003

**T.C. YÛKSEK ÖĞRETİM BAKANLIĞI
KÂMÛS-I TÛRKÎ'DE İSİMDEN İSİM ve FİİL TÛRETEN EKLER
KASIM GÛR**

ÖZET

KÂMÛS-I TÜRKÎ'DE İSİMDEN İSİM ve FİİL TÜRETEN EKLER

Kasım GÜR

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Ocak 2003

Danışman: Prof. Dr. Gürer GÜLSEVİN

Çalışmamızda, Kâmûs-ı Türkî'de isimden isim ve fiil türeten ekler incelenmiştir. Türkçe sondan eklemeli bir dil olduğu için yeni bir kavram karşısında kelime türetmek kolay olmaktadır. Yeni bir kavramı ifade ederken de yapım eklerinden faydalanırız. Tanzimat dönemi bozulmamış bir dil yapısı olan dönemdir. Bu dönemi de en iyi ifade eden bir eser olduğu için Kâmûs-ı Türkî'yi seçtik. Günümüzde bilinçsiz bir şekilde kelimeler türetilmektedir. Bu da dilimizin yapısını bozmaktadır. Bunun sebebi de dilimizde türetme yollarının tam olarak belirlenememesidir. İşte bu yolda küçük bir adım atmak amacıyla yola çıkarak bu çalışmayı yaptık. Eserimiz iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde isimden isim yapan ekleri belli sınıflandırmalara tabi tutmaya çalıştık. İkinci bölümde ise, isimden fiil yapan ekleri sınıflandırmaya çalıştık. Bu çalışmada bulduğumuz verileri sonuç bölümünde ifade ettik.

ABSTRACT

NOUN TO NOUN AND THE APPENDIXES WHICH DERIVE FROM VERBS IN
KÂMÛS-I TURK

Kasım GÜR

Turkish Language and Literature Main Science Department

Afyon Kocatepe University Social Science Institute

January 2003

Supervisor: Prof. Dr. Gürer GÜLSEVİN

In our study, noun to noun and the appendixes which derive verbs are inquired in the Kâmûs-ı Turk. It is easy to derive words in the face of a new concept, because Turkish is inflectional language. While we are explaining a new concept, we use infinitive appendixes. The period of Tanzimat has an unspoiled language structure. We chose the Kâmûs-ı Turk because it is the study which signifies the best this period. Nowadays, the words are derived unconsciously, so this spoils our language structure. This is because the way of derivation isn't clear precisely. You see that I did this study for the purpose of a small stepping for this aim. My study consists of two parts. In the first part, I tried to classify the appendixes which are noun to noun. In the second part, I tried to classify the appendixes which are noun to verb. At last, I stated the result in the result part which I reached in the end of this study.

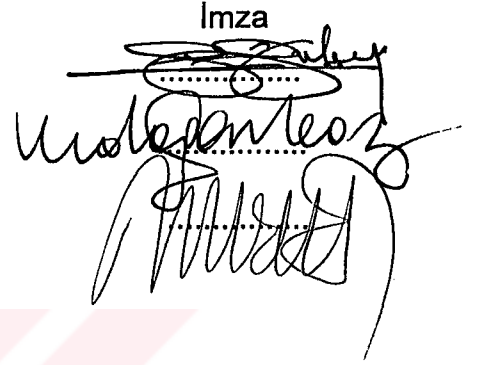
TEZ JÜRİSİ VE ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ ONAYI

Tez Danışmanı: Prof.Dr.Gürer GÜLSEVİN

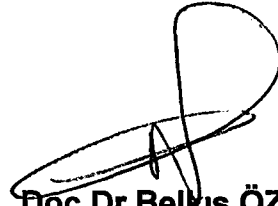
:Yrd.Doç.Dr.Erdoğan BOZ

:Yrd.Doç.Dr.Abdullah ŞENGÜL

İmza

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim dalı yüksek lisans öğrencisi Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim dalı yüksek lisans öğrencisi Kasım GÜR'ün "Kamus-ı Türki'de İsimden İsim ve Fiil Türeten Ekler" başlıklı tezi 31.01.2003 günü saat:14:00'de jüri tarafından Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Doç.Dr.Belkis ÖZKARA
MÜDÜR

ÖN SÖZ

Bu çalışma Şemsettin Sami'nin "Kâmûs-ı Türki" adlı eserindeki "isimden isim" ve "isimden fiil" yapan eklerin incelenmesi üzerinedir.

Bir dilin gelişmesi, hayata yeni giren nesne ve kavramlara kendi bünyesinden kelimeler türetebilmesiyle mümkündür. Türk dili bu yönden çok şanslı bir dildir. Çünkü, belli köklere belli eklerin getirilmesiyle yapılan türetme işi, dilimize büyük bir kullanım alanı sağlamaktadır.

Bizde, neye göre kelime türetme yapabileceğimiz belli bir kurala bağlanmamıştır. Belli bir dönemde tamamen Türkçe kelime kullanabilmek için zorlama kelimeler türetilmiştir. Bu da hem kelime türetme yollarının tam olarak bilinmemesinden hem de bu konu üzerindeki çalışmalarımızın eksik oluşundan kaynaklanmaktadır.

Biz bu çalışmada, işin hiç değilse bir bölümüne, birazcık da olsa katkıda bulunmak istedik. "Kâmûs-ı Türki"yi esas alarak, "isimden isim" ve "isimden fiil" yapım eklerini sınıflandırmaya çalıştık.

Çalışmak için bu eseri seçmemizdeki amaç; dilimizdeki kelime türetme şekillerinin devlet veya ehil olmayan kişilerce bozulmadığına inandığımız bir dönem olduğu içindir. Türkçe kelimelerin en yoğun olarak kullanıldığı dönem de Tanzimat dönemi ile Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulduğu dönem olduğuna inanıyoruz. Bu dönemdeki birçok eseri inceleyemeyeceğimiz için bu dönemi en iyi yansıtan Şemsettin Sami'nin "Kâmûs-ı Türki" adlı sözlüğünü incelemeyi uygun gördük.

Bu çalışmayı yaparken (*) işareti bulunan sözcükleri dikkate almadık. Çünkü bu kelimeler "Kâmûs-ı Türki"nin Osmanlıca olarak yazılmış orijinal eserde bulunmuyorlardı. Bunlar, daha sonradan "Kâmûs-ı Türki" Latin harflerine çevrilirken günümüzde sık kullanılan sözcükler olarak bu esere girmişlerdir. Bizim çalışmamız ise bozulmaya uğramamış bir dönemin incelemesini yapmak olduğu için bu kelimeleri dikkate almadık. Çalışmalarımızı (*) olmayan kelimelerle sınırlı tutmayı uygun gördük.

"Kâmûs-ı Türki" 1985 yılında bir kurul tarafından Latin harflerine çevrilirken bu eserde olmayıp daha sonraki sözlüklere girmiş olan sözcükler başına yıldız konularak verilmiştir. Onun için biz de yaptığımız inceleme çalışmasında yıldızlı kelimeleri dikkate almadık.

Üç ciltlik olan bu eserde öncelikle kelimeler fişlenerek kendi arasında grupta çalışması yapıldı. Daha sonra isimden isim ve fiil türeten ekler harf sırasına göre düzenlendi. Hangi eklerin ne tür isimler yaptığı gruplandırıldı.

Bu çalışmada, büyük bir sabır göstererek çalışmalarında hiçbir yardımcı esirgemeyen değerli hocam Prof. Dr. Gürer GÜLSEVİN'e; kaynak temininde yardımlarını esirgemeyen Nagehan YILDIZ YURTTEKİN'e ve eşim Demet GÜR'e teşekkürü bir borç bilirim.

Kasım GÜR
Afyon-2003

ÖZGEÇMİŞ

Kasım GÜR

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans

Eğitim

**Lisans: 1999 Afyon Kocatepe Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili
ve Edebiyatı Bölümü**

Lise: 1994 Biga İmam Hatip Lisesi

İş / İstihdam

1999 – Öğretmen. Mehmet Akif Ersoy İlköğretim Okulu, Merkez / Afyon

Kişisel Bilgiler

Doğum yeri ve yılı: Çan / Çanakkale, 10 Ocak 1976

Cinsiyeti: Erkek

Yabancı Dil

İngilizce

İÇİNDEKİLER	Sayfa
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
TEZ JÜRİSİ VE ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ ONAYI	iv
ÖN SÖZ	v
ÖZ GEÇMİŞ	vii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ NÖLÜM

İNCELEME

I. İSİMDEN İSİM YAPIM EKLERİ	8
A) +CA.....	8
1. İsimlere Gelenler	8
a) Dil İsmi Yapanlar.....	8
b) Eşya İsmi Yapanlar.....	10
c) Hastalık İsmi Yapanlar.....	10
ç) Hayvan İsmi Yapanlar.....	10
d) Oyun İsmi Yapanlar.....	10
e) Sıfat-Zarf Yapanlar.....	10
f)Akrabalık İsmi Yapanlar.....	12
g) Yer İsmi Yapanlar.....	12
2. Vasıf İsimlerine Gelenler	12
a) Bitki İsmi Yapanlar.....	12
b) Eşya İsmi Yapanlar.....	13
c) Hastalık İsmi Yapanlar.....	13
ç) Hayvan İsmi Yapanlar.....	13
d) Sıfat-Zarf Yapanlar.....	13
e) Yer İsmi Yapanlar.....	16
f) Zaman Bildirenler.....	16

B) +cAğız.....	16
1. İsimlere Gelenler.....	16
a) Küçültme,Acıma ve Sevimlilik Bildirenler.....	16
2. Vasıf İsimlerine Gelenler.....	17
C) +CAk.....	17
1. İsimlere Gelenler.....	17
a) Küçültme, Sevimlilik Bildirenler.....	17
b) Eşya İsmi Bildirenler.....	17
c) Hastalık İsmi Bildirenler.....	17
ç) Hayvan İsmi Bildirenler.....	18
2. Vasıf İsimlerine Gelenler.....	18
a) Çocuklara Hitap Sözü Yapanlar.....	18
b) Sıfat-Zarf Yapanlar.....	18
Ç) +Cl.....	18
1. İsimlere Gelenler.....	19
a) Meslek İsmi Yapanlar.....	19
b) Sıfat/Zarf Yapanlar.....	37
2. Vasıf İsimlerine Gelenler.....	40
a) Sıfat Yapanlar.....	40
D) +clk.....	41
1. İsimlere Gelenler.....	41
a) Alet İsmi Yapanlar.....	41
a) Bitki İsmi Yapanlar.....	42
c) Hastalık İsmi Yapanlar.....	42
ç) Hayvan İsmi Yapanlar.....	43
d) Organ İsmi Yapanlar.....	43
e) Unvan İsmi Yapanlar.....	43
f) Yer İsmi Yapanlar.....	44
2. Vasıf İsimlerine Gelenler.....	44
a) Bitki İsmi Yapanlar.....	44
b) Hayvan İsmi Yapanlar.....	44
c) Sıfat/Zarf Yapanlar.....	44

E) +cIl.....	45
1. İsimlere Gelenler.....	45
a) Hayvan İsmi Yapanlar.....	45
b) Sıfat/Zarf Yapanlar.....	45
2. Vasıf İsimlerine Gelenler.....	45
F) +CIn.....	46
1. İsimlere Gelenler.....	46
2. Vasıf isimlerine Gelenler.....	46
G) +dAş/+tAş.....	46
1. İsimlere Gelenler.....	46
2. Vasıf İsimlerine Gelenler.....	47
Ğ) +gA.....	47
1. İsimlere Gelenler.....	47
2. Vasıf İsimlerine Gelenler.....	47
H) +(i)l.....	48
1. İsimlere Gelenler.....	48
2. Vasıf İsimlerine Gelenler.....	48
3. Yansımalara Gelenler.....	48
I) +Il.....	48
1. İsimlere Gelenler.....	49
a) Eşya ve Alet İsmi Yapanlar.....	49
b) Hayvan İsmi Yapanlar.....	49
c) Meslek İsmi Yapanlar.....	50
ç) Sıfat/Zarf Yapanlar.....	50
d) Topluluk İsmi Yapanlar.....	81
e) Yemek İsmi Yapanlar.....	81
2. Vasıf İsimlerine Gelenler.....	81
a) Eşya ve Alet İsmi Yapanlar.....	82
b) Hayvan İsmi Yapanlar.....	82
c) Oyun Kağıdı İsmi Yapanlar.....	82
ç) Sıfat/Zarf Yapanlar.....	82
İ) +Ilk.....	84

1. İsimlere Gelenler.....	84
a) Alet/Eşya İsmi Yapanlar.....	84
b) Bitki İsmi Yapanlar.....	89
c) Hayvan İsmi Yapanlar.....	89
ç) Meslek İsmi Yapanlar.....	89
d) Mücerret İsim Yapanlar.....	98
e) Sıfat/Zarf Yapanlar.....	102
f) Topluluk İsmi Yapanlar.....	105
g) Yer İsmi Yapanlar.....	106
ğ) Yiyecek İsmi Yapanlar.....	109
2. Vasıf İsimlerine Gelenler.....	109
a) Alet/Eşya İsmi Yapanlar.....	109
b) Bitki İsmi Yapanlar.....	110
c) Hastalık İsmi Yapanlar.....	110
ç) Meslek İsmi Yapanlar.....	110
d) Mücerret İsim Yapanlar.....	111
e) Sıfat/Zarf Yapanlar.....	133
f) Topluluk İsmi Yapanlar.....	134
g) Yer İsmi Yapanlar.....	135
J) +(1)msİ.....	135
1. İsimlere Gelenler.....	135
2. Vasıf İsimlerine Gelenler.....	135
K) +(1)ncl.....	136
1. İsimlere Gelenler.....	136
2. Vasıf İsimlerine Gelenler.....	136
a) Sıralama Sayı Bildirenler.....	136
L) +slz.....	137
1. İsimlere Gelenler.....	137
a) İsim Yapanlar.....	137
b) Sıfat Yapanlar.....	138
2. Vasıf İsimlerine Gelenler.....	147
M) +(ş) Ar.....	147

1. İsimlere Gelenler.....	147
2. Vasıf İsimlerine Gelenler.....	147
a) Sıra Sayı İfade Edenler.....	148
N) +tL.....	148
1. İsimlere Gelenler.....	148
2. Vasıf İsimlerine Gelenler.....	149
3. Yansımalara Gelenler.....	149
O) +sAl.....	150
1. İsimlere Gelenler.....	150
2. Vasıf İsimlerine Gelenler.....	150
Ö) +sI.....	151
1. İsimlere Gelenler.....	151
2. Vasıf İsimlerine Gelenler.....	151
P) +z.....	151
1. İsimlere Gelenler.....	151
2. Vasıf İsimlerine Gelenler.....	151
II. İSİMDEN FİİL YAPIM EKLERİ.....	153
A) +A-.....	153
1. İsimlere Gelenler.....	153
a) Geçişli Olanlar.....	153
b) Geçişsiz Olanlar.....	153
2. Vasıf İsimlerine Gelenler.....	154
a) Geçişli Olanlar.....	154
b) Geçişsiz Olanlar.....	154
3. Yansımalara Gelenler.....	154
B) +(a)l-	154
1. İsimlere Gelenler.....	154
a) Geçişli Olanlar.....	155
b) Geçişsiz Olanlar.....	155
2. Vasıf İsimlerine Gelenler.....	155
a) Geçişli Olanlar.....	155
b) Geçişsiz Olanlar.....	155

C) +(a)r-	156
1. İsimlere Gelenler.....	156
a) Geçişli Olanlar.....	156
b) Geçişsiz Olanlar.....	156
2. Vasıf İsimlerine Gelenler.....	156
a) Geçişli Olanlar.....	156
b) Geçişsiz Olanlar.....	157
3. Yansımalara Gelenler.....	157
a) Geçişli Olanlar.....	157
b) Geçişsiz Olanlar.....	157
Ç) +dA-	157
1. İsimlere Gelenler.....	158
a) Geçişli Olanlar.....	158
b) Geçişsiz Olanlar.....	158
2. Yansımalara Gelenler.....	158
a) Geçişli Olanlar.....	158
b) Geçişsiz Olanlar.....	158
D) +I-	160
1. İsimlere Gelenler.....	161
a) Geçişli Olanlar.....	161
b) Geçişsiz Olanlar.....	161
E) +IA-	161
1. İsimlere Gelenler.....	161
a) Geçişli Olanlar.....	161
b) Geçişsiz Olanlar.....	174
2. Vasıf İsimlerine Gelenler.....	176
a) Geçişli Olanlar.....	176
b) Geçişsiz Olanlar.....	178
3. Yansımalara Gelenler.....	179
a) Geçişli Olanlar.....	179
b) Geçişsiz Olanlar.....	179
F) +lAn-.....	181

1. İsimlere Gelenler.....	181
a) Geçişli Olanlar.....	181
b) Geçişsiz Olanlar.....	181
2. Vasıf İsimlerine Gelenler.....	185
a) Geçişli Olanlar.....	185
b) Geçişsiz Olanlar.....	186
G) +IAş-	187
1. İsimlere Gelenler.....	187
a) Geçişli Olanlar.....	187
b) Geçişsiz Olanlar.....	187
<i>ba) Bir Vasıf Kazanmayı Anlatanlar .....</i>	<i>187</i>
<i>bb) İşteş (Karşılıklı) Fiiller Yapanlar.....</i>	<i>187</i>
2. Vasıf İsimlerine Gelenler.....	188
a) Geçişli Olanlar.....	188
b) Geçişsiz Olanlar.....	188
<i>ba) Bir Vasıf Kazanmayı Anlatanlar .....</i>	<i>188</i>
<i>bb) İşteş (Karşılıklı) Fiiller Yapanlar.....</i>	<i>190</i>
Ğ) +sA-/+sI-	190
1. İsimlere Gelenler.....	190
a) Geçişli Olanlar.....	190
b) Geçişsiz Olanlar.....	190
2. Vasıf İsimlerine Gelenler.....	190
a) Geçişli Olanlar.....	190
b) Geçişsiz Olanlar.....	191
H) +(1)msA-	191
1. İsimlere Gelenler.....	191
2. Vasıf İsimlerine Gelenler.....	191
a) Geçişli Olanlar.....	191
b) Geçişsiz Olanlar.....	191
III. SONUÇ.....	192
IV. KAYNAKÇA	198

GİRİŞ

I.PROBLEM:

Türkçe sondan eklemeli bir dildir. Hem isim ve fiil çekimini, hem de isim ve fiil türetmeyi eklerle yapar. Özellikle Türk dilinin kelime türetme işini eklerle yapıyor olması, zenginleşmesi için önemli bir araçtır. Ancak, hangi eklerin, hangi tür kelimeleri hangi tür isim ya da fiil yaptığı üzerinde ayrıntılı çalışmalar yapılması gerekir. Dilimizde henüz bu konuda belli bir kural ortaya konulmamıştır.

II.AMAÇ:

Tezimizin amacı; “Kâmûs-ı Türkî”de geçen Türkçe asıllı kelimelerdeki “isimden isim” ve “isimden fiil” türeten eklerin fonksiyonlarının ayrıntılı bir biçimde incelenmesi ve sınıflandırma çalışması yapmaktır.

III.SINIRLILIKLAR:

Türkçede eklerin fonksiyonları belirlenirken hangi kaynaklar incelenmelidir? Elbette, bugün yaşayan yazı dilimizin ürünleri ve sözlükleri ölçü alınmamalıdır. Çünkü bunlardaki bazı kelimeler Türkçenin sözcük türetme kurallarına uymamaktadır. Bu konuda bizim en sağlıklı dönem olarak gördüğümüz Tanzimat dönemini incelemeyi uygun gördük. Çünkü, bu dönemde dilimizde henüz zorlama kelimeler türetilmemiştir. Bu dönemi inceleyerek en sağlıklı sonuca ulaşabileceğimizi düşündük. Bu dönemdeki eserleri tek tek incelemenin zorluğunu da bildiğimiz için, bu dönemin kelime yapısını en iyi ifade ettiğine inandığımız “Kâmûs-ı Türkî”yi incelemeyi uygun gördük. Bu çalışmada “Kâmûs-ı Türkî”de geçen “isimden isim” ve “isimden fiil” türeten eklerinin fonksiyonlarını incelemeye çalıştık.

IV. TÜRKÇE GRAMERLERDE “İSİMDEN İSİM” ve “İSİMDEN FİİL” TÜRETEN EKLER

Dilimizin bazı gramerlerinde “isimden isim” ve “isimden fiil” türeten ekler şöyle sıralanmıştır:

A) MUHARREM ERGİN'İN TASNİFİ¹

1. İsimden İsim Yapma Ekleri

-lık, -lik, -luk, -lük

-cı, -ci, -cu, -cü, -çı, -çi, -çu, -çü

-lı, -li, -lu, -lü

-sız, -siz, -suz, -süz

-ki

-cık, -cik, -cuk, -cük

-cak, -cek

-cığaz, -ciğez, -cuğaz, -cüğez

-cağız, -ceğiz

-ca, -ce, -ça, -çe

-daş, -taş

-ncı, -nci, -ncu, -ncü

-ar, -er, -şar, -şer

-z

-sı, -si, -su, -sü

-msı, -msi, -msu, -msü

-mtrak

-rak, -rek

-lı (-li, -lu, -lü) ....-lı (-li, -lu, -lü)

-layın, -leyin

-cılayın, -cileyin

-an, -en

-kek

-kan

-ç

-ka, -ge

-cıl, -cil, -cul, -cül, -çıl, -çil, -çul, -çül

-dırık, -dirik, -duruk, -dürük

¹ Muharrem ERGİN, *Türk Dil Bilgisi*, Bayrak Yayınları, İstanbul, 1993, s.205-316.

-man, -men

-aç, -eç

-şın, şin

-ak, -ek

-k

-z

-t

-ti, -ti, -tu, -tü

-az, -ez

-ay, -ey

-l

-sul, -sül, -sıl, -sil

-sal

-gil, -gil, -gul, -gül, -kıl, -kil, -kul, -kül

-sa, -se

2. İsimden Fiil Yapma Ekleri

-la-, -le-

-al-, -el-

-l-

-a-, -e-

-ı-, -i-, -u-, -ü-

-ar-, -er-

-da-, -de-, -ta-, -te-

-kır-, -kir-, -kur-, -kür-

-k-

-r-

-sa-, -se-

-msa-, -mse-

A) TAHSİN BANGUOĞLU'NUN TASNİFİ²

1. İsimden Üreme İsimler

1. *-ce* adları
2. *-ce* Zarfları
3. *-cek* Adları
4. *-ci* Adları
5. *-cin* Adları
6. *-cil* Adları
7. *-cin* Adları
8. *-çil* Sıfatları
9. *-de* Zarfları
10. *-dek* Adları
11. *-dem* Adları
12. *-den* Zarfları
13. *-deş* Adları
14. *-dirik* Adları
15. *-e* Zarfları
16. *-eç* Adları
17. *-edek* Zarfları
18. *-eği* Adları
19. *-ek* Adları
20. *-elek* Adları
21. *-en* Adları
22. *-eri* Zarfları
23. *-ez* Adları
24. *-i* Zamirleri
25. *-il* Sıfatları
26. *-im* Adları

---

² Tahsin BANGUOĞLU, *Türkçenin Grameri*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2000, s.:159-224.

27. *-imser* Sıfatları
28. *-imsi* Sıfatları
29. *-imtik* Sıfatları
30. *-imtrak* Sıfatları
31. *-in* Zarfları
32. *-in* Adları
33. *-in* Adları
34. *-iş* Adları
35. *-it* adları
36. *-iz* Sıfatları
37. *-ki* Sıfatları
38. *-le* Zarfları
39. *-lek* Adları
40. *-leme* Zarfları
41. *-ler* Adları
42. *-leyin* Zarfları
43. *-lez* sıfatları
44. *-li* Sıfatları
45. *-lik* Adları
46. *-men* Sıfatları
47. *-re* Zarfları
48. *-rek* Sıfatları
49. *-sek* Adları
50. *-si* Sıfatları
51. *-sik* Sıfatları
52. *-siz* Sıfatları
53. *-ti* Adları

2. İsimden Üreme Fiiller

1. *-de-* Fiilleri
2. *-e-* Fiilleri
3. *-el-* Fiilleri

4. *-en-* Fiilleri
5. *-er-* Fiilleri
6. *-eş-* Fiilleri
7. *-et-* Fiilleri
8. *-i-* Fiilleri
9. *-ik-* Fiiller
10. *-imse-* Fiilleri
11. *-ir-* Fiilleri
12. *-irge-* Fiilleri
13. *-kir-* Fiilleri
14. *-le-* Fiilleri
15. *-len-* Fiilleri
16. *-leş-* Fiilleri
17. *-re-* Fiilleri
18. *-se-* Fiilleri
19. *-si-* Fiilleri

V. YÖNTEM:

Tezi hazırlarken bu amaca uygun en güvenilir kaynak olarak “Kâmûs-ı Türki”nin fişlenmesini uygun bulduk. Bunun için de Tercüman Gazetesi tarafından yayımlanan “Temel Türkçe Sözlük”ü kullandık. Bu yayında, “Kâmûs-ı Türki”de olmayan ve sonraki günlük konuşmalarımızda kullanılan kelimeler de eklenmiş bunların başına (*) işareti konularak verilmiştir.

Fişlediğimiz kelimeler önce “isimden isim” ve “isimden fiil” türeten ekler olarak ayrılmıştır. “İsimden isim” yapım ekleri şu şekilde sıralanmıştır:

I. İsimden İsim Yapım Ekleri

A) Ek

1. İsimlere Gelenler

- a) Alet İsmi Yapanlar
- b) Hayvan İsmi Yapanlar
- c) Organ İsmi Yapanlar

ç) Sıfat/Zarf Yapanlar vb.

2. Vasıf İsimlerine Gelenler

a) Alet İsmi Yapanlar

b) Hayvan İsmi Yapanlar

c) Organ İsmi Yapanlar

ç) Sıfat/Zarf Yapanlar vb.

3. Yansımalar

II. İsimden Fiil Yapım Ekleri

A) Ek

1. İsimlere Gelenler

a) Geçişli Olanlar

b) Geçişsiz Olanlar

2. Vasıf İsimlerine Gelenler

a) Geçişli Olanlar

b) Geçişsiz Olanlar

3. Yansımalar

a) Geçişli Olanlar

b) Geçişsiz Olanlar

VI. SONUÇ:

Sonuç bölümünde ise, sınıflandırdığımız eklerin sayılarını gösteren bir tablo yapılmıştır. Bu tabloda hangi isimden isim türeten eklerin isimlere, vasıf isimlerine ve yansımalara geldiği ve ne ismi yaptığı sayılarıyla birlikte verilmiştir. Yine isimden fiil türeten eklerinin hangi isimlere geldiğinde geçişli, hangi isimlere geldiğinde ise geçişsiz fiiller yaptıkları sınıflandırılmaya çalışılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

İNCELEME

I. İSİMDEN İSİM YAPIM EKLERİ

A) +CA

Aslında çekim eki olan bu ek kalıplaşarak veya fonksiyon değiştirerek eskiden beri yapım eki halinde de kullanılmaktadır. Aslında eşitlik bildiren bu ek yapım eki olarak kavim isimlerinden dil, lehçe ve şive isimleri yapmakta kullanılır.³ Bunun yanında sıfat/zarf yapmakta da kullanılır. Bu ekin baştan çekim eki olduğu zamanla değişerek yapım eki olarak da kullanılmaya başlandığı görüşü⁴ ağırlık kazanmıştır.

1.İsimlere Gelenler

a) Dil İsmi Yapanlar

Berber+ce: Berber dili.

---

³ Bkz. ERGİN, s.158.

⁴ Zeynep KORKMAZ, "Türk Dilinde +ça Eki ve Bu Ek İle İlgili Yapılan İsim Teşkilleri Üzerine Bir Deneme", *Türk Dili Üzerine Araştırmalar I*, TDK, Ankara, 1995, s.12-84.

- Boşnak+ça: Boşnak dili.
- Bulgar+ca: Bulgarların konuştuıkları dil.
- Çağatay+ca: Çağatay Türkleri'nin konuştuıkları dil, Doğu Türkçesi.
- Çek+çe: Çek dili.
- Çerkes+çe: Çerkes dili.
- Çin+ce: Çin dili.
- Çingâne+ce: Çingenelerin konuştuıkları dil.
- Felemenk+çe: Felemenk dili.
- Firenk+çe: Firenk dili.
- Fransız+ca: Fransız dili.
- Gürcü+ce: Gürcü dili.
- Hırvat+ça: Hırvat dili.
- İspanyol+ca: İspanyol dili.
- İbrani+ce: İbrani dili.
- İngiliz+ce: İngiliz dili.
- Latin+ce: Eski Romalıların konuştuıkları dil.
- Leh+çe: Lehlilerin konuştuıkları dil.
- Macar+ca: Macarların konuştuıkları dil.
- Maltız+ca. Maltalıların konuştuıkları dil.
- Moğol+ca: Moğol dili.
- Moskof+ça. Rus dili.
- Nemçe+ce: Alman dili.
- Osmanlı+ca: Osmanlı lisanı, Batı Türkçesi.
- Portekiz+ce: Portekiz dili.
- Roman+ca: Romanların konuştuıkları dil.
- Rum+ca: Rum dili.
- Rus+ça: Rusların konuştuıkları dil.
- Sırp+ça: Sırp lisanı.
- Süryani+ce: Süryanilerin konuştuıkları dil.
- Türk+çe: Türk dili.
- Ulah+ça: Ulahların konuştuıkları dil.
- Yahudi+ce: Yahudilerin konuştuıkları dil.

b) Eşya İsmi Yapanlar

bilek+çe: Bileğe takılan bağ, kelepçe.

çekme+ce: 1. Masa ve yazıhanenin çekilerek açılan gözü. 2. Çekilen gözleri olan küçük sandık veya dolap. 3. Bir gözlü ve dört ayaklı küçük yazıhane. 4. Çekmesiz, ufak tefek ve çoklukla kıymetli şeylerin bulunduğu sandık.

kapan+ca: 1. Küçük kuş kapağı. 2. Hile, düzen.

kemen+çe: Küçük keman.

c) Hastalık İsmi Yapanlar

boğma+ca: 1. Boğazı tıkar gibi gelen bir çeşit şiddetli öksürük. 2. Daha çok çocuklarda şiddetli öksürük nöbetleri ile görülen bulaşıcı bir hastalık.

ç) Hayvan İsmi Yapanlar

atma+ca: Alıştırılarak kuşlara saldıran bir cins yırtıcı kuş.

bozum+ca: Bir cins kertenkele.

yağmur+ca: Bir cins küçük geyik.

d) Oyun İsmi Yapanlar

bilme+ce: Ne olduğunun bilinmesini başkalarından istemek için üstü kapalı söylenen şey.

kapma+ca: Kapıp kaçarak elde edilen şey, kapma.

e) Sıfat/Zarf Yapanlar

arap+ça: Arapların tutum ve durumlarına uygun, bunlara bağlı ve bunlarla ilgili.

arnavut+ça: Arnavut dili ile, Arnavutlara benzer şekilde.

asker+ce: Askere yakışır biçimde olan.

- berber+ce: Berber kavminin yolu yordamınca veya konuştuğu dilde olan.
- boşnak+ça: Boşnakların dilinde ve onlara has olan tarz ve üslupta.
- bulgar+ca: Bulgar dilinde, Bulgarların yaptıkları biçimde ve tuttıkları yolda olan.
- bun+ca: Bu kadar, bu derece, çok.
- çağatay+ça: Çağatay Türkleri ile ilgili veya onlara yaraşır olan.
- çek+çe: Çek dilinde, Çeklerin yaptıkları biçimde ve tuttıkları yolda olan.
- çerkes+çe: Çerkeslerin tarz veya yoluna uygun.
- çin+ce: Çinlilerin yaptıkları biçimde, tuttıkları yolda olan, onlara ait ve onlarla ilgili.
- çocuk+ça: Çocuklara yakışır şekilde.
- esnaf+ça: 1. Esnafa yakışır bir şekilde. 2. Esnaf sıra ve düzeninde, esnaf arasında.
3. Tutumlu davranarak.
- eşek+çe: Eşeğe yakışır bir şekilde, budalaca.
- felemenk+çe: Felemenklerin dilinde ve onların yaptıkları tarzda olan.
- firenk+çe: Firenklerin yaptıkları biçimde, firenk dilinde olan.
- fransız+ca: Fransızların yaptıkları biçimde ve tuttıkları yolda, Fransız dilinde olan.
- görme+ce: 1. Görmek şartıyla. 2. Göz tahmini ile.
- gürcü+ce: Gürcülerin tarzında, dilinde olan.
- hayvan+ca: Hayvan gibi, ancak hayvanın davranacağı şekilde.
- hırvat+ça: Hırvat tarzında veya dilinde.
- ispanyol+ca: İspanyol tarzında ve dilinde.
- ibrani+ce: İbranilere ait ve onlarla ilgili.
- ingiliz+ce: İngilizlere has, İngiliz usulüne uygun.
- insan+ca: İnsana yakışır, insanlığa uygun.
- kadın+ca. Kadınlar gibi, kadına yakışır biçimde ve yolda.
- kardaş+ça: Kardaşa yakışır.
- kesme+ce: Kesilip müşteriye gösterilen.
- latin+ce: Eski Romalılarda ve onların dilleryle ilgili.
- leh+çe: Lehlilerin dilinde veya Lehlilerin tarz ve usulünde olan.
- macar+ca: Macar kavmi ile ilgili.
- maltız+ca: Malta halkının yolu yordamına uygun veya Malta adasında konuşulan dilde olan.
- moğol+ca: Moğol halkına has, Moğollarla ilgili veya Moğol dilinde olan.

- moskof+ça: Rusça, Rusların yaptıkları gibi, Rus tarzında veya Rus dilinde olan.
- müslüman+ca: 1. Müslüman tarzında, müslümana yaraşır yolda, müslüman dilinde ve yazısında. 2. Doğru, bağlılık ve doğrulukla.
- nemçe+ce: Alman veya Avusturyalı tarzında, usulünde ve dilinde olan.
- osmanlı+ca: Osmanlılara ait ve onunla ilgili.
- portekiz+ce: Portekizlerin usulünde veya Portekiz dilinde.
- roman+ca: Romanya halkı ile ilgili ve bu halka ait.
- rum+ca: Rum kavim ve soyu ile ilgili veya ona ait.
- rus+ça: Rusların tarzında ve haline uygun veya dillerinde olan.
- sırp+ça: Sırp dilinde veya bu kavmin tarz ve dilinde olan.
- süryani+ce: Süryanilerin tarz ve usulünde veya dilinde olan.
- türk+çe: Türk milletine ait ve bunların niteliklerine uygun.
- ulah+ça: Ulah dilinde veya bunlara ait tarz ve halde.
- yahudi+ce: Yahudi tarzı, usulü ve dilinde olan.
- yunan+ca: Eski yunan tarz ve usulünde veya dilinde olan.
- zeybek+çe: Zeybeklerin davranış ve biçiminde olan veya bu tarzda olarak.
- ziyade+ce: Az çok, az fazla, çokça, hayli.

f) Akralık İsmi Yapanlar

görüm+ce: Karıya göre kocanın kızkardeşi.

g) Yer İsmi Yapanlar

çekme+ce: 1. Çekilip tekrar konan veya açılıp kapanan köprü. 2. Fırtınada gemilerin sığındığı küçük liman, rüzgardan korunmuş küçük körfez.

2. Vasıf İsimlerine Gelenler

a) Bitki İsmi Yapanlar

buran+ca: Sığır dili türünden bir bitki.

deli+ce: Buğday ve bilhassa çavdar ekini içinde biten hastalıklı siyah bir tane.

kaplı+ca: Buğday arasında biten bir tahıl türü.

kurtlu+ca: 'Yerpalamudu' ve 'sarımsak otu' da denilen, beyaz ve saçaklı kurtluca gibi türleri olan bir cins bitki.

sütlü+ce: Bir cins sütleğen.

b) Eşya İsmi Yapanlar

kızıl+ca: Kadınların yüzlerine sürdükleri bir çeşit boya.

c) Hastalık İsmi Yapanlar

yarım+ca: 1. Başın yarısının ağrması. 2. Vücudun yarısına gelen felç, inme.

ç) Hayvan İsmi Yapanlar

kakır+ca: Kuzey ülkelerinde bulunan büyük bir dağ sıçanı.

sarı+ca: Yabani arı.

yumuşak+ça: Omurgasız, yumuşak vücutlu bir hayvan.

d) Sıfat/Zarf Yapanlar

ahmak+ça: 1. Az ahmak, ahmaksı, ahmağa benzer.

ak+ça: Beyazımsı, beyazca, akımsı.

akıllı+ca: Doğru, yerinde, mantıklı.

al+ca: 1. Parlak kırmızıya çalar renkte. 2. Ala çalar doru (at).

ala+ca: Karışık renkli.

alçak+ça: Az alçak, pek yüksek olmayan.

arsız+ca: Utanmayarak, utanmaksızın.

başka+ca: 1. Ayrıca ayrı olarak. 2. Hususî olarak.

başlı+ca: En önde bulunan, en esaslı, en seçkin.

bencil+ce: Bencile yaraşır şekilde.

- boz+ca: Boz rengine çalar, bozumsu.
- böyle+ce: 1. Aynen bu şekilde, tıpkı bu biçimde. 2. Sonunda.
- budala+ca: 1. Ahmakça. 2. Az ahmak, ahmağa benzer, pek akıllı olmayan.
- büyük+çe: 1. Biraz büyük, irice. 2. Üzerinde durulması gereken, mühim.
- çaylak+ça: Biraz çaylak, toyca, biraz tecrübesiz.
- çirkin+ce: Az çirkin, şirince çirkin.
- çoban+ca: Çobanlara yaraşır ve yakışır biçimde olan.
- çok+ça: Az fazla, fazlaca, oldukça.
- deli+ce: 1. Deli gibi hareket eden. 2. Herşeyin yabanisi, zararlısı, azgını.
- dikkatli+ce: Oldukça dikkat ve özen göstererek.
- doğru+ca: Doğrudan doğruya, dolaşmayarak, arada vasıta olmaksızın.
- dost+ça: Dost gibi, dosta yakışır şekilde.
- düz+ce: Sade, basit, gösterişsiz.
- edepsiz+ce: Edepsizlikle, terbiyesizce.
- eğri+ce: Az eğri, pek doğru olmayan.
- ekşi+ce: Az ekşi, ekşimsi.
- enli+ce: Oldukça geniş, pek dar olmayan.
- ensiz+ce: Az dar, çok geniş olmayan.
- erkek+çe: Erkeğe yakışır biçimde, mertçe.
- erken+ce: Az erken, çok geç olmayarak.
- eski+ce: Az eski, eskimsi.
- esmer+ce: Az esmer, buğday rengine benzer.
- etraflı+ca: Oldukça ayrıntılı, hayli geniş.
- evvel+ce: 1. Biraz evvel, önce. 2. Daha evvel, ondan önce.
- farklı+ca: Biraz değişmiş, biraz iyileşmiş.
- gizli+ce: Saklı olarak.
- gök+çe: Mavimsi, mavimtrak.
- görgüsüz+ce: Biraz görgüsüz.
- gürültüsüz+ce: Oldukça sessiz.
- güzel+ce: 1. Az veya hayli güzel. 2. Oldukça iyi. 3. Dikkatli ve yavaşçacık.
- hayli+ce. Çokça iyice.
- hoş+ça: İnce, güzelce, zararsız.

- imansız+ca: Merhametsizce.
- insaflı+ca: Biraz vicdanlı ve merhametli.
- insafsız+ca: Vicdansızca, merhametsizce.
- iri+ce: Az veya oldukça iri cüsseli.
- iyi+ce: 1. Biraz veya oldukça iyi. 2. Çok, tamamıyla, bütünüyle.
- kara+ca: Siyah, esmer.
- katolik+çe: Katolik mezhebi ve katolik mezhebinde bulunanların usulüne, yolu yordamına göre.
- kısa+ca. Az kısa, çok uzun olmayan.
- kızıl+ca: Kırmızımsı, kırmızıya çalar.
- kibar+ca: Kibar, yani büyük ve zarif kimselere yakışır biçimde ve durumda.
- kolay+ca: Pek zahmetli olmayan, oldukça kolay.
- külfetsiz+ce: 1. Emek ve sıkıntı çekmeden. 2. Teklifsiz, merasime uymaksızın.
- ön+ce: Evvelce, evvelden.
- pek+çe: 1. Çokça, fazlaca. 2. Hızlıca, yüksekçe sesle.
- sarı+ca: Az sarı, sarıya çalar.
- sathî+ce: Dış yüzdenden ve derinlemesine inmeden.
- seçme+ce: Seçmekle alınıp satılan.
- semiz+ce: Az veya oldukça semiz ve yağlı.
- serseri+ce: Serseri kılığında, serseri gibi.
- seyrek+çe: 1. Pek sık olmayan. 2. Zamanca az aralıklı.
- soğuk+ça: Az veya oldukça soğuk olan.
- sulu+ca: Az sulu veya suyu bolca olan.
- şöyle+ce: Bu sebeple, bu şekilde.
- tatlı+ca: Az tatlı, tatlımsı.
- teklifsiz+ce: Arada, teklife, saygıya, çekinmeye gerek görmeksizin.
- temiz+ce: Oldukça temiz.
- tok+ça: Kalınca, dolgunca.
- uslu+ca: Oldukça akıllı ve terbiyeli.
- uzak+ça: Az irak ve uzak.
- uzun+ca: Biraz veya hayli uzun.
- vahşi+ce: Vahşilikle, tabanice.

yalın+ca: 1. Büsbütün tek ve yalnız. 2. Büsbütün çıplak.

yalnız+ca: 1. Tenhaca. 2. Belli hal ve şartların dışına çıkmaksızın.

yavaş+ça: Yavaşçacık.

yeni+ce: 1. Yakın günlerde. 2. Az veya oldukça yeni.

zahmetsiz+ce: Zahmet ve sıkıntı çekilmeksizin.

zengin+ce: Az veya oldukça varlıklı.

zor+ca: 1. Oldukça zor. 2. Zor bir şekilde.

e. Yer İsmi Yapanlar

ılı+ca: Tabii sıcak su.

kaplı+ca: Sıcak maden suyu, ılıca.

kaynar+ca: 1. Sıcak maden suyu banyosu. 2. Şimdi Bulgaristan sınırları içinde bulunan bir yer. 3. Kaynatılarak hastalara içirilen pekmez, yağ ve baharattan yapılan içecek. 4. Kaynak.

f) Zaman Bildirenler

n+ce: Geçmiş zaman, geçmiřteki bölüm.

B) +cAğız

Bu ek daha çok küçültme, sevgi ve zavallılık ifade eder. Yalnız bu ekte zavallılık ifadesi daha fazladır. Genelde “+cağız” şeklinde kullanılması daha rağbet görmektedir. Bugün yazı dilinde işlek olarak kullanılmaktadır.⁵

1.İsimlere Gelenler

a) Küçültme, Acıma ve Sevimlilik Bildirenler

adam+cağız: Küçük, düşkün, zavallı veya acınacak durumda adam

⁵ Bkz. ERGİN, s.157.

çocuk+cağız: Küçük çocuk.

2.Vasıf İsimlerine Gelenler

Yok.

C) +cAk

Bu ek Türkçede başlangıçtan beri kullanılan, fakat işlekliliği gün geçtikçe azalan bir ektir.Yapım eki olarak başlıca fonksiyonu küçültme ve sevgi ifade etmektir.Bu hali ile “+cık” ekine benzemektedir.⁶ Hatta “+cık” ekinin daha sonra ortaya çıktığına bakılırsa bu ekten türemesi muhtemeldir. “+cak” ve “+cık” ekleri kendisinden önce gelen bazı kelimelerde ünsüz düşmesine sebep olabilirler.⁷

1.İsmlere Gelenler

a) Küçültme, Sevimlilik Bildirenler

çocuk+cak: Küçük çocuk. (Daha çok sevgi için kullanılır.)

b) Eşya İsmi Yapanlar

bürüm+cek: Koza gibi yumaklanmış şey.

bürün+cek: 1. İpekböceği kozasının teli, ham ipek. 2. Böyle ipekten yapılmış ince bez.

oyun+cak: 1. Çocuk eğlenceliği. 2. Ehemmiyetsiz ve lüzumsuz şey.

c) Hastalık İsmi Yapanlar

hıyar+cak: Hıyar biçiminde ortaya çıkan bir şiş.

⁶ Bkz. ERGİN, s.156.

⁷ Rıdvan ÖZDEMİR, “Yapım Eklerinin Nitelikleri, Sınırları, İşlevleri ve Sorunları”, *Türk Gramerinin Sorunları II*, Ankara, 1999, s.319-324.

sağlı(k)+cak: 1. Dirilik, yaşayış. 2. Sıhhat.

yumru+cak: 1. Veba hastalığının belirtisi olmak üzere koltuk altında veya kasıkta çıkan ur. 2. Veba hastalığı.

ç) Hayvan İsmi Yapanlar

örüm+cak: 1. Hařereleden bir hayvan.

2. Vasıf İsimlerine Gelenler

a) Çocuklara Hitap Sözü Yapanlar

yumru+cak: Yaramaz küçük çocuklara söylenir.

b) Sıfat/Zarf Yapanlar

çabu(k)+cak: 1. Çok çabuk, çabuk ve gürültüsüzce. 2. Kısa zamanda ve kolay bir şekilde.

gök+çek: Güzel, şirin.

ılı(k)+cak: Pek az sıcak.

şimdi+cak: Tam bu zamanda

yalın+cak: Yalınca.

ç) +CI

Bu ek Türkçenin eskiden beri kullanılan ve işlekliliğini kaybetmemiş belli başlı isimden isim yapma eklerinden biridir. Günümüzde de canlı bir şekilde varlığını sürdürmektedir. Başlıca fonksiyonu meslek ismi ve uğraşmayla ilgili isimler yapmasıdır. Bu ek çoğunlukla meslek isim ve sıfatları yaptığı için sıfatlardan isim yapmaya pek uygun değildir.⁸

⁸ Bkz. ERGİN, s.148.

1. İsimlere Gelenler

a) Meslek İsmi Yapanlar

açkıcı: Cila veren, parlatan sanatkar.

ağdaıcı: Şeker, pekmez vb.den yapışıp uzar kıvamda şekerleme ve macun yapan ve satan kimse.

akınacı: Düşman topraklarına yağma için hücum eden atlı asker.

altınacı: 1. Altını işleyerek çeşitli süs eşyaları yapan sanatkar. 2. Altını yaprak haline getiren usta.

anbaracı: Gümrükte veya diğer bir dairede anbarın korunması ile vazifeli kimse.

arabacı: 1. Araba yapan sanatkar. 2. Araba süren kimse.

arakçı: hırsız.

arpaacı: Arpa ve özellikle hayvan yemi satan kimse.

arpağacı: Üfürükçü.

arlanacı: Aslanı koruyup bakan veya aslan seyrettiren kimse.

askıacı: 1. Gelin odalarını askılarla süsleyen kimse. 2. Pantolon askısı yapan veya satan kimse.

aşçı: 1. Bir ev veya konakta yemek pişirmekle görevli kimse. 2. Hususi bir dükkanda yemek pişirip para karşılığında satan kimse, lokantacı.

aşıacı: 1. Aşı vuran doktor veya sağlık memuru. 2. Ağaç aşılama işini yapan kimse.

aşlıkçı: Erzak müteahhidi.

ateşçi: Vapurda kazanın ateşini yakıp idare eden kimse.

avacı: 1. Av avlayan. 2. Ava düşkün kimse.

ayakçı: Ayak işleri gören, ayak işlerinde kullanılan kimse.

ayaracı: Esnaf terazilerini ve başka tartı aletlerini kontrol etmekle görevli belediye memuru.

aylakçı: Belli bir işi olmayıp gündelikle çalışan işçi.

aynaacı: 1. Ayna yapan veya satan kimse. 2. Göz boyayıp aldatmaya çalışan, hileci.

badanaacı: Duvarları badana eden kimse, bu yoldan geçinen adam.

bağacı: Bir bağa bakan ve bağ işleyip üzüm yetiştirmekle uğraşan adam, bağa bakmak sanatını bilen adam.

bakır+cı: Bakırdan kaplar yapan sanatkar.

balık+çı: Balık tutan ve satan adam, balık avcısı.

balon+cu: 1. Balon kullanan, balonla havaya yükselen adam. 2. Oyuncak balon yapan veya satan adam.

balta+cı: 1. Saray hizmetçilerinin bir sınıfı. 2. Yangına balta ile giden itfaiyeciler.

bardak+çı: Bardak yapan ve satan adam.

barut+çu: Barut yapan, barut fabrikatörü.

basma+cı: 1. Tülbent üzerine kalıp basan kimse. 2. Matbaacı. 3. Basma yapan ve satan kimse.

başak+çı: orak zamanı dökülüp tarlada kalan başakları toplayan fakir.

baş+çı: Koyun başlarını pişiren veya satan adam.

başmak+çı: 1. Ayakkabı yapan kimse. 2. Camilerde içeri girilirken çıkarılan ayakkabıları bekleyen, gözetken kimse.

bedel+ci: Askerlerin erzak pusulalarını alıp satarak bundan faydalanan ve kazanç sağlayan kimse.

bek+çi: Bir şeyi veya bir yeri bekleyip korumakla görevli kimse, koruyucu.

beşik+çi: Beşik yapan ağaç ustası.

beygir+ci: Beygir sürücüsü, binek veya yük beygiri besleyip kiraya veren adam, kira ile beygir işleten adam.

beylik+çi: Dîvân-ı Hümâyûn Kalemi'nin başkanı.

bezek+çi: 1. Gelinleri süsleyip giydiren kadın. 2. Resim veya şekillerle duvar ve tavanları süsleyen kimse.

bezeme+ci: Süsleme sanatıyla uğraşan kimse.

bıçak+çı: Bıçak yapan ve satan adam.

bilet+çi: Tiyatro, vapur, demiryolu vb. girişinde bilet satan, biletleri toplayan, yoklama yapan memur.

bitik+çi: Yazıcı, mektupçu.

boğça+cı: 1. Boğça ile eşya gezdirip satan adam. 2. Küçük eşyayı elde taşıyan hamal.

bostan+cı: 1. Sebze bahçesine bakan adam, sebze bahçıvanı. 2. Eskiden padişah bahçelerinin koruyucuları iken sonradan padişah sarayını korumakla görevlendirilmiş bir asker sınıfindan olan.

boya+cı: Boya çeşitlerini hazırlayan ve satan, boyama işi ile uğraşan ve hayatını bununla kazanan adam.

boza+cı: Boza yapan veya satan adam.

bozma+cı: Tamirci, eskici.

börek+çı: Börek pişirip dükkanında veya sokakta satan kimse.

bühtan+cı: Asılsız yere birine bir şeyi yakıştıran, iftiracı.

büyü+cü: Büyü yapan kimse.

cam+cı: 1.Cam satan, cam ticareti yapan kimse.

car+cı: Tellal.

cebe+cı: Eskiden Osmanlı ordusunda silah işlerine bakan ve kapıkulu ocaklarının yayalarından olan bir sınıf asker.

cerde+cı: Hac kabilelerini korumakla görevli mızraklı göçebe Arap askeri.

cevâhir+cı: Elmas vb. kıymetli taşları ve bunları taşıyan süslemeleri yapan ve satan adam.

ciğer+cı: 1. Koyun ve sığır gibi hayvanların ciğer, yürek, böbrek ve bağırsak gibi kısımlarını satan kimse. 2. Yalnız ciğer pişirip satan kimse.

cila+cı: Çeşitli maddelere cila veren, oarak veya vernik vb. sürerek parlatan kişi.

çadır+cı: Çadır yapan ve satan kimse.

çakır+cı: Kuş avı sırasında işi elinde çakır tutmak olan kimse.

çakma+cı: Kalıpla vurup çakarak gümüşün üzerine kabartma şekiller yapan kuyumcu.

çakmak+çı: 1. Çakmak yapan ve satan kimse. 2. Çakmak tamir eden kimse.

çalgı+cı: Çalgı çalan, bir saz çalmayı kendine meslek edinen kimse.

çamaşır+cı: Çamaşır yıkamak üzere açılmış dükkanda çamaşır yıkayan kimse.

çapkı+cı: Akıncı, yağmacı.

çapa+cı: 1. Çapa ile çalışan işçi. 2. Yeniçeri askerinin bir sınıfı.

çapul+cu: Düşman topraklarına atla girip yağma yapan akıncı.

çarha+cı: Eskiden ordunun önünde devriye gezerek savaşan ağırlıksız asker.

çark+çı: 1. Bir vapurun makinesini veya başka bir makineyi kullanıp işleten kimse. 2.Bir makinenin tekerleğini döndüren işçi. 3. Tekerlekli bileği ile bıçak vb. bileyen kimse.

çarık+çı: Çarık yapan ve satan esnaf.

çedik+çı: Çedik denilen sarı mest ve pabucu yapıp satan kimse.

çerçi+ci: Ufak tefek şeyler satan tuhafiyeci.

çıkık+çı: Çıkıkçımın işi ve mesleği.

çıkırık+çı: Çıkırık ve ona benzer ağaçtan şeyler yapan kimse.

çıma+ci: Vapurda ve iskelede işi çımayı atıp tutmak olan tayfa.

çiçek+çi: 1. Çiçek gezdirip satan kimse. 2. Çiçek yetiştiren kimse.

çift+çi: 1. Öküz çiftiyle saban sürerek toprağı işleyen kimse. 2. Kendi malı olmayan bir toprağı belli bir ücret üzerinde anlaşarak işleyen kimse.

çini+ci: 1. Çini yapan ve satan kimse. 2. Çini döşeyen usta.

çuha+ci: Çuha yapan ve satan kimse.

çorap+çı: 1. Çorap ören, çorap yapan. 2. Çorap satan, çorap ticareti ile uğraşan.

çorba+ci: 1. Bir köyde misafir ağırlayan yaşlı, itibarlı, sözü geçer ve varlıklı kimse.

2. Taşrada hıristiyanların ileri geleni, mağaza ve dükkan sahibi. 3. Yeniçerilerde çorbası aynı kazanda pişen bir takımın subayı, yüzbaşıya denk olan subay.

4. Çorba pişirip satan kimse. 5. Tayfa olanların gemi sahibine verdikleri ad.

çöğür+cü: 1. Çöğür çalan kimse. 2. Çöğür çalarak şiir söyleyen aşık

çömlek+çi: Topraktan çanak çömlek gibi kaplar yapan ve satan kimse.

çubuk+çu: 1. Eskiden çubuk takımlarının bakımı, tütün temini ve hazırlanması gibi işlere bakan hizmetçi, tütüncü. 2. Çubuk yapan sanatkar.

dalyan+ci: Etrafi çevrilmiş ve korunmaya alınmış bir balık evi yerinde balık avlayan balıkçı. Böyle çevrilmiş bir yerin sahibi ve işleticisi.

damga+ci: 1. Gümrükte kurşun damga vurmaya memur kimse. 2. İşi damga vurmak olan kimse.

dava+ci: Bir mahkemeye başvurarak birini dava eden, birinden şikayetçi olan kimse.

davet+çi: Bir ziyafete gitmeyi bildirmeyi üstlenmiş kimse, davetlilere davetli olduklarını haber veren kişi.

davul+cu: Davul çalan kimse.

define+ci: Define arayan, define bulmak için kazı yapan.

değirmen+ci: Un değirmeni işleten, un değirmeni çalıştıran kimse.

değnek+çi: 1. Kayıkçıların hamalların onbaşısı. 2. Taksi, dolmuş vb. duraklarında iş nöbetini düzenleyen kimse, kahya.

demir+ci: 1. Demir işleyip çeşitli aletler yapan sanatkar. 2. Demir satan, demir ticareti yapan kimse.

derbent+çi: Bir boğaz veya geçidin muhafızı.

deve+ci: 1. Deve sürüsünü gezdirip otlatan kimse, deve çobanı. 2. Deve sürücüsü.

dikiş+çi: 1. Dikiş diken kadın, terzi kadın. 2. Dikiş dikme işiyle uğraşan kimse.

diş+çi: 1. Diş hastalıklarına bakan hekim, diş tabibi. 2. Diş tabibliğine özenen, diş çeken, berber.

divit+çi: Divit yapan veya satan kimse.

doğan+cı: 1. Bir büyük konak veya evde doğanları besleyip idare eden ve doğanla yapılan av işlerine bakan kimse. 2. Yeniçeri ocağında bir sınıf asker.

doğrama+cı: Doğrama işleri ile uğraşan sanatkar.

dondurma+cı: Dondurma yapan ve satan kimse.

döğme+ci: Dövmeci.

dökme+ci: Madenleri eritip kalıba dökerek çeşitli şeyler yapan sanatkar, dökümcü.

duvar+cı: Duvar ören sanatkar.

düdük+çü: Düdük çalan, yapan veya satan kimse.

düğme+ci: Düğme yapan veya satan kimse.

dükkan+cı: Bir dükkanda oturup eşya satan küçük ticaret erbabı.

dümen+ci: 1. Geminin dümenini kullanan kimse. 2. dalavereci, düzenbaz.

düzgün+cü: 1. Kadınların sürdükleri boyaları yapan ve satan kimse. 2. Geline düzğüne süren kadın.

ecza+cı: Tedavide kullanılan çeşitli maddeleri satan ve ilaç hazırlayan kimse.

efsun+cu: Üfürükçü, büyücü.

eğe+ci: Eğe ile iş gören, maden vb. şeyleri egeleyen kişi.

eğer+ci: 1. Eğer yapan veya satan kişi. 2. Konak vb. büyük bir dairede at takımlarının bakımı ile görevli kişi.

ekin+ci: Ekin ekip biçmekle uğraşan adam, çiftçi.

ekmek+çi: Ekmek yapan ve gezdirip satan kimse.

ekser+ci: Demir çivi yapan ve satan kimse.

eldiven+ci: Eldiven yapan ve satan kimse.

elek+çi: Elek yapan veya satan kimse veya kadın.

elma+cı: Elma satan kimse.

elmas+çı: Elmas vb. mücevherleri yapan ve satan kimse.

emanet+çi: Bir yerden başka bir yere gönderilen eşyayı emanet olarak alıp yerine teslim eden kimse.

enfiye+ci: Enfiye yapan veya satan kimse.

erkete+ci: Dikizci.

esir+ci: Köle ve halayık alıp satan kimse.

eski+ci: 1. Eski elbiseler vb. alıp satan kimse. 2. Eski ayakkabı vb. tamir eden kimse.

esvap+çı: 1. Hazır elbise satan kimse. 2. Bir büyük zatın elbise ile ilgili işlerine bakan memur.

eşek+çi: Eşek sürücüsü, bir veya birkaç eşekle taş, toprak vb. yaşayan.

eşgin+ci: Sipahilerin doğrudan sefere katılan sınıfı.

ezber+ci: Dersi ezberlemeyi alışkanlık haline getirmiş öğrenci.

fabrika+cı: Fabrika sahibi, fabrika idare eden kimse.

fal+cı: Fal açan, fala bakan.

fermene+ci: Esnaf vb. kişilerin giydiği üzeri işlemeli elbiseleri biçip diken terzi.

fıçı+cı: Fıçı ve ona benzer tahtadan şeyler yapan kimse.

findık+çı: 1. Fındık satan kimse. 2. Yalan sözlerle aldatarak soyan yosma. 3. Oynak, cilveli kadın.

filika+cı: İşi filikalara bakmak olan kimse.

fincan+cı: Fincan ve ona benzer şeyleri satan.

fişenk+çi: Fişek yapan ve satan kimse.

fodula+cı: İmaret ekmeklerinin yapan ve gezdirip dağıtan kimse.

francala+cı: Francala satan kimse.

gavga+cı: Kavgacı.

gazete+ci: 1. Gazete çıkaran veya gazeteye yazı yazan. 2. Gazete gezdirip dağıtan.

gemi+ci: 1. Gemi kullanan kimse. 2. Tayfa. 3. Bahriyeli.

gevrek+çi: Kuru çörek veya peksimet yapan ve satan kimse.

gömlek+çi: Gömlek yapan ve satan kimse.

göz+cü: 1. Bekçi. 2. Nöbetçi. 3. Casus. 4. Göz hastalıkları hekimi.

gözleme+ci: Gözleme yapıp satan kimse.

gözlük+çü: Gözlük tamir eden veya satan adam.

gümrük+çü: 1. Gümrük memuru, müdürü. 2. Gümrük işlerini yürüten komisyoncu.

gündelik+çi: Yevmiye ile çalışan kimse, amele.

günlük+çü: Günlük yazarı.

güreş+çi: Güreş eden pehlivan.

haber+ci: 1. Haber getiren kimse. 2. Bir olay veya hadisenin ortaya çıkmadan önceki belirtisi.

halı+cı: Halı yapan, satan veya döşeyen.

hamam+cı: Bir hamam işleten kimse.

hamla+cı: Filikaların en arkadan birinci oturağında kürek çeken adam.

hamur+cu: 1. Büyük dairelerde aşçıların sadece hamur işlerine bakan. 2. Fırında ekmeğin hamurunu yoğurup hazırlayan kimse.

han+cı: Hanı idare eden kimse.

haraç+çı: 1. Müslüman olmayan toplumdaki alınan vergiyi tahsil eden. 2. Zorla para alan kimse.

harbe+ci: Kısa mızraklarla donatılmış eski bir sınıf asker.

harman+cı: 1. Taneleri harmanda dövüp savurmak işi ile uğraşan kimse. 2. Tütün yapraklarını harman eden işçi.

hasır+cı: Hasır yapan, satan veya odalara döşeyen kimse.

hayal+ci: Hayal denilen gölge oyununu oynatan kimse.

hazır+cı: Dikilmiş hazır elbise satan kimse.

helva+cı: Helva pişirerek dükkanında veya sokakta gezerek satan kimse.

hikaye+ci: 1. Hikaye anlatmayı seven kimse. 2. Hikaye yazarı.

hizmet+çi: İş hizmet etmek olan kadın veya erkek.

hulâsa+cı: Bazı dairelerde verilen dilekçelerin hulasasını çıkarmakla görevli katip.

humbara+cı: Savaşta düşman üzerine humbara atan, havan topunu kullanan asker.

hurde+ci: Hırdavatçı, çerçi.

hurdevat+çı: Hurdevat satan.

ılgar+cı: Çapul için düşman toprağına saldıran düzensiz asker, akıncı.

ibrikçi: Sarayda ibrik, leğen gibi şeylere bakan kimse.

idare+ci: Yönetici.

iğne+ci: İğne yapan veya satan kimse.

iltizam+cı: Devletin gelirlerini veya bir çiftlik vb.ni iltizama alan, bu işle geçinen kimse.

imame+ci: Kehribar vb.den çubuk imamesi vb. şeyler yapan kimse.

imaret+çi: İmaret denilen bir hayır kurumunu idare eden kimse.

inek+çi: 1. İnek çobanı. 2. İnek besleyip sütünü satan kimse.

ipek+çi: İpekböceği bakıp koza elde eden veya ipek satan kimse.

istimare+ci: Gümrükte ticaret mallarına değer biçen memur.

iş+çi: 1. İş ile meşgul olan kimse. 2. Dikiş veya nakış gibi el işi ile meşgul olan kadın.

işkembe+ci: 1. İşkembe satan kimse. 2. İşkembe çorbası yapıp dükkanında satan kimse.

iz+ci: 1. İzden anlayan, iz sürerek hırsız bulmada becerikli kimse. 2. Yardımlaşma ve dayanışma duygularını geliştirmek, rûhî ve bedenî güçlerini arttırmak için kamplarda yetiştirilen genç.

kaçırma+cı: Mal kaçırın, kaçakçı.

kadayıf+çı: 1. Kadayıf yapan veya gezdirip satan kimse. 2. Kadayıf satılan yer.

kafes+çi: 1. Pencere kafesi yapan doğramacı. 2. Kafes yapan veya satan yer.

kaftan+cı: Kaftan ağası, büyük konakta kaftanlardan sorumlu kişi.

kağat+çı: Kağat satan, kağat tüccarı.

kahve+ci: 1. Büyük konaklarda kahve pişirip sunmakla görevli kimse. 2. Herkese açık bir yer işleten kimse.

kakma+cı: Kakma işi yapan kimse.

kalafat+çı: Tekneleri kalafatlama işi ile uğraşan ve bu işle geçinen kimse.

kalay+cı: 1. Kalay süren esnaf. 2. Esassız ve gelişigüzel iş yapan kimse.

kalbur+cu: 1. Kalbur yapan ve satan kimse. 2. Kalbur kullanarak bir şeyi ayıklayan kimse.

kaldırım+cı: 1. Kaldırım döşeyen kimse. 2. Yankesici, dolandırıcı.

kalıp+çı: Kalıp yapan veya bir şeyi kalıba geçiren.

kalpak+çı: Kalpak yapan ve satan kimse.

kalyon+cu: Eskiden kalyonlarda çalışan deniz eri, denizci.

kandil+ci: 1. Kandilleri yakmakla görevli kişi. 2. Kandil yapıp satan kimse.

kantar+cı: 1. Alınıp satılanı tartıp vergiyi toplayan memur. 2. Kantar yapan ve satan kimse.

kapama+cı: Her türlü giyim eşyası satan esnaf.

kapı+cı: 1. Hizmetçi. 2. Apartman hizmetçisi.

- kaplama+cı:** Çeşitli maddeleri altın ve gümüşten bir tabaka ile örtmek sanatını bilen ve yapan kimse.
- kar+cı:** Yazın kar satan kimse.
- kârhâne+ci:** Kerhâneci.
- karpuz+cu:** Karpuz satan kimse.
- kaşık+çı:** Şimsir, boynuz, kemik vb.den kaşık yapan kimse.
- katır+cı:** Katırlarını kira ile işleten kimse.
- kayık+çı:** Kayık kullanan, Kira ile kayığı işleten, bir yalının kayığını kullanan kimse.
- kayış+çı:** Kayış yapan ve satan kimse.
- kazan+cı:** 1. Gemilerde kazanı kurup idare eden memur. 2. Bakırdan kazan veya vapur kazanı yapan usta.
- kazgan+cı:** Kazancı.
- kazino+cu:** Büyük kahvehane veya eğlence yeri işleten kimse.
- kebab+çı:** 1. Şişte et pişirip sade olarak veya pide yoğurt vb. ile hazırlayıp satan kimse. 2. Kebapçı dükkanı.
- kebze+ci:** Koyunların kürek kemiklerine bakarak gelecekte haber vermek iddiasında bulunan kimse.
- keçe+ci:** Dövülmüş yünden keçe denilen kalın kumaş veya halı ve kilim yapan ve satan kimse.
- kefen+ci:** Kefinci.
- kefin+ci:** Kefin vb. cenaze ile ilgili şeyler satan kimse.
- keman+cı:** Keman denilen çalgıyı yapan veya çalan kimse.
- kemha+cı:** İpek kumaş dokuyan kimse.
- kiremit+çi:** Kiremit yapan veya satan kimse.
- kereste+ci:** İnşaat için kereste satan kimse.
- kerhâne+ci:** 1. Bir fuhuş evini idare eden kimse. 2. Namussuz, pezevenk.
- kerpiç+çi:** Kirpiççi.
- kervan+cı:** Kervanbaşı, kervanı idare eden kimse.
- kesim+ci:** Birtakım gelir kaynaklarının gelirini satın alan kimse.
- kestane+ci:** Kestane kebabı satan kimse.
- keten+ci:** Keten yetiştiren, hazırlayan ve satan kimse.
- kılıç+çı:** Kılıç yapan veya satan kimse.

kırba+cı: Karnı şişen çocuğun iyileşmesi için okuyup üfleyen kimse.

kırık+çı: Kırılan kemikleri birleştirip bağlayarak iyileştiren kimse.

kırma+cı: 1. Matbaada basılmış formları kırıp katlayan işçi. 2. Elbiselerde kırma yapan kimse. 3. Kırılmış tahıl satan kimse. 4. Değirmen işleten kimse.

kibrit+çı: 1. Kibrit kutuları ve ona benzer şeyler satan adam. 2. Cimri, eli sıkı, pinti.

kiler+ci: Kileri koruyan, yiyecek ve içecek maddeleri ile ilgili işleri yürüten kimse.

kimya+cı: 1. Kimya dersi öğretmeni. 2. Kimya ilmi ile uğraşan ilim adamı.

kira+cı: 1. Kira ile ev, daire veya oda tutan kimse. 2. Kira ile binek veya yük hayvanı işleten kimse.

kireç+çi: Kireç yapan ve satan kimse.

kirpiç+çi: Çiğ tuğla yapan kimse.

kitap+çı: 1. Kitap satan kimse. 2. Bazı zatın kitapları ile ilgili işleri gören kimse.

koçu+cu: Koçu denen arabayı kullanan kimse.

kol+cu: 1. Bekçi. 2. Hizmetçilere iş bulup yerleştiren erkek veya kadın kahya.

koltuk+çu: 1. Kullanılmış şeyler ve ölen bir kimsenin bıraktığı eşyayı satın alan kimse. 2. Bir meyhane şubesini idare eden kimse. 3. Koltuk yapan veya satan kimse.

komisyon+cu: Bir yerin tüccarı ile fabrikalar veya başka yerde bulunan daha büyük tüccar arasında aracılık eden kimse, siparişçi.

konak+çı: 1. Yolculuk sırasında önden gidip konak hazırlayan kimse. 2. Sefere çıkan askerin yolculuk sırasında konaklayacağı yerleri seçip hazırlamakla görevlendirilmiş subay.

kondak+çı: 1. Tüfek kondaklarını yapan kimse. 2. Kundak, yani yağlı paçavra koyarak kasten yangın çıkaran kimse. 3. Kargaşa çıkaran, arabozucu.

koşum+cu: Arabaya koşulan hayvanlara kayıştan koşum yapan kimse.

koyum+cu: 1. Kıymetli taşlardan süs eşyası yapan sanatkar. 2. Değerli süs eşyalarını satan kimse.

koza+cı: İpek kozası ticareti yapan kimse.

kök+çü: Halk arasında ilaç gibi kullanılan çeşitli kökler ve kuru otlarla kirpi gibi bazı hayvanların kurutulmuşlarını satan kimse.

kömür+cü: 1. Kömür ticareti yapan kimse. 2. Vapurlarda işleri kazana kömür getirmek olan neferler. 3. Bir fabrika vb.de ocağa kömür taşıyan işçi.

köprü+cü: 1. Köprü yapan usta. 2. Sefer sırasında karşılaşılan akarsuların üzerine köprü kurmakla görevli asker.

kukulya+cı: Falcı kadın.

kulluk+çu: 1. Eskiden karakol komutanı olan yeniçeriye verilen ad. 2. Yeniçeri ocağında çorbacıların yanında bulunan emir çavuşlarına verilen ad.

kumar+cı: Para vb. şeyler karşılığında oyun oynayan kumarbaz.

kumbara+cı: Humbaracı.

kundura+cı: Kundura, potin vb.ni yapan veya satan kimse.

kura+cı: Kura çektiren, kura çektirmekle görevli subay veya heyet.

kur+cu: Eskiden bellerine bir demir kemer bağlayan zırhlı asker.

kurşun+cu: 1. Kurşun döken ve satan kimse. 2. Hastalara kurşun döken kadın.

kuşak+çı: Kuşak yapan veya satan kimse.

kuş+çu: Eskiden devlet ileri gelenlerinin konaklarında doğan ve atmaca gibi avcı kuşların bakımı ile vazifeli ağa, doğancı.

kuyu+cu: Kuyu kazıcı, kuyu kazmayı kendine iş edinmiş kimse.

küfe+ci: Küfe denilen kaba ve derin sepetleri yapan veya böyle bir küfe ile çeşitli maddeler taşıyan kimse.

kürek+çi: 1. Bir tür kürek yapan ve satan kimse. 2. Bir kayık veya sandalda kürek çeken kayıkçı. 3. Fırın, vapur gibi yerlerde ocağa kömür atan kimse.

kürk+çü: Kürk yapan ve üstlük giyeceklere kürk kaplayan kimse.

lağım+cı: 1. Lağımları açıp temizleyen işçi. 2. Eskiden düşman kalelerini havaya uçurmak için lağım açmakla vazifeli asker.

lavta+cı: lavta denilen çalgıyı çalan kimse.

leblebi+ci: Leblebi kavuran ve satan kimse.

leke+ci: Elbise lekelerini çıkarıp temizlemek işiyle geçinen kimse.

limonata+cı: Limonata denilen limon şerbetini yapan ve satan kimse.

litoğrafya+cı: Taşbasması sanatını bilen ve bu işi yapan veya taşbaskısı yapan bir işyerini idare eden kimse.

lokma+cı: Lokma döküp satan kimse.

lokum+cu: Lokum yapan ve satan kimse.

lustro+cu: Ayakkabı boyayan kimse.

lüle+ci: Çamurdan çubuk lülesi ve ona benzer şeyler yapan kimse.

- mabeyn+ci: Padişahın yakınları olan, dışarıyla ilişkilerini sağlayan saray memurlarının her biri.
- macun+cu: 1. Sokaklarda çocuklar için 'macun' denilen şekerlemeyi satan kimse. 2. Bir tür macun yapıp satan kimse.
- maden+ci: Maden çıkaran, bir maden ocağını işleten veya bu işlerde çalıştırılan kimse.
- mağaza+cı: 1. Bir mağazayı yöneten veya bir mağaza tutan kimse. 2. Gümrükte ticare mallarının konulduğu deponun bekçisi.
- mahfaza+cı: Üstü meşin veya kadife ile, içi atlas veya satenle kaplı mücevherat vb. kutuları yapan kimse.
- makarna+cı: Makarna yapan kimse.
- manifatura+cı: 1. Fabrika yapımı kumaş, bez gibi dokuma eşyası ticareti yapan kimse. 2. Manifatura eşyası satılan yer.
- marpiç+çi: Nargile marpici yapan ve satan kimse.
- masdariyye+ci: Masdariyye denilen vergiyi toplayan memur, zecriyye gümrükçüsü.
- matara+cı: Kervanlarda su taşıyıp herkese dağıtan kimse, kafil sakası.
- matbaa+cı: Bir matbaa işletip kitap vb. şeyler basmakla geçinen kimse, basımevi sahibi.
- matrak+çı: Ucu topuzlu değnekle eğitim yaptıran kimse, talimci.
- maymun+cu: Maymun gezdirip oynatan çingene.
- mektup+çu: Bir bakanlığın, bir resmi dairenin veya bir valiliğin yazı işlerini idare etmekle görevli büyük memur.
- menzil+ci: Menzil atları ile giden tatar, postacı.
- merâmet+çi: Bozuk şeyleri geçici olarak ve üstün körü tamir eden kimse.
- merkep+çi: Binek ve yük merkepleri kiralayan kimse, eşekçi.
- meyhane+ci: Meyhane işleten kimse, şarapçı.
- meyve+ci: Meyve satan kimse, manav.
- mezar+cı: Mezar kazan ve mezarlığa bakan kimse.
- meze+ci: 1. Meze hazırlayan ve satan kimse. 2. Meze vb. yiyecekler satılan dükkan.
- mine+ci: Madenler üzerine billurdan güzel nakışlar işleyen ve mine yapan sanatkar.
- maroken+cı: Maroken eşya yapan ve satan kimse.
- muamele+ci: 1. Bankerlik işleri yapan kimse. 2. Tefeci. 3. İş takipçisi.
- muâyene+ci: Gümrükte veya resmi bir kuruluştaki işi araştırıp yoklamak olan kimse.

mubâyaa+cı: 1. Borsada birinin hesabına hav oyunu şeklinde mal alan. 2. Satın alma memuru.

mudhike+ci: Güldüren tiyatro oyunları oynayan veya yazan kimse.

muhasabe+ci: 1. Bir bakanlığın veya resmi dairenin her türlü hesap işlerine başkanlık eden kimse. 2. Bir sancağın mali işlerine bakan kimse.

mukabele+ci: 1. Bir büroda temize çekilmiş yazıları müsveddeleri ile karşılaştıran katip. 2. Askerlik yoklaması işini yapan kimse. 3. Daha çok Ramazan ayında camide yüksek sesle Kur'an okuyan kimse.

mukâvemet+çi: 1. Düşmana her çeşit aletle karşı koyan vatansever. 2. Uzun mesafe koşucusu.

mum+cu: 1. Mum yapan ve satan kimse. 2. Eskiden fitilli tüfek ile silahlanmış asker. 3. Yeniçeri ocağının ilk yıllarında Yeniçeri Ağası'na bağlı on iki subaydan her biri.

murâbaha+cı: 1. Tefeci. 2. Karaborsacı.

müjde+ci: İyi bir haber veren kimse.

mürekkep+çi: Yazı yazmakta kullanılan boya ve bilhassa bezir isinden yazı mürekkebi yapan ve satan kimse.

müzâkere+ci: 1. Bir büroda yazılan yazıları okuyup düzelten katip. 2. Öğrencilere dersi tekrarlatarak bildiklerini gösteren kimse veya öğrenci.

nakış+çı: Nakış yapan kimse, nakış ustası.

nalın+cı: Tahtadan yüksekçe, tasmalı takunya yapan ve satan kimse.

nevbet+çi: 1. Nöbet bekleyen. 2. Kahya.

nişan+cı: 1. Nişan kaleminin başkanı.

ocak+çı: 1. Ocakları süpürüp temizlemekle geçinen kimse. 2. Kahvelerde ocağın başında bulunup, çay kahve gibi şeyleri hazırlayan kimse. 3. Ateşçi.

oda+cı: Resmi dairelerde her kalemin hizmetini gören ve gece bekçilik eden kimse.

odun+cu: Ormandan odun kesip taşıyan ve veya başkalarının kesip taşıdıkları odunları yığıp satan kimse.

ondalık+çı: 1. Toprak mahsullerinin öşürünü toplayan devlet memuru. 2. Elde edilen ürünün onda birini almak şartıyla çalışan işçi, satıcı.

orak+çı: Ekin biçen, rençber.

orman+cı: 1. Orman memuru. 2. Orman mühendisi.

otak+çı: 1. Otak denilen büyük çadırları yapan ve satan kimse. 2. Orduda otak kurmakla görevli kimselerden her biri.

oya+cı: Oya yapan ve satan kimse.

oyma+cı: Doğrama süslemelerini yapan doğramacı.

oyun+cu: 1. Oyun oynayan kimse. 2. Kumarcı. 3. Tiyatro aktör veya aktristi. 4. Şarkıcı.

öğüt+çü: Nasihat ve dini öğüt veren kimse, vaiz.

öşür+cü: Öşür vergisinin toplayıcısı.

paça+cı: 1. Keçi, koyun ve sığır parçalarını ütüleyip gezdirerek satan kimse. 2. Paça yemeği pişirip dükkanda satan kimse.

paçavra+cı: Sokaklarda, çöplüklerde paçavra, bez vb. toplayıp kağıt fabrikalarına ulaştıran kimse.

pamuk+çu: Pamuk satan tüccar.

papuç+çu: 1. Ayakkabı yapan sanatkar. 2. Halka açık yerlerde, halkın ayakkabılarını bekleyen kimse.

parmak+çı: 1. Çıkrıkçı esnafından parmaklık ve tirabzan parmağı yapan sanatçı. 2. Kışkırtıcı, tahrikçi.

pasta+cı: Hamurdan tatlı kurabiyeler yapıp satan kimse.

paydos+çu: Çok fazla işçi çalıştırılan yerlerde işçilerin dinlenme zamanlarını söyleyen işçi başı.

pazar+cı: Belli günlerde kurulan pazarlara devam edip alışveriş yapan, tezgah kuran esnaf.

perdah+çı: 1. Tahta, maden veya deriden yapılan şeylere cila veren işçi. 2. Ağz kalabalığı ve süslü kelimelerle birini kandırmaya çalışan kimse.

perde+ci: 1. Kapıcı, bekçi. 2. Perde diken, satan veya takan kimse. 3. Sahnelerde perde açıp kapayan kimse.

peştamal+cı: Büyük havlu yapan veya satan kimse.

pide+ci: Pide yapan ve satan kimse.

pirinç+çi: Pirinç satan tüccar.

piyanko+cu: Bir şeyi çekilişe koyan, çekiliş yaptıran kimse.

plaçka+cı: Çapulcu.

poğaç+cı: Poğaç pişirip satan kimse.

- poliça+cı:** İki ülke arasında poliça alıp veren veya halka yüksek faizle borç veren tefeci.
- politika+cı:** Politika ile uğraşan kimse.
- punç+çu:** Punç yapıp satan kimse.
- pusat+çı:** Ortaoyununda şakşak ve tahta kılıç gibi aletlere maskaralık yapan kimse.
- rakı+cı:** 1. Rakı yapan ve satan kimse.
- rampa+cı:** Eskiden savaşta rampa edildiğinde düşman gemisine giren savaşçılar.
- resim+ci:** 1. Resim yapan. 2. Nakkaş. 3. Resim dersi öğretmeni.
- roman+cı:** Roman denilen hikaye kitapları yazan kimse, roman yazarı.
- rûznâmçe+ci:** Eskiden rûznâmçe denilen günlük defterini tutan muhasebe katibi, muhasebeci.
- saat+çi:** Saat yapan, satan veya tamir eden kimse.
- sabah+çı:** 1. Nöbet saatleri sabah vakitlerine rastlayan kimse. 2. Sabaha kadar uyumayan kimse. 3. Çift öğretim yapan okullarda sabahtan öğleye kadar ders gören öğrenci.
- sabun+cu:** Sabun yapan veya satan kimse.
- sağu+cu:** Ücretle ağlayan erkek veya kadın.
- sahtiyan+cı:** Sahtiyan yapan veya satan kimse.
- salata+cı:** salata, soğan vb. gezdirip satan kimse.
- sâlep+çi:** Sâlep pişirip gezdirerek satan kimse.
- sanat+çı:** Bir sanatla uğraşan, bir sanatla geçinen kimse.
- sandal+çı:** Sandal kullanan kayıkçı.
- sandaliye+ci:** Sandaliye yapan ve satan veya tamir eden kimse.
- sandık+çı:** İçine eşya konulan sandık yapan ve satan kimse.
- sansun+cu:** Kavga köpeklerini idare edip yöneten yeniçeri ocağına bağlı olan asker.
- saravla+cı:** Yelkenleri toplayıp saran kimse.
- sarık+çı:** 1. Çeşitli sarıkları bağlamakta usta olan kimse. 2. Sarık yapan ve satan kimse.
- satır+cı:** Satır kullanan, et kesen, kasap çırağı.
- saz+cı:** 1. Çalgıcı. 2. Saz yapan veya satan kimse.
- seccâde+ci:** Bir büyük kimsenin namaz seccâdesini döşeyip kaldırmakla görevli memur.

- semer+ci: Hayvan semerlerini yapan kimse.
- sepet+çi: Sepet ören sanatçı.
- sıva+cı: Binalara sıva süren kimse.
- sigorta+cı: Sigorta şirketinin vekili veya memuru.
- simit+çi: 1. Simit yapan ekmekçi. 2. Simit gezdirip satan kimse.
- soba+cı: Soba yapan veya tamir eden sanatkar.
- sofra+cı: Bir konakta, büyük dairede veya toplantılarda sofraya ve yemek hizmetlerini gören hizmetçi.
- soğan+cı: Soğan satan kimse.
- söz+cü: Herhangi bir topluluk adına konuşma yetkisi verilmiş kimse.
- sünnet+çi: Çocukların sünnet ameliyatını yapan cerrah.
- süprüntü+cü: 1. Çöpçü. 2. Her şeyin en kötüsünü alan veya satan kimse.
- süpürge+ci: 1. Süpürge yapan adam. 2. Sokakları süpüren kimse.
- süt+çi: Süt satan adam.
- şahin+ci: Bir büyük dairede av şahinlerini terbiye eden kimse.
- şahnâme+ci: Eskiden asrının hal ve hadiselerini manzum olarak yazma işi ile görevli şair veya tarihçi.
- şamdan+cı: 1. Şamdan yapan ve satan kimse. 2. Büyük bir dairede şamdanlara, mumlara ve bilhassa aydınlatma işine bakan kimse.
- şapka+cı: Şapka yapan ve satan kimse.
- şarap+cı: 1. Şarap yapan ve satan kimse. 2. Şaraba düşkün kimse.
- şehnâme+ci: Şehnâme yazan kimse.
- şeker+ci: 1. Şeker yapan ve satan kimse. 2. Şekerleme, reçel, şurup çeşitlerini yapıp satan kimse.
- şemsiye+ci: Şemsiye yapan ve satan kimse.
- şerbet+çi: 1. Umumi yerlerde şerbet ve limonata gibi şeyler yapıp satan kimse. 2. Şerbet satılan yer.
- şeriat+çı: Şeyhülislamlıkta İslami hükümlerin yürütülmesiyle vazifeli hususi makam sahibi. 2. Şeriat taraftarı olan kimse.
- şeshâne+ci: Şeshâne denilen yivli tüfekten yapan tüfekçi.
- şişe+ci: Şişe satan kimse.
- tabir+ci: Rüya yorumlayan kimse.

takav+cı: Nalbant.

takiye+ci: Takke yapan ve satan kimse.

takla+cı: Çeşitli şekillerde takla ve perende atan canbaz.

talim+ci: Askeri yürüyüş, silah kullanma vb. şeyler öğreten subay.

tambura+cı: Tambura denen çalgıyı yapan kimse.

tarak+çı: 1. Tarak yapan ve satan kimse. 2. Taraklama işi yapan kimse.

taslak+çı: Bazı esnafın yapacakları şeyin taslağını ve kalıbını hazırlayan sanatkar.

tasvir+ci: Resim ve tasvir yapan adam, ressam.

taş+çı: 1. Yapı vb. için ocaktan taş çıkarıp satan kimse. 2. Mermer vb. gibi taşları yontarak çeşitli şeyler yapan kimse.

tatlı+cı: 1. Tatlı yemek ve reçeller, şekerlemeler yapan ve satan kimse. 2. Tatlı yapılan ve satılan yer.

tavuk+çu: 1. Tavuk satan kimse. 2. Tavuk yetiştiricisi.

tefe+ci: Yüksek faizle borç para veren faizci.

telgraf+çı: Telgraf memuru.

telhis+çi: Hükümetten padişaha arz edilecek meseleleri özetlemekle görevli kimse.

teneke+ci: Tenekeden çeşitli kaplar yapan veya teneke onaran kimse.

tezgah+çı: Ağaçtan tezgah, dolap vb. şeyler yapan.

tezkire+ci: 1. Eskiden davaların özetini yazıp tespit eden memur. 2. Sadrazam vb.

vezirlerin yazışmalarını idare eden katip. 3. Terhis olmuş asker, tezkire almış.

teşrifat+çı: İleri gelenlerin rütbe ve makamlarına göre nişanların dağıtılmasına bakan, bu daireye başkanlık eden kimse.

tezhip+çı: Kitapları yaldızlamakla uğraşan kimse.

tımar+cı: 1. Tımara yani öşürünü aldığı beylik araziye sahip kimse. 2. Pansumancı.

3. Hayvan tımar eden kimse.

tımarhane+ci: Tımarhanenin müdürü, memur veya hizmetçisi.

tırpan+cı: Tırpanla ekin biçen rençber.

top+çu: 1. Topu kullanan asker. 2. Sınıfta kalmış öğrenci.

tömbeki+ci: Tömbeki satan kimse.

trampete+ci: Trampete denilen küçük davulu çalan asker.

tuğla+cı: Tuğla yapan ve satan kimse.

tuhaf+çı: Hediyelik ufak tefek şeyler satan adam.

tulumba+cı: Mahallelerde ve bazı dairelerdeki eski usul yangın tulumbalarını yangın yerine götürüp orada kullanan kimse.

turfanda+cı: 1. Mevsimsiz meyve ve sebze yetiştiren ve satan kimse. 2. Turfanda sebze ve meyveyi seven kimse.

turna+cı: Yeniçeri ocağında doğancı gibi bir asker sınıfı.

turşu+cu: Turşu kurup satan kimse.

tuz+cu: Tuz satan kimse.

tüfenk+çi: 1. Tüfek yapan sanatçı. 2. Askerde tüfeklerin tamiriyle görevli subay.

3. Tüfekle silahlandırılmış asker. 4. Padişah sarayında bekçilik yapan memur.

5. Eskiden eyaletin güvenliğinden sorumlu kişiler.

tütün+cü: 1. Tütün satan kimse. 2. Büyük bir dairede tütün, sigara takımından sorumlu kimse.

ulûfe+ci: Eski bir sınıf Osmanlı süvari askeri.

un+cu: Un hazırlayıp satan kimse, un tüccarı.

urgan+cı: Kalın ipleri yapıp satan kimse.

üfürük+çü: Hastalara okuyup üfleyen kimse.

ütü+cü: 1. Çamaşır, kumaş vb. şeyleri sıcak demirle düzelter, kırışıklıklarını açan kimse. 2. Paçaların tüylerini kızgın demirle yakıp hazırlayan kimse. 3. Çıkık kemikleri yerine koyan çıkıkçı.

varak+çı: Altın ve yıldız yapraklarını yapıştırıran veya yapan kimse, yıldızcı.

varda+cı: Varda diye bağırmakla görevli bekçi.

varil+ci: Varil ve fiçı yapan sanatkar.

vezne+ci: 1. Terazi vb. yapan usta. 2. Para alıp vermek işi ile görevli memur.

yağ+cı: 1. Sade yağ yapan ve satan kimse. 2. Makine vb. yağlayan kimse.

yıldız+cı: 1. Çeşitli maddelere yıldız sürmek sanatını yapan kimse. 2. Üstünkörü iş yapan kimse.

yama+cı: 1. Elbiseye, kunduraya yama vuran, eskici, tamirci. 2. Eli dar ve cimri kimse.

yaprak+çı: Yün tüccarı, koyun yünü satan kimse.

yargı+cı: Davayı bitiren kimse, hakim.

yasak+çı: 1. Eskiden bir resmi zatın önünden geçip herkesin açılmasını ve geçilecek yol üzerinde durmasını yasak eden kimse. 2. Elçi, konsolos, vb. muhafız.

yazma+cı: 1. El ile yemeni, yorgan yüzü veya kalem işi yapan kimse. 2. Yazma ve kalem işi yapan kimsenin mesleği.

yedek+çi: 1. Yedek bir at götüren seyis. 2. Akıntıya karşı iple kayak çeken kimse.

yelken+cı: 1. Geminin yelken işlerinde kullanılan kimseler. 2. Gemi yelkeni dikip hazırlayan esnaf.

yemeni+cı: Yemeni denilen az kenarlı kaba pabuçları yapan kimse.

yemiş+çi: Yemiş satan esnaf, manav.

yılan+cı: Güya efsun ile veya neden yapıldığı sır gibi saklanan bir şerbeti insana içirerek yılanın zehrini tesirsiz kılan yahut yılanı tesirsiz hale getiren kimse.

yılcık+cı: Yılcık hastalığını birtakım büyüler ve uydurma ilaçlarla iyi etmek iddiasında bulunan kimse.

yoğurt+çu: Yoğurt yapıp satan kimse.

yoklama+cı: 1. Askeri muayene eden subay. 2. Künye defterini işleyen, çeşitli yerlere yazan kalemin başkanı.

yorgan+cı: 1. Yatak yorganı yapan ve satan kimse. 2. Oda döşemek ve yaygıları hazırlayıp yerli yerine takmak sanatını bilen ve yapan esnaf.

zağar+cı: 1. Av köpeklerinin bakımı ve korunması ile görevlendirilmiş kimse.

2. Yeniçeri ocağında hususi bir sınıf.

zerzevat+çi: Yemeğe konan yeşillikleri dükkanında veya sokaklarda satan esnaf.

zeytin+cı: 1. Zeytin satan kimse. 2. Zeytin ağacı yetiştirmekle uğraşan kimse.

zımba+cı: Zımba vuran, çuha kenarları vb. şeyleri zımba ile delip donatan kimse.

zindan+cı: Zindan bekçisi, hapishane memuru.

ziyaret+çi: Ziyaret eden kimse.

zurna+cı: Zurna denilen nefesli çalgıyı çalan çalgıcı.

b) Sıfat/Zarf Yapanlar

akşam+cı: 1. Akşam erken yatan. 2. Her akşam aksatmadan içki içen.

alay+cı: Herkes ile eğlenmeyi seven.

av+cı: 1. Av avlayan. 2. Ava pek düşkün hayvan.

baş+çı: İş başında bulunan, amir.

bızık+cı: Mızıkçı.

biçim+ci: Biçime fazla bağlı, alıştığı veya alışılmış biçimlerin dışına çıkmayan (kimse).

cenk+çi: Savaşçı, savaşa alışkın ve yatkın.

çorba+cı: Çorbayı çok seven.

dedikodu+cu: Dedikoduyu seven.

dua+cı: Birinin iyiliği, hayrı için dua yapan.

dubara+cı: Oyuncu, düzenbaz.

elek+çi: Açık saçık ve namusundan şüphe edilen (kadın).

entrika+cı: Hile ve yalan dolanla iş gören.

feryat+çı: Şikayet eden, yardım isteyen.

gıybet+çi: Arkadan herkesin aleyhinde söz söyleyen.

gurbet+çi: Yurt dışında yaşayan.

gürültü+cü: Çok gürültü ve şamata yapan.

hırılı+cı: Sebepsiz kavga eden, kavgacı.

hile+ci: Hile yapan, hile kullanan.

hisap+çı: 1. Hesabını iyi bilen. 2. Kendi menfaatlerine göre hareket eden.

hizmet+çi: Hizmet eden.

horata+cı: Şakacı, latife ve mizahı seven.

idare+ci: 1. Aşırı derecede tutumlu, pinti. 2. Başkaları ile iyi geçinen.

iddia+cı: 1. Çok iddia eden. 2. İnatçı.

iftira+cı: Ötekine berikine asılsız kabahat yükleyen.

ihmal+ci: İşine dikkat etmeyen, dikkatsiz.

iltifat+çı: Çok iltifat eden, herkesin hatırını hoş ederek iyilikle davranan.

imdat+çı: 1. Yardım eden, yardımcı. 2. Yardıma gönderilen asker.

intikam+cı: Öç almaya yatkın, intikam sahibi.

iş+çi: Toplu halde yaşayan böceklerde topluluğun işlerini gören kısır böcek.

kafiye+ci: Kafiye uyduran.

kavga+cı: Kavga etmeyi seven, geçimsiz.

kayış+çı: Aldatıcı, dolandırıcı, hileci.

kazık+çı: Hileci, dubaracı.

kefin+ci: Soyucu, gaddar.

koltuk+çu: Yüze karşı medheden, öven.

- lakırdı+cı: 1. Çok lakırdı söyleyen, bir türlü susmayan. 2. Dedikoducu.
- lapa+cı: 1. Lapa yemesini seven, tembel ve korkak, rahatta büyümüş, şehirli.
2. Vücutça iri olmasına rağmen kuvveti ve gücü az olan.
- latife+ci: Latife söylemeyi bilen ve seven, şakacı.
- makarna+cı: Makarnayı çok yiyen (kimse).
- mehenk+çi: Kişileri ve nesnelere mehenge vurmuş gibi değerlendiren ve tenkit eden.
- meyan+cı: Araya giren, iki kişinin arasını bulan.
- mızık+çı: Oyunda hile yapan, oyun bozan.
- mübalağa+cı: Her şeyi büyütmeyi, abartmayı seven.
- müdahene+ci: Şahsi menfaatleri için birini yüzüne karşı öven, koltuk veren, dalkavuk.
- münazaa+cı: Ağızla kavga etmeyi seven, münakaşacı.
- müsamaha+cı: 1. Görmezliğe gelen, aldırmayan. 2. İhmalci, dikkatsiz.
- nasihat+çi: Öğüt veren.
- nefsaniyet+çi: Kin ve garaz güden, kin tutan, düşmanlık besleyen.
- nispet+çi: Başkasına inat olsun diye bir şey yapan.
- nişan+cı: Hedefi vurmada usta.
- nizâ+cı: Kavgacı, sürekli çekişip kavga eden.
- öfke+ci: Çok ve çabuk kızan.
- öğüt+çü: Nasihat veren.
- perhiz+ci: Çok perhiz eden kimse.
- politika+cı: Dalkavukluk etmeye ve yüze gülmeyi iyi bilen.
- posta+cı: Postayı götüren veya içinden çıkan evrakı yerine ulaştıran.
- recâ+cı: 1. Yalvaran. 2. Biri için aracı olup rica eden.
- rûznâme+ci: 1. Takvim hazırlayan. 2. Rûznâme yazan.
- rüşvet+çi: Rüşvet alan, rüşvet ile iş gören.
- sava+cı: 1. Haber götüren. 2. Müjde ulaştıran.
- söz+cü: 1. İtirazcı, karşı gelen. 2. Herhangi bir topluluk adına konuşma yetkisi verilmiş kimse.
- sulh+çu: İki tarafı uzlaştıran, barışçı.
- şaka+cı: Şaka yapmaktan hoşlanan, latifeci.
- şamata+cı: Gürültücü.
- şarkı+cı: Şarkı söyleyen, yazan ve düzenleyen.

şefa+çî: Şefa eden.

şikayet+çî: Birinden şikayet ve dava eden (kimse).

şikâyet+çî: Birinden şikayet ve dava eden (kimse).

tasfiye+ci: 1. Tasfiye taraftarı olan. 2. Dildeki yabancı kelimeleri atma taraftarı olan.

terbiye+ci: Terbiye eden.

tertip+çî: 1. Her şeyi sırasına koyup düzenlemeyi bilen. 2. Daima kuruntu, hayal ve tasavvurla uğraşan.

uyku+cu: Uykuyu çok seven, çok uyuyan.

ümme+çî: Ümmetçilik taraftarı olan (kimse).

yaban+ci: 1. Yerli olmayan, gurbette yaşayan. 2. Bildik ve tanıdık olmayan.

yağma+ci: Başkalarının malını yağma eden, çapulcu.

yardı+ci: 1. Yardım ve destek veren. 2. Yardım eden. 3. İmdada yetişen. 4. İşe biraz yardım etmek üzere daha az ücretle tutulan rençber.

yaygara+ci: 1. Velvele koparan. 2. Pek az bir acıya dayanamayıp fazlaca telaş ve gürültü eden.

yayma+ci: Toplu olmayan, dağınık, perişan hal.

yol+cu: 1. Yola çıkıp giden misafir. 2. Vapur ve demiryolu katarı gibi taşıyıcılarla taşınanlar. 3. Bir yola ve bir seyahate hazırlanmış kimse. 4. Ümitsiz yolcu.

5. Doğması beklenen çocuk.

zembil+ci: Elinde veya arkasında zembil taşıyan.

ziyan+ci: Zarar ve ziyana yol açan, zarar veren (kimse)

2. Vasıf İsimlerine Gelenler

a) Sıfat Yapanlar

acele+ci: Acele ile iş gören, sabırsız, içi dar.

batak+çî: 1. Vermemek niyetiyle borç alan, işi batak olan, dolandırıcı. 2. Eline geçen parayı batıran.

bedava+ci: Bedava yoldan, bir bedel ödemededen elde etme peşinde olan (kimse).

erken+ci: Sabah erken kalkma, akşam erken yatma vb. alışkanlığı olan.

fesat+çî: Fesat çıkarıcı, karıştırıcı, bozguncu.

gerçek+çi: 1. Yalandan ve sahte olmayan. 2. Realist.

gezgin+ci: 1.Çok gezmiş, çok yer görmüş. 2. Gezerek mal satan, dolaşarak iş yapan.

haset+çi: Kıskanan, haset eden.

inat+çı: Karşı olmada direnen.

kelepir+ci: 1. Para ödemedi veya ucuz mal almaya alışmış. 2. Her şeye kelepir olarak sahip olmaya çalışan (kimse).

kömür+cü: Kara, siyah lekeli.

peşin+ci: Peşin para vererek alışveriş eden.

ucuz+cu: 1. Ucuz mal satan (satıcı). 2. Ucuz şeyler arayıp satın alan kimse.

yalan+cı: 1. Yalan söyleyen. 2. Sahte, yapmacıklı.

yaltak+çı: Dalkavuk, yaltaklanan.

D) +Cık

Bu ek Batı Türkçesinin başından beri görülen ve son zamanlarda çok işlek hale gelmiş bir ektir. Başlıca fonksiyonları isimlerden küçültme ve sevgi ifade eden isimler yapmaktır. Bu iki fonksiyon bazen birbirine karışmış olarak bazen de tek başına bulunabilir.⁹

1.İsimlere Gelenler

a) Alet İsmi Yapanlar

arpa+cık: Tüfek namlusu üzerinde nişan almaya yarayan kabartma.

dil+cık: 1. Küçük dil, dil şeklinde küçük alet. 2. Nefesli çalgılarda kamış, tahta ve metalden yassı küçük parça.

iğne+cık: Dumanı tutan sivri demirler.

kamış+çık: Kuyumcu vb. ocağının alevini bir noktaya toplayıp üflemeğe yarayan measure ve eğri boru.

⁹ Bkz. ERGİN, s.155.

kilit+çık: 1. Küçük kilit. 2. Kayık küreğinin geçirildiği delikli tahta.

kurbağa+cık: Ayarlanabilen somun anahtarı.

kuzgun+cuk: Hapishane kapısındaki demir parmaklıklı pencere.

maymun+cuk: Eğri bir demir biçiminde her kilidi açan çilingir ve hırsız anahtarı.

peri+cık: Kilit dili, anahtar.

tağar+cık: 1. Çaban torbası. 2. Köylü kadınların çocuklarını omuzladıkları meşin torba.

b) Bitki İsmi Yapanlar

barda+cık: Bir tür yaş incir.

bayır+cık: Gönderin ucundaki bağ.

budak+cık: Küçük budak.

çıyan+cık: Bir çeşit bitki.

dil+cık: Tahıllarda, yaprakların dip kısımlarında bulunan küçük çıkıntı.

gelin+cık: Çayırarda yetişen kırmızı çiçek.

horoz+cuk: Bir çeşit yabanteresi.

kap+çık: 1. Çiçeğin gonca iken koruyucu örtüsü. 2. Tahılların iç derisi.

keten+cık: Turp cinsinden sarı çiçekli, yağlı bir bitki.

marul+cuk: Karçiçeği, ak çöpleme.

meşe+cık: Ballıbaba cinsinden bir ot, yer meşesi, kurtluca.

yusuf+çuk: Mandalina denilen portakal cinsi.

c) Hastalık İsmi Yapanlar

arpa+cık: Göz kapağının ucunda çıkan kabarcık.

iplik+çık: Rişte hastalığı, dödmani.

kına+cık: Buğday, arpa gibi tahıl bitkilerinin yapraklarında görülen bir hastalık.

kurbağa+cık: Damar iltihabı türünden, dil altında oluşan küçük ur.

peri+cık: Peri hastalığı da denilen bir çeşit sara.

yılan+cık: 1. Yüzde çıkıp yüzün şişmesine ve derinin kızarıp parlamasına sebep olan bir hastalık. 2. Kemik veremi.

ç) Hayvan İsmi Yapanlar

büğe+cik: Pumpum örümceği.

gelin+cik: Sansar türünden bir hayvan.

karga+cık: Küçük karga.

kurbağa+cık: Küçük kurbağa, kurbağa yavrusu.

kuzu+cuk: Küçük kuzu yavrusu.

maymun+cuk: Kurtçuğu bitki köklerine, yetişkini ise üzüm bağlarında yaprak ve sürgünlere zarar veren bir cins böcek.

sığır+cık: Bir cins kuş.

tatar+cık: Sivrisineğe benzer fakat ondan küçük ve sessiz, rahatsız edici bir sinekçik.

yusuf+çuk: 1. Kumrunun küçük bir çeşidi. 2. Su üzerinde uçan güzel bir cins kelebek.

d) Organ İsmi Yapanlar

badem+cik: Boğazdaki bezler.

beyin+cik: Hareket dengesinin merkezi olan, kafatasının arka kısmında ve beynin altında bulunan organ.

dil+cik: Böceklerin küçük dilinin önündeki kısım.

elma+cık: 1. Oyluk kemiğinin başı. 2. Çıkıntı kemik.

kemir+cik: Burun, göz ve kulak kıkırdağı.

köprü+cük: Omuz başlarından göğsün yukarısına uzanıp birleşen ve gerdanın altında dışarıdan belli olan iki kemik.

e) Unvan İsmi Yapanlar

adam+cık: Küçük ve düşkün adam.

ağa+cık: Küçük ağa.

bey+cik: Küçük bey.

eşek+çik: Küçük eşek.

ev+cik: Evcigiz.

gelin+cık: Küçük gelin.

hatun+cuk: Küçük veya az itibarlı kadın.

kadın+cık: Küçük kadın, zavallı kadın.

kaya+cık: Küçük kaya.

oğlan+cık: Küçük erkek çocuk.

yavru+cuk: Küçük yavru.

f) Yer İsmi Yapanlar

tepe+cık: 1. Küçük tepe. 2. Çiçeklerde çiçek tozunun konmasına yarayan dişi organların uç kısmı.

ören+cık: Eski yıkıntı, eski eser.

oda+cık: Küçük oda.

2. Vasıf İsimlerine Gelenler

a) Bitki İsmi Yapanlar

kızılcık: Dağlarda kendiliğinden yetişen, fındık iriliğinde ve uzunca çekirdekli, kırmızı ve buruk tadı olan meyve.

b) Hayvan İsmi Yapanlar

sarı+cık: Sarı asma, alaca sığırcık kuşu.

c) Sıfat/Zarf Yapanlar

alça(k)+cık: Alçakça, pek yüksek olmayan.

demin+cık: Pek az önce.

ince+cık: Çok ince olarak.

ince+cık: Çok ince.

kısa+cık: Pek kısa.

kolayca+cık: Çok kolay şekilde.

kolayca+cık: Çok kolay, hemen halledilebilen.

küçü(k)+cük: 1. Çok küçük. 2. Sevimli küçük.

sıca(k)+cık: Sevilecek, hoş gidecek olan.

ufa(k)+cık: Pek ufak, küçücük.

yavaşıca+cık: Bir yere dokunmaksızın, büyük itina ile.

yum(u)şa(k)+cık: Pek yumuşak ve mülayim.

E) +cII

Çok fazla işlek olamayan bir ektir. Kullanım alanı gayet sınırlıdır. Bu ekin fonksiyonu, genellikle benzetme ve daha çok abartma ifade eden kelimeler türetmesidir.

1.İsmlere Gelenler

a) Hayvan İsmi Yapanlar

balık+cıl: Turna çeşitlerinden balıkla beslenen bir kuş.

tavşan+cıl: Tavşanları kaldırıp avlayan büyük bir tür kuş.

yılan+cıl: Yılan tutup yemekle yaşayan bir tür kuş.

b) Sıfat/Zarf Yapanlar

adam+cıl: 1. Adam yiyen. 2. Adama salan veya adamdan ürken (hayvan). 3. Aşırı derecede alışık ve yakın olmaktan insanın üzerine gelen (hayvan). 4. İnsandan kaçan, insan içine karışmaktan hoşlanmayan (kimse).

balık+cıl: Balıkla beslenen, balık yiyen.

ölüm+cül: 1. Ölüme sebep olan, öldürücü. 2. Can çekişen. 3. Geçici, solucu.

2.Vasif İsimlerine Gelenler

ak+çıl: Beyaza çalan, beyazımtırak.

gök+çül: Beyaz benekli mavi, maviye çalar çil renginde.

kır+çıl: 1. Beyazla karışık, kır renginde. 2. Kısa ve birbirine girmiş sert kıllı.

F) +Cın

Daha çok eskiden kullanılan bir yapım ekidir. Günümüzde kullanım alanı epey daralmıştır.

1.İsmlere Gelenler

balık+çın: Balık yiyen bir tür deniz kuşu.

bayır+çın: Bayır kuşu.

bıldır+çın: Sonbahara yakın avlanan, eti çok lezzetli, çulluk veya yelveye benzeyen bir kuş.

kaşık+çın: Gagası kaşığa benzeyen bir tür ördek.

kulak+çın: Takke ve külah gibi birtakım başlıkların kulakları örten uzantısı.

2.Vasıf İsimlerine Gelenler

kır+çın: Hayvanlara gelen salgın hastalık.

G) +daş/+taş

Bu ek Türkçede eskiden beri kullanılmakta olup kullanım alanı geniş olmayan bir ektir. Fakat işlekliliğini muhafaza ederek günümüze kadar ulaşmıştır.Örnekleri son zamanlarda artış göstermiştir. Başlıca görevi eşlik, ortaklık ve mensubiyet ifade eden isimler yapmaktır.¹⁰

1.İsmlere Gelenler

¹⁰ Bkz. ERGİN, s.158.

ad+(d)aş: Adı bir, ortak isimli.

arka+daş: 1. Bir işte veya bir yerde kısa veya uzunca zaman bir arada bulunanların her biri, yoldaş. 2. Bir işi görmekte yardımcı, yamak. 3. Birbirine sevgi ile bağlanmış, huy ve yolca uyuşan kimselerden her biri.

ayak+taş: 1. Yol arkadaşı, yoldaş. 2. Arkadaş.

boy+daş: Bir boyda olan, boy ortağı.

emek+daş: Emek, çalışma ve iş arkadaşı, kapı yoldaşı.

karın+daş: Kardaş, kardeş.

kol+daş: Arkadaş, yordak.

köy+daş: Köydeş, bir köy halkından olan.

sır+daş: Bir sırrı bilen iki kişiden her biri.

vatan+daş: Bir ülke halkından olan, memleketli, yurttaş.

yaş+daş: Bir yaşta olan, yaşıtlı.

yol+daş: 1. Yol arkadaşı. 2. Umumiyetle arkadaş. 3. Eskiden yeniçeri ortasının üyesi.

2.Vasıf İsimlerine Gelenler

Yok.

Ğ) +gA

Bu da işlek olmayan bir ektir. Birkaç kelimedede kalıplaşarak kalmıştır.

1.İsimlere Gelenler

acı+ga: Yaban turpu denilen bir cins bitki.

diz+ge: Diz bağı, dizin üst veya alt tarafında bağlanan çorap bağı.

öz+ge: 1. Başka, diğer. 2. Bilinen gibi değil. 3. Yabancı.

2.Vasıf İsimlerine Gelenler

Yok.

H) +(1)l

İşlek olmayan eklerden birisidir. Benzerlik ifade eder. Yine yansıma isim köklerine gelerek ikileme yapar.

1.İsimplere Gelenler

buz+ul: Dağların yüksek kısımlarında veya kutup bölgelerinde bulunan kalın kar ve buz kütlesi.

2.Vasıf İsimlerine Gelenler

ağ+ıl: Koyun, keçi gibi küçükbaş hayvanların konduğu üstü açık ve etrafı çit ve çalı çırpı ile çevrili yer, mandıra.

3. Yansımalara Gelenler

çağ+ıl: Fazla gürültülü uğultuyu tasvir eder.

çağ+ıl: Tekrar şeklinde kullanılarak suyun kaynayıp fışkırmasını tasvir eder.

gür+ül: Bolluk ve şamata ile akan bir şeyi anlatır.

hır+ıl: Bol bol ve serbest akan su vb.yi ve buna benzer olarak bir şeyin bollukla yapıldığını ve olduğunu tasvir ve taklit eder.

hış+ıl: Sert ve kısık sesi taklit ve tasvir ederek tekrar şeklinde kullanılır.

par+ıl: Çok parlamayı anlatarak tekrarlı kullanılır.

şar+ıl: Su veya başka bir sıvının bol ve sesle akmasını taklit ve tasvir eder.

tır+ıl: Titremeyi taklit ve tasvir eder.

zır+ıl: Bol akmayı tasvir eder.

zing+ıl: Şiddetle titreyip ses çıkarmayı taklit ve tasvir ederek tekrarlı şekilde kullanılır.

I) +II

Bu ek işleklilik derecesi en fazla olan yapım eklerinden birisidir. Esas görevi sıfat olarak kullanılan vasıf isimleri yapmaktır. Bu yüzden sıfat eki diye de anılır. Fakat sıfatlar isim olarak da kullanıldıkları için bu ekle yapılan isimler hem sıfat hem de isim olarak kullanılan vasıf isimleridir. Ekin görevi sahiplik isimleri yapmaktır. Her türlü isimden bulundurma, ihtiva etme, nefsinde taşıma ifade eden sahiplik isimleri yapar.¹¹

1.İsimlere Gelenler

a) Eşya ve Alet İsmi Yapanlar

bav+lı: Avcıların köpeklerini alıştırmak için kullandıkları tüyden sahte kuş.

bük+lü: Büyük boydan ve anahtarlı (pistonlu) bir çeşit klarnet.

direk+li: Bir yüzünde direkler bulunan beş franklık para.

gedik+li: 1. Düşük diş. 2. Patent.

kapak+lı: 1. Bir cins tüfek. 2. Topların mühimmat arabası.

kir+li: Yıkanmak üzere çıkarılmış çamaşır vb.

kulak+lı: 1. Yatağan bıçağının bir çeşidi. 2. Derin olmayan iki saplı tencere.

nam+lu: Tüfek ve kılıç demiri.

perçin+li: At nalının kulaklı çivisi.

sap+lı: Uzun bir sapı olan tas veya tencere.

zırh+lı: Çelik kaplama ile kaplanmış harp gemisi.

b) Hayvan İsmi Yapanlar

bav+lı: Avcı doğan yavrusu.

boğmak+lı: Toygara benzer güzel öten bir kuş.

kulak+lı: Eşek, merkep.

---

¹¹ Bkz. ERGİN, s.150.

midil+li: Midilli adasında yetişen ve çocuklar için kullanılan bir cins küçük at.

c) Meslek İsmi Yapanlar

cebe+li: 1. Tımar sipahilerinin savaş sırasında yedeklerinde götürdükleri silahlı ve zırhlı asker. 2. Kafileyi korumakla görevli atlı asker.

çete+li: 1. Öncü asker. 2. Düzenli ordunun dışında belli bir gaye uğruna savaşan asker.

mektep+li: 1. Yatılı bir mektepte okumakta olan genç. 2. Orta veya yüksek dereceli bir askeri okulda öğrenim gören öğrenci.

palaska+lı: Fişeklik veya mermi çantasını taşıyan süvari.

tımar+lı: Tımar olarak verilen araziye sahip kimse.

yıllık+lı: Ücreti yılda bir verilen kimse.

ç) Sıfat/Zarf Yapanlar

ada+lı: 1. Ada halkından olan. 2. Adada oturan, belli bir süreyi adada geçiren.

ad+lı: 1. Bir ad veya ismi olan. 2. Meşhur, şöhrete ulaşmış. 3. Fenalıkta adı çıkmış.

afyon+lu: 1. Afyon katılmış. 2. Afyon yutmuş. 3. (mecaz) Uyuşuk, dalgın veya hareketsiz kimse.

ağda+lı: 1. Ağdalanmış, ağda sürülmüş. 2. Herkesçe bilinmeyen kelimeler ve süslü, ağır bir üslupla yazılmış (yazı, eser). 3. Ağır, anlaşılması güç (dil, üslup).

ağım+lı: Boynu, bileğe yakın üst kısmı yüksek (ayak).

ağrı+lı: Ağrıyan, ağrı veren.

ahar+lı: Ahar sürülmüş, parlak (kağıt).

ahenk+li: 1. Düzenli, makamlı. 2. Ses veya renkleri arasında uygunluk bulunan. 3. Eğlenceli.

akıl+lı: 1. Akıllı olan. 2. Tedbirli, ileri görüşlü.

akşam+lı: Her akşam bir işe devam eden.

alacak+lı: Birinden alacağı olan kimse.

alaka+lı: 1. Münasebeti olan, ilişkisi olan. 2. Aşık.

alay+lı: 1. Patırtı, gürültü ve alay ile yapılan. 2. Dolaylı şekilde, eğlenceli.

3. Mektepten çıkmayıp alaydan, yani erlikten yetişmiş (subay).

albeni+li: Alımlı, çekici.

alın+lı: 1. Alın geniş, geniş alınlı. 2. Utanmaz.

anlayış+lı: 1. Zeki, her şeye akıl erdiren. 2. Hoşgörülü.

ant+lı: Yeminli, yemin etmiş, yemin ettirilmiş.

arûsek+li: Arûsek ile süslenmiş.

arzu+lu: İstekli.

asalet+li: 1. Soy ve nesep sahibi, soylu. 2. Resmi yazışmalarda sefirlere ve diğer ecnebi büyüklerine verilen unvandır.

asma+lı: Asma bulunan, asması olan.

astar+lı: Astarı olan, astar geçirilmiş.

aşı+lı: 1. Aşı vurulmuş, aşılanmış (kimse). 2. İyi bir cinsten aşı yapılarak cinsi ıslah olunmuş ağaç.

ateş+li: 1. Kızgın. 2. Çevik, çok süratli ve canlı (at vb.). 3. Arzulu, cinsi hisleri kuvvetli.

at+lı: Ata binmiş.

atûfet+li: Yüksek rütbede bulunanlar, saraya damat olmuş ferik rütbesindeki kimseler veya vaktiyle Şûrâ-yı âskeri başkanı için unvan olarak kullanılır.

av+lı: Evin veya birkaç binanın bulunduğu yerin etrafında duvar veya çitle çevrilmiş yer, havlu.

Avustralya+lı: Avustralya halkından olan.

Avusturya+lı: Avusturya halkından olan, Avusturya'da yaşayan.

ayak+lı: 1. Ayağı olan, yürüten. 2. Yüksek (hayvan). 3. Hareketli gezegen.

aylık+lı: Ayda aya verilen maaş karşılığında hizmet eden (memur veya hizmetçi).

ayna+lı: 1. Ayna veya aynalarla süslenmiş. 2. Güzel, yakışıklı, fiyakalı.

azamet+li: 1. Büyük, ulu, ululuk sahibi. 2. Kibirli. 3. Gösterişli, gürültülü patırtılı.

azat+lı: Azat edilmiş, serbest bırakılmış köle vb.

azık+lı: 1. Muhtaçlara yiyecek veren, açları doyuran. 2. Azığı olan.

baba+lı: 1. Sarası ve bir çeşit deliliği olan. 2. Babası hayatta olan.

bacak+lı: 1. Boylu, yüksek, uzun. 2. Bacakları olan. 3. Eskiden halk arasında Felemenk altınına verilen isim.

badana+lı: 1. Badana sürülmüş, kireç veya aşı boya ile boyanmış. 2. Yüzü fazla boyalı kadın.

bağ+lı: 1. İliştirilmiş, bağlanmış, tutturulmuş. 2. Kapatılmış. 3. Dayalı, ilişik, bir şeyle gerçekleşen. 4.Cinsi bakımdan iktidarsız olan. 5. Ayrılmayan, bırakmayan, sadık. 6. Tutkun, saygılı, değer verir.

baha+lı: Fiyatı yüksek, çok değerli.

bahar+lı: Baharat konmuş (yemek vb.).

bahçe+li: Bahçesi olan.

baht+lı: Talihli, talihi yardımcı ve açık olan.

bakım+lı: 1. İyi bakılmış semiz (hayvan). 2. İşlenmiş, üzerinde çalışılmış.

bakış+lı: Bir türlü bakışı olan.

balçık+lı: Balçığı olan, balçık haline gelmiş olan.

bal+lı: Bal ile yapılmış, bal sürülmüş.

balta+lı: Yoldaki engelleri kesip ayıklamak için balta taşıyan (asker).

basiret+li: Kalp gözü ile gören, her şeyin gerçeğini ve aslını anlayıp tedbirli davranan.

başak+lı: 1. Başağı olan (ekin), başak tutmuş. 2. Başak şeklinde (ok).

baş+lı: 1. Başı, tepesi olan. 2. Yuvarlak, top. 3. Esaslı, ehemmiyetli. 4. İleri gelen, başa geçen. 5. Silme olmayan, doruklama.

batak+lı: Batakları ve sulak yerleri çok (yer).

bayrak+lı: Bayrak taşıyan.

becerik+li: Elinden iş gelen, tuttuğu işten başarı sağlayan.

Belçika+lı: Belçika halkından olan (kimse).

bel+li: 1. Açık, ortada, meydanda olan. 2. Şöyle veya böyle beli olan.

benek+li: Lekeli, pullu.

ben+li: 1. Teninde ve daha çok yüzünde beni olan. 2. Lekeli (üzüm vb.)

bereket+li: 1. Verimi ve bereketi olan, bol. 2. Uğur ve mutluluğa ermiş, uğurlu. 3. Azı çok yerine geçecek şekilde hayrı görülen.

besi+li: Özel olarak semirtilmiş, tavllanmış.

beş+li: Beş parçalı, kendisinde aynı şeyden beş tane bulunan, beş pul vb. olan.

beyin+li: 1. İçinde beyin bulunan. 2. Akli başında.

bıyık+lı: Bıyığı olan.

biçim+li: Dış görünüşü, boyu posu güzel, yakışıklı.

bilgi+li: Bilgi sahibi olan kimse.

bit+li: 1. Üstünde bit bulunan. 2. Kirli, pis.

- boğmak+lı: Boğum ve mafsalları olan.
- boğum+lu: 1. Eklem veya düğümleri olan. 2. Boynunda halka şeklinde değişik renkte şeridi olan.
- bok+lu: Kirli, pasaklı, pis.
- borç+lu: Borcu olan, verecekli.
- boya+lı: Boya sürülmüş.
- boy+lu: 1. Boyu olan, boylu poslu olan. 2. Uzun.
- boynuz+lu: 1. Boynuzu olan. 2. Karısı namussuz olan, karısı tarafından aldatılan.
- böcek+li: Böceği olan, böceklenerek bozulmuş olan (zahire vb için).
- böğür+lü: Uzun (at, sığır vb.).
- budak+lı: 1. Dal ve budağı olan (ağaç). 2. Budak yerleri olan (tahta ve kereste).
3. Ayrıntılı ve zorlukları çok olan.
- buluş+lu: Akıl erdirecek güçte, anlayışlı, kavrayışlı.
- bulut+lu: 1. Bulutla kaplanmış, bulanık. 2. Lekeli (kumaş). 3. Dumanlı, donuk. 4. İyi görmeyen, dumanlı gören, bulanık (göz).
- burun+lu: 1. Burnu olan. 2. Sivri ucu olan, uçlu. 3. Kibirli.
- buz+lu: 1. Üstü donmuş, buz bağlamış. 2. Soğuması için içine buz konmuş.
- büber+li: 1. Biber atılmış. 2. Çok pahalı.
- büğürlü+lü: Eğri.
- bük+lü: Bükülmüş, kıvrılmış.
- bütünleme+li: Bütünleme imtihanına girmesi gereken (öğrenci).
- cafcaf+lı: Gösterişli, şatafatlı.
- caka+lı: Cakası olan, gösterişli.
- cam+lı: Camı olan, cam takılmış.
- can+lı: 1. Canı olan. 2. Kuvvetli, zorlu. 3. Anlamlı, tesirli.
- cazibe+li: Çekicilik niteliği olan, herkesin gönlünü çeken, sevimli.
- cazibe+li: Güzel ve tesirli söz söyleyen, becerikli.
- cemiyet+li: 1. Derli toplu, dağınık ve düzensiz olmayan. 2. Birçok yönlerden uygunluk ve bütünlük taşıyan (söz).
- cennet+li: Cennete kavuşmuş olan, merhum.
- cerahat+li: İrinli, işleyen /yara).
- cesâmet+li: Büyük, iri.

- cesaret+li: Cesareti olan, yiğit, gözü korkmaz, atılğan.
- cevap+lı: Cevabı olan, cevap verilen.
- cırdaval+lı: Silah olarak cırdaval denilen uzun cirit taşıyan (asker).
- cila+lı: Parlatılmış, parlak.
- cilt+li: Ciltlenmiş.
- civciv+li: 1. Vızıltılı, gürültülü, sesli. 2. Canlı, hareketli, kalabalık. 3. Yakıcı, kızgın.
- cüret+li: Cesur, yiğit, atılıp davranabilen.
- cüsse+li: Gövdesi büyük, iri.
- cüzam+lı: Cüzam hastalığına yakalanmış olan.
- çağ+lı: 1. Boylu poslu, yapılı. 2. Sağlam, sağlıklı, sıhhatli, semiz ve tavlı.
- çakmak+lı: Çakmak taşı ve zemberekle ateş alan (eski tüfek).
- çakşır+lı: 1. Çakşır giyen. 2. Ayağı tüylü, paçalı (güvercin vb.).
- çapak+lı: Çapağı olan (göz).
- çaparız+lı: Engelli, pürüzleri ve güçlükleri olan.
- çap+lı: 1. Herhangi bir ölçüde çapı olan. 2. Çapı büyük, kalın.
- çark+lı: Döner bir tekerleği veya pervaneli çarkı olan.
- çekirdek+li: Çekirdeği olan.
- çelim+li: 1. İri yapılı, iri gövdeli. 2. Güçlü, kuvvetli.
- çember+li: Çemberi olan, çember denilen daire ve halkaları bulunan.
- çerçeve+li: 1. Çerçevesi olan. 2. Kenarı cetvelli, kenarlı.
- çeşni+li: 1. Ateşleme kapsülü olan (tüfek). 2. Tadı tuzu yerinde, lezzetli.
- çıdam+lı: Sabırlı, dayanıklı.
- çiçek+li: 1. Çiçekleri olan. 2. Boya, nakış veya oyma çiçeğe benzer şekilleri veya süsü olan.
- Çin+li: Çin halkından olan
- çiriş+li: Çiriş sürülmüş, çirişle yapıştırılmış.
- çiti+li: Ufak çentiği olan.
- çizi+li: Çizilmiş, çizgileri olan.
- çizme+li: Çizme giymiş, ayağında çizmesi olan.
- dağ+lı: 1: Dağlık yer ahalisinden olan. 2. Kızgın demir ile damgası vurulmuş. 3. Kaba saba.

dalga+lı: 1. Dalgası olan. 2. (Renk için) Açıklı koyulu. 3. Bazı dalga boylarını alabilen (radyo vb.).

dal+lı: 1. Dalları olan. 2. Üzerinde dal şeklinde işleme süs yapılmış (kumaş).

damak+lı: Damağı olan.

damar+lı: 1. Damarları olan. 2. Damar gibi çizgileri ve nakışları olan.

damga+lı: 1. Damgası olan, damgalanmış. 2. Suçlu, lekeli.

dane+li: Taneli.

Danimarka+lı: Danimarka halkından olan.

dava+lı: 1. Hakkında dava olunan. 2. İddiası büyük.

davet+li: Bir ziyafete çağrılmış.

dayanık+lı: 1.Devamlı, çok süren, ömrü olan. 2. Sağlam, güçlü,zora gelir, sıkı.

debdebe+li: Gösterişli, göz kamaştırıcı.

değer+li: 1. Kıymetli, pahalı. 2.Şerefli, saygın. 3. İşbilir, elinden iş gelir, çalışkan.

değnek+li: Elinde değnek tutan, değnekle yürüyen.

dehşet+li: 1. Korkunç, ürkütücü. 2. Şaşırtıcı, şaşırılacak derecede büyük.

delikan+lı: 1. Ergenlik çağına ermiş, genç. 2. Yiğit, cesur, babayiğit.

den+lü: 1. Bir türlü, bir çeşit. 2. Bir miktar ve derecede olan. 3. Dikkatli, itinalı.

derece+li: Derecesi olan, derecelere ayrılmış olan.

dert+li: 1. Dert ve kederi olan. 2. İyileşmez bir hastalığı olan.

desise+li: Hileli, desise ile yapılan.

devam+lı: 1. Süren, sürekli. 2. İşinde sürekli olarak çalışan. 3. İş yerine devamlı giden.

dışarı+lı: Dışarıdan olan, taşralı.

diken+li: 1. Dikeni çok olan. 2. Üzerinde dikenli bitkilerin çok bulunduğu (yer).

dikkat+li: 1. Her işi özenerek yapan. 2. Dikkat ve özenle yapılmış.

dil+li: Çok ve iyi konuşan.

diploma+lı: Diploması olan.

dirayet+li: Bilgi ve tecrübesi olan, becerikli.

direk+li: Direk veya sütunları olan.

diyanet+li: Dini hükümlere uyan, dindar.

dizi+li: 1. Sıralanmış, sıralı. 2. Düzenlenmiş.

doğuş+lu: Soydan, soylu, cins.

dokunak+lı: 1. Tesirli,içe işleyen. 2. Zarar veren. 3. Başa vuran, baş döndüren.

dolap+lı: Dolabı olan.

dolaş+lı: Dolaşarak varılan, doğru olmayan, sapa.

domates+li: İçine domates suyu veya ezmesi katılmış.

döşek+li: 1. Oturaklı. 2. Fazla geniş ve enli olduğu için yalpası az(gemi).

döşeme+li: Döşemesi olan.

duman+lı: 1. Dumanı, sisi, pusu olan. 2. Sıkıntılı, bulanık, sarhoş.

duvak+lı: 1. Başı ve yüzü duvakla örtülmüş. 2. Doğduğu zaman başı zarla çevrili olan (bebek).

duygulu: 1. Duygusu çok olan. 2. Haberli, bilgili.

düğme+li: Düğmesi olan, düğme ile iliklenen (elbise).

düğüm+lü: 1. Düğümü olan. 2. Budaklı.

düzen+li:1. Tertibi olan. 2. Ahengi ve akordu yerinde kurulmuş.

düzgün+lü: Düzgün sürmüş, yüzünü boyamış.

ecir+li: Sevabı olan (iş, davranış).

edep+li: Terbiyeli, zarif, nazik.

efkar+lı: 1. Fikri uyanık. 2. Üzüntülü, tasalı, gamlı.

Eflak+lı: Eflak halkından olan.

eğer+li: Eğer vurulmuş, eğerle kullanılan (binek beygiri).

eğlence+li: 1. Eğlenip vakit geçirecek yerleri çok olan. 2. Gönül eğlendirecek şekilde olan. 3. Şen, şakacı.

ehemmiyet+li: Mühim, değerli.

eki+li: Tohum serpilmiş, ekilmiş.

ekleme+li: Ekleme olan, ek vurulmuş ilaveli.

ek+li: İlaveli, parça eklenmiş olan.

el+li: 1. Sap ve kulpu olan. 2. Eli olan.

elma+lı: 1. Elma ile yapılmış. 2. Elma ağacı olan (yer).

elveriş+li: 1. Yeten, yeterli olan. 2. Uygun. 3. Faydalı.

emek+li: 1. Çalışma ve gayretle meydana gelen. 2. Belli bir zaman çalıştıktan sonra işten ayrılıp vazife yapmadan kendisine aylık bağlanan.

emniyet+li: 1. Her bakımdan güvenli. 2. Güvenilmeye ve inanılmaya layık olan.

emzik+li: 1. Memede çocuğu bulunan (kadın). 2. Lüleli (ibrik vb.).

- endam+lı: 1. Boylu. 2. Boyu düzgün, ölçülü, biçimli.
- endişe+li: 1. Tasalı, kaygılı. 2. Kuruntulu, meraklı. 3. Kuruntu ve meraka yol açan.
- engebe+li: Engebesi olan, arızalı.
- en+li: 1. Geniş. 2. Renkli, çehreli.
- entari+li: Entari giyen.
- erkek+li: Kocasını veya kendisini koruyacak başka bir erkeği bulunan (kadın).
- esame+li: İsmi deftere yazılmış.
- esas+lı: 1. Ayrıntı olarak kabul edilmeyen. 2. Sağlam, dayanıklı. 3. Doğru, gerçek.
- esre+li: Esre ile işaretlenmiş, esre ile okunan.
- eşkin+li: Çabuk ve düzgün yürüyen (at).
- etek+li: Eteği olan.
- et+li: 1. Eti çok olan. 2. Çekirdek ile kabuk arasında yenecek bölümü çok olan (meyve). 3. İçinde et bulunan.
- etraf+lı: 1. Arkalı, arkası kuvvetli. 2. Uzun.
- ev+li: Ev bark sahibi, karılı, kocalı.
- eziyet+li: Zor, sıkıntı verici, çok ağır ve yorucu.
- facia+lı: Acıklı, tesirli.
- faide+li: Yararlı olan, faydası dokunan.
- fark+lı: 1. Ayrılan, çok benzemeyen. 2. Daha iyi, bakılıp iyileştirilmiş.
- fasıla+lı: Arası kesilen, arada bölünen.
- fayda+lı: Faideli.
- fazilet+li: 1. Fazilet sahibi. 2. Resmi yazılarda İstanbul ve Haremeyn rütbelere sahip olan alimler için kullanılan resmi bir unvan.
- fehmet+li: 1. Sadrazama, Mısır hidivlerine, prenlere verilen resmi unvan. 2. Ululuk.
- fekahet+li: 1. Fıkıh ilminde derin bilgi sahibi olan. 2. Yazışmalarda müftülere verilen resmi unvan.
- felaket+li: Bela veya felaket getiren.
- Felemenk+li: Felemenk halkından olan.
- ferace+li: Ferace giyen, ferace giymiş.
- ferman+lı: 1. Elinde padişahın yüce fermanı bulunan. 2. Cezalandırılma, terbiye edilme. 3. Şiddetle cezalandırılmayı hak etmiş. 4. Kimseden korkmayıp istediği gibi davranan.

fetanet+li: Zihni açık, anlayışlı.

fırtına+lı: 1. Fırtınası olan, Fırtına ile karışık.

fikir+li: Görüş ve düşüncesi olan, akıllı, zeki.

firak+lı: Tesirli, üzüntü verici, dokunaklı.

firengi+li: Firengi hastalığına tutulmuş.

fistan+lı: Fistan giyen.

fiş+li: Fişe geçirilmiş, fiş üzerine aktarılmış olan.

frak+lı: Frak denilen alafranga resmi kıyafeti giyen.

Fransa+lı: Fransa halkından olan.

fütüvvet+li: 1. Mert, kerem sahibi, cömert. 2. Mülkiyede dördüncü ve beşinci rütbelerinde bulunanlara ve askerlikte teğmen ve yüzbaşılara resmen verilen unvan.

garaz+lı: Kin ve kötülük etme isteği olan.

gavga+lı: Kavgalı.

gayret+li: 1. Çalışkan. 2. Kıskanç. 3. Mukaddes şeylere karşı hassas.

gazap+lı: Öfkeli, kızgın.

gedik+li: 1. Çentik, yıkık yer. 2. Eksik, kusur.

gıda+lı: Besleyen, besleyici.

giriş+li: Girme, geçme.

Girit+li: Girit adası halkından olan.

girme+li: 1. Girilecek yeri olan. 2. İçeri batmış yerleri olan. 3. Hem girer, hem çıkar.

giyim+li: Giyinmiş, üstü başı düzgün.

giz+li: 1. Saklanmış. 2. Bilinmeyen, anlaşılmayan.

göbek+li: 1. Göbeği olan. 2. Göbeği fazla yağdan dolayı şiş olan, aşırı şişman.

göğüs+lü: 1. Göğsü olan. 2. Memeleri büyük (kadın).

gölge+li: 1. Gölgesi olan. 2. Gölge şeklinde lekeleri olan (resim). 3. Nitelik ve ayrıntıları iyice bilinmeyen.

gönül+lü: 1. Kendi istek ve arzusuyla iş gören. 2. Kendi isteğiyle askere yazılan.
3. Kibirli.

görek+li: Manzarası ve dıştan gösterişi olan.

görgü+lü: 1. Tecrübeli, iş bilir. 2. İnce, zarif.

görk+lü: Gösterişli, güzel.

- gösteriş+li: Dış görünüşü bakımından güzel, görkemli.
- götürtü+lü: Götürtüsü olan, gürültülü.
- gövde+li: Vücutlu, cüsseli, iri.
- göz+lü: 1. Gözü olan. 2. Bölümleri olan. 3. Delikleri olan.
- gözlük+lü: Gözlük takan.
- gübre+li: Gübresi olan, gübre atılmış.
- gül+lü: Gül ile süslenmiş.
- gümüş+lü: Gümüşü olan, gümüşle süslü.
- gündüz+lü: Gündüzün vuku bulan.
- gürültü+lü: 1. Yüksek sesli, şamatalı. 2. Gürültü ile olan. 3. Kalabalıklı.
- güverte+li: Güvertesi olan (gemi).
- haftalık+lı: Haftalık ücretle çalışan.
- hakikat+li: Doğru, vefalı, sadakatli.
- hakkaniyet+li: Adalet sahibi, doğruluğu kendisine aşlamış kimse.
- hak+lı: 1. Hakka yakın, doğru. 2. Hak kazanmış olan. 3. Sözü veya işi doğruluğa uyan.
- hala+lı: Halalı bezden yapılan.
- halavet+li: 1. Tatlı, şirin. 2. Lezzetli.
- halka+lı: Daire ve kangalları olan.
- hamiyet+li: 1. Hamiyet sahibi. 2. Askerlikte teğmen rütbesinde ve ondan aşağı rütbede bulunanlara verilen unvandır.
- harç+lı: 1. Kireç ve kum karıştırılarak yapılmış. 2. Kaytan vb. çiçeklerle süslü. 3. Masraflı.
- hareke+li: 1. Hareke ile okunan (harf). 2. Harekeleri yazılı bulunan yazı.
- hasılat+lı: Hasılat ve geliri olan, iyi kazanç getiren.
- hasır+lı: 1. Hasır döşeli (oda vb.). 2. Hasırla kaplanmış.
- hastalık+lı: Üstünden hastalık eksik olmayan.
- haşiyе+li: Sayfaların kenarlarında veya altlarında açıklayıcı ifadeler bulunan.
- haşmet+li: Büyüklük ve heybet sahibi.
- hatır+lı: Hatırı sayılır, sözü geçer.

havale+li: 1. Bir yere göre yukarıda veya etrafı görür durumda bulunan. 2. Yüksek.
3. Ödenmesinin üçüncü bir kişiye bırakıldığını bildiren açıklaması olan. 4. Sara hastalığına tutulmuş.

hava+lı: 1. İyi hava alan, havadar. 2. Bir türlü havası olan. 3. Derece ve perdesi olan.
4. Çekici, cazibeli. 5. Sıkıştırılmış hava ile çalışan (alet).

hav+lı: İnce tüyü ve havı olan.

hayır+lı: 1. Faydalı, yararlı. 2. Uğurlu, mübarek. 3. Kendine ve başkalarına faydası dokunan.

hay+li: Birçok, çok.

haysiyet+li: Değerli, muhterem.

hece+li: Şu veya bu kadar hecesi olan.

hendese+li: Geometrik şekilli.

heves+li: Meyil ve arzusu olan.

heybe+li: Omzunda heybesi olan.

heybet+li: Görenlere korku ve saygı duygusu verecek şekilde büyüklüğü ve gösterişi olan.

heyecan+lı: 1. Çok çabuk heyecanlanan. 2. Heyecanlanmaya sebep olan. 3. Heyecanla yapılan.

hırs+lı: 1. Çok arzu eden. 2. Kızgın.

hız+lı: 1. Süratli. 2. Şiddetli. 3. Yüksek sesli. 4. Uçarı, çapkın.

hicap+lı: 1. Perdeli. 2. Namuslu.

hiddet+li: Öfkeli, kızgın.

hile+li: Hile karıştırılmış, sahte.

hisap+lı: Hesaplanmış, düşünülmüş.

hisse+li: Payları olan, hisselerine bölünmüş.

Hollanda+lı: Felemenk halkından olan.

hotoz+lu: Hotoz giyen (kadın).

huy+lu: 1. Hırçın, kötü huy ve adeti olan. 2. Her şeyden şüphe eden.

hüküm+şlü: 1. Bir emir veya hükmü taşıyan. 2. Hüküm giymiş olan, mahkum.

hüner+li: 1. İlim ve marifeti olan. 2. Ustalık ve maharetle yapılmış.

hürmet+li: 1. Şeref, yücelik, kıymet. 2. Büyük, okkalı.

içim+li: 1. Şöyle veya böyle tadı olan. 2. Lezzetli, leziz.

- iç+li: 1. İçi dolu. 2. Çabuk duygulanıp üzülen. 3. Kin tutan, kindar.
 idare+li: 1. Tutumlu. 2. Tutumlu olmaya elverişli.
 iddia+hı: Kendine çok güvenen.
 iffet+li: 1. Namuslu. 2. Kötülük yapmayan.
 iğne+li: 1. İğnesi veya iğne gibi sivri uçlu aleti olan. 2. İğnelenmiş. 3. Dokunaklı.
 ihtiyat+hı: İleride ortaya çıkabilecek hallere karşı gerekli tedbirleri almış.
 ikbal+li: Şanslı, talihli.
 iktiza+hı: Lüzumlu, lazım.
 ilaç+hı: 1. İlacı olan, ilaçla karışık. 2. İlaçlanmış olan.
 ilik+li: 1. Düğmeleri iliklerle geçirilmiş. 2. İlik açılmış olan (elbise). 3. İçinde ilik bulunan (kemik).
 ilmek+li: Kolay çözülecek şekilde düğümlenmiş.
 iltifat+hı: Okşayıcı, güler yüzle olan.
 imtiyaz+hı: 1. Başkalarından ayrı tutulan. 2. Ayrıcalığı olan. 3. İdari muhtariyetine erişmiş.
 inayet+li: İyilikle hareket eden, cömert davranan.
 inilti+li: Ses veren, yankıyla öten, çınlayan.
 insaf+hı: Merhametli, vicdanlı.
 insaniyet+li: İnsana yakışır nitelik ve üstünlükleri olan, vicdanlı.
 İran+hı: İran halkından olan.
 irin+li: Cerahatli olan (yara).
 ismet+li: Namuslu, temiz, iffet sahibi olan (kadın).
 istek+li: İstek duyan, talip.
 istifade+li: 1. Kârlı, kazançlı. 2. Okunması faydalı.
 işkil+li: Vesveseli, şüpheye kapılmış.
 işleme+li: Sırma, ipek vb. ile işlenmiş, süslü.
 iştah+hı: 1. Yemeğe isteği olan. 2. İstekli, arzulu.
 itaat+li: Büyüklerini dinler, aldığı emre uyar.
 itibar+hı: 1. Saygı duyulan, sözü dinlenen. 2. Güvenilir.
 itikat+hı: Dinle ilgili konulara inanan, inancı tam olan.
 izin+li: 1. İzin almış olan. 2. İzin alarak memleketine veya evine gitmiş olan (memur, öğrenci, er vb.).

- izzet+li: 1. Değer, itibar ve şeref sahibi.
- kabahat+lı: Ağır veya hafif bir suç işlemiş olan.
- kabara+lı: Kabara denilen çivi şeklindeki pullarla süslü.
- kabuk+lu: Kabuğu olan, kabukla örtülü.
- kaç+lı: 1. Kaç parçadan oluşan. 2. Bir kimsenin doğduğu, okulu bitirdiği yılı belirtmek için kullanılır.
- kadem+li: Uğurlu, mutlu, kutlu.
- kafes+li: Kafesi olan.
- kafiye+li: Kafiyesi olan.
- kakül+lü: Yüzün iki yanına sarkan saçları olan.
- kalay+lı: 1. Kalay sürülmüş. 2. İçinde kalay bulunan.
- kaldırım+lı: Kaldırım döşenmiş, taş ile kaplanmış.
- kalpak+lı: Başında kalpak bulunan, kalpak giyen.
- kanat+lı: Kanadı olan.
- kandil+ki: 1. Kandilleri olan. 2. Sarhoş.
- kan+lı: 1. Kana bulaşmış. 2. Vücudunda kanı çok. 3. Çok pişmeyip kesilince kan damlayan. 4. Katil.
- kapak+lı: 1. Kapağı olan. 2. Gizli, haklı.
- kap+lı: 1. Kabi veya örtüsü olan. 2. Bulutlu, kapanık. 3. Kaplanmış olan.
- kapsül+lü: İçinde barut bulunan küçük mahfaza ile ateş alan.
- karabina+lı: Eski bir çeşit kısa ve geniş ağızlı tüfekte silahlanmış.
- karaman+lı: Karaman ili halkından olan.
- karar+lı: 1. Yerinde duran, sabit. 2. Karara bağlanmış. 3. Sonuçlandırılmış. 4. Kararını değiştirmeyen. 5. Bir karar üzerinde olan.
- karınca+lı: 1. Karınca dolmuş. 2. Pastan veya kötü dökülmekten ileri gelen ince delikleri olan.
- karın+lı: 1. Karnı şiş, şişman. 2. İçi geniş, boşluğu bol.
- kar+lı: 1. Karlı olan, karla örtülü.
- kâr+lı: Kazançlı, faydalı.
- karşılık+lı: 1. İki tarafça birbirine karşı olmak üzere yapılan. 2. Karşı karşıya olan, iki tarafı olan. 3. Cevaplı.
- kasaba+lı: Kasaba halkından olan.

- kasavet+li: Tasalı.
- kastar+lı: Ağartılmış (pamuk ipliği vb.)
- kasvet+li: İç sıkıcı, hüzün verici, sıkıntılı.
- kaş+lı: Herhangi bir nitelikte kaşı olan.
- katmer+li: 1. Birçok katları ve yaprakları olan.
- katran+lı: 1. Katran sürülmüş veya karıştırılmış. 2. Birleşiminde katran bulunan.
- kavga+lı: 1. Kavga etmiş, dargın. 2. Kavga ile yapılan (iş, mesele).
- kaygı+lı: 1. Üzüntülü. 2. Hüzün verici, acıklı.
- kaymak+lı: Kaymak ile yapılmış, içinde veya üstünde kaymak olan.
- kazanç+lı: Kârlı, istifadeli.
- kazıntı+lı: Kazılmış, çukur yerleri olan.
- keder+li: 1. Tasalı, üzüntülü. 2. Keder veren, acı ve üzüntü veren.
- kefen+li: Kefinli
- kefin+li: 1. Kefine sarılmış. 2. Yufkaya sarılmış (hindi, tavuk vb.).
- kehle+li: Kehlesi olan, bitli, bitlenmiş.
- kelebek+li: Kelebek denilen ciğer hastalığına yakalanmış (koyun).
- kemer+li: 1. Kemer veya kemerleri olan. 2. Kemer şeklinde, kemer gibi olan.
- kemik+li: 1. Kemiği olan. 2. Kemiği iri, iskeleti sağlam (kimse).
- kenar+lı: 1. Kenarı olan, çerçevesi bulunan. 2. Kenarında notu, açıklamaları bulunan.
- kesret+li: Çok, bol, büyük ölçüde olan.
- keyif+li: Keyfi yerinde olan, neşeli.
- Kıbrıs+lı: Kıbrıs adası halkından olan.
- kıdem+li: Sınıf ve memuriyetinde eskimiş, kıdem almış.
- kılaptan+lı: Taklit ve sahte tellerle karışık.
- kılıç+lı: Kılıçla silahlanmış, kılıç takılmış.
- kılıf+lı: Kılıfı olan.
- kılık+lı: 1. Herhangi bir şekil ve biçimde olan. 2. Herhangi bir görünüş ve kıyafette olan. 3. Temiz, düzgün.
- Kırım+lı: Kırım yarımadası halkından olan.
- kırma+lı: Kırmaları çok olan.
- kıvam+lı: Kıvamında olan, gerekli derecede koyuluk vb. kazanmış olan.

kıyafet+li: 1. Dış görünüşü veya elbisesi uygun ve yerinde olan. 2. Herhangi bir kılıkta bulunan.

kıyım+lı: Herhangi bir biçimde doğranmış olan.

kıymet+li: Kıymeti olan, değerli, pahalı.

kibir+li: Kibir ve gurur sahibi, ululuk ve büyüklük taslayan.

kilit+li: 1. Kilit ve anahtarla kapanmış. 2. Birbirine geçmiş veya geçmiş gibi sıkışmış. 3. Kilidi olan.

kimyon+lu: İçine kimyon konmuş, kimyon karıştırılmış.

kinaye+li: Doğrudan olmayarak, dolayısı ile dokunan, bu şekilde dokunaklı olan.

kinet+li: 1. Kinetlenmiş olan. 2. Pek sıkı kapalı, kinetlenmiş gibi açılmaz.

kireç+li: 1. Kireçle yapılmış, sıvanmış veya badanalanmış. 2. Üzerine kireç sürülmüş olan. 3. Kireci çok olan.

kir+li: 1. Kir ve pası olan, kirlenmiş. 2. Üstü başı temiz olmayan. 3. Temiz olmayan bulaşık. 4. Yıkınması gereken. 5. (kadın için) Aybaşı halinde olan. 6. Benimsenmiş değer ölçülerinin dışında olan.

kitabe+li: Geometrik şekiller ve çiçeklerle yapılmış süsleri olan.

kit+li: Kilitli.

koku+lu: 1. İyi veya kötü bir şekilde kokusu olan. 2. Güzel kokan.

kola+lı: 1. Kolaya batırılıp ütülenmiş. 2. Nişasta kolasıyla veya tutkalla yapıştırılmış. 3. İçinde kola bulunan.

kol+lu: Kolları yani yenleri olan (giyecek).

koltuk+lu: Kol dayanacak yeri olan.

kompas+lı: 1. Akla konulmuş, kesin karar verilmiş. 2. Fesatlı, yalanlı dolanlı.

konç+lu: Koncu olmayan.

kontrato+lu: Bir sözleşme senedi ile bağlı, böyle bir senetle kiralanmış veya alınıp verilmiş olan.

kopça+lı: Kopçası olan, kopça ile iliklenen.

korku+lu: 1. Korkutan, korku veren. 2. Tehlikeli, kendisinden zarar ve kötülük gelebilecek.

kök+lü: 1. Kökü olan. 2. Kökleşmiş, iyice yerleşmiş. 3. Soylu, iyi tanınmış.

köstek+li: 1. Ayağına köstek vurulmuş. 2. Kösteği olan.

köy+lü: 1. Köyde oturan. 2. Başkalarıyla aynı köyden olan. 3. Nazik ve zarif olmayan, kaba. 4. Köy halkı.

kubbe+li: 1. Çatısı yarım küre şeklinde olan. 2. Kubbe şeklinde olan.

kudret+li: 1. Gücü yeten, güçlü. 2. Zengin, varlıklı.

kukleta+lı: Başlığı olan (yağmurluk, pardesü vb.).

kulak+lı: 1. Kulakları olan veya kulakları herhangi bir biçimde olan. 2. Kulağa benzer çıkıntısı olan. 3. Kulplu.

kullanış+lı: 1. Kullanıklı. 2. Kullanışı çok kolay, kullanmaya elverişli.

kulp+lu: Tutacak yeri, halkası olan.

kum+lu: 1. İçinde kum bulunan. 2. Kum gibi taneleri olan. 3. Çok ufak ve sıkı benekli.

kurşun+lu: 1. Kurşunla örtülmüş. 2. İçinde kurşun bulunan.

kursak+lı: Gerdanında uru olan, urlu.

kurt+lu: 1. İçinde kurt bulunan. 2. İçinde kurt varmışçasına yerinde duramayan (kimse). 3. Şüpheli, endişeli.

kurum+lu: Büyüklük taslayan, gururlanarak kasılan, kibirli.

kuruntu+lu: Zihinde aslı veya gerçekliği olmayan bir şeyi kurup onu varmış gibi sayan.

kusur+lu: 1. Bir kusur ve eksiği olan. 2. Bitmemiş. 3. Üstü, geri verilecek parası olan.

kut+lu: Uğurlu, hayırlı, bereketli.

kuyruk+lu: 1. Kuyruğu olan. 2. Kuyruk şeklinde uzantısı olan.

kuzu+lu: 1. Yanında yavrusu olan (koyun). 2. Bitişğinde kendi cinsinden bir küçük tanesi olan (meyve). 3. Bir küçük kapısı olan (kapı kanadı). 4. Yanında bir ince çizgisi veya gölgesi olan (cetvel hattı).

küfe+li: Arkasında küfe bulunan, küfe ile eşya taşıyan.

küf+lü: 1. Küf tutmuş. 2. Bir yana bırakılıp eskimiş. 3. Modası geçmiş, köhne.

kükürt+lü: İçinde kükürt bulunan, kükürtle yapılmış.

külfet+li: 1. Zor, sıkıntı verici. 2. Merasimle yapılan. 3. Emek verilerek meydana gelen. 4. Fazla masraf gerektiren.

külliyet+li: Çok bol.

kül+lü: Kül ile karışık, içinde kül bulunan.

küpe+li: 1. Kulağında küpesi olan. 2. Boynunda küpe gibi sarkan bir et uzantısı olan.

kürek+li: Küreği olan.

kürk+lü: 1. Kürkü olan. 2. Kürk kaplı bir üstlük giyen. 3. Postu kürk yapılan (hayvan).

kürsü+lü: Sağlam ve oturaklı.

kürük+lü: 1. Açılıp kapanarak hava veren aleti olan. 2. Açılıp kapanan örtüsü olan.

küsü+lü: Gücenik, dargın, bozuşuk.

lamba+lı: 1. Lambası olan. 2. Lamba ile çalışan.

lastik+li: 1. Lastikten yapılmış veya lastik gibi esneyen. 2. Her istenilen yöne çekilebilen, değişik şekillerde yorumlanabilen.

lehim+li: Lehim ile yapıştırılmış (metal şey).

Leh+li: Lehistan halkından ve bu halkın soyundan olan.

leke+li: 1. Pis, kirli. 2. Doğuştan veya sonradan meydana gelmiş lekeleri olan.
3. Yakışsız iş ve davranışlarla adı kötüye çıkmış.

lezzet+li: 1. Lezzeti olan. 2. tatlı. 3. Hoşlanılan, zevk alınan.

limon+lu: Limonla terbiye olunmuş, limon konarak ekşitilmiş.

liyakat+li: Bir şeyi yapmaya gücü yeten, becerikli, başarılı.

lüzûcet+li: Yapışıp uzayan, mıcık mıcık.

lüzum+lu: Gerekli, lazım.

maaş+lı: Aylıklı, ayrılmış maaşı olan.

Macar+lı: Macar kavminden ve Macaristan halkından olan.

macun+lu: Macun sürülmüş, macunla tıkanmış.

mahalle+li: Mahalle halkından olan.

maharet+li: 1. Becerikli, işi ele yatkın. 2. Ustalıkla yapılmış, usta bir elden çıkmış.

mahfaza+lı: 1. Saklanmasına yarayan kutusu veya kılıfı olan. 2. Tabii olarak korunan.

mahsül+lü: Çok verim elde edilen, bol mahsül veren.

makam+lı: Ahenkli, ölçülü.

mâlumat+lı: Bilgi ve hüner sahibi, çok bilgili, çok şey bilen.

mana+lı: 1. Anlamı olan. 2. İfade ettiği şey güzel ve derin olan. 3. Gizli bir anlam taşıyan.

mantar+lı: 1. Mantarla yapılmış. 2. Mantar meşesinden çıkan, mantarı olan. 3. Tıpası olan, tıpa ile tıkanmış. 4. Mantar hastalığına yakalanmış.

marifet+li: 1. Hüner ve bilgi sahibi. 2. Bilgi ve ustalıkla yapılmış, sanath, hünerli.

marka+lı: Markası olan, başkalarından ayırdedici bir işareti olan.

maslahat+lı: Bir resmi dairede görülecek işi olan.

maşa+lı: 1. Maşaya benzer bir aleti olan. 2. (Saç için) Maşa ile kıvrılarak şekil verilmiş.

matem+li: Yashı, yası olan.

maya+lı: Mayası olan, maya ile ekşitilip kabarmış.

mazarrat+lı: Zararlı, dokunaklı.

mazgal+lı: Mazgal denilen dar delikleri olan.

mehabet+li: Görünüşü sakınıp çekinme ve saygı uyandıran, heybetli, şanlı.

mekremet+li: 1. Cömert, eli açık, kerem sahibi. 2. Hürmetli, saygıdeğer, yüce.

mektep+li: Okulda öğrenim görmüş, okulda yetişmiş olan.

meme+li: 1. Memesi olan. 2. Meme ucuna benzer çıkıntısı olan.

memleket+li: Aynı yerin ahalisinden olan (kimse).

menfaat+li: Faydalı, kârlı, yararlı.

meneviş+li: Dalgalı, hareli.

merak+lı: 1. Kaygı duyan, telaş gösteren. 2. Her şeyi öğrenip bilmek isteyen. 3.

Düşkün, tutkun. 4. Çabuk üzülen. 5. Titiz. 6. Kendini ilgilendirmeyen konularda bilgi sahibi olmaya çalışan. 7. İlgi, merak uyandıran.

merhamet+li: Acıyan, acına ve esirgemesi çok olan.

meslek+li: Meslek sahibi, vicdan ve namus bakımından bağlı bulunduğu prensipleri olan.

meşin+li: Meşin denilen sepili bir deri ile kaplanmış veya donanmış olan.

meveddet+li: Sevilen, sevgi beslenen.

meviş+li: Menevişli.

mevki+li: Birinci mevki, yani fazla ücret ödemişlere ayrılmış yer.

meymenet+li: Uğurlu, bereketli, kutlu.

mih+lı: Çivi ile tutturulmuş, mihlanmış.

Mısır+lı: Mısır halkından olan.

mızrak+lı: Mızrakla silahlanmış (asker).

mim+li: İyi yolda olmadığına hüküm verilmiş olan.

mine+li: Minesi olan, maden üzerine billurla işlenmiş, mine ile bezenmiş.

misil+li: Benzer, gibi, kabilinden.

mizaç+lı: Herhangi bir nitelikte huy ve tabiatı olan.

Moskof+lu: Rusya halkından, Rusyalı.

- muâhede+li:** Antlaşma ile bağlı, antlaşma ile kararlaştırılmış.
- muhataralı:** Korkulu, tehlikeli.
- mukavele+li:** Sözleşme ile bağlı, sözleşmeli.
- mukavemet+li:** Dayanıklı, güçlü.
- musibet+li:** Musibet ve felaket getiren, uğursuz.
- mut+lu:** 1. Uğurlu, kutlu. 2. Mutluluk veren, uğurlu sayılan. 3. Talihli, şanslı.
- muvâzene+li:** 1. Uygun. 2. Ölçülü. 3. Akıl dengesi, hal ve hareketleri yerinde olan.
- mübalâğalı:** Mübalâğa edilen, olduğunda fazla gösterilen, büyütülen.
- müdahene+li:** Yüze karşı övmeyi, koltuk vermeyi içinde bulunduran.
- müflon+lu:** Müflon kumaşından yapılmış olan.
- mühre+li:** Mühre ile cilalanmış, cilalı (kağıt).
- mühür+lü:** 1. Altına mühür basılmış. 2. Üstü kapatılarak mühür basılmış.
- münasebet+li:** 1. Uygun, yerinde, münasip. 2. Yakışır, yaraşır.
- münazaa+lı:** Hakkında tartışma ve kavgâ edilen, kavgâlı, davalı.
- mürekkep+li:** 1. Mürekkep sürülmüş. 2. İçerisine mürekkep konmak suretiyle kullanılan.
- mürüvvet+li:** İnsaniyetli, iyiliksever.
- müzik+li:** Bazı bölümlerine müzik parçaları serpiştirilmiş (film veya oyun).
- nam+lı:** 1. Ünlü, meşhur. 2. Savrulup samanından ayrılmış arpa, buğday yığınları.
- namus+lu:** 1. Namusu olan. 2. Doğru. 3. Şartları yerinde, uygun.
- nasır+lı:** Nasırlanmış, çok iş görmekten nasır bağlamış.
- natıka+lı:** Güzel, tesirli ve akıcı bir dille konuşan.
- naz+lı:** 1. Cilveli. 2. Her istediği yerine getirilmekten şımarmış olan. 3. Özen isteyen.
- necâbet+li:** Asil, temiz, soyu temiz.
- nefsaniyet+li:** Garaz ve düşmanlığa kapılarak yapılan.
- Nemçe+li:** Almanya veya Avusturya halkından olan.
- nem+li:** 1. Hafifçe yaş, az ıslak, rutubetli. 2. (Göz için) Yaşlı.
- nere+li:** Hangi yerden.
- neşat+lı:** Neşeli, keyifli, sevinçli.
- neşet+li:** 1. Şen, sevinçli. 2. Çakır keyifli, hafif sarhoş.
- nezaket+li:** Nazik, inceliği olan.
- nikah+lı:** Nikahı kıyılmış, nikah işlemi bitmiş.

- nişan+lı: 1. Bir nişanı, ayırıcı bir işareti olan. 2. Evlenmek üzere söz vermiş.
- niyet+li: 1. Oruç tutmak üzere niyet etmiş olan. 2. Niyeti olan, niyetlenen.
- niza+lı: Hakkında anlaşmazlık olan, ihtilafli.
- nizam+lı: 1. Tertipli, düzenli. 2. Kanuna ve nizama uygun.
- nohut+lu: İçine nohut katılmış, nohutla pişmiş olan.
- nokta+lı: 1. Noktası olan (harf). 2. Üzerinde noktalar bulunan.
- nuhûset+li: Uğursuz, şemetli.
- numara+lı: Bir sayı ile numara verilmiş.
- nüfuz+lu: Sözü geçer, hatırlı ve itibarlı.
- nükte+li: İnce ve derin anlamlar taşıyan, nükte ile süslenmiş olan (söz).
- nümâyiş+li: Gösterişli.
- okka+lı: 1. Ağır, büyük.. 2. Değerli, ağubaşlı, saygıdeğer.
- ok+lu: Oku veya okları bulunan.
- okunak+lı: Okunması kolay yazı veya kitap.
- oluk+lu: 1. Oyulmuş yolları olan. 2. Oluğu olan.
- olum+lu: 1. Tasarlanan hedefe uygun olarak gerçekleşen. 2. Faydalı netice veren.
3. Lehte olan. 4. Tecrübe ve gerçeklere dayalı olarak bazı nitelikleri belli olan.
- ora+lı: O memleket, o yer halkından olan.
- oran+lı: Biçimli, yakışıklı.
- orostopol+lu: Dolandırıcı, hileci.
- oruç+lu: Oruç tutan.
- oya+lı: Oya takılmış, oya ile süslü.
- öfke+li: Kızgın, hiddetli.
- örgüç+lü: Örgücü olan, tümseklî.
- örtü+lü: 1. Örtülmüş, kaplanmış. 2. Üstü kapalı.
- öz+lü: 1. Özü olan. 2. Özü ve kaymağı çok. 3. Kıvramlı ve yapışkan (çamur).
4. Lüzumsuz söz kullanmadan düşüncüyü bildiren.
- paba+lı: Bahalı.
- pamuk+lu: 1. Yüzü ile astarı arsına pamuk doldurulmuş (elbise). 2. Pamuk ipliği veya başka iplikler karıştırılarak dokunmuş (kumaş).
- pancur+lu: Pancuru yani yeni tarz üzere kafesi olan (pencere, ev).
- parça+lı: 1. Bütün olmayan, parçalardan oluşan. 2. Dokunacak bir şey.

pasak+lı: Kirli ve biçimsiz kıyafetli.

paşa+lı: Eskiden paşa hizmetinde bulunanlara söylenirdi.

patenta+lı: Bir yabancı devletin himayesi altında olduğunu gösteren belgeye sahip olma.

pâye+li: İlimi rütbesi olan.

pencik+li: Pençik denilen kölelik belgesi ile satılmış (köle).

pençe+li: 1. Kuvvetli. 2. Gasp edici. 3. Pençe vurulmuş ayakkabı. 4. Herkese sataşan.

perçin+li: Perçinlenmiş, sağlam.

perdah+lı: Parlak, cilalı.

perde+li: 1. Perdesi olan. 2. Zar ile çevrilmiş. 3. Namuslu. 4. Bir tür çalgı. 5. Kataraktlı (göz).

peruka+lı: 1. Başında iğreti saç bulunan. 2. Tepeli (kuş).

pire+li: 1. Piresi olan. 2. Şüpheli.

Portekiz+li: Portekiz halkından olan.

potur+lu: Potur giyen.

Prusya+lı: Prusya halkından olan.

pul+lu: 1. Küçük maden pulları ile süslenmiş. 2. Haşref denilen küçük levhalarla örtülü. 3. Benekli.

pusat+lı: Zırh giymiş, zırlı.

pürüz+lü: 1. Pürüz ve tiftiği olan. 2. Mürekkep veya boyası etrafa saçılıp lekelenmiş. 3. Eksiklik ve zorlukları olan.

püskül+lü: 1. Püskülü olan. 2. Engel ve zorlukları çok olan.

rabıta+lı: 1. Tertipli. 2. Münasebetli.

rağbet+li: 1. İstekli, arzusu olan. 2. Rağbet edilen. 3. Eskiden müslüman olmayan rütbesizlere verilen unvan idi.

rahmet+li: Allah'ın rahmetine ulaşması için dua olunan.

raht+lı: At takımı veya başka bir takım ile donatılmış ve süslenmiş (at).

randıman+lı: Verimli.

resânet+li: Sağlam, metanetli.

ref at+lü: 1. Yükseklik ve yücelik sahibi. 2. Resmî yazışmalarda üçüncü dereceden devlet memurlarına ve binbaşılara verilen unvan.

renk+li: 1. Bir rengi olan. 2. Canlı, neşeli. 3. Kendisine has, ilgi çekici (insan).

4. Tabiattaki renklerin görüntüye kazandırdığı film.

resim+li: Resimleri ve şekilleri olan.

revaç+lı: İtibarlı, aranan (mal).

revnak+lı: Parlak, güzel, süslenmiş.

rikkat+li: 1. Merhametli. 2. Acımaya ve acılık duymaya yol açan, içe işleyen.

Romanya+lı: Romanya halkından olan.

rötar+lı: Rötar yapan, gecikmeli, tehirlî.

rugan+lı: Cilalı, parlak.

ruhsat+lı: İzinli, resmi izni olan.

ruh+lu: 1. Canlı. 2. Güçlü, tesirli. 3. Ruh durumu herhangi bir vasıfta olan.

Rusya+lı: Rusya'da yaşayan, Rus halkından olan.

rütbe+li: Rütbesi olan, rütbe sahiplerinden.

rüzgar+lı: Çok yel alan, rüzgara açık.

saadet+li: Mesut, kutlu.

sabah+lı: Her sabah olan.

sabıka+lı: Bir daha mahkemeye düşüp cezalandırılmış, tekrar suç işlemiş.

sabır+lı: Sabırlı olan, sabır gösteren, katlanan.

sabun+lu: Sabun karışmış.

saçak+lı: 1. Kenarlarında süs için püsküllü oyaları ve kırmaları olan. 2. Kenarlarında çıkıntısı, damlalığı olan.

saç+lı: Saçı olan.

sadâkat+li: Dostlarına, efendi veya kendisine iyilik yapanlara saygı ve bağlılık gösteren.

sada+lı: Sesi olan, ses çıkaran.

safra+lı: Biraz sallanmaktan veya aşağı yukarı bakmaktan başı dönen (kimse).

safsata+lı: Safsata ile yani görünüşte kaideye uygun olan asılsız delil ve mukayeseler ile karışık.

sağım+lı: Sağılan, sütü alınan.

sağ+lı: Sağ tarafı olan.

sağlık+lı: 1. Sıhhat ve afiyeti yerinde olan. 2. Doğru, emin, güvenilir.

sakar+lı: 1. Alnında sakar denilen beyaz lekesi bulunan (at). 2. Uğursuz (kimse).

sakal+lı: 1. Sakalı olan. 2. Sakalını kesmemiş, tıraşı gelmiş.

sak+lı: 1. Gizli. 2. Açıkça olmayan. 3. Bir tarafa konup başka bir kimse için ayrılmış.

salâbet+li: Dayanıklı, sağlam.

salahiyet+li: Bir işe veya bir davaya bakmaya vazifesi olması dolayısıyla hakkı bulunan.

salça+lı: 1. Salçası olan. 2. İçine çok salça konmuş.

salıntı+lı: Sağlam ve oturaklı olmayan.

sal+lı: 1. Sal gibi yayvan ve açık. 2. Sal gibi esneyen ve enine boyuna büyük.

saltanat+lı: Şanlı, ihtişamlı, gösterişli.

saman+lı: İçinde saman bulunan veya samanla karışık.

sanat+lı: Büyük maharet ve ustalıkla yapılmış.

sancı+lı: Sancısı olan.

sandık+lı: Kaplama için kullanılan bir tür ince tahta.

san+lı: Şöhretli, şanlı.

santur+lu: Gösterişli, tantanalı.

sap+lı: 1. Sapı olan. 2. Saplanmış.

sara+lı: Tutar hastalığına yakalanmış olan.

sarahat+lı: Açıklamalı anlatım.

sarı+lı: 1. Başında sarık bulunan. 2. İlim yoluna girmiş.

satranç+lı: Satranç şeklinde ve satranç gibi renkleri olan.

savat+lı: Gümüş üstüne karakalem nakışlar ile süslenmiş.

saygı+lı: 1. Düşünceli. 2. Hürmet eden. 3. Hatır sayan. 4. Terbiyeli.

sayı+lı: 1. Sayılmış. 2. Belli sayıda olan. 3. Meşhur.

sebat+lı: İyice yerleşmiş, sürekli.

sebeb+li: Bir sebebi olan.

seda+lı: Sadalı.

sefer+li: Savaşa giden.

sehavet+li: Eli açık.

selâset+li: Kolay ve akıcı.

semahat+lı: Cömert, eli açık.

semer+li: 1. Semer taşıyan (hayvan). 2. Arkalaç (hamal). 3. Orgüçlü, kemerli. 4.

Kaba.

- senet+li:** Bir senede dayandırılmış.
- seri+li:** Serilmiş, döşenmiş.
- sermaye+li:** Sermayesi olan.
- sevgi+li:** Sevilen, dost.
- ses+li:** 1. Ses ve sadası olan .2. Gürültülü. 3. Ünlü.
- sevda+lı:** 1. Aşık. 2. Çok seven.
- sevim+li:** İnsanın sevgisini çeken, cazibeli.
- sevinç+li:** Sevinmeye sebep olan.
- sınır+lı:** 1. Sınırı olan. 2. Sınırlanmış.
- sıraca+lı:** Sıraca hastahğma yakalanmış olan.
- sıra+lı:** 1. Dizilmiş. 2. Düzenli, tertipli. 3. Uygun, yerinde, yolunda.
- sırma+lı:** Sırma ile işlenmiş.
- Sırp+lı:** Sırp halkından olan.
- sıtma+lı:** Sıtmaya tutulmuş.
- sıva+lı:** 1. Sıva sürülmüş. 2. Batmış, bulaşmış.
- sicil+li:** 1. Mahkeme defterine kaydedilmiş. 2. Sabıka. 3. Sicili yazılmış olan.
- Sicilya+lı:** Sicilya adası halkından olan.
- sidik+li:** 1. Ustüne çiş eden, pis. 2. Sidiğini tutamayan.
- sigorta+lı:** 1. Bir sigorta şirketi tarafından teminat verilmiş olan. 2. Emniyete alınmış.
- sihir+li:** Büyülü, büyüye yakalanmış.
- silah+lı:** Silah taşıyan, silahlı olan.
- sinir+li:** 1. Çabuk sinirlenen. 2. Sinirleri kuvvetli. 3. Sinirleri çok ve bundan dolayı sert (et).
- sis+li:** Rutubetli dumanla kaplanmış, duman ve pus içinde kalmış.
- soba+lı:** Sobası olan, soba ile ısıtılan.
- soğan+lı:** Soğanla yapılmış.
- soy+lu:** 1. Asil. 2. Saygı uyandıran. 3. Halkta bulunmayan unvan ve imtiyazları bulunsan.
- sontur+lu:** Gürültülü, patırtılı.
- sopa+lı:** 1. Elinde sopası olan. 2. Geniş yollu (kumaş vb.)
- söz+lü:** 1. Talimat almış. 2. Birisine söz vermiş olan. 3. Söz alan.
- suç+lu:** 1. Kabahatli. 2. Günah işleyen.

Sûdan+lı: Sûdan halkından olan.

su+lu: 1. Suyu olan. 2. Çok sıvı. 3. Yalnız suyla hazırlanmış. 4. Yersiz şakaları ve hoş olmayan hareketleri yapan (kimse).

suûbet+li: Güç, zor, zahmetli.

sûziş+li: 1. Ateşli. 2. Tesirli. 3. Büyük bir tesir ve yürek yanması ile meydana gelen.

suhûlet+li: Kolay kullanılan, kullanışlı.

sükûnet+li: 1. Sakin, rahat. 2. Durgun, hareketsiz.

sümük+lü: Sümüğü akan.

sünnet+li: Sünnet olmuş.

sûrat+li: Çabuk, aceleci, hızlı.

sûrek+li: Çok süren, devamlı, uzun.

sürme+li: 1. Sürme sürülmüş (göz). 2. Sürmelelenmiş (kapı). 3. Sürülen bir alet bulunduran.

süs+lü: 1. Süslenmiş. 2. Süse düşkün olan.

süt+lü: 1. Sütle yapılmış. 2. Emzikli. 3. Yumuşak taneli (mısır).

şahamet+lü: Zekiliği ve iyiliği olan.

şalvar+lı: Şalvar giyen.

şama+lı: Muma batırılmış fitilden yapılmış.

şamata+lı: Gürültüsü ve patirtüsü çok.

Şam+lı: Şam ülkesi veya Dımışk şehri halkından olan.

şan+lı: 1. Şöhretli, ünlü. 2. Gösterişli, çalımı yerinde.

şapka+lı: 1. Şapka giyen. 2. Üstünde şapka şeklinde organı olan (bitki). 3. Üzerinde uzatma veya inceltme işareti olan (ünlü).

şart+lı: 1. Şartı olan. 2. Boşanma üzerine yeminli. 3. Uç defa yıkanmış şey.

4.Şartlandırılmış olan.

şaşaa+lı: Parlak, gösterişli.

şeamet+li: Uğursuz.

şecaat+li: Cesaretli, yürekli.

şecere+li: Soyu bir şecere ile tespit edilip tasdiklenmiş olan.

şedde+li: Şedde işareti konmuş.

şefkat+li: 1. Sevgi ve acıması olan. 2. Anne ve babaya verilecek en iyi unvan.

şehir+li: Şehirlerde oturan.

şeker+li: Şeker konup tatlandırılmış.

şema+lı: Şamalı.

şemsiye+li: Şemsiyesi olan, elinde şemsiye tutan.

şenlik+li: 1. Bayındır. 2. Çok kimsenin oturduğu bakımlı (yer). 3. Canlı, eğlenceli.

şeref+li: 1. Şerefi olan. 2. Değer ve itibar kazandıran. 3. Bayındır, şenlikli.

şerit+li: Şeritle süslü, şerit çevrilmiş.

şer+li: Şer üzerine kurulmuş.

şeshâne+li: 1. Namlusu altı yivli. 2. Şeshâne denilen tüfekle silahlanmış (kimse).

şetâret+li: Eli ayağı çabuk, çevik ve şen.

şevket+li: Ululuk ve heybet sahibi.

şevk+li: 1. Hevesli, arzulu. 2. Neşeli, keyifli.

şiddet+li: 1. Sert, zorlu. 2. Sıkı, müsaadesiz. 3. Hızlı. 4. Haddinden fazla, aşırı.

Şirvan+hı: Şirvan diyarı halkından olan.

şiş+li: Şiş ve meçi olan.

şive+li: Nazlı, edalı, cilveli.

şiv+li: Eğik şekilde, eğik.

şöhret+li: Şöhreti olan, meşhur.

şûle+li: Alevli, tutuşmuş.

şura+hı: Şu yer halkından olan.

şüphe+li: Şüphe ve tereddüt altında bulunan.

taahhüt+lü: Postahaneden iki kat ücret alınarak yerine ulaştırılması temin olunan (mektup vb.).

taban+hı: 1. Cesaretli. 2. Tabanı olan. 3. Desteği, dayanağı, kuvveti olan.

tabiat+hı: 1. Ustûn güzelliği olan. 2. Herhangi bir huyda, yaratılıştaki olan.

taç+hı: 1. Taç giyen. 2. Başında sorgucu olan (kuş). 3. Taç yaprakları olan (bitki).

tahrir+li: Çizikli, çizgili, nakışlı.

talih+li: Bahtı iyi olan, bahtlı.

talimar+hı: Talimar ağacı bulunan ve başı ileriye doğru uzanan (gemi).

talim+li: 1. Talim öğrenmiş (asker). 2. Talimat ve tembihler almış (kimse).

tane+li: 1. Taneleri olan. 2. Taneleri birbirinden ayrı ve dağılmış olan.

taraf+hı: 1. Yanı ve yönü olan. 2. Taraftarları, yardımcıları çok olan. 3. Belli bir görüşü destekleyen.

tarak+lı: 1. Başında yelpaze şeklinde sorgucu olan. 2. Diş diş boyalı. 3. Parmaklarının üst tarafındaki tarağı enli.

tarâvet+li: Taze, taptaze, körpe, canlı.

tarih+li: Tarihi yazılmış.

tartı+lı: 1. Tartılmış. 2. Ölçülü. 3. İyi düşünülmüş. 4. Dengeli.

tasa+lı: Kaygılı, kederli, gamlı, üzüntülü.

tasarruf+lu: 1. Parasını yerinde ve idareli harcayan. 2. Fazla harcama gerektirmeyen.

taşak+lı: 1. Husyesi olan. 2. Cesur, bahadır.

taş+lı: 1. Taşı olan. 2. Üzerinde taş bulunan (yol, arazi). 3. Üzerinde kıymetli taş bulunan.

taşra+lı: Başşehirde doğma büyüme olmayan.

tat+lı: 1. Ağıza hususi bir lezzetle hoş gelen. 2. Lezzetli. 3. İçilir, içilmeye uygun.

tav+lı: 1. Tavını bulmuş, kıvamına gelmiş. 2. Semiz, dolgun.

tedarik+li: Lüzumlu şeyleri önceden hazırlamış olan.

tedbir+li: İşin sonunu düşünen.

tefe+li: Tezgahın tefesine çok kuvvet verilerek tarağın fazlaca bastırılması ile sık dokunmuş (bez vb.).

tehlike+li: Tehlikesi olan, zararlı, korkulu.

teklif+li: 1. Yabancı, resmi. 2. Teklif ve saygı ile yapılan.

tel+li: 1. Teller takılmış. 2. Kaba biçimde süslendirilmiş. 3. İçinde tel bulunan. 4. İnce dalları tele benzeyen. 5. Teli olan.

teltik+li: Eksik ve noksanı olmayan.

temel+li: 1. Temeli olan. 2. Sabit. 3. Devamlı, sürekli. 4. Eski, eskiden yapılmış.

teneke+li: Teneke kaplı.

temkin+li: 1. Metanet sahibi. 2. Tedbirli olan, ölçülü davranan.

tepe+li: 1. Başında kaba ve top tüy vb. bulunan (kuş). 2. Tepesi olan.

terbiye+li: 1. Terbiyesi olan. 2. Terbiye denilen yumurta ve limon salçası katılmış.

ter+li: Terlemiş, üstünde ter bulunan.

tersane+li: Bahriyeli, tersanede görevlendirilmiş asker.

tertip+li: 1. Tertip ve düzeni yerinde. 2. Önceden kurulmuş, hususi olarak düşünülmüş. 3. Dağınıklıktan hoşlanmayan, intizamlı.

tevbe+li: Tevbe etmiş.

- tezek+li: 1. İnek tersiyle sıvanmış. 2. Sert.
- tıka+lı: Kapanmış, tıkanmış.
- tılsım+lı: Tılsımı olan, tılsımla yapılmış.
- tımar+lı: Tımar edilmiş.
- tıraş+lı: 1. Kesilmiş, tıraş edilmiş. 2. Saçı ve sakalı uzamış. 3. Yontulmuş.
- tırnak+lı: Tırnağı olan.
- tırtıl+lı: Tırtılı olan, kenarı kertikli.
- ticaret+li: Ticareti olan, ticaret yapmaya elverişli.
- tipi+li: Karla karışık fırtınalı (hava).
- toka+lı: Tokası olan, toka ile bağlanan.
- top+lu: 1. Bir ucunda başı, topu, yuvarlağı olan. 2. Dağınık ve perişan olmayan.
3. Eteklerini toplayarak duran. 4. Semiz. 5. Hepsini içine alan.
- torba+lı: Torbası olan, torba taşıyan.
- tortu+lu: Çökeleği ve posası olan, berrak olmayan.
- toz+lu: Tozu olan, toza bulaşmış.
- töhmət+li: 1. Suçlanmış, zan altında bulunan. 2. Suçlu, kabahatli.
- tövbe+li: Tevbeli.
- tuğra+lı: Büyük tuğra ile süslü.
- tumturak+lı: Sözleri tantanalı ve debdebeli olan.
- Tunus+lu: Tunus halkından olan.
- tutkal+lı: Tutkal sürülmüş, tutkal ile yapıştırılmış.
- tuz+lu: 1. Tuzu olan. 2. Tuzu çok olan. 3. Tuz vb. den dolayı acı olup içmeye elverişsiz
(su). 4. Pahalı, kıymeti yüksek.
- tür+lü: Bir çeşit ve biçimde olan.
- tüy+lü: Vücutunda tüyü olan.
- uçkur+lu: Uçkurla bağlanan (don, şalvar).
- uçurum+lu: Uçurum ve yarları olan (yer).
- ufûnet+li: 1. Etleri çürüyüp kokan. 2. Kötü kokulu. 3. Ağır.
- uğur+lu: Bereketli, hayırlı.
- ukûbet+li: Eziyetli, azaplı.
- ulûfe+li: Maaşlı.
- un+lu: Undan yapılmış veya una bulanmış.

ur+lu: Bedenin bir tarafında uru yani şişi ve tümseği olan

us+lu: 1. Akıllı, zeki. 2. Terbiyeli. 3. Yavaş, mülayim.

ustalık+lı: 1. Ustalıkla yapılmış. 2. Hile ve şeytanlıkla düşünülmüş.

unvan+lı: 1. Bir unvanı olan, unvan taşıyan. 2. Unvan satan, övünen.

ücret+li: 1. Bir iş karşılığında para alan. 2. Bir yere para vererek kabul olunmuş.

3. Devlet daire ve kurumlarında memur statüsünde çalışmayan kimse.

ün+lü: 1. Meşhur. 2. Gırtlığın titreşmesiyle meydana gelen ve ses yolundan hiçbir engele çarpmadan çıkan ses

üstün+lü: Üzerinde üstün harekesi olan.

üzüntü+lü: 1. Çok özenerek ve merakla yapılmış. 2. Çok zahmet ve sıkıntıya yol açan.

3. Meraklı, endişeli.

vakar+lı: Vakarı olan, ağır, temkinli.

vakit+li: Uygun zamanında veya hususi mevsiminde olan.

varak+lı: Altın veya yaldız yaprağı ile yaldızlanmış, yaldızlı.

varış+lı: Çabuk ve iyi kavrayan, kavrama çabukluğuna sahip olan.

variyet+li: Zengin.

veba+lı: 1. Veba hastalığına bulaşmış. 2. Salgın hastalıklara yol açacak şekilde olan.

vebal+li: Ahiretçe sorumluluğu ve tehlikeli sonu olan.

vecâhet+li: 1. Güzel huylu, yakışıklı. 2. Haysiyet ve itibar sahibi.

veca+lı: Ağrı ve sızı veren.

vehamet+li: 1. Hazmı zor, ağır. 2. Tehlikeli, sonucu kötü.

Venedik+li: Venedik şehri ve halkından olan.

vergi+li: 1. Hediyesi ve bağışı bol olan. 2. Vergiye tabi olan.

verim+li: Ürün, mahsül, meyve veren.

vicdan+lı: Duygulu, insafli.

vida+lı: 1. Vida ile tutturulmuş. 2. Vidası olan.

vilayet+li: Bir memleket halkından olan, memleketli.

vücut+lu: Cüsseli, iri yapılı.

vüsat+li: 1. Geniş, bol. 2. Müsaadeli, müsait.

yad+lı: 1. Yabancı, bilinmeyen. 2. Düşman, Hasım. 3. Uğursuz.

yağ+lı: 1. Yağ ile yapılmış. 2. Zeytin yağı sürülmüş. 3. Semiz. 4. Kirli, paslı. 5.

Zengin.

- yağmur+lu: Yağmur yağdığı.
- yakışık+lı: 1. Uyar, yakışır. 2. Münasebetli, münasip. 3. Güzel.
- yaldız+lı: 1. Yaldızla süslenmiş. 2. Göze iyi görünüp gerçekte iyi olmayan, aldatıcı.
- yalnız+lı: Bakacak bir erkeği olup asker vermekten ayrı tutulan (hane, aile).
- yama+lı: 1. Yaması olan. 2. Yüzü lekeli.
- yapak+lı: Yapak yani yünle örtülü.
- yapı+lı: Bir türlü bünyesi olan.
- yaprak+lı: Yaprakla örtülmüş, yaprağı olan. 2. Tabakalara bölünmüş olan, kat kat.
- yara+lı: 1. Silahla veya mermi değmesiyle bedenin bir tarafından açılmış olan. 2. Her ne şekilde olursa yarası bulunan. 3. Üzgün, acılı.
- yaraşık+lı: Yakışır, uygun, münasip.
- yas+lı: Bir akrabanın ölümünden dolayı matem tutan.
- yaş+lı: Yaşını almış.
- yaşmak+lı: 1. Yaşmağa bürünmüş. 2. Yaşmak şeklinde tüyleri olan.
- yatak+lı: 1. Yatağı olan. 2. Yatağı veya aktığı kanalı derin olan. 3. Yataklı vagon.
- yatım+lı: Yatmış, yere serilmiş.
- yavuk+lu: 1. Evlenmek üzere nişanlanmış. 2. Sevgili.
- yay+lı: 1. Yay ve okla silahlanmış. 2. Esneyen veya açılıp kapanan bir aleti olan.
- yazı+lı: 1. Yazılı olan 2. Yazılmış. 3. Deftere geçirilmiş. 4. Tayin ve takdir olunmuş. 5. Bir çeşit imtihan.
- yaz+lı: Yazın, yaz mevsiminde.
- yedek+li: Lüzumunda yerini tutacak bir yedeği olan.
- yele+li: Ensesinde sert ve uzunca kılları olan.
- yelken+li: Yelkenle kullanılan, yelken vasıtasıyla hareket eden.
- yel+li: 1. Rüzgar+lı. 2. Sızıları olan. 3. Çok yellenen. 4. İşveli, oynak.
- yemek+li: 1. Yemekle beraber. 2. Şu kadar yemekten meydana gelmiş.
- yemin+li: Yemin etmiş.
- yemiş+li: Meyvesi olan, meyve veren.
- yen+li: Kolları ve bir türlü yenleri olan.
- yer+li: 1. Bir yerin halkından olan. 2. Oynamaz, sabit.
- yetmiş+li: Yetmiş parçadan meydana gelmiş.
- yığı+lı: Toplanmış, birikmiş.

yıllık+lı: Ücreti yılda bir verilen.

yiv+li: 1. Bir şeyin girip yerleşmesine yarar oluşu olan. 2. Yılan kıvrımı şeklinde dolaşarak uzanır oyuğu olan.

yoğurt+lu: Yoğurtla yapılmış.

yokuş+lu: Yokuşu olan.

yol+lu: 1. Bir türlü yolu olan. 2. Yolunda. 3. Çizikli, sopalı. 4. Belli biçim ve üslupta olan. 5. Kolayca elde edilen (kadın).

yom+lu: Uğurlu, meymenetli.

yordam+lı: Çelimli, kurumlu.

yosun+lu: yosunbağlamış.

Yunan+lı: Yunan halkından olan.

yük+lü: 1. Yüklenmiş. 2. Eşye veya yük ile doldurulmuş. 3. Gebe. 4. Meyveli. 5. Ağır sarhoş. 6. Borçlu. 7. Yapılacak işi fazla olan. 8. Pek çok. 9. Paralı, zengin.

yün+lü: Yünden yapılmış ince elbiselik dokuma kumaş çeşitleri.

yürek+li: Yiğit, cesaretli.

yüz+lü: 1. Yüzü olan. 2. Bir yolda yahut bir sayıda yüzü ve yüzeyi olan.

yüz+lü: Yüz parçadan meydana gelmiş veya yüz şeyi içine alan.

zahmet+li: 1. Eziyet, çile ve sıkıntı ile olan. 2. Yorucu. 3. Kolay meydana gelmeyen.

zamk+lı: Zamk suyu sürülmüş.

zarar+lı: 1. Zararı dokunan. 2. Zarar eden, zarara uğrayan.

zarzavat+lı: Zarzavat denilen yeşillikler ile pişmiş.

zaval+lı: 1. Çaresiz. 2. Miskin, aciz. 3. Elinden iş gelmeyen, yeteneksiz, iktidarsız.

zehir+li: 1. Zehiri olan. 2. İslam dininin emirlerine aykırı, zararlı (fikir ve duygular).

zemberek+li: İşletmek veya sıkıştırmak için demir yayı olan.

zembil+li: Elinde veya arkasında zenbil taşıyan.

zerâfet+li: Naziklikle, incelikle yapılan, terbiyeli ve hoşlukla olan.

zırh+lı: 1. Zırh giyen. 2. Gülle tesir etmeyecek biçimde kalın çelik levha ile kaplanmış.

zift+li: Zift sürülmüş, ziftle sıvanmış.

zih+li: Kenarlarında zih bulunan, etrafına şerit, kaytan, çizgi veya pervaz çevrilmiş olan.

zincir+li: 1. Zincire bağlı. 2. Zinciri olan. 3. Zincir gibi yukarıdan aşağıya sıralanmış.

zînet+li: Süslü, bezenmiş
 zükam+lı: Nezleye tutulmuş, nezleli.
 zülûf+lü: Yüzünün iki yanında saç bölükleri.

d) Topluluk İsmi Yapanlar

Avutralya+lı: Avustralya halkından olan kimse.
 Avusturya+lı: Avusturya halkından olan kimse.
 Belçika+lı: Belçika halkından olan kimse.
 Çek+li: Çekoslavakya ahalisinden olan kimse.
 Çin+li: Çin halkından olan kimse.
 Danimarka+lı: Danimarka halkından olan kimse.
 Fransa+lı: Fransa halkından olan kimse.
 Girit+li: Girit adası halkından olan kimse.
 İran+lı: İran halkından olan kimse.
 Kıbrıs+lı: Kıbrıs adası halkından olan.
 Leh+li: Lehistan halkından ve soyundan olan kimse.
 Macar+lı: Macar halkından olan kimse.
 Mısır+lı: Mısır halkından olan kimse.
 Moskof+lu: Rusyalı, Rus.
 Osman+lı: Osmanlı Devleti'ne tabi olanlara verilen ad.
 Portekiz+li: Portekiz halkından olan kimse.
 Roma+lı: Aslında Roma şehrinin ve umumiyetle İtalya'nın yerli halkı.
 Yunan+lı: Yunan halkından olan kimse.

e) Yemek İsmi Yapanlar

tür+lü: Birlikte pişmiş çeşitli sebzelerle etten yapılmış yemek.
 tat+lı: Tatlı yemek veya reçel.

2.Vasf İsimlerine Gelenler

a) Eşya ve Alet İsmi Yapanlar

delik+li: 1. Kevgir. 2. Delikleri olan yumuşak doku şeritleri.

b) Hayvan İsmi Yapanlar

kır+lı: Çavuş kuşunun bir tür küçüğü.

c) Oyun Kağıdı İsmi Yapanlar

beş+li: Oyun kağıtlarının beş beneklisi.

bir+li: İskambil kağıtlarının, domino, zar vb.nin bir işareti taşıyanı.

dokuz+lu: İskambil kağıtlarının dokuz beneklisi.

dört+lü: Dört benekli oyun kağıdı.

on+lu: Oyun kağıtlarının on beneklisi.

üç+lü: İskambil kağıtlarının üç beneklisi.

yedi+li: Yedi benekli iskambil kağıdı.

ç) Sıfat/Zarf Yapanlar

ak+lı: Beyaz olan, beyaz lekeli veya çizgili.

alaca+lı: Karışık renkli.

arka+lı: 1. Sırtı pek. 2. Koruyucusu olan.

aşağı+lı: Aşağısı olan.

bela+lı: 1. Zahmete, eziyete ve sıkıntıya sebep olan. 2. Düşmüş bir kadına zorla ve tehditle kendisini dost tutturana kabadayı. 3. Geçimsiz, huysuz, kavga çıkarmaktan hoşlanan (kimse).

bukağı+lı: Bilekleri beyaz olan (at).

burma+lı: Burulmuş, kırılmış gibi, helezon şeklinde.

büzme+li: Toplam çekilen yeri olan, büzülerek yapılmış.

cici+li: Çocuk aldatacak biçimde kıymetsiz ve gösterişli süslerle süslenmiş.

çamur+lu: Çamurlanmış, çamura bulaşmış.

çengel+li: Ucunda çengel bulunan, ucu çengel şeklinde olan, kancalı.

çıkıntı+lı: 1. Dışarı doğru çıkmış burun ve dirsekleri olan. 2. Satırdan dışarı çıkmış ve içeri girmiş yerleri olan.

çifte+li: 1. Alnında çift beneği olan (at). 2. İki art ayağıyla birden vuran. 3. Hileci.

çopur+lu: Yüzü çiçekten delik deşik olmuş, çiçek bozuğu.

darbız+lı: Toprağı sulak (tarla).

delik+li: Deliği veya delikleri olan, delinmiş.

dış+lı: Dışarı olan.

dişi+li: Dişisi olan.

doksan+lı: Doksan kısımdan meydana gelen.

dokuz+lu: Dokuz kısımdan meydana gelen veya dokuz benek vb.ni içinde bulunduran.

dördüz+lü: Dördü bir yerde.

dört+lü: Dört beneği olan, dört parçası bulunan.

efsun+lu: Kendisini okutup büyü yaptırmış veya başkasının büyüünden etkilenmiş olan.

ekşi+li: Ekşisi olan, ekşi terbiyesi olan.

girinti+li: İçeriye girmiş yerleri olan.

güç+lü: 1. Kuvvetli. 2. Tesiri büyük ve şiddetli olan.

günah+lı: Günahı olan, suçu bulunan.

helal+li: Zevce, eş.

iki+li: 1. İki şeyden oluşan. 2. İki taraf arasında yapılan.

ikiz+li: 1. Çifte. 2. İki anlam çıkarılabilen (ifade). 3. İkiz çocukları olan.

ilave+li: 1. Sonradan eklenmiş kısım veya yerleri olan. 2. Abartılmış, mübalağalı.

illet+li: 1. Bir sakatlık veya hastalığa tutulmuş. 2. Vücudunda bir sakatlığı bulunan.

3. İkide bir aksayan.

ipek+li: İpekle yapılmış, ipekle karışık.

iri+li: İçinde irisi bulunan.

kare+li: Kare şeklinde olan.

kel+li: Kel hastalığına yakalanmış.

kıl+lı: Kılları olan, kıl ile örtülü.

kırk+lı: 1. Kırk parçadan oluşan. 2. Biri kırklamadan diğeri doğan iki çocuktan her biri. 3. Kırk günlük zamanı doldurmak üzere olan.

- kısıklı: Kayadan şır şır akan.
- kıymalı: Kıyılmış etle yapılmış, kıyma ile doldurulmuş.
- kıymıklı: İçinde tahta veya kemik yongacıkları bulunan.
- kiraalı: Kira ile tutulmuş, kiraya verilmiş.
- kocalı: Kocasını olan, evli (kadın).
- küçükülü: İçinde küçükler de olan.
- onlu: On kısımdan meydana gelen.
- sarıalı: Renkleri arasında sarısı olan.
- sekizli: Sekiz benek vb. olan; sekiz harf, köşe veya kenarı olan.
- sevaplı: Öbür dünyada mükafatı verilecek olan.
- tatlılı: Tatlısı olan.
- ufaklı: İçinde ufak bulunan.
- üçlü: Üç bölümden meydana gelmiş.
- yedili: Yedi parçadan meydana gelen veya yedi beneği bulunan.
- yirmi-li: Yirmi parçadan birleşmiş veya yirmi benek olan.
- yünlü: 1. Yünden yapılmış. 2. Yünle dolmuş. 3. Yün ve yapağı veren (hayvan).
- zorlu: 1. Kurvetli, güçlü. 2. Güçlkle yapılan, zor gerçekleştirilen.

İ) +llk

Bu ek başlangıçtan beri Türkçenin belli başlı isimden isim yapma eklerinden biri olarak kullanıla gelmiştir. Geçici isimler yaptığı gibi kalıcı isimler de yapar. Başlıca fonksiyonları isimlerden yer, alet, topluluk isimleri, mücerred isimler ve sıfat yapmaktadır. Bu ekin asıl fonksiyonu ise sıfatlardan isim yapmak, sıfat olarak da kullanılan isimlerden mücerred isimler yapmaktır.¹²

1.İsime Gelenler

a) Alet-Eşya İsmi Yapanlar

¹² Bkz. ERGİN, s.146.

abdest+lik: Abdest alırken giyilen bir çeşit kısa cübbe.

ağız+luk: 1. Sigara takılıp içilen zıvanalı alet. 2. Nefesle çalınan müzik aletlerinin ağıza gelen parçası. 3. Isırmasına veya bir şey yemesine engel olması için bazı hayvanların ağzına takılan kafes şeklinde örülmüş şey. 4. telefon vb. cihazlarda ağza yaklaştırılan kısım.

alın+luk: 1. Kadınların alınlarına taktıkları altın ve elmaslı süs. 2. Binaların cephesine takılan levha ve kitabe.

arpa+luk: 1. Hayvan dişlerinde yaşlandıkça silinen ve bundan dolayı yaşını gösteren belirti. 2. İlmiye sınıfından olanlara hizmet karşılığı verilen mal veya para.

astar+luk: Astara yarar bez, sıva, boya vb.

ateş+luk: Ateş taşımaya yarayan kap.

avadan+luk: El aletleri, marangoz vb. takımını.

ayak+luk: 1. Cambaz nalını. 2. Kürsü taşı. 2. Ayak ile çalışan makinelerde ayağın konduğu pedal.

barut+luk: Barut konulan kutu vb. barut mahfazası.

basar+luk: 1. Dokumacı tezgahının ayaklığı. 2. Piyanonun ayaklığı gibi çifte ayaklık.

baş+luk: 1. Yağmurdan korunmak için başa takılan yağmurluğa bağlı veya ayrı örtü. 2. Harpte ok veya kılıçtan korunmak için başa geçirilen siper. 3. Direk başı, tepelik. 4. Atın başını ve ensesini korumaya yarayan kılıf. 5. Bir kitap veya yazının her bölümü başına konup o konuyu özetleyen kısa yazı. 6. Bazı bölgelerde bir gelenek olarak evlenecek erkeğin kız tarafına ödediği para.

boğaz+luk: Kürkten boğaz sargısı.

boyun+luk: Boyna sarılan şey, sargı.

buhur+luk: Tütsü yakmaya yarayan kap.

bukağı+luk: Atın bukağı vurulan art ayaklarının bileği.

burunsa+luk: Sığır ve develeri sıkı tutmak için burunlarına takılan tahta kıskaç.

but+luk: Zırhın buda ve oyluğa gelen kısmı.

buz+luk: 1. Buz korunan veya yapılan yer. 2. Buzdolaplarının buz biriken kısmı.

cam+luk: 1. Camlı çerçevelerle bölünmüş yer, camlı bölme; yalnız bir kısmı açılıp kapanan camlı büyük kapı veya pencere. 2. Kışın çiçeklerin ve bazı bitkilerin konulduğu camla örtülü yer.

cibin+lik: Sivrisinek vb. zararlı birtakım böceklerden korunmak için yatağın üstüne gerilen tül örtü.

çamur+luk: 1. Paçaları çamurdan korumak için giyilen düğmeli veya tokalı meşin veya muşamba tozluk. 2. Motorlu vasıtalarda tekerleğin üst kısmını örten ve çamur sıçramasını önleyen parça. 3. Binaların giriş kapısı önünde ayakkabıların çamurunu kazımak üzere yere tutturulan çeşitli şekillerdeki demir ayakkabı sileceği.

çanak+lık: Sütunların başlığa geçiş yerindeki çanak şeklinde olan kısımları.

çatki+luk: 1. Boyunduruğun geçirildiği, çift öküzlerini birbirine bağlayan ağaç. 2. Çatki yapımında kullanılan şey.

çiçek+lik: 1. Çiçek tarlası. 2. Çiçek koymaya yarayan süslü saksı. 3. Kışın çiçek saksılarını koymaya yarayan camlı yer. 4. Eski tarz evlerin odalarında kapının iki yanında bulunan çeşitli büyüklükte hücreler veya duvar içinde mihrap gibi oyuk yer. 5. Çiçekte çanak, taç yapraklar ve diğer organların bulunduğu kısım.

çorba+lık: İçine çorba konulan kap, çorba kabı.

çubuk+luk: Tütün çubukları konulan uzun dolap.

deniz+lik: Kayalıkların kenarlarına konan ve suyun içeri girmesini engelleyip dışarı akmasını sağlayan meyilli tahta.

diz+lik: 1. Dize kadar olan kısa bir çeşit iç çamaşırı. 2. Dize bağlanan ve diz kapağını korumaya yarayan sargı. 3. Atın dizlerine konulan boğumlu deri parçası.

ekmek+lik: 1. İçine ekme konulan kap. 2. Kumarda hep yenilerek kendisinden para kazanılan kimse.

etek+lik: 1. Belden aşağıya giyilen elbise. 2. Kadınların sıcak tutması veya elbiseyi kabartması için giydikleri altlık. 3. Etek yapılabilecek kumaş.

fistan+luk: Bir fistan yapmaya yetecek kadar kumaş.

fişenk+lik: Fişenk taşımak için kullanılan mahfaza.

fol+luk: Tavukların yumurtladıkları yuva veya sepet.

fonda+lık: Demir atmak için önceden çıkarılıp hazırlanan demir.

gece+lik: 1. Gece giyilen entari. 2. Bir gece için ödenen miktar.

gelin+lik: 1. Gelin olma hali. 2. Gelin kıyafeti.

gerdan+lık: Kadınların gerdana taktıkları inci altın vb. dizisi.

göğüs+lük: 1. Göğsü korumak için giyilen bir savaş aleti. 2. Çocuklar için kısa önlük.

3. At takımının göğsüne gelen kısmı.

gölge+lik: 1. Gölge altında bulunan serin yer. 2. Gölgesi altında oturulan ağaç vb.

görüm+lük: 1. Güveyin geline taktığı yüz görümü hediye. 2. Görülsün diye ortaya konan nesne.

göt+lük: Eyer ve palanın arkasına kaplanan meşin.

göz+lük: Bakılan eşyayı iyi gösteren cam veya şeffaf taştan yapılmış alet.

gün+lük: Günü gününe tutulan hatıra defteri.

güvercin+lik: 1. Güvercinlere yataklık eden tahta dolap. 2. Piyade kayığında öteberi konan bölme. 3. Kale şeklinde yüksekçe istihkam.

iğne+lik: İğne mahfazası.

kargı+lık: Fişeklerin konulduğu meşin kuşak, fişeklik.

kar+lık: Su ve şerbet vb. soğutmakta kullanılan, ortasında kar koymak için yeri olan.

kavuk+luk: Eskiden kavukları koymaya yarayan asma raf.

kemer+lik: Bazı sanatkarların aletlerini, şerbetçi ve salepçilerin bardak ve fincanlarını koymak için bele bağladıkları gözlere ayrılmış tahtadan kutu.

kızak+lık: Döşeme tahtalarının altındaki kılıçlama kirişler.

kol+luk: 1. Gömlek kollarının uçlarına takılan, istenildiğinde çıkarılabilen kolalı kolçak. 2. Çalışırken gömlek kollarının kirlenmemesi için üzerine giyilen siyah renkte dikilmiş nesne. 3. Kimlik belirtmek ve ayırt edici bir işaret olmak üzere kola takılan şerit.

korku+luk: 1. Korkutmaya yarayan şey. 2. Düşme tehlikesi olan yerlerde duvar vb. parmaklık çekilen kenar.

kor+luk: 1. Kor taşımaya yarayan kap, mangal. 2. Kor haline gelmiş parlak ateş.

kuş+luk: 1. Büyük kuş kafesi. 2. Pilavlık tencere.

limon+luk: 1. Kesilmiş limonun suyunu çıkarmak için kullanılan, üstü tümsek, etrafı oluklu mutfak aleti. 2. Merdiven ve balkon gibi yerlerin kenarlarına çekilen set.

meme+lik: Hayvanların yaralı memelerini korumak veya yavruların emmelerini önlemek için memeye takılan koruyucu.

mermer+lik: Mermerle döşeli merdiven altı ve kapı içi.

mus+luk: 1. Çeşme. 2. El yıkanan yer.

mürekkep+lik: Yazı yazmak için mürekkep konan ve içine kalem batırılan kap, hokka.

nefes+lik: Hava deliği.

ocak+luk: 1. Dumanın dışarı çıkması için çatıda açılmış büyük baca. 2. İri kereste.

ok+luk: İçine ok konan meşin torba.

omuz+luk: 1. Omuza takılan üniforma. 2. Omuz çaprazı. 3. Omuzda su taşımaya yarayan hafif sırtık.

örgüç+lük: Devenin örgücü üzerine konan küçük semer.

parmak+luk: 1. Tahta veya demirden sıra çubuklarla oluşan bölme veya korkuluk. 2. Bir parmağı korumak amacıyla üzerine geçirilen kılıf.

pul+luk: Bir iki çift öküz veya manda ile sürülen, ağır ve birkaç parça demir saban.

sahan+luk: Günümüzde merdivenin döndüğü yerde veya aşağıdan bir iki basamak çıkıldıktan sonra bulunan geniş ve dört köşeli basamak.

saksı+luk: 1. Çiçek, portakal, limon vb. saksılarını koymaya yarayan raf. 2. Kışın çiçek vb. saksılarını koymaya yarayan yer. 3. İçine saksı oturtulan süslü kap.

sepet+lik: Binalarda çıkıntı.

sigara+luk: 1. Sigara içmek için kullanılan ağızlık. 2. İçine sigara konulan kap.

silah+luk: Tabanca vb. silahları koymaya yarayan meşinden kuşak.

sinek+lik: 1. Sinekleri kovmaya yarayan yelpaze gibi püsküllü şey. 2. ucu yassı ve geniş, plastik, sinek öldürmeye yarayan alet. 3. Üzerine yapışkan sürülmüş kağıt. 4. Kapılara konan şerit, boncuk vb.den yapılan perde. 5. Pencere ve kapılara takılan tel örgü.

su+luk: 1. At vb. bazı hayvanların gemlerinin altına takılan ufak zincir. 2. yarışmacıların su, çay vb. şeyler koydukları su kabı.

takrir+lik: Üzerine takrir yazılan bir yapraklı büyücek kağıt.

talaz+luk: Gemilerin küpeştesine baştan kıça doğru boyuna konan tahta.

tepe+lik: 1. Kavuk ve fes gibi başa giyilen şeyin tam tepesine dikilen düğme veya pafta. 2. Bina mobilya vb.nin en yukarisına süs olarak yapılan kısım.

ter+lik: 1. Aslında kunduranın içinden ve çorapsız giyilen hafif ayakkabı. 2. Umumi olarak tahta pabucu. 3. Teri çeksin diye içe giyilen bir çeşit fanila.

toz+luk: Baldırı tozdan koruyan çuha paçahlık.

tuz+luk: Tuz kabı.

tüfenk+lik: 1. Silah çatısı. 2. Tüfekleri düzgün koymaya yarayan yer. 3. Tüfek kılıfı.

uçkur+luk: 1. Uçkur oluğu. 2. Torba ve kesenin ağzını bağlayacak ipin oluğu. 3. Uçkur geçireceği. 4. Bayrağın arkasında içine ip geçirilen kenarlık.

uyku+luk: Kundaktaki çocuğun uyurken avucunda biriken kir.

yağ+lık: 1. Yağlı elleri ve dudakları silmeye yarayan, elbezi, peçete. 2. Mendil.

yağmur+luk: Yağmurlu havada giyilen üstlük, elbise.

yaka+lık: 1. Kolah gömleğin iğreti yakası. 2. Üstlük olarak giyilen elbisenin yakası.

yatak+lık: 1. Karyola. 2. Odanın yatak için ayrılmış bölümü.

yemek+lik: Yemek için verilen para.

yemiş+lik: Meyve tabağı.

yıl+lık: Yılda bir çıkan ve o yıl içinde olup bitenleri anlatan kitap, dergi, bülten vb.

yumurta+lık: Pişmiş yumurtayı dik olarak içine koyup yemeye yarayan fincan şeklindeki kap.

yük+lük: Odanın bir tarafında yatak vb. konulmasına yarayan büyük dolap.

yüz+lük: Yüzü örten örtü, maske.

b) Bitki İsmi Yapanlar

koğa+lık: Saz türünden bir cins hasır otu, tüylü saz.

salata+lık: Salata yapmaya yarayan hıyar.

üzer+lük: Evlerde daha çok tütsü için kullanılan yabani sedef tohumu.

üzme+lük: 1. Sakız otu. 2. Her türlü kokulu ot tohumu.

c) Hayvan İsmi Yapanlar

büğe+lük: 1. sığır vb. hayvanları sokup kudurmuş döndüren bir cins sinek, mavi sinek. 2. Bir cins zehirli örümcek.

çul+luk: Sonbaharda avlanan, yelvenin büyüğü olan bir cins kuş.

ç) Meslek İsmi Yapanlar

ağa+lık: Ağa unvanı, hali ve sıfatı.

akıncı+lük: Düşman topraklarına yağma için saldıran asker veya başıbozukların hali.

- alemdar+lık: Bayraktarlık, sancaktarlık.
- ametçi+lık: Ametçi unvanı.
- anbarcı+lık: Anbarcı olma sıfat ve memuriyeti.
- arabacı+lık: 1. Araba yapmak sanatı. 2. Araba sürenin hali ve sıfatı.
- asker+lık: Asker olma hali ve vazifesi.
- aşçı+lık: Aşçının yaptığı iş, aşçı olanın hali ve sıfatı.
- aşıcı+lık: 1. Aşı vuran kimsenin hali ve sıfatı. 2. Ağaç aşıl原因 adamın hali ve sıfatı.
- attar+lık: Güzel kokular, kimyevi maddeler, eczacılık maddeleri veya baharat satan adamın işi ve ticareti.
- avcı+lık: Av avlamakla uğraşan admın hal ve sıfatı.
- aza+lık: Bir meclis veya heyet azasının memuriyeti, hali ve sıfatı.
- badanacı+lık: Duvarşları badana etmek işi, mesleği.
- bağcı+lık: Bağa bakanın işi ve sanatı.
- bağcıvan+lık: Bağcıvanın işi ve sanatı.
- baharatçı+lık: Baharatçının işi.
- bakkal+lık: Bakkal olan kimsenin meslek ve ticareti.
- balıkçı+lık: Balıkçının yaptığı iş, balık avlama.
- baloncu+lık: 1. Balon yapan ve kullananın sanatı. 2. Balonla havaya yükselmek bilgisi.
- basmacı+lık: Basma işi yapanın sanatı.
- baş+lık: Reislik, baş olma hali ve sıfatı.
- baytar+lık: At ve diğer hayvanların işi bakımları ile ilgili bilgi kolu.
- bedelci+lık: Askerlerin erzak pusulalarını alıp satma işi ve ticareti.
- bekçi+lık: Bekçi olan kimsenin sıfatı ve hizmeti.
- bende+lık: Kulluk, kölelik.
- bevrap+lık: Kapıcılık.
- bezirgan+lık: Ticaret, alışverişle uğraşan esnafın hali ve işi.
- bıçakçı+lık: Bıçak yapan veya satan kimsenin işi.
- bileyici+lık: Bileyicinin yaptığı iş.
- binici+lık: Ata binmede ustalık. 2. Atla, ata binmekle yapılan spor.
- boyacı+lık: Boya satan veya boyama işi ve süslemecilik yapan admın işi ve sanatı.
- börekçi+lık: Börek yapıp satan kimsenin mesleği.

büyücü+lük: Büyücünün yaptığı iş.

câbî+lik: Vakıf kiralarnı toplayan tahsildarn işi ve memuriyeti.

canbaz+lık: İpte veya at üzerinde çeşitli gösteriler yapan kimsenin işi ve ustalığı. 2. At alıp satma işi.

casus+luk: Casus olma niteliği ve casus olanın yaptığı iş.

cerrah+lık: Cerrah olma hali veya cerrah olanın mesleği.

cerrar+lık: Cerrar olan kimsenin işi, dilencilik.

cevahirci+lik: Cevahircinin sanatı ve ticareti.

cüdi+lik: Binicilik.

çalgıcı+lık: Bir saz çalan kimsenin mesleği.

çamaşırıcı+lık: Çamaşır yıkayanın yaptığı iş.

çarkçı+lık: 1. Vapur vb. makinesini kullanan adamın yaptığı iş. 2. Bir makinenin tekerleğini veya bir bileği çarkını çeviren işçinin işi, durumu ve sanatı.

çaşıt+lık: Casusluk.

çıkırıkçı+lık: Çıkırık vb. şeyleri yapan kimsenin sanatı ve işi.

çiftçi+lik: 1. Öküz çiftiyle toprağı işlemek işi. 2. Tarım işleriyle uğraşan, toprağı kendi işleyen veya işleten kimsenin işi.

çilingir+lik: Kilit, anahtar vb. ince demir işi şeyler yapmak sanatı.

çoban+lık: 1. Çobanın yaptığı iş. 2. Çobana ödenen ücret.

dadı+lık: Çocuğa bakan dadının sıfatı ve gördüğü iş.

dalgıç+lık: Dalgıcın işi ve mesleği.

defterdar+lık: Bir vilayetin mali işlerini yöneten kimsenin sıfatı ve vazifesi.

değirmenci+lik: Değirmencinin sıfatı ve işi.

demirci+lik: Demir işleyip ondan çeşitli aletler yapmak sanatı.

dikici+lik: Eski şeyler dikmek sanatı, yamacılık.

diplomat+lık: Siyasetle uğraşanların mesleği ve bu alanda gösterilen ustalık.

dişçi+lik: Diş çekme sanatı ve diş hekimliği.

doğramacı+lık: Kapı, pencere kanat ve çerçevesi gibi işler yapmak sanatı.

dökmeci+lik: Madenleri eritip kalıba dökmek suretiyle çeşitli şeyler yapmak sanatı.

duvarcı+lık: Duvar yapan kimsenin sanatı vemesleği.

dülger+lik: Bina işleriyle uğraşan kimsenin sanatı.

dümenci+lik: 1.Dümenci işi ve vazifesi. 2. Daleverecilik, hilecilik.

- ebe+lik: 1. Ebenin işi ve hünere. 2. Çocuk oyunlarında ebe olma hali.
- eczacı+lık: Tıbbi ve tedavi maddelerinin imali ve satışıyla uğraşma işi.
- efsuncu+luk: Üfürükçülük, büyücülük.
- ekinci+lik: Ekin ekip biçmek vb. işlerdeki bilgi.
- ekmekçi+lik: Ekmek yapan ve satan kimsenin işi.
- elçi+lik: 1. Elçinin sıfatı ve vazifesi.
- emanetçi+lik: Bir yerden bir yere emanet olarak gönderilen eşyayı alıp teslim etmek işi.
- esirci+lik: Köle ve halayık alışverişi, ticareti.
- esnaf+lık: Dükkan gibi yerlerde çalışan ufak tefek şeyler satan kimselerin hal ve işi.
- esvapçı+lık: 1. Hazır elbise satanın işi ve ticareti. 2. Bir büyük dairede elbiseyle ilgili işlere bakmak vazifesi.
- eşekçi+lik: Eşekle taş, toprak vb. taşıma işi.
- falcı+lık: Fal açmak işi, fala bakanın uğraştığı iş.
- fındıkçı+lık: Yalan sözlerle aldatarak soyan yosmanın hali.
- filozof+luk: Feylesufluk.
- fotoğrafçı+lık: Fotoğraf fen ve sanatı.
- gassal+lık: Ölü yıkama işi.
- gazeteci+lik: 1. Gazete yayımlamak veya gazeteye yazı yazmak mesleği. 2. Gazete satanın işi.
- gemici+lik: Gemici mesleği.
- gözcü+lük: 1. Bekçilik. 2. Nöbetçilik. 3. Casusluk. 4. Göz hastalıkları hekimliği.
- hakim+lik: 1. Amirlik, hükmetme. 2. Kadılık, vekillik.
- hakkak+lık: Maden vb. üzerine çelik kalemle oyma sanatı.
- hallaç+lık: Pamuğu atmak işi, hallacın yaptığı iş.
- hancı+lık: Hancının sıfatı, mesleği ve işi.
- hattat+lık: 1. Güzel yazı yazmak hünere ve sanatı. 2. Güzel yazı hocalığı.
- hazırcı+lık: Dikilmiş hazır elbise satanın sanat ve ticareti.
- hazinedar+lık: Haznedar vazife ve memuriyeti.
- hekim+lik: 1. Doktorluk. 2. Tıp ilmi.
- heykeltıraş+lık: Yontarak biçim verme sanatı.
- hizmetçi+lik: Hizmetçinin işi, mesleği vesıfatı.

hoca+lık: 1. Efendilik. 2. Öğreticilik. 3. İlim adamı görünüşü.

hurdeci+lık: Hırdavat satan kimsenin işi, sanatı ve sıfatı.

ibrikdar+lık: İbrikdarın işi ve sıfatı.

iltizamcı+lık: Devletin gelirlerini bilhassa çiftlik vb.nin gelirlerini toplayanın hali ve işi.

imam+lık: İmam olan kimsenin sıfat ve vazifesi.

inekçi+lık: İnek besleyip sütünü satan kimsenin sıfatı ve işi.

istihkamacı+lık: İstihkancının veya istihkam sınıfının yaptığı iş.

işçi+lık: Dikişçilik, nakışçılık.

kadı+lık: Kadı unvanı ve vazifesi.

kahin+lık: Bilinmeyenden, gelecekte haber verme işi.

kahveci+lık: Kahve pişirip satan veya kahve işleten kimsenin işi.

kahya+lık: Kahyanın sıfatı ve vazifesi.

kakmacı+lık: 1. Kakmacı olma hali. 2. Kakmacının yaptığı iş.

kalaycı+lık: Kalay sürenin işi ve sanatı.

kantarcı+lık: Kantarcı olan kimsenin hizmet ve vazifesi.

kapıcı+lık: Kapıcının işi ve mesleği.

kasap+lık: Kasabın yaptığı iş.

kassam+lık: Kassamın hal, sıfat ve memuriyeti.

katip+lık: 1. Yazıcılık. 2. Yazı ustalığı.

kavas+lık: Kavas olan kimsenin sıfatı ve hizmeti.

kayıkcı+lık: 1. Kayık kullanmak işi. 2. Kayık yapma ve satma işi.

kaymakam+lık: Bir ilçeyi yöneten kimsenin memuriyeti, hal ve sıfatı.

kazasker+lık: 1. Şeyhülislamlık makamının iki büyük dairesinden biri. 2. İlmiye sınıfının en büyük payesi.

kebabçı+lık: Kebapçının işi.

kehhal+lık: Göz hekimliği.

kethüda+lık: Kahyalık.

kırıkçı+lık: Kırılan kemikleri birleştirip bağlayarak iyileştirmek işi.

kıyıcı+lık: 1. Tütün vb. şeyleri kıyan adamın işi. 2. Deniz kıyısında yapılan balıkçılık. 3. Devletin hazinesine ait eşya ve enkazın çırarılması ve korunması memuriyeti.

kilerci+lık: Kilercinin hizmet ve vazifesi.

- kimyager+lik:** Kimya ilmi ile uğraşan kimsenin işi, mesleği.
- kiracı+luk:** Ücretle hayvan işletme işi.
- kitapçı+luk:** 1. Kitap basma ve satma işi. 2. Bir zatın kitaplarını idare etme memuriyeti.
- kolcu+luk:** Bekçilik, gardiyanlık.
- komisyoncu+luk:** Tüccar ile fabrikalar veya çeşitli yerlerde bulunan tüccar arasında aracılık işi.
- korucu+luk:** Korucunun taşıdığı sıfat veya yaptığı iş.
- korsan+luk:** Deniz haydutluğu.
- koyuncu+luk:** Koyumcu işi ve sanatı.
- köle+lik:** Köle olma hali, kulluk.
- köprücü+lük:** 1. Köprü yapma sanatı. 2. Askerin sefer sırasında karşılaşılan akarsuların üzerinde köprü yapma vazifesi.
- köşe+lik:** Rakkas, dansçı.
- kumandan+luk:** Bir askeri birliğin başında bulunan subayın vazifesi ve mevki.
- kumarcı+luk:** Para vb. karşılığında oyun oynayanın hali.
- kunduracı+luk:** Kundura, potin vb. ayakkabı çeşitlerini yapma ve satma işi.
- kuşbaz+luk:** Küçük kuşlar yetiştirip alıştıran kimsenin işi vemesleği.
- lala+luk:** Lalanın hizmet ve vazifesi veya sıfatı.
- lokmacı+luk:** Lokmacının işi.
- mabeynci+lik:** Mabeynci olma hali, mabeynci hizmet ve vazifesi.
- madenci+lik:** Bir maden ocağı işleten veya maden işlerinde çalıştırılan kimsenin işi.
- manifaturacı+luk:** Manifaturacının işi, manifatura ticareti.
- marangoz+luk:** Marangozun iş ve sanatı.
- maslahatgüzar+luk:** Küçük elçi sıfat ve memuriyeti, küçük elçilik.
- matbaacı+luk:** Bir matbaa işletip kitap vb. şeyler basmakla geçinme işi.
- mebus+luk:** Milletvekilliği.
- meddah+luk:** Halkı eğlendirmek için gülünç hikayeler anlatan, taklitler yapan kimsenin hali ve sıfatı.
- mektupçu+luk:** Mektupçu memuriyeti, sıfat ve vazifesi.
- mezarçı+luk:** Mezar kazan ve mezarlığa bakan kimsenin işi.
- muallim+lik:** Muallim sıfat ve vazifesi, öğretmenlik.

- muameleci+lik:** 1. Bankerlik. 2. Faizcilik, tefecilik.
- mubassır+lık:** Okullarda veya gümrük idaresinde mubassırın gördüğü iş.
- muhammim+lik:** Muhammim vazife ve memuriyeti.
- muhasebeci+lik:** Bir bakanlık veya resmi dairenin, bir kurumun mali işlerine başkanlık eden kimsenin yaptığı iş ve vazifesi.
- muhtar+lık:** Köy veya mahalle muhtarının sıfatı veya vazifesi.
- mukallit+lik:** Taklit yapan kimsenin hali ve işi, taklitçilik.
- mukayyid+lik:** Mukayyid sıfatı, memuriyeti ve vazifesi.
- murabahacı+lık:** 1. Tefecilik. 2. Karaborsacılık. 3. Murabahacı olma hali.
- musahhih+lik:** Bir matbaada basılan kitapların dizgi yanlışlarını düzelten kişinin işi.
- mübeyyiz+lik:** Müsveddeleri beyaza, yani temize çeken katibin işi.
- mücellit+lik:** Kitapları dikip kap geçirme sanatı, ciltçilik.
- müderris+lik:** Muallimlik. 2. Medrese hocalığı.
- müezzin+lik:** Müezzin vazifesi, ezan okuma.
- müfettiş+lik:** Müfettişin sıfat ve vazifesi.
- mühürdar+lık:** 1. Büyük bir zatın veya resmi bir dairenin mührünü taşıyıp belgeleri mühürlemek vazifesi. 2. Hususi katiplik.
- mümeyyiz+lik:** Daire veya imtihan mümeyyizinin hal ve niteliği.
- müneccim+lik:** Müneccim sıfatı ve mesleği.
- mürettip+lik:** Harflerin basıldığı yerde harfleri sıralayıp makineye konacak sayfaları dizmek işi, dizgicilik.
- müsevid+lik:** Bir yazıyı kaleme alan yazıcının hal, nitelik ve vazifesi.
- müstahfız+lık:** Sivil savunma için vazifelendirilmiş askeri sınıf.
- müstantik+lik:** Sorgu hakimliği.
- müsteşar+lık:** Müsteşar veya yardımcılık sıfat ve vazifesi.
- müvezzi+lik:** Posta ve gazete dağıtıcısının gördüğü hizmet.
- müzehhip+lik:** Kitapları yaldızlamak sanatı.
- nalbant+lık:** Nal takan ve bazı hayvan hastalıklarına bakan kimsenin işi, baytarlık.
- nedim+lik:** Güzel sözler ve hoş giden fıkralarla eğlendiren kimsenin hali.
- nevbetçi+lik:** Nevbet bekleyen kimsenin hal ve vazifesi.
- nişancı+lık:** 1. Hedefi vurmada ustalık. 2. Nişan kaleminin başkanlığı.

ocakçı+lık: 1. Ocakları süpürüp temizleme mesleği. 2. Makine ateşçiliği. 3.

Kahvelerde çay demleyip kahve yapmak işi.

odacı+lık: Odacının yaptığı iş.

oduncu+luk: Oduncu mesleği.

papaz+lık: Papaz sıfat ve vazifesi.

papuççu+luk: 1. Papuç yapmak sanatı. 2. Halka açık yerlerde halkın ayakkabılarını bekleyen kimsenin vazifesi.

paşa+lık: Paşa unvanı.

patrik+lik: Patrik sıfat ve vazifesi.

pehlivan+lık: Güreşçilik.

perdedar+lık: Perdeci ve kapıcı hizmet ve sıfatı.

rakıcı+lık: Rakı yapmak ve satmak işi.

rehber+lik: Kılavuzluk.

rençber+lik: Tarla, bahçe vb. yerlerde kazma, taş ve toprak taşıma gibi işlerde çalıştırılan gündelikçinin işi, sanatı.

remmal+lık: Kumun üzerine birtakım işaretler çizerek veya başka değişik şekillerle gayptan haber vermek iddiası ve bunu yapan kimsenin hal ve sıfatı.

ressam+lık: Resim yapmak sanatı.

saatçi+lik: Saatçi sanat ve işi.

sabuncu+luk: Sabun yapmak sanatı veya satmak ticareti.

sahtiyancı+lık: Sahtiyan yapmak veya satmak sanatı.

saki+lik: Su veya şarap vb. dağıtmak vazifesi.

salepçi+lik: Salep pişirip satmak işi.

sandıkkar+lık: Sarraf, tüccar veya şirket veznedarlığı.

saraç+lık: Eyer vb. at takımları yapmak ve meşinden çeşitli şeyler işlemek sanatı.

sarraflık: Sarraf sanat ve ticareti.

satıcı+lık: 1. Sokaklarda öteberi satan kimsenin hali ve işi. 2. İşportacılık.

semerci+lik: Hayvan semeri yapmak sanatı.

sepici+lik: Sepicinin yaptığı iş, tabaklık.

serasker+lik: Seraskerin makamı, unvanı ve sıfatı.

serdar+lık: Başkumandanlık.

simsar+lık: Komisyonculuk, alışverişte aracılık.

- sıvacı+lık: Binalara sıva sürmek işi.
- sigortacı+lık: Sigortacının işi ve mesleği.
- silahdar+lık: Vezirlerin ve ileri gelen devlet büyüklerinin silahlarını korumak ve idare etmekle görevli kimsenin sıfat ve memuriyeti.
- sipahi+lık: Sipahi askerliği.
- sofracı+lık: Sofra hizmeti gören kimsenin görevi ve sıfatı.
- softa+lık: Medrese öğrenciliği.
- soytarı+lık: Gülünç kıyafete girip maskaralık yapan adamın hali.
- süvari+lık: Atlı askerin hal ve sıfatı.
- sürücü+lük: Sürücü hizmet ve vazifesi.
- sütçü+lük: Süt satmak işi.
- şair+lık: Şair sıfat ve sanatı.
- şarapçı+lık: Şarap yapan ve satan kimsenin sanat ve ticareti.
- şekerci+lık: Şekerci sanatı ve ticareti.
- şemsiyeci+lık: Şemsiye yapmak sanatı ve şemsiye ticareti.
- şerbetçi+lık: Şerbet ve şurup gibi şeyler yapıp satan kimsenin hal ve sıfatı.
- tahsildar+lık: Tahsildar iş ve vazifesi.
- tarakçı+lık: Tarakçı sanat ve ticareti.
- taşçı+lık: 1. Ocaktan taş kırıp çıkararak satan kimsenin işi ve sanatı. 2. Mermer vb. taşları yontup işleyerek çeşitli şeyler yapan kimsenin sanatı.
- tavşan+lık: İnce marangozluk, kıymetli ağaçlarla ince işler yapmak sanatı.
- tavukçu+luk: 1. Tavuk alıp satan kimsenin işi ve ticareti. 2. Tavuk yetiştiriciliği.
- telgrafçı+lık: Telgraf çekme bilgi ve emeği.
- tellak+lık: Hamamda müşterileri oğuşturup kese süren ve yıkayan hizmetçinin işi.
- tellal+lık: Tellalın hali, sıfatı ve işi.
- terceman+lık: Tercüman vazifesi ve memuriyeti.
- terzi+lık: Terzi sanatı.
- topçu+luk: Topu kullanan askerin vazifesi.
- tuğrakeş+lık: Tuğrakeş makam ve memuriyeti.
- tulumbacı+lık: Bir yangın tulumbasını idare edip yangın söndürmek ve su tulumbası tamir etmek işi ve sanatı.
- türbedar+lık: Bir türbeye bakmaya memur kimsenin hali.

tütüncü+lük: Tütün satan kimseni işi ve sanatı.

uşak+lık: Hizmetçilik.

üfürükçü+lük: Huysuz, haylazlara okuyup üfleyen kimsenin hali.

ütücü+lük: Ütücü işi ve vazifesi.

vaiz+lük: Camide vaaz eden kimsenin sıfat ve vazifesi.

vali+lük: Valinin sıfatı, vazifesi ve memuriyeti.

vezir+lük: Vezir rütbe ve sıfatı.

veznedar+lük: Veznedar memurluğu ve vazifesi.

yağmacı+lük: Yağma etme işi, çapulculuk.

yaldızcı+lük: Çeşitli maddelere yaldız sürmek sanatı.

yaver+lük: Yardımcı, yaver sıfat ve vazifesi.

yazıcı+lük: Yazıcı işi, vazifesi ve mesleği.

yeniçerili+lük: Yeniçeri askerliği.

yorgancı+lük: 1. Yorgan yapıp satmak işi. 2. Yayı döşeme sanatı.

yüzbaşı+lük: Bir bölük askere kumanda eden subayın rütbesi.

zabit+lük: Asker zabiti, hali, sıfatı ve rütbesi.

zarzavatçı+lük: Zarzavat satan kimsenin sanat ve ticareti.

d) Mücerret İsim Yapanlar

abone+lük: 1. Bir gazete vb.ye abone olma. 2. Bir gazete, dergi vb.nin belli bir süre için peşin verilmek şartı ile belirlenmiş bedeli. 3. Abone yapmak için kullanılabilir miktar.

ahiret+lük: 1. Ahiretle ilgili. 2. Allah yolunda olup güzel şeyler yaparak ahireti kazanmış. 3. Evlatlık edinilmiş öksüz.

ahret+lük: Birbiriyle ahret kardeşi olmuş kadınlardan her biri.

akşam+lük: Akşama mahsus.

Allah+lük: 1. Elinden hiçbir iş gelmez. 2. Zarar gelmez, saf, kendi halinde.

arkadaş+lük: Arkadaş olma hali, arkadaş olana yakışır davranış.

atım+lük: Bir defa atış yapmaya yeter miktar.

aygır+lük: 1. Aygırın hali, sıfatı ve gördüğü iş. 2. Azgınlık.

ay+lük: Bir aylık hizmet karşılığı verilen hizmet.

- azat+lık: 1. Esir, köle veya cariyenin koyuverilmesi. 2. Serbestlik.
- baba+lık: 1. Baba olma hali. 2. Ahiret babası. 3. Üvey baba. 4. Kayınpeder. 5. Yaşlı ve basit adamlar için kullanılan sesleniş.
- bacanak+lık: İki kızkardeşle evlenmiş iki adam arasındaki akrabalık.
- bağışık+lık: 1. Bağışık olma hali. 2. Bazı mikroplara karşı kazanılmış direnç, direnme.
- başka+lık: Başka olma hali.
- bayram+lık: Bayram hediyesi, bahşişi.
- benci+lık: 1. Benci olma hali. 2. Kendi çıkarımı ve kendini hayatın mutlak prensibi yapan anlayış.
- ben+lık: 1. Kendine çok önem verenin hali. 2. Öz varlık, kişilik.
- beraber+lık: 1. Eşit olma. 2. Bir hizada olma. 3. Denk olma. 4. Berabere kalma.
- bilgi+lık: Bir şeyi tanımak veya tanıtmak için üzerine konulan işaret.
- bozgun+luk: 1. Dağınıklık, dağılımlılık. 2. Yenilme, yenilgi.
- bulaşık+lık: 1. Kir. 2. Bulaşıcı hastalığa yakalanmış olanlar ile bir arada bulunma.
- canavar+lık: Yırtıcı hayvan niteliği ve davranışı.
- car+lık: 1. Tellal çağırarak yapılan ilan. 2. Ferman.
- çâker+lık: Kulluk, kölelik.
- çalçene+lık: Çalçene olma hali.
- çaparız+lık: Çetin, güç, karışık ve çapraşık olma.
- çigara+lık: Sigaralık.
- çığ+lık: Keskin bir sesle veys vargücüyle bağırma.
- çırak+lık: 1. Vazife ve memuriyete kavuşma. 2. Emekliye ayrılma. 3. Emekli aylığı.
4. Bir ustanın yanında iş öğrenme.
- çil+lık: Yüzde oluşan ak lekeler.
- çingane+lık: 1. Arsızlık, utanmazlık. 2. Aşırı derecede cimrilik ve kıskançlık.
- çocuk+luk: 1. Çocuk olma hali ve zamanı. 2. Düşüncesizce hareket. 3. Tecrübesiz
- doyum+luk: 1. Bir kere karın doyuracak miktar. 2. Doymaya yetecek kadar. 3. Yağma.
- dünya+lık: Mal, servet.
- efendi+lık: Sahiplik, sözü geçer.
- erkek+lık: 1. Erkek olan insan veya hayvanın hal ve sıfatı. 2. İnsan erkekliği.
3. Ergenlik yaşına erme. 4. Yiğitlik, mertlik, cesaret.

- esen+lik: 1. Sağlık, sıhhat. 2. Şifa bulma. 3. Sağlamlık. 4. Saflık, temizlik.
- esir+lik: 1. Tutsaklık. 2. Kölelik. 3. Düşkünlük.
- farmason+luk: 1. Farmasonların tuttuğu yol. 2. Dinsizlik.
- ferik+lik: Ferik rütbesi, tümgeneral veya korgenerallik.
- galebe+lik: Kalabalık.
- gaur+luk: 1. Dinsizlik. 2. İslam dininden başka dine mensubiyet. 3. Merhametsizlik.
- gerek+lik: Yararlılık, olması ve yapılmasında yarar bulunma hali.
- gez+lik: Eğri kılıcın ağzı.
- hacegan+luk: Eskiden Babıâli kalem efendilerine verilen yüksek bir rütbe.
- hacet+lik: Hocalık.
- harç+luk: Günlük masraflara ayrılan para.
- hayvan+luk: Hayvan olma hal ve sıfatı, akılsızlık, idraksizlik.
- hemicivar+luk: 1. Komşuluk. 2. Aynı sınırı paylaşma.
- it+lik: Köpeklik, köpekçe davranış.
- kadın+luk: 1. Kadın olma hali. 2. Kadın olmanın gerektirdiği niteliklere sahip olma.
- kalemkar+luk: Kalemkar olan kimsenin hali.
- kalp+lik: 1. Sahte davranış ve hal. 2. İş yapmadaki isteksizlik.
- kardaş+luk: 1. Kardeşler arasındaki yakınlık. 2. Dostluk. 3. Yakın dost. 4. Birlik.
- kargaşa+luk: Kavga, fitne, fesat.
- karı+luk: 1. Kadınlık sıfatı ve niteliği. 2. Evli kadının niteliği ve vazifesi.
- karındaş+luk: Kardeşlik.
- kerata+luk: Pezevenklik, namussuzluk.
- kişi+lik: 1. Bir kimseye has nitelik. 2. İnsanın cemiyet içindeki yeri. 3. İnsana yakışan davranış.
- kişizade+lik: 1. Asalet. 2. Terbiye.
- komşu+luk: 1. Komşu olma hali. 2. Komşular arasındaki ilişki.
- konuk+luk: 1. Misafirlik. 2. Ziyafet.
- köpek+lik: Alçaklık, nankörlük, hainlik.
- kul+luk: 1. Kul olma hali ve sıfatı. 2. İnsanın Allah'a karşı durumu ve vazifesi.
- mevsim+lik: Yaz ile kış arasında olan ilk ve sonbahara ait.
- muştı+luk: Müjdelik.
- müdebbir+lik: Çaresizlik, tedbir.

- müjde+lik: İyi bir haber getiren kimseye verilen bahşiş.
- müsvedde+lik: Müsevvedelik.
- nadan+luk: 1. Bilmezlik, cehalet. 2. Haddini bilmezlik, kabalık.
- namzet+lik: 1. Yavukluluk. 2. Bir memurluğa, üyeliğe vb. seçilmesi düşünülme.
- nemrut+luk: Nemrut gibi asık suratlılık ve kötü yüreklilik.
- nevaz+luk: Okşama.
- oğul+luk: 1. Evlatlık. 2. Evlatlığa kabul olunmuş. 3. Üvey oğul.
- okka+luk: 1. Bir okka ağırlığında olan. 2. Bir okkayı içine alabilen.
- oturak+luk: Emeklilik maaşı.
- öküz+lük: 1. Kalın kafalılık. 2. Sersemce yapılan iş.
- öz+lük: 1. Benlik, gurur. 2. Cevher, madde.
- pala+luk: Yassılığına veya kılıçlama durum.
- payidar+luk: Süreklilik, devamlılık.
- pazar+luk: 1. Fiyat hususunda çekişmek. 2. Daha iyi bir çözüme varmak için tarafların yaptığı görüşme.
- peder+lik: Atalık, babalık.
- peyrev+lik: Birisinin arkasından gitme.
- safsata+luk: Safsatacı olma hali.
- sağdıç+luk: Sağdıçın sıfatı ve vazifesi.
- sahip+lik: Sahip çıkma, koruma.
- saht+luk: 1. Katılık, sertlik. 2. Güçlük, zorluk. 3. Sıkıntı.
- sarkıntı+luk: 1. Gaspette. 2. İlişme, sataşma. 3. Saldırıcasına takılma.
- seferber+lik: 1. Savaşan veya savaşmak üzere hazırlanmış askerin hali. 2. Herhangi bir geri kalmışlıktan kurtulmak için yapılan devlet ve millet işbirliği.
- sefer+lik: Savaş vakti, savaş hali.
- sığır+luk: Ahmaklık, kalın kafalılık.
- soygun+luk: Düşünde hizmet etmek üzere soyunup bilhassa hafif kıyafete girme.
- şahit+lik: Tanıklık.
- şakird+lik: 1. Şakird ve talebe hal ve sıfatı. 2. Çıraklık. 3. Tecrübesizlik, acemilik.
- şerik+lik: 1. Ticarete, kârda ortaklık. 2. Arkadaşlık.
- şeytan+luk: Aldatma, oyun, hile.
- şüphesiz+lik: Şüphesiz ve terettüd etmeme, sağlamlık.

tanık+lık: 1. Şahitlik. 2. Nişan, ispat.

tarafgir+lık: Taraf tutma, taraftarlık.

taraftar+lık: İki ayrı şıktan birini isteyerek diğzerinin aleyhinde bulunan kimsenin hali.

tilki+lık: Kurnazlık.

ümmeççi+lık: Bütün müslümanların bir islam topluluğı ve devleti oluşturmalarını savunan görüş.

var+lık: 1. Var olma. 2. Zenginlik. 3. Faydalı. 4. Gelip geçici olmayan şey. 4. Kabiliyet.

vurgun+luk: Tutkunluk.

vükela+lık: Devlet vekillerinden olanın sıfat ve hali.

yarar+lık: 1. İşe yarama. 2. Yiğitlik, cesurluk. 3. Beceriklilik, kapasite.

yar+lık: 1. Dostluk. 2. Aşıklık, maşukluk.

yayan+lık: Yaya olmak ve gitmek hali.

yığın+lık: Kalabalık.

yoğun+luk: 1. Koyuluk. 2. Kalınlık, kabalık. 3. Terbiyesizlik, hamlık. 4. İrilik, büyüklük. 5. Bir cismin 4 C sıcaklıkta olup aynı hacmi kaplayan suyun kütlesine oranı.

yok+luk: 1. Noksan. 2. Fakirlik, muhtaçlık. 3. Var olanın bulunmaması.

yolcu+luk: 1. Seyahat. 2. Bir yere gidip gelme arasında geçen zaman.

yoldaş+lık: 1. Yol arkadaşlığı. 2. Arkadaşlık.

zâdegân+lık: Asalet, soyluluk.

zâde+lık: 1. Asalet, soyluluk. 2. Hoppalık.

zenne+lık: 1. Kadınlık. 2. Ortaoyununda kadın taklidi.

e) Sıfat/Zarf Yapanlar

arşın+lık: 1: Arşınla ölçülen veya satılan. 2. Bir arşın boyunda olan.

aş+lık: Yiyinti, yiyecek şeyler.

aydın+lık: Kötülükten uzak, saf, temiz (yüz, çehre vb.).

ay+lık: 1. Ayda bir veya her ay olan. 2. Bir ayda alınan. 3. Yaşı belli bir miktar aydan ibaret olan.

azat+lık: Serbest kalma hakkını kazanmış, azat edilme vakti gelmiş olan.

bahçe+lik: Bahçeleri çok olan (yer).

bayram+lık: 1. Bayram için hazırlanan, bayram için olan. 2. Bayram hediyesi, bahşişi.

bumbar+lık: Bumbar doldurmaya yarayan (kıyma vb.).

burku+luk: Burulmuş, enenmiş, iğdiş olmuş (at).

cehennem+lik: Cehennemi hak etmiş, cehennem azabına layık.

cennet+lik: 1. Cennete layık, cenneti hak etmiş. 2. Ölmüş kimselerin yeri cennet olan.

cuma+lık: Cuma günü veya cuma selamlığı alayında giyilen (elbise).

çakmak+lık: Çakmakta kullanılmaya uygun, çakmak için olan.

çayır+lık: Yeşil ota örtülü, ot biten (yer).

çorba+lık: Çorba yapmakta kullanılan, çorba yapmaya elverişli.

çöl+lük: 1. Çöl ve kıraç yeri çok olan. 2. Bitek olmayan, çorak (yer).

dağ+lık: Dağlarla kaplı, dere tepe ve dağı çok.

damız+lık: Döl almak için beslenen erkek veya dişi hayvan.

dava+lık: Hakkında hüküm verilmeyi veya davayı gerektiren.

dayak+lık: Dayak ve dövme cezasını gerektiren, dayağı hak etmiş.

değirmen+lik: 1. Değirmen için elverişli, değirmen taşını çevirecek güçte (su).

2. Değirmende öğütülmek üzere hazırlanıp ayrılmış (tahıl).

diş+lik: Gedik, çentik.

don+luk: Don veya iç donu yapmaya yarayan.

duman+lık: Duman kaplamış, sisli.

dünya+lık: Dünya için olan, dünyaya yakışan.

ekin+lik: Ekine ayrılmış veya elverişli (yer). 2. Ekilmiş olan.

engebe+lik: Üzeri düz olmayan yamru yumru (yer).

entari+lik: Entari denilen elbiseye uygun.

esvap+lık: Elbise yapımına yarayan, elbiselik (kumaş).

ev+lik: Eve ait veya uygun, ev ile ilgili, evde yaşayan.

feddan+lık: Şu kadar feddan genişliğinde.

ferace+lik: Ferace yapmaya uygun veya elverişli.

fincan+lık: Bir veya herhangi bir sayıda fincan dolusu.

frank+lık: Şu veya bu kadar frank değerinde.

gelinlik: 1. Geline uyakışan, uyan. 2. Gelin olma çağına gelmiş.

gömlek+lik: Gömlek yapmaya yarayan.

- guruş+luk:** Şu veya bu kadar kuruş kıymetinde olan.
- günde+lik:** Her gün yayımlanan.
- gündüz+lük:** Gündüze ait, gündüz için.
- gün+lük:** 1. Güne ait ve layık. 2. Ömrü sayılı günden ibaret olan.
- hafta+lık:** Her hafta ve haftada bir defa yapılan.
- hediye+lik:** Hediye olarak vermeye uygun, çok güzel ve değerli.
- iç+lik:** 1. İç ve içeriye ait olan. 2. İç giyilen (çamaşır).
- iftar+lık:** İftara mahsus.
- kalaba+lık:** 1. Çokluk. 2. Halkı çok olan (yer).
- kalpak+lık:** Kalpak yapmaya yarayan.
- kandil+lik:** Kandil gününe ait.
- kasap+lık:** Kesilmeye elverişli, kesilmek için ayrılmış (hayvan).
- kemer+lik:** Kemer yapımında kullanılan.
- kış+lık:** Kış mevsiminde kullanılan.
- kişi+lik:** 1. Belirli bir sayıda kişiden meydana gelen. 2. Herhangi bir kişiye yetecek miktarda.
- kostüm+lük:** Takım elbise yapmaya elverişli veya buna yakışır kumaş.
- kum+luk:** Kumla kaplı olan, Kum halinde bulunan.
- kurban+lık:** Kurban olarak kesilmeye uygun veya kurban edilmek için ayrılmış.
- küfe+lik:** 1. Küfe koymaya, küfe gibi taşımaya yakışır, ayakta duramayacak ve yürüyemeyecek derecede sorhoş. 2. Bir küfenin alabileceği miktar.
- külbastı+lık:** Külbastı yapmaya elverişli.
- lira+lık:** Birkaç lira değerinde olan.
- lodos+luk:** Güney yönüne bakan, güney rüzgarına açık.
- manto+luk:** Manto yapmaya elverişli, manto yapmakta kullanılan (kumaş).
- maya+lık:** 1. Maya olmaya ve mayalandırmaya yarayan. 2. Damızlık.
- mera+lık:** meralardan oluşan veya merası çok olan.
- metropolit+lik:** Bir metropolitin dini yönetiminde bulunan.
- müsevvede+lik:** Müsevvede yazmaya ve karalamaya yarayan.
- nümûne+lik:** Örneğe yazar, örneklik.
- onda+lık:** Esas olarak on sayısını alan.
- ova+lık:** Büyük bir kısmı avalardan ibaret (yer).

öde+lik: Acı mizaçlı (kimse).

paskalya+lık: Paskalya gününde kullanılan.

poyra+lık: Tekerlek poyralarını ve yapılarıdaki kirişleri yapmaya yarayan kerestelik.

pusla+lık: Pusla ve küçük tezkire yazmaya yarayan.

rahmet+lik: Rahmetli.

rum+luk: Halkı Rum olan.

salata+lık: Salata yapmaya yarayan.

satı+lık: Satılması kararlaştırılmış olan.

sefer+lik: 1: Yolculuk için hazırlanmış (şey). 2. Savaş ile ilgili. 3. Defalık.

şemsiye+lik: Şemsiye yapmaya yarayan (kumaş vb.).

şerbet+lik: Şerbet yapmaya elverişli, şerbet yapmaya yarayan.

tanrı+lık: Allah'a ait ve Allah ile ilgili.

tezkire+lik: Tezkire yazmaya yarayan kağıt.

un+luk: Niteliği un yapmaya elverişli olan (tahıl).

uruba+lık: Kadın için evde giyilmek üzere bütün çamaşır, entari vb. yapımında kullanılan veya uygun olan.

yaka+lık: Yaka ile ilgili, yaka için ayrılmış.

yaz+lık: Sıcak havalara elverişli, yaz için.

yedek+lik: Lüzumunda kullanılmak üzere yedek bulunduran.

yemek+lik: Yemeği mahsus.

yem+lik: Tohumlu ve taneli olup hayvanlara yem olmaya elverişli olan.

yıl+lık: 1. Bir senelik. 2. Şu kadar senelik. 3. Şu kadar yaşında olan. 4. Yılda bir defa yapılan.

yorgan+lık: Yorgan yapmaya yarayan.

f) Topluluk İsmi Yapanlar

akraba+lık: Hısımlık, yakınlık.

alman+lık: Alman olma, Alman hal ve davranışı.

arnavut+luk: Arnavut kavmi ve bu kavme mensup olma.

ateşperes+lik: Eski İranlıların Zerdüş tarafından kurulmuş dini.

bektaş+lik: Bektaş olanların yolu ve bu tarikata bağlı oluş.

- çingane+lik: Çingane soyundan olma.
- haham+lık: Yahudilerde din işleri.
- hemşehri+lik: Aynı memleketten olanlar.
- hıritiyan+lık: İsa dini.
- hısım+lık: Akrabalık.
- İmparator+luk: 1. Bir imparatorun hükmü altında bulunan devlet.
- insan+lık: Bütün insanlar.
- katolik+lik: Katolik mezhebi.
- mevlevi+lik: Mevlevi olma.
- müslüman+lık: 1. İslam dini, islam inancı. 2. İslam dünyası.
- osmanlı+lık: Osmanlı devletine tabi bulunma.
- padişah+lık: Padişah idaresi.
- protestan+lık: Kuzeybatı Avrupa'da ve Kuzey Amerika'da yaygın olan mezhep.
- putperest+lik: Puta tapan kimsenin hali, din ve inancı.
- rafizi+lik: Rafizi mezhebi, rafizilerin itikadı.
- rum+luk: Rum kavmi.
- sultan+lık: Padişahlık, hükümdarlık.
- şah+lık: 1. Hükümdarlık. 2. İran hükümdarlığı.
- türk+lük: 1. Türk soyu. 2. Türk ülkesi.
- vatandaş+lık: Hemşehrilik, memleketlilik.
- yahudi+lik: Yahudi dini ve mezhebi, musevilik.

g) Yer İsmi Yapanlar

- ağaç+lık: Ağacı çok, ormansı yer.
- Arnavut+luk: Arnavutların oturduğu memleket.
- arpa+lık: Arpa ekilen veya konulan yer.
- ateş+lik: Ateş yanan yer.
- ayva+lık: Ayva ağaçları olan yer, ayva bahçesi.
- badem+lik: Badem ağaçları bulunan yer, badem koruluğu.
- bahçe+lik: Bahçeleri olan yer.
- balkan+lık: Balkanları içine alan, dağlık.

- balta+lık:** Halkın yakacak ihtiyaçlarını karşılamaları için odun kesmelerine ayrılmış ve vergi dışı bırakılmış küçük orman ve koruluk.
- bey+lik:** Bir beyin yönetimi altında bulunan yer, topraklar.
- buzağı+lık:** Üç sene işlenmeyip hayvan yayılan tarla.
- cehennem+lik:** Hamamın ateş yanan yeri.
- cibin+lik:** Sivrisinek vb. böceklerin toplu halde bulunduğu süprüntü ve bataklık yer.
- çakıl+lık:** Çakıl döşenmiş veya birikmiş yer.
- çalı+lık:** Çalı işle kaplı yer, çalı ormanı.
- çam+lık:** Çam ağaçları ile kaplı yer, çam ormanı.
- çanak+lık:** Gemi direklerinin başlarına yakın kısımlarında bulunan gözetleme yeri.
- çan+lık:** Çan kulesi.
- çayır+lık:** Yeşil otlarla örtülü yer.
- çemen+lik:** Çemenle örtülü, çemenle kaplı yer.
- çıkra+lık:** Birbirine girmiş çalılarla kaplı yer.
- çınar+lık:** Çınar ağaçlarının çok olduğu yer.
- çift+lik:** Çift sürülüp mahsul yetiştirilen yer, ullanma hakkı bir kimsede olan tarla.
- çöp+lük:** Süprüntü atılan yer.
- damla+lık:** Damın saçağı altına gelen ve damdan inen yağmurun damladığı aralık yer.
- despot+luk:** Rum piskoposluğu.
- duka+lık:** Bir dukanın idaresi altında olan yer.
- ekin+lik:** Ekin ekilen yer.
- elçi+lik:** Elçilikle ilgili işlerin yapıldığı bina.
- elma+lık:** Elma ağaçlarıyla dolu bahçe.
- fındık+lık:** Fındık ağacı ormanı.
- fıstık+lık:** Şam veya çam fıstığı ağaçlarını içine alan koruluk.
- fidan+lık:** 1. Tohumdan fidan yetiştirmek amacıyla kurulan bahçe. 2. Yeni dikilmiş bağ.
- funda+lık:** Çalı çırpı ile kaplı yer, çalı ormanı.
- gül+lük:** Gül yeri, gül ağaçlarını içinde bulunduran yer.
- han+lık:** 1. Hükümdarlık. 2. Bir hanın idaresi altındaki hükümet veya memleket.
- hükümdar+lık:** 1. Padişahlık. 2. Bir hükümdar tarafından yönetilen ülke.
- inek+lik:** İneklere ait yer, inek ahır.

- kadı+lık: Bir kadının hükmünün geçtiği yer, kaza.
- kamış+lık: Kamış bitmiş yer, kamış koruluğu.
- kavak+lık: Kavak ağaçlarının çok bulunduğu yer.
- kaymakam+lık: 1. İlçe. 2. Kaymakamın çalıştığı bina ve ona bağlı resmi daireler.
- kestane+lik: Kestane ağaçlarının bol olduğu yer.
- kral+lık: Bir kralın yönetimi altında bulunan memleket.
- konsolos+luk: Konsolosluk işlerinin yürütüldüğü bina.
- koru+luk: Koru halinde olan yer, ağaçlık.
- koşa+lık: Azgın hayvan alıştırmak için kapadıkları yer.
- kömür+lük: Evde kullanılacak kömürün konduğu yer.
- kum+luk: Kumluk yer, kumsal.
- liman+luk: Liman gibi yer, emin ve koruma altına alınmış koy.
- maşat+lık: Müslüman olmayanların mezarlığı.
- meşe+lik: Meşe ağaçlarının bulunduğu orman veya koru.
- meşdan+lık: Açık yer, açıklık.
- meyve+lik: Meyve ağacı dikili olan arazi.
- mezar+lık: Mezarların bulunduğu yer.
- moloz+luk: Moloz dökülmüş yer, moloz döşenmiş yol.
- muhtar+lık: Muhtarın iş gördüğü yer.
- odun+luk: Odun biriktirilip yığılan yer.
- orman+lık: Orman gibi çokça ağaçları olan yer.
- ot+luk: Otlak kaplı yer, çayır.
- padişah+lık: Padişah tarafından idare edilen ülke.
- paşa+lık: Bir insanın idaresi altında bulunan memleket.
- pırnal+lık: Pırnal çalılığı.
- piskopos+lık: Bir piskoposun dini idaresi altında bulunan memleket.
- saman+lık: Çiflikte saman koymaya yarayan büyük anbar.
- saz+lık: Saz veya kamış ile dolu yer.
- selam+lık: Büyük daire ve konakların erkek misafirleri ağırlamaya yarayan yerleri.
- servi+lik: Servi ormanlığı.
- soğan+lık: Soğan tarlası.
- sultan+lık: Sultanın idaresi altındaki ülke.

süprüntü+lük: Çöplük.

süt+lük: 1. Sütخانه. 2. Süt ve süt mamülleri satılan yer.

şimşir+lik: 1. Şimşir ormanlığı. 2. Şimşir ağaçlarıyla süslenmiş bahçe.

taş+lık: 1. Taş döşenmiş havlu. 2. Sokak kapısının içi.

taşra+lık: Başşehir dışındaki vilayetler ve bunlara bağlı olan yerler.

tavuk+luk: Tavukların yattığı, yumurtlayıp piliç çıkardıkları yer, kümes.

temaşa+lık: Seyir yeri.

tepe+lik: Birden çok küçük tepenin bulunduğu yer.

tilki+lik: Tilkilerin bulunduğu ufak koruluk, çalılık.

tor+luk: 1. Toprak kulübe. 2. İçinde kömür yakılan çukur.

toska+lık: Arnavutluk'ta toskaların oturduğu güney bölgesi.

veznedar+lık: Bir büro veya kuruluşta veznenin bulunduğu yer.

voyvoda+lık: Bir voyvodanın idaresi altında olan yer.

yemiş+lik: 1. Meyve ağaçları bahçesi. 2. Meyveleri korumaya yarayan yer.

yurt+luk: Beylik arazi, bir hanedanın arazisi.

zeytin+lik: Zeytin ağaçlarının çok olduğu yer.

ğ) Yiyecek İsmi Yapanlar

bengi+lik: Tiryakilerin yuttukları beng macunu.

çıt+lık: 1. Sakız ağacının verdiği kırmızı meyve. 2. Bir çeşit merlengeç.

2. Vasıf İsimlerine Gelenler

a) Alet-Eşya İsmi Yapanlar

açma+lık: Kir çıkarmaya yarayan sabun vb.

ak+lık: Düzgün, kadınların yüzlerine sürdükleri madde.

al+lık: 1 Kadınların yüze sürdükleri al, düzgün. 2. Koyu ve parlak penbe renk, al renk.

alt+lık: 1. Hattatların yazarken kağıdı dayamak için kullandıkları kalınca kağıt.

2. Herhangi bir maksatla bir şeyin altına konan nesne.

arka+lık: 1. Belden yukarısını örten bir çeşit hırka. 2. Sandalye, koltuk vb.nin sırt dayanan yeri. 3. Sırt hamallarının kullandığı semer bin+lık: 1. Bin dirhem sıvı alabilen şişe. 2. Bin lira değerinde kağıt para.

kesme+lık: Ağaç kilit.

kızıl+lık: Kadınların yüzlerine sürdükleri krem.

.

b) Bitki İsmi Yapanlar

yeşil+lık: 1. Sebze. 2. Taze ot veya yeşil arpa ekini.

c) Hastalık İsmi Yapanlar

debe+lık: Bir tür fitik.

keke+lık: Kekeme kimsenin hali.

kel+lık: Kel hastalığı.

kızıl+lık: Kızamığa benzer bulaşıcı bir hastalık.

mankafa+lık: Atlarda görülen şiddetli ve müzmin sakağı.

miskin+lık: Miskin hastalığı, cüzam.

sakat+lık: Bir kimsenin bir uzvunun veya uzvun kendisinin hasta ve işlemez olması.

sarı+lık: Benzin sararıp kararmasına sebep olan bir hastalık.

sürgün+lük: Amel, ishal.

total+lık: Bir ayağın diğerinden kısa ve sakat olması.

ç) Meslek İsmi Yapanlar

ağır+lık: 1.Cephane, yiyecek, eşya gibi yükler. 2. Geline verilen evlilik akçesi.

amiral+lık: Bahriye komutanlığı, kaptanlık.

artçı+lık: Artçı olma hali ve sıfatı.

aşık+lık: Saz ve tanbura çalan kahve şairinin hal ve sıfatı.

atak+lık: ateş+çi+lık: Vapur ateşçisinin sıfatı ve işi.

avukat+lık: Avukatın hal sıfat ve sanatı.

bakıcı+lık: Falcılık.

- binbaşı+lık:** Bir tabur askere komuta eden eden subayın rütbe ve sıfatı.
- cengaver+lık:** Savaşa, dövüşe alışık ve bu konuda usta olan kimsenin hali.
- çavuş+luk:** Çavuş olan kimsenin rütbe ve vazifesi.
- dilenci+lık:** Dilencinin hali ve sıfatı.
- dolandırıcı+lık:** Hile, aldatmaca, herkesi soymak işi.
- hammal+lık:** Hamalın işi ve sıfatı.
- harami+lık:** Hırsızlık, haydutluk haydut+luk: Dağ hırsızlığı, yol kesme.
- hırsız+lık:** Hırsızın hal ve sıfatı.
- hokkabaz+lık:** 1. El çabukluğu ile oyunlar yapan kimsenin hali. 2. Dolandırıcılık.
- kahpe+lık:** Orospuluk, fahişelik.
- kılavuz+luk:** Yol gösterme, rehberlik.
- komiser+lık:** Komiserin sıfatı, mevkii ve memuriyeti.
- mimar+lık:** Yapı yapma bilgisi, sanatı ve işi.
- miralay+lık:** Miralay rütbesi, alay komutanlığı.
- mirliva+lık:** Mirliva rütbesi ve kumandanlığı.
- mucit+lık:** 1. Yeni bir şey bulup ortaya çıkarmanın hali. 2. Yaratıcılık.
- muhafız+lık:** Müstahken bir mevkinin yönetim ve kumandası.
- müşir+lık:** Askerlik mesleğinde en büyük rütbe, mareşal rütbesi.
- onbaşı+lık:** Onbaşı rütbesi ve vazifesi.
- sevici+lık:** Kadınların kendi cinslerinden olanları sevmek sapıklığı.
- sihirbaz+lık:** Büyücülük.
- şaklaban+lık:** Soytarılık, taklitçilik.
- şarlata+lık:** Lafazanlık, şaklabanlık.
- yarbay+lık:** Yarbayın rütbesi ve vazifesi.

d) Mücerret İsim Yapanlar

- abadan+lık:** Şenlik, bakımlı ve bayındır olma.
- abdal+lık:** 1. Aptallık. 2. Kalenderlik, hile bilmezlik, yüreği temiz olma hali.
- abdar+lık:** 1. Sululuk, tazelik. 2. Parlaklık, güzellik.
- acemi+lık:** Tecrübesizlik, bilgisizlik, el yatkınlığı olmama, çıraklık.
- acı+lık:** 1. Acı olan şeyin hali. 2. Üzgünlük, üzüntülü olma hal ve niteliği.

- açık+lık:** 1. İffet hususunda kayıtsız. 2. Söz veya yazıda anlaşılır olma özelliği.
- aç+lık:** 1. Tok olmayanın hali. 2. Kıtlık. 3. Yoksulluk.
- açmaz+lık:** Sır saklama.
- adaletsiz+lık:** Hak ve insafa aykırı hareket, adalet yokluğu.
- adamsız+lık:** Kimsesizlik, yalnızlık, yardım edecek adamların yokluğu.
- adaş+lık:** Bir adda olan iki kişinin durumu, özelliği ve arasındaki ilgi ve yakınlık.
- adi+lık:** Bayağılık, aşağılık.
- ağır+lık:** 1. Tartıda ağır olan şeyin hali. 2. Yavaşlık, hareketsizlik. 3. Ağırbaşlılık.
4. Gece uykuda basan kabus.
- ahlaksız+lık:** Kötü ahlaklı olanların hali.
- ahmak+lık:** Budalalık.
- akçesiz+lık:** Parasızlık, züğürtlük.
- aksak+lık:** Topallık.
- aksi+lık:** 1. Huysuzluk, terslik. 2. Bir işin akışını durduran hal, engel, uygunsuzluk.
- alaca+lık:** 1. Çeşitli renklerde olan bir şeyin hali. 2. Sözde ve davranışta kararsızlık.
- alçak+lık:** 1. Alçak olma hali. 2. Boy kısalığı. 3. Soysuzluk, aşağılık. 4. Aşırı derecede
eli sıkılık, cimrilik. 5. Korkaklık.
- anaç+lık:** Çok sayıda yavru yetiştirip almış olan hayvanın veya işlerde yillanıp
tecrübe kazanmış insanın durumu, ustalık, kurnazlık.
- ana+lık:** 1. Ana olma hali ve sıfatı. 2. Ana yerini tutan kadın, üvey ana, ahiret anası.
- ara+lık:** 1 İki şey arasındaki boşluk. 2. Seyrek, açık. 3. Yarı kapalı.
- arık+lık:** 1. Etsizlik, zayıflık. 2. Sadelik, saflık, temizlik.
- artık+lık:** 1. Fazlalık, çokluk. 2. Üstün olma.
- asi+lık:** 1. İtaatsizlik, serkeşlik. 2. Günahkarlık. 3. Haydutluk.
- aşık+lık:** Aşığın hal ve sıfatı, aşka tutulma.
- aşına+lık:** Birbirini tanıma, tanışıklık.
- atak+lık:** Düşünmeksizin her işe atılıp karışan adamın hali ve sıfatı.
- avanak+lık:** Çabuk aldanır adamın hali.
- avare+lık:** 1. Serserilik. 2. İşsizlik.
- aydın+lık:** 1. Ay ışığı. 2. Gelecekte kavuşulması umut edilen mutluluk veya kurtuluş.
- ayık+lık:** Serhoşluktan veya baygınlıktan kurtulmuş adamın hali, aklı başında olması.
- ayyaş+lık:** İçkiye alışma.

- azgın+lık: Azmış kimsenin hali, haşarılık.
- babayiğit+lık: 1. Beden gücünün tam olması. 2. Gençlik, delikanlılık. 3. Cesaret.
- bacaksız+lık: Kısa boyluluk, kısa boy.
- bahadır+lık: Yiğitlik, kahramanlık.
- bahtiyar+lık: Talih uygunluğu, mutluluk.
- bahtsız+lık: Talihsizlik, talihin yardımcı ve açık olmaması.
- barışık+lık: Barış, barışık olma hali.
- basık+lık: 1. Alçaklık, yüksekliğin az olması. 2. Pelteklik.
- basiretsiz+lık: Kalp gözü ile görmeyiş.
- başsız+lık: Başı veya başkanı olmayan topluluğun hali.
- batakçı+lık: Dolandırıcılık.
- batkın+lık: 1. Batıp çökmüş bir şeyin hali. 2. Çukurluk. 3. İflas etmiş olma hali. 4. İşi bozulma , işi bozuk olma hali.
- bayağı+lık: 1. Adilik, değerli ve ayrıcalı olmama. 2. Aşağılık, basitlik.
- baygın+lık: 1. Bayılmış ve kendinden geçmiş kimsenin durumu. 2. Gevşeklik, mecalsizlik. 3. Çoğunlukla aklıktan gelen bir tür mide gevşekliği. 4. Susuzluk.
- bay+lık: 1. Zenginlik, bolluk, varlık. 2. Döl yatağı.
- beceriksiz+lık: Elden iş gelmemek, bir işi başaramamak.
- bedbaht+lık: Bahtsızlık, talihin uygunsuzluğu.
- bedhah+lık: Herkesin kötülüğünü arzu eden kişinin hali.
- bed+lık: 1. Kötülük, çirkinlik. 2. Sertlik, sert davranma.
- beğenmez+lık: 1. İyi veya güzel bulmama. 2. Tenezzül etmeme, kimseyi beğenmeyiş.
- bekar+lık: Evli olmayan kimsenin hali, evlenmemiş erkek veya kızın hali.
- bekri+lık: İçkiye düşkünlük, sarhoşluk.
- benzer+lık: Benzer olma hali.
- berbat+lık: 1. Dağınıklık, bozukluk. 2. Pislik, bulaşıklık.
- bereketsiz+lık: Uğursuzluk, hayırsızlık, yetecek kadar olduğu halde hayrı görülmeyen.
- berhudar+lık: Çalışma, gayret ve hayırlı bir işin karşılığını görme, meyvesini derleme.
- berk+lık: 1. Peklik, katılık, sertlik. 2. Sağlam olma hali.
- berrak+lık: Bulanık olmayıp saf veya açık olan su veya havanın durumu.
- besinsiz+lık: Besinsiz olma hali.
- beyaz+lık: Aklık.

beyinsiz+lik: Akılsızlık.

bey+lik: 1. Bey olan kimsenin sıfatı ve unvanı. 2. Soyluluk. 3. Bey gibi yaşama.

beyinsiz+lik: Akılsızlık.

beyzade+lik: 1. Soyluluk. 2. Çok ve yersiz harcama, düşüncesizce hareket, hoppalık.

bilgiç+lik: Bilir geçinme, bilginlik iddiası.

birinci+lik: 1 En başta bulunma. 2. Birinci veya birincilerin ortaya çıkması için yapılan yarışmalar.

bir+lik: 1. Bir ve tek olma. 2. Toplanma, bir araya gelme.

bodur+luk: Kısa boyluluk, boysuzluk, boyca alçaklık.

bol+luk: 1. Genişlik, enlilik. 2. Çokluk.

boysuz+luk: Kısalık, boy azlığı.

bozuk+luk: Bozuk şeyin hali.

bozuşuk+luk: Ara açıklığı, ilgi kesme.

bön+lük: Alıklık, şaşkınlık.

budala+luk: Ahmaklık.

bulanık+luk: 1. Karışıklık. 2. İyi seçemeyiş. 3. Solgunluk, solukluk. 4. Kan oturma.

bunak+luk: Bunamış adamın hali.

burunsuz+luk: Burnu düşük veya pek küçük ve basık olan adamın hali.

bücür+lük: Bücür olma hali.

bütün+lük: Bütün olma hali.

büyük+lük: 1. İrilik, ululuk. 2. Yükseklik. 3. Yaşlılık. 4 Genişlik. 5. Çokluk. 6. Şiddet, güçlülük. 7. Kalabalık. 8. Büyükleme. 9. Büyüklere layık şekilde davranma.

cadalos+luk: Ağız kalabalığıyla haksız olduğu halde kendisini haklı gösterme.

cahil+lik: 1. Bilmezlik. 2. Bilgisizlik. 3. Gençlik, acemilik, tecrübesizlik.

cansız+luk: 1. Ruhun olmaması hali. 2. Zayıflık, gevşeklik. 3. Durgunluk, hareketsizlik.

caris+lik: Yaygara, gevezelik, terbiyesizlik.

cavlak+luk: 1. Çıplaklık. 2. Tüysüzlük, dazlaklık.

celasın+luk: Yiğitlik, kahramanlık, ataklık, beceriklilik.

cihangir+lik: Dünyayı ele geçiren büyük fatihlerin hali ve taşıdıkları sıfatı.

cimri+lik: Cimri olma hali.

civan+luk: Gençlik.

- coşkun+luk: 1. Coşup taşmış, taşkınlık. 2. Aşırı heyecan içinde bulunan adamın hali.
- cömert+lik: 1. El açıklığı. 2. Sakınmama, esirgememe.
- çabuk+luk: Çabuk olma hali, hız.
- çapkın+lık: Çapkın kimsenin hali, hovardalık.
- çaresiz+lik: 1. Bir şey yapamama, bir şey gelmeme. 2. Bir şeyin gerekli ve kaçınılmaz olması. 3. Darlık, sıkıntı.
- çatal+luk: 1. Bir şeyin ikiye ayrılıp çatal olması. 2. Şüpheli ve karışık olma.
- çelebi+lik: 1. Efendilik. 2. Terbiye, nezaket.
- çetin+lik: 1. Sertlik, katılık. 2. İnatçılık, dikbaşlılık.
- çiftit+luk: 1. Yahudilik. 2. Bozgunculuk. 3. Hilecilik, sahtekarlık.
- çıplak+luk: 1. Çıplak olmanın hali, giyinmemiş ve soyunmuş olma.
- çiğ+lik: 1. Pişmemiş olan şeyin hali. 2. Hamlık. 3. Tecrübesizlik, acemilik. 4. Kaba ve yersiz söz söylemek.
- çirkin+lik: 1. Çirkin olma hali. 2. Kötülük, fenalık.
- çok+luk: 1. Bolluk. 2. Kalabalık. 3. Kelimelerin belli eklerle birden çok varlığı bildirmesi.
- çolak+luk: Kol veya el sakatlığı veya eksikliği.
- çürük+lük: 1. Dokuları çözülerek çürümüş. 2. Bir iddia veya konunun savunulur durumda olmaması. 3. Bir alacağın ele geçme ümidi olmaması. 4. Cenazelerin birbirini üstüne gömüldüğü fakir mezarlığı.
- dağınık+luk: 1. Dağınık olma hali. 2. Düzensizlik, karışıklık.
- dalgın+luk: 1. Dalıp kendinden geçmiş adamın hali. 2. Alınlık, unutkanlık.
- dalkavuk+luk: Şahsi menfaat sağlamak için birini yüzüne karşı övme, soytarlık.
- dargın+luk: 1. Gücenme, kırılma, küsme, hatır kalma. 2. Hiddet.
- dar+luk: Dar olan şeyin hali. 2. Dar yer. 3. Sıkıntı. 4. İhtiyaç, zaruret.
- davacı+luk: Bir mahkemeye başvurarak birini dava etme.
- dayı+luk: 1. Dayı olma yönü ile yakınlık. 2. Babayiğitlik. 3. Koruyuculuk. 4. Kabadayılık.
- değersiz+lik: 1. Kıymetsizlik. 2. Nitelik ve üstünlük taşımama hali. 3. Liyakatsızlık.
- değirmi+lik: 1. Yuvarlaklık, daire şeklinde olma. 2. En ile boyun bir olması.
- değişik+lik: 1. Başkalaşma. 2. Değiştirme. 3. Bir bütün içinde bir bölümün değişmesi sonucu ortaya çıkan yeni durum. 4. Yeniden düzenleme.

delikanlı+lık: 1. Gençlik. 2. Cesaret, yiğitlik.

deli+lık: 1. Deli adının hali ve sıfatı. 2. Akla uygun olmayan iş, hareket veya söz.

densiz+lık: 1. Değersizlik, bayağılık. 2. Huysuzluk, dargınlık gösterme.

derbeder+lık: Kapı kapı gezenin hali, serserilik.

derin+lık: 1. Bir şeyin yüzünden dibine doğru olan uzaklık. 2. Öz, iç yüz. 3.

Anlaşılması güç olan şey. 4. Bir birliğin en ileride ve en geride olan kısımları arasındaki uzaklık.

dermansız+lık: Kuvvetsizlik, bitkinlik.

derviş+lık: 1. Derviş hali, sıfatı ve kıyafeti. 2. Bağlanma, alçak gönüllülük ve iç temizliği.

devamsız+lık: 1. Süreksizlik. 2. Devamlı olarak çalışmama. 3. İş yerine her gün gitmeme.

deyyus+luk: Karısının namussuzluğuna göz yumma ve bu durumu kabullenme alçaklığı.

dikkatsiz+lık: İşe dikkat etmeyişi, özen göstermeyişi.

dilaver+lık: Yiğitlik, cesaret, kahramanlık.

dilsiz+lık: Konuşamayanın hali.

diñç+lık: Sağlamlık.

dindar+lık: Dinin emirlerine tam olarak uyma.

dinsiz+lık: 1. Hiçbir dinle ilgisi olmayan dinsiz adamın hali. 2. Merhemetsizlik.

dirayetsiz+lık: Zeka, bilgi ve beceri yokluğu, beceriksizlik.

diri+lık: 1. Canlılık, yaşayış. 2. Sertlik.

dişsiz+lık: Diş yokluğu.

divane+lık: 1. Delilik. 2. Aptallık, alıklık.

doğru+luk: 1. Düzlük. 2. Dürüstlük. 3. Yalan söylemeyen adamın hali. 4. Namus.

5. Hilesizlik. 6. Hatasızlık, sıhhat. 7. Düşüncelerin gerçekle uygunluk göstermesi.

dolaşık+lık: 1. Doğru gitmeyerek dolaşan şeyin hali. 2. Karışıklık. 3. Açıklık ve anlaşılmaktan uzak olma.

dolgun+luk: 1. Dolmuş şeyin hali. 2. Kin, garaz. 3. Mide şişkinliği.

domuz+luk: Domuz huyu olma, inatçılık, merhametsizlik.

donuk+luk: Sönüklük, cilasızlık.

dost+luk: Dost olma hali.

doymaz+luk: Bir Şeyle yetinmeyiş.

dönek+lik: Sözünden dönen kimsenin hali.

dul+luk: Kocası olmayan kadının hali.

durgun+luk: 1. Hareketsizlik. 2. Gevşeklik. 3. Hareketsizlik, ruhsuzluk. 4. Őaşakalma.

duygusuz+luk: 1. Hissizlik. 2. İdraksizlik, bilgisizlik.

düşkün+lük: 1. Düşmüş olanın hali. 2. Sahip olunan zenginliğı kaybetme. 3.

Tutkunluk.

düşük+lük: 1. Sarkan Şeyin hali. 2. Kusur, noksan. 3. Bayağılık, adilik.

düzensiz+lik: 1. Tertipsizlik. 2. Ahenksizlik.

düz+lük: 1. Düz olan Şeyin hali. 2. Doğruluk. 3. Sadelik. 4. İnişsiz yokuşsuz yer.

ecnebi+lik: Yabancılık.

edepsiz+lik: Terbiyesizlik, hayasızlık.

efkarsız+luk: Düşünce ve görüşten yoksunluk, akılsızlık.

eğri+lik: Bir Şeyin tabii gibi durmaması.

eğri+lik: 1. Eğri olan Şeyin hali. 2. Dürüst olmama, hile.

eğti+lik: 1. Acımtırak tat. 2. Ekşi yüzlülük. 3. Sertlik, terslik, acılık.

ehven+lik: Ucuzluk.

eksik+lik: 1. Eksik olma. 2. Eksik olan Şeyin tamamlanması için gereken miktar.

3.Sakatlık, kusur. 4. Bulunmazlık, yokluk.

ekşi+lik: 1. Ekşi olan Şeyin hali. 2. Terslik, sertlik, kötü huyluluk.

ekti+lik: Dalkavukluk, çanak yalayıcılık.

emektar+luk: Emeğı geçmiş kıdemli memur veya hizmetçinin durumu.

emin+lik: Güvenilir olan kimse veya yerin hali ve sıfatı.

emniyetsiz+lik: 1. Güven ve asayişin olmayışı. 2. Güvenilmezlik.

enayi+lik: Benlik ve gururla karışık bilgisizlik ve bayağılık.

endamsız+luk: 1. Boysuzluk. 2. Biçimsizlik.

endişesiz+lik: 1. Düşünmeyiş. 2. Tasasızlık. 3. Kuruntusuzluk.

engin+lik: Açıklık.

enli+lik: Genişlik.

ensiz+lik: En ve genişlik bakımından eksiklik, darlık.

epsem+lik: 1. Dilsizlik. 2. Sessizlik.

ergen+lik: 1. Evlenebilecek yaşa gelip de evlenmemiş delikanlının hal ve sıfatı.

2. Ekseriya on sekiz ile yirmi yaşları arasında delikanlıların yüzünde çıkan sivilce.

ersiz+lik: Kocasız olmayan kadının hali, dulluk.

eski+lik: Eski olan şey veya kimsenin hali.

esmer+lik: Siyaha çalar renk, buğday rengi.

eşek+lik: Yersiz tutum ve davranış, kabalık.

evlat+lık: 1. Oğulluk. 2. Birinin yanına alıp kendi çocuğu gibi yetiştirdiği kimse.

evlatsız+lık: Çocukları olmama, çocuksuzluk.

evli+lik: Evli adam veya kadının hali.

faidesiz+lik: Yararı ve faydası dokunmama.

faydasız+lık: Faidesizlik.

fedai+lik: Hayırlı bir iş uğrunda menfaatlerini ve canını bile feda eden kimsenin hali.

fedakar+lık: Kendi menfaatlerini başkalarının işlerine ve hayrına harcama.

fena+lık: 1. Kötülük. 2. Zarar. 3. Hastalık, keyifsizlik. 4. Bayılma, bayılıp düşme.

ferah+lık: 1. Gönül açılma. 2. Açıklık. 3. Sevinç, neşe.

feylesuf+luk: 1. Bilgin olan kimsenin hali. 2. Kayıtsızlık, kalenderlik. 3. İnançsızlık.

fikirsiz+lik: Görüş ve düşünce yokluğu, akılsızlık.

fodul+luk: Kibir, gurur, kendini beğenme.

fukara+lık: Yoksulluk, fakirlik.

fuzul+luk: Fodulluk.

gaddar+lık: 1. Merhametsizlik, eziyet etme. 2. Vefasızlık. 3. Soyuculuk.

gammaz+lık: 1. Gıybetçilik. 2. Casusluk.

garazkar+lık: Kötü niyet, kin ve nefret etme isteğine uyma.

garip+lik: 1. Yabancılık, kimsesizlik. 2. Çaresizlik, zavalılık.

gayretsiz+lik: Hamiyetsizlik, gevşeklik.

gazi+lik: Gazi sıfat ve unvanı.

gebe+lik: 1. Kadın veya dişi hayvanın hamile olması. 2. Doğumdan önceki

döllenmeden doğuma kadar geçen süre.

geniş+lik: 1. Bolluk. 2. En. 3. Ferahlık, kolaylık.

gerçek+lik: 1. Doğruluk. 2. Gerçeğe uygunluk.

gergin+lik: 1. Kurulup çekilmiş şeyin hali. 2. Bozukluk.

- geveze+lik: Çok ve münasebetli münasebetsiz konuşma, boş boğazlık.
- gevşek+lik: 1. Gergin olmayan şeyin hali. 2. Yumuşaklık. 3. Dayanaksızlık.
- gezici+lik: Gezi, seyahat.
- girgin+lik: Her yere sokulup herkesle görüşen kimsenin hali.
- gök+lük: Mavilik, mavi renk.
- gönülsüz+lük: 1. Gönül alçaklığı. 2. Arzusuzluk, isteksizlik.
- görgüsüz+lük: Tecrübesizlik, acemilik.
- görmez+lik: Körlük, görmeyiş.
- gösterişsiz+lik: Dış görünüşteki uygunsuzluk.
- gözsüz+lük: 1. Göz yokluğu. 2. Körlük.
- gücenik+lik: Dargınlık.
- güç+lük: 1. Zorluk. 2. Yokluk. 3. Engel.
- güçsüz+lük: 1. Kuvvetsizlik, dermansızlık. 2. İşsizlik.
- gümrah+lık: 1. Doğru yolu kaybetmiş kimsenin hali. 2. Bolluk, gürlük.
- günahkar+lık: 1. Suç işleyen kimsenin hali. 2. Fahişelik.
- günahsız+lık: Günahsız, suçsuz kimsenin hali.
- güzel+lik: 1. Güzel olan kimse veya şeyin hali. 2. İyilik. 3. Tatlılık. 4. Düzgün, süs.
5. İyi haberler.
- hain+lik: 1. Hıyanet eden. 2. Hilekarlıkta bulunma.
- hakikatsiz+lik: Vefasızlık, sebatsızlık.
- hakkaniyetsiz+lik: Adaletsizlik, insafsızlık.
- haksız+hık: 1. Eğrilik, batıllık. 2. Adaletsizlik, insafsızlık.
- hakşinas+lık: Doğruyu, doğruluğu kötülüklerden ayırma.
- ham+lık: 1. Çiğlik. 2. Meyvenin olmamış hali. 3. Tecrübesizlik. 4. Rahata alışmaktan zora dayanamaz olma.
- harabati+lik: Sarhoşluk, zevk ve eğlence peşinde olan.
- harun+luk: 1. Atın huysuzluğu. 2. İnatçılık, dikbaşlılık.
- hasım+lık: Düşmanlık.
- hasta+lık: Vücudun yapısı ve organların işleyişinde meydana gelen değişiklik, aksaklık.
- haşarı+lık: Sertlik, hırçınlık.
- hatırşinas+lık: Hatır sayma, kimsenin gönlünü kırmama.

havadar+luk: 1. İyİ hava alan yer veya binanın hali. 2. Tutkunluk. 3. Taraftarlık.

hayasız+luk: Utanmazlık, arsızlık.

haylaz+luk: İşsizlik, tembellik, serserilik.

hayran+luk: Şaşkınlık, hayret.

hazır+luk: Bir işe hazır olmak için gerekli olan şeyler.

hemcins+luk: 1. Aynı cinsten olma. Aynı kavim veya soya bağıllık.

hevai+luk: Arzu ve hevese düşkünlük.

heveskar+luk: Meyil ve arzusu olanın hali.

hımhum+luk: Burundan ve hım hım ederek söyleyenin hali.

hınzır+luk: 1. Gaddarlık, hainlik. 2. Muziplik.

hırçın+luk: Sertlik, titizlik, inatçılık.

hiyanet+luk: 1. Hainlik. 2. Vefasızlık. 3. Hilekarlık.

hizmetkar+luk: Birinin hizmetinde bulunan kimsenin hali.

hodbin+luk: Bencilik.

hor+luk: Alçaklık.

hoş+luk: 1. İyilik, güzellik. 2. Gariplik, tuhaflık. 3. Neşesizlik.

hoşnut+luk: Hoşnut ve memnun olma hali.

hovarda+luk: Çapkınlık, eğlence yolunda bol para harcama.

hoyrat+luk: Köylülük, kabalık, terbiyesizlik.

hunhar+luk: Kan dökmekle doymayış.

hurniz+luk: Kan dökücülük, gaddarlık.

huysuz+luk: Kötü huy, hırçınlık.

hürmetsiz+luk: Saygısızlık, değer vermeyiş.

ıslak+luk: Islanmış olan şeyin hali, nemlilik.

ıttıratsız+luk: Kaidesizlik.

iğercin+luk: Kararsızlık, terettüd.

iğrenç+luk: İğrenme, tikslenme.

ihtiyar+luk: Kocalık, yaşlılık.

ihtiyatsız+luk: İhtiyatlı davranmama, tedbirli olmama.

ikbalsiz+luk: Şanssızlık, talihsizlik.

iktidarsız+luk: 1. Güşsüzlük, kudretsizlik. 2. (Erkek için) Cinsi gücü olmama hali.

ildim+luk: Pişmanlık.

ilk+lik: Evvelkilik, birincilik.

iltifatsız+lık: İltifat etmeyiş.

imansız+lık: 1. Dinsizlik. 2. Merhametsizlik, insafsızlık.

imkansız+lık: Mümkün olmayış.

imlasız+lık: İmla yanlışlığı.

inatçı+lık: İnatçı kimsenin hali.

ince+lik: 1. İnce olan şeyin hali. 2. Ufaklık. 3. İnce davranış. 4. Hafiflik. 5. Ayrıntı.

insafsız+lık: Vicdansızlık, merhametsizlik.

insaniyetsiz+lık: İnsanlık duygularına ve vicdana aykırı ve yalnız maddi çıkarılara göre davranan.

intizamsız+lık: Tertipsizlik, karma karışık hal.

irak+lık: Uzaklık.

iri+lik: Büyüklük, gövde büyüklüğü.

isen+lik: Esenlik.

işitmez+lik: İşitmeme, işitmeyiş.

işsiz+lik: 1. Bir iş ile uğraşmama. 2. Durgunluk.

iştahsız+lık: Yemeğe karşı isteksizlik.

itaatsiz+lik: Söz dinlememe, baş eğmeme.

itibarsız+lık: 1. İtibarı olmayan. 2. Revaçtan düşme.

itidalsiz+lik: Ölçsüzlük, ölçülü ve bir kararda olmama hali.

itikatsiz+lik: İnançsızlık.

ittifaksız+lık: Uyuşmama.

ittihatsız+lik: Birlik ve anlaşma yokluğu.

ivedi+lik: Çok aceleci olma hali, savruklu.

iyi+lik: 1. İyi olan şeyin hali. 2. Fayda, hayır. 3. Karşılık beklemeden yapılan yardım.

4. Sağlık. 5. İyi davranma. 6. Yapılan bir şeyden kişiye gelen fayda.

kabahatlı+lık: Suçlu olma, bir suç işlemiş olmakla itham olma.

kabahatsız+lık: Suç ve kusur yokluğu.

kaba+lık: 1. Ağırılıkça az, hacimce büyük olma. 2. Terbiyesizlik.

kabiliyetsiz+lik: 1. Yatkın olmayış. 2. Yetersizlik.

kaçak+lık: 1. Kaçak olma hali. 2. Gümrükten veya vergiden kaçırılmış olma.

kaçık+lık: Delilik, savruklu.

- kademsiz+lik:** Uğursuzluk, meymenetsizlik.
- kadirşinas+lık:** Değerli kimseleri tanıma, takdir etme.
- kadrndan+lık:** Değerli kimseleri takdir etme niteliği.
- kafadar+lık:** 1. Yardakçılık, yardımcılık. 2. Arkadaşlık.
- kafir+lik:** Allah'ı ve Allah'ın birliğini inkar.
- kafiyesiz+lik:** Kafiye eksikliği.
- kahraman+lık:** Yiğitlik, bahadırılık.
- kalender+lik:** Kalender olma, boş vermişlik.
- kalın+lık:** 1. Kalın olma hal ve sıfatı. 2. Zeka geriliği. 3. Uzunluk ve genişlik dışında üçüncü buut.
- kalpazan+lık:** 1. Sahte para basmak suçu. 2. Yalancılık, sahtelik.
- kaltaban+lık:** 1. Pezevenklik. 2. Namussuzluk, yalancılık.
- kamil+lik:** Mükemmellik, olgunluk.
- kâmran+lık:** İstedğini elde etmiş olmanın hali, bahtiyarlık.
- kanaatkar+lık:** Kanaat sahibi olan kimsenin hali.
- kanbur+luk:** Kambur kimsenin hali.
- kancık+lık:** Kancıkça davranış, hilekarlık, döneklık.
- kara+lık:** 1. Siyahlık, siyah renk. 2. Karaya çalan leke.
- kararsız+lık:** 1. Düzensizlik. 2. Huzursuzluk. 3. Bir işe karar veremeyiş.
- karışık+lık:** 1. Dağınıklık, düzensizlik. 2. Kargaşa.
- karıştırıcı+lık:** Kışkırtıcılık, fitnecilik.
- karşı+lık:** 1. Bir davranıştan kaynaklanan ve ona karşı olmak üzere gösterilen davranış. 2. Alınan bir şeye karşı verilen bedel. 3. Cevap.
- kart+lık:** Tazeliği geçip sertleşmiş olan sebze ve meyve veya genç insanın hali.
- katı+lık:** 1. Sertlik. 2. Kuruluk. 3. Dayanıklılık. 4. Merhametsizlik.
- katil+lik:** Bir kimsenin katil olması, bir kimseyi öldürmesi.
- kayıtsız+lık:** Bir şeye ehemmiyet vermeyiş, umursamazlık.
- kekre+lik:** Hoş olmayan ekşilik ve burukluk.
- kem+lik:** Kötülük, fenalık.
- kepaze+lik:** Değersizlik, itibarsızlık.
- kesat+lık:** 1. Sürümsüzlük, revaçsızlık. 2. Azlık, seyreklik, kıtlık, darlık.

kesgin+lik: 1. Çok kesici ve delici şeyin hali. 2. Sertlik. 3. Canlılık. 4. Kesici aletin kesen tarafı. 5. Dikine vaziyet.

kesik+lik: 1. Kesilmiş şeyin hali. 2. Sakathık. 3. Bozukluk. 4. Yorgunluk.

ketum+luk: Kimseye sır açmayanın hali.

keyifsiz+lik: Hafif hastalık, rahatsızlık.

kıdemsiz+lik: Memuriyetinde yenilik.

kılsız+luk: Akıl kıtlığı, budalalık, akılsızca hareket.

kırgın+luk: 1. Dargınlık. 2. Vücutta meydana gelen gevşeklik.

kırık+luk: 1. Kırık olan şeyin hali. 2. Soğuk algınlığından oluşan neşesizlik.

3.Kırgınlık.

kırmızı+luk: Kızılık, kızıl renk.

kısa+luk: Boyu az olan şeyin hali.

kısıklı+luk: 1. Kısılmış ve sıkışmış şeyin hali. 2. Boğukluk, hırıltı.

kısır+luk: 1. Kısır olan erkek, kadın veya hayvanın hali. 2. Verimsizlik.

kıskanç+luk: 1. Sevgilisine veya ailesine gösterilen ilgiyi çekememe. 2. Bir kimsenin üstünlüğünü çekememe.

kışmer+luk: Muziplik.

kıt+luk: 1. Az ve seyrek bulunan şeyin hali. 2. Kuraklıktan gelen açlık.

kıyak+luk: 1. Acımama, merhametsizlik. 2. Kıyakçıya yakışır davranış.

kıyık+luk: 1. Kıyılmış ve ince doğranmış şeyin hali. 2. Kırıklık.

kıymetsiz+lik: Değersizlik, değeri bulunmama hali.

kızgın+luk: 1. Çok ısınmış şeyin hali. 2. Öfke. 3. Alevlenme. 4. Azgınlık.

kibar+luk: 1. Büyüklük. 2. Büyüklük satma, kibar gösterme.

kimsesiz+lik: Kimsesi olmayanın hali.

koca+luk: 1. İhtiyarlık. 2. Bir kadına eş olma hali.

kof+luk: 1. İçi boş olan şeyin hali. 2. Bilgisizlik. 3. Güçsüzlük, halsizlik.

kolay+luk: 1. Zahmetsizlik. 2. Çare. 3. Zaman, durumca ve para bakımından elverişlilik.

korkak+luk: 1. Korkak kimsenin hali. 2. Cesaretsizlik, korkakça davranış.

korkusuz+luk: 1. Korkusuz olma hali. 2. Tehlikesizlik, sağlamlık.

koyu+luk: 1. Sıvının kalınlığı, kıvam. 2. rengin kararmaya yaklaşması.

kör+lük: 1. Gözü görmeyen kimse veya hayvanın hali. 2. Dikkatsizlik. 3. Kesmez olma.

köse+lik: 1. Sakalı seyrek olan kimsenin hali. 2. Seyreklik.

kötü+lük: Fenalık, şer.

kötürüm+lük: Ayağa kalkamayan veya yürüyemeyen hastanın veya ihtiyarın hali.

köylü+lük: 1. Köyde oturma. 2. Kabalık. 3. Hemşehrilik. 4. Köylülere has davranış.

kubat+lık: Kabalık, hantallık.

kudretsiz+lik: Kudretsiz olma hali, güçsüzlük.

kulampara+lık: (Erkek için) Cinsel arzuyu erkeklerle yerine getirme, homoseksüellik.

kumarbaz+lık: Para vb. şeyler karşılığında oyun oynamak kötü alışkanlığı.

kurak+lık: 1. Kuruluk, yağmursuzluk. 2. Yağmursuzluktan ileri gelen kıtlık.

kurnaz+lık: 1. Hilecilik, oyunculuk. 2. Aldanmazlık, uyanıklık.

kuru+luk: 1. Kuru olan şeyin hali. 2. Arıklık, zayıflık.

kutsuz+luk: Uğursuzluk.

küçük+lük: 1. Küçük olan şeyin hali. 2. Çocukluk. 3. Yakışık almayan davranış.

küsgün+lük: Gücenme, dargınlık.

küstah+lık: Arsızlık, edepsizlik, terbiyesizlik.

lafazan+lık: 1. Gevezelik. 2. Övünme.

laik+lik: 1. Laik olma hali. 2. Din ile devlet işlerinin ayrılığı.

lapacı+lık: Tembellik, korkaklık, gevşeklik.

laubali+lik: 1. Umursamazca davranış. 2. Teklifsizlik, senli benli davranış.

levent+lik: Çevik ve tetik kimsenin hal ve davranışı.

lezzetli+lik: Tatsızlık, lezzetsiz olma hali.

loğusa+lık: Yeni doğurmuş ve henüz yataktan kalkmamış kadının hali.

lüzumsuz+luk: Gerekli ve lazım olmayan, yani fazla ve faydasız şeyin hali.

madrabaz+lık: 1. Hayvan vb.yi ucuza alıp pahalıya satanın hali ve sıfatı. 2. Hilecilik.

3.Pahacılık.

mağrur+luk: 1. Bir şeye güvenip aldanma. 2. Büyüklenme, övünme.

maharetsiz+lik: Beceriksizlik, elden gelmeyiş.

mahir+lik: Maharet, ustalık.

mahmur+luk: sarhoşluk veya uyku sersemliği.

maldar+lık: Zenginlik.

- mankafa+luk: Alıkkık, sersemlik.
- maskara+luk: 1. Soytarılık. 2. Ayıplanacak, uygunsuz iş ve davranış. 3. Tuhaflık.
- masum+luk: Günahsız ve kabahatsız olma, günah ve kabahatten uzak olma.
- matuh+luk: Bunaklık.
- mavi+luk: Mavi renkte olan, mavi renk.
- mayhoş+luk: Ekşimsi tadı olan şeyin hal ve lezzeti.
- mazlum+luk: 1. Zulüm ve haksızlığa uğramış kimsenin hali. 2. Yumuşak huyluluk.
- mecnun+luk: Delilik, çılgınlık, cinnet.
- memnuniyetsiz+luk: Memnun olmama hali.
- meraksız+luk: 1. Umursamazlık, ilgisizlik, kayıtsızlık. 2. Meraksız olma hali.
- merhametsiz+luk: Acımama, katı yüreklilik.
- mert+luk: 1. Erlik, erkeklik. 2. Cesaret, yiğitlik. 3. İnsanca niteliklere sahip olma.
- mesleksiz+luk: 1. Kendine has mesleği, vicdan ve namusça uyacak yolu olmayan dönek kimsenin hali. 2. Çalışacak bir mesleği olmama hali.
- meyancı+luk: Araya girme, aracılık.
- meymenetsiz+luk: Uğursuzluk, beceriksizlik.
- mızımız+luk: Beceriksizlik, miskinlik.
- mihmandar+luk: Evinde misafir bulunan kimsenin hali.
- mihman+luk: Konukluk, misafirlik.
- mihmannevaz+luk: Misafirlere iyi davranma, misafirperverlik.
- mihmanperver+luk: Misafirlere ikramda bulunan kimsenin hali.
- minnettar+luk: Bir iyiliğe karşı mahçup ve minnettar olma.
- miskin+luk: 1. Fakirlik. 2. Becereksizlik, zavallılık.
- mizaçgir+luk: Mizaç ve keyfe göre söz söyleyen ve hareket eden kimsenin hali.
- mizaşsız+luk: Rahatsız olma hali, keyifsizlik.
- muhanat+luk: Korkaklık, alçaklık.
- muhasip+luk: Muhasebe usullerini bilen kimsenin hali.
- muhtaç+luk: Muhtaç olan kimsenin hali.
- murahhas+luk: Uygun gördüğü şekilde karar vermeye izinli vekil veya elçinin hali.
- murdar+luk: Pislik, iğrençlik.
- muhasip+luk: Muhasip sıfat ve vazifesi, arkadaşlık.
- muzip+luk: 1. Eğlenmek için eziyet ederek takılan adamın hali. 2. Yaramazlık.

- mübah+lık: Dince hakkında emir ve yasak olmayıp serbest bırakılan şeylerin hali.
- mücerret+lık: Evlenmemiş kimsenin hali, bekarlık.
- müdbir+lık: Düşkünlük, bahtsızlık, talihsizlik.
- mülahazasız+lık: Düşüncesizlik, dar görüşlülük, tedbirsizlik.
- mülevves+lık: 1. Pislik, murdarlık. 2. Karışıklık, düzensizlik.
- mültezim+lık: Devlete ait vergilerden bir kısmını götürü olarak üzerine alan adamın hal ve niteliği.
- münafık+lık: İki yüzlü davranarak ara bozan kimsenin hali.
- münasebetsiz+lık: 1. Yerinde olmayan iş ve davranış. 2. Yakıksız. 3. Her sözü ve hareketi yersiz olanın hali.
- mürüvvetsiz+lık: İnsaniyetsizlik.
- misafir+lık: 1. Konukluk. 2. Ziyarete gidiş, ziyaret.
- müseyyeb+lık: Kayıtsızlık, ihmalcilik, dikkatsizlik.
- müsrif+lık: Boş yere malını kullanıp yok eden kimsenin hali, savurganlık.
- müzevvir+lık: 1. Sahtekarlık, yalancılık, dolandırıcılık. 2. Arabozuculuk.
- namahrem+lık: Dince, nikah düştüğü için kendisinden kaçılan erkeğin hali.
- nakes+lık: Nekeslik.
- namdar+lık: Şöhret, meşhur olma.
- namert+lık: 1. İnsaniyetsizlik, mürüvvetsizlik. 2. korkaklık.
- namizaç+lık: Keyifsizlik, hastalık, rahatsızlık.
- namussuz+luk: 1. Namusuna sahip olmama hali. 2. Doğru, ahlaklı olmama hali.
- nankör+lük: Gördüğü iyiliği unutanın hali, tuz ekmek hakkı bilmezlik.
- narın+lık: İncelik, zariflik, naziklik.
- nazik+lık: 1. Narinlik. 2. Güzellik, hoşluk. 3. Yumuşak ve tatlılıkla davranma.
- nekes+lık: Cimrilik, pintilik, eli sıkılık.
- neşatsız+lık: Neşesizlik, keyifsizlik.
- neşesiz+lık: Neşesiz olma hali, keyif bozukluğu.
- nobran+lık: Kabalık, inatçılık.
- nizamsız+lık: 1. Düzensizlik. 2. Kanuna ve nizama aykırı hareket.
- noksan+lık: 1. Eksiklik, noksan olma hali. 2. Kusur, ayıp özür.
- obur+luk: Doymazlık, yemek konusunda açgözlülük.

olgun+luk: 1. Olmuş meyvenin hali. 2. Bilgi, beceri vb. bakımından gelişmiş olan insanın hali.

onmadık+luk: 1. İyi olmaz hastalığının hali. 2. Hatırsızlık, uğursuzluk.

onuncu+luk: Onuncunun derece ve mertebesi.

oransız+luk: Biçimsizlik, yakışsızlık.

ortak+luk: Ortak olma hali.

orta+luk: 1. Ufuklar. 2. Bütün insanlar. 3. Oda veya evin içi. 4. Çevre.

oynak+luk: 1. Hareketlilik. 2. Karasızlık. 3. Şuhluk, açık meşrep.

öksüz+lük: Yetimlik, kimsesizlik.

öngül+lük: İnatçılık.

pak+luk: Temizlik.

parlak+luk: 1. Parlama. 2. Aydınlık, ışık. 3. Şeffaflık. 4. Çekicilik. 5. Nüfuz, iktidar.

patavatsız+luk: Patavatsız şekilde davranma.

pek+luk: 1. Katılık. 2. Şiddet. 3. Sağlamlık. 4. Kabız. 5. Cimrilik.

pelték+luk: Dili ısırarak söyler gibi bazı harfleri bozuk telaffuz etme.

pepe+luk: Dil tutukluğu, kekemelik.

perestişkar+luk: İbadet etme ve tapınma derecesinde sevmeye, düşkünlük.

perişan+luk: 1. Dağınıklık. 2. Düzensizlik. 3. İstirap.

pervâsız+luk: 1. Korkusuzluk. 2. Kayıtsızlık.

peşiman+luk: Nedâmel, ildimlik.

pinti+luk: Fazla cimrilik.

pis+luk: 1. Temiz olmayan kimsenin hali. 2. Pis şey. 3. Kötü, zararlı hareket veya iş.

pişman+luk: Peşimanlık.

râbıtasız+luk: Düzensizlik, münasebetsizlik.

rağbetsiz+luk: 1. İsteksizlik. 2. Değer vermezlik, beğenilmezlik.

rahat+luk: 1. İstirahat, huzur. 2. Uygunluk, sıkıntı vermeme.

rahatsız+luk: 1. Rahatsız olma hali, tedirginlik. 2. Keyifsizlik, hafif hastalık.

revaçsız+luk: Sürümsüzlük.

riâyetsiz+luk: Hürmet ve ağırlama yapmayı, saygısızlık.

rint+luk: Rint olma hali, laubalilik.

riyakar+luk: İki yüzlülük, yalandan gösteriş.

sabırsız+luk: 1. Sabredemeyiş. 2. Bekleyememe, çok acele etme.

saf+lık: Kolay inanırlık, bölnlük.

sağır+lık: Kulağın işitmemesi.

sağlam+lık: 1. Hastalık ve sakatlıktan uzak olma. 2. Dürüstlük. 3. Doğruluk.

4. Güvenilirlik. 5. Dayanıklılık. 6. Sıhate uygun ve yarar olma.

sağ+lık: 1. Dirlik. 2. Hastalık ve sakatlıktan uzaklık. 3. Vücudun iyi ve kötü olması.

sahipsiz+lık: 1. İssizlik. 2. Kimsesizlik.

sahtekar+lık: Taklitçilik, kalpazanlık.

sahte+lik: Yapma, düzme veya taklit olan şeyin hali.

samimiyetsiz+lık: Samimiyetsiz olma hali, iki yüzlülük.

saygısız+lık: 1. Düşüncesizlik. 2. Hüremetsizlik. 3. Hatır saymayış. 4. Korkusuzluk.

saymaz+lık: Hüremetsizlik.

sayrı+lık: Hastalık, keyifsizlik.

sekiz+lık: 1. Sekiz bölümü içine alan. 2. Sekiz kuruş kıymetinde olan.

semiz+lık: Yağlılık.

serbest+lık: 1. Hürriyet. 2. Utanmayarak hareket etme. 3. Serbest olma hali.

serhoş+luk: Sarhoşluk.

serin+lık: Az ve tatlı soğuk.

serkeş+lık: Başkaldırcılık, itaatsizlik.

sermayesiz+lık: Sermaye yokluğu.

sersem+lık: 1. Başa dokunan sert bir cisim veya arızadan gelen baş dönmesi.

2. Budalalık. 3. Unutkanlık, dalgınlık.

serseri+lık: Derbederlik, boş gezenin hali.

sert+lık: 1. Katılık. 2. Keskinlik. 3. Hırçınlık. 4. Dokununca yumuşak olmayan şeyin

hali. 5. Şiddet, zor.

seyit+lık: Soyu temiz veya yüce olan.

seyrek+lık: 1. Aralıklı olma. 2. Bir şeyin arada çok vakit geçerek meydana gelmesi.

sıcak+lık: 1. Hararet. 2. Bir aletle ölçülebilen ısı derecesi. 3. Sevimlilik. 4. Hamamda

yıkanılmaya yarayan sıcak yer.

sık+lık: Aralıksızlık, darlık.

silahşör+lük: Cenkçilik, harp görmüştük.

sinirli+lık: Çabuk ve kolay sinirlenen kimse.

sivişik+lık: 1. Yapışkan olma hali. 2. Yapışıp ayrılmayan kimsenin hali.

sivri+lik: 1. Ucu ince ve keskin olan şeyin hali. 2. İnce ve uzun boyluluk.

siyah+luk: Karaltı, kara renk.

soğuk+luk: 1. Soğuk olan şeyin hali. 2. Sevgisiz ve donuk davranış. 3. Yemek sonunda serinlemeye yarayan içecek. 4. Hamamın pek sıcak olmayan dışarı kısmı.

soğumsuz+luk: Doyumsuzluk.

sonsuz+luk: 1. Bitmezlik. 2. Hayırlı neticesi olmak. 3. Sonsuz olma durumu. 4. Uzay.

sonuk+luk: Cilasızlık, donukluk.

soysuz+luk: 1. Soyluluk ve asillik bulunmama. 2. Soysuzca davranış.

sönük+lük: 1. Sönmüş olan şeylerin hali. 2. Parlamayan şeyin hali. 3. Şöhretsizlik.

suçsuz+luk: Kabahatsızlık, günahsızlık.

sûfi+lik: Dindarlık.

susuz+luk: 1. Su kıtlığı, kuruluk. 2. Susama, su içmeme.

sürgün+lük: Sürülmüştük.

şansız+luk: Çalısmsızlık, gösterişsizlik.

şası+luk: Şası kimsenin veya gözün hali.

şaşkın+luk: 1. Şaşmış kimsenin hali. 2. Sersemlik, alıklık.

şeffaf+luk: Cismin bakış ve ışığın geçmesine engel olmaması.

şefkatli+lik: Şefkatli olma hali.

şefkatsiz+lik: Sevgi ve acıma yokluğu.

şen+lik: 1. Güler yüzlülük. 2. Bir yerin bayındır ve güzel olması.

şergil+lik: Yaramazlık, haşarılık.

şerret+lik: Yaramazlık, fesatçılık.

şeyda+luk: Aşk ve sevdadan ileri gelmiş delilik.

şık+luk: Güzellik, moda uyma.

şirin+lik: Sevimlilik.

şişkin+lik: Şişkin ve kabarık olan şeyin hali.

şişman+luk: İnsanda et ve yağ çokluğu ile karnın şiş ve vücut organlarının kalın olması.

şuh+luk: Naz, serbest ve nazlı hareket.

tabansız+luk: 1. Cesaretsizlik, korkaklık. 2. Tabansız olma hali.

tahammülsüz+lük: Sabırsızlık, katlanamayış.

- takatsız+lık: Kuvvetsizlik, gevşeklik.
- talihsiz+lık: Bahtsızlık, kötü kaderlilik.
- tamahkar+lık: 1. Aç gözlülük, doymazlık. 2. Mal ve parayı çok kısma.
- tasasız+lık: Gamsızlık, kaygısızlık.
- taşkın+lık: 1. Taşıp artan şeyin hali. 2. Suların çok gelip yatağından dışarı yayılması.
3. Gürültü, şiddetli hücum. 4. Coşkunluk, azgınlık.
- tatlı+lık: 1. Tatlı şeyin hali. 2. İyilik, yumuşaklık.
- tatsız+lık: 1. Lezzetsizlik. 2. Tat noksanlığı. 3. Hal ve davranışta güzellik yokluğu.
- taze+lık: 1. Taze olan, kuru ve bayat olmayanın hali. 2. Gençlik, körpelik.
- tedbirsiz+lık: İşin sonunu düşünmeyiş.
- teklifsiz+lık: Teklifsiz davranış, laubalilik. 2. Teklifsiz olma hali.
- temiz+lık: 1. Paklık, temiz olma hali. 2. Temiz tutma hali.
- tenbel+lık: 1. Üşengeçlik. 2. Ağırılık, tembelce davranış.
- tenperver+lık: Beslenmesine ve rahatına düşkün kimsenin hali.
- terbiyesiz+lık: 1. Terbiye ve hüner yokluğu. 2. Ahlaksız bir şekilde davranma.
- ters+lık: . Aksilik. 2. Zıtlık. 3. Uğursuzluk. 4. Huysuzluk. 5. Dokunaklılık.
- tertipsiz+lık: Düzensizlik, usulsüzlük.
- tıkanık+lık: 1. Tıkanık olma hali. 2. Nefsin daralmasıyla nefes alamama.
- tıkışık+lık: 1. Tıkışık olma hali. 2. Pek çok kişinin aynı yerde toplanması.
- tıknaz+lık: Topluluk, az etlilik.
- tiryaki+lık: 1. Afyon düşkünlüğü. 2. Keyif verici maddelere alışkanlık. 3. Huysuzluk.
- titiz+lık: Titizce davranma, huysuzluk.
- tiz+lık: 1. Keskinlik. 2. Çabukluk, hızlılık. 3. Sabırsızlık.
- tok+luk: 1. Doymamış kimsenin hali. 2. Dolgunluk, sıklık.
- toy+luk: Acemilik, tecrübesizlik.
- tuhaf+lık: 1. Gariplik. 2. Latife, şaka, gülecek şey.
- tutsak+lık: Harp esirliği.
- tutuk+luk: 1. Ağırılık. 2. İnmeli olma hali. 3. Utangaçlık. 4. Ses kısıklığı. 5. Tıkanma.
- ucuz+luk: Aşağı fiyatla satılma.
- ufak+lık: 1. Küçüklük. 2. Bozuk para. 3. Çocuk.
- uğru+luk: Hırsızlık.
- uğursuz+luk: Bereketsizlik, hayırsızlık.

ukala+lık: 1. Akıllılık satma. 2. Küstahlık.

ulu+luk: Büyüklük, yücelik.

uslu+luk: Terbiye, yavaşlık.

usta+lık: 1. Bir işte usta ve becerikli olanın hali. 2. Bir zanaatı yapmaya izinli olma.

3.Hizmetçi vb. çalışanların başlarının hali. 4. Beceriklilik. 5. Kusursuzluk.

usulsüz+lük: 1. Usulüne uygun olmama hali. 2. Yolsuzluk.

utangaç+lık: Sebepsiz yere utanan kimsenin hali.

uyanık+lık: 1. Uyanık olma. 2. Zeki, becerikli olma. 2. Gerçeği görme.

uygun+luk: Uygun olma hali.

uygunsuz+luk: 1. Yakışsızlık. 2. Münasebetsizlik. 3. Kötü davranış, yaramazlık.

uykusuz+luk: Uyumama, uyuyamama.

uyuşuk+luk: 1. Duyma hissi ortadan kaldırarak duymaz halde bulunma. 2. Tembellik.

uzak+lık: 1. Mesafe ve zaman bakımından yakın olmayış. 2. Uymazlık, fark.

üçüncü+lük: Üçüncü derece, üçüncü olma.

ümitsiz+lük: 1.Ümit etmeyiş.2.Umulmayış.3.Kurtulmasından ümitlerin kesilmiş olması.

ürkek+lik: Çabuk ve herşeyden korkup birdenbire sıçrayan insan ve hayvanın hali.

üstün+lük: Başkalarından üstün olma.

üşenik+lik: Tembellik.

üzgün+lük: 1. Kuvvetsizlik, neşesizlik. 2. Sıkıntı, eziyet.

vahşi+lik: Yabanilik.

vakarsız+lık: Vakarsız olma hali, ağır başlı olamamazlık.

vazifesiz+lik: Kayıtsızlık, vazifesiz olma hali.

vefadar+lık: Dostlukta süreklilik ve devam.

vefasız+lık: Dostlukta, vaat ve verdiği sözde durmama.

vehham+lık: Kuruntu, vehme bağlı olma.

vidansız+lık: Vicdan eksikliği, duygusuzluk, insafsızlık.

yabancı+lık: 1. Yerli olmayanın hali. 2. Alışmama, soğuk davranma.

yabani+lik: Vahşilik, yırtıcılık.

yahşi+lik: İyilik, güzellik.

yakın+lık: 1. Yakın olma. 2. Sıkı akrabalık.

yakışsız+lık: 1. Uymazlık, uygunsuzluk. 2. Münasebetsizlik. 3. Çirkinlik.

- yalancı+lık: Yalan söyleyen kimsenin hal ve sıfatı, yalan söyleme.
- yalnız+lık: 1. Tenhalık, tek başına olma. 2. Arkadaşsızlık. 3. Yardımsızlık.
- yaltak+lık: Dalkavukluk.
- yanaz+lık: Sürekli şikayet etme, kötü huyluluk.
- yanlış+lık: Yanılma, yanlış yapma.
- yaramaz+lık: 1. Hayırsızlık. 2. Kötülük. 3. Zorbalık. 4. Gürültü. 5. Çapkınlık.
- yassı+lık: Basıklık, ezilip açılmış şeyin hali.
- yaş+lık: 1. Islaklık, nem. 2. Yağmurlu ve rutubetli hava.
- yavaş+lık: 1. Ağırılık. 2. Yumuşaklık.
- yavuz+luk: 1. Sertlik, yamanlık. 2. İyilik, fevkaladelik.
- yeni+lük: 1. Kullanılmamış şeyin hali. 2. Yeni çıkmış olan şeyin hali. 3. Tecrübesizlik.
- yetim+lik: Babası veya anası ve babası olmayanın hali.
- yılışık+lık: 1. Yapışkanlık, bulaşık. 2. Sırtkanlık.
- yılmaz+lık: Bir şeyden gözü korkup vazgeçmeme, kesin kararlılık.
- yiğit+lik: Cesaret, yüreklilik.
- yoksul+luk: 1. Fakirlik. 2. Yetersizlik, verimsizlik.
- yolsuz+luk: 1. Münasebetsizlik. 2. Düzensizlik. 3. Esnaf arasında işten yasaklanmışlık cezası.
- yorgun+luk: Yorulmuş kimsenin hali.
- yosma+lık: Zariflik, incelik.
- yumru+luk: Tümsek, ur gibi yuvarlak şey.
- yumşak+lık: 1. Sertlik. 2. Yavaşlık.
- yuvarlak+lık: Toparlık veya daire şeklinde olan şeyin hal ve şekli.
- yüce+lik: Yükseklik.
- yüksek+lik: Yücelik, uzunluk.
- yüzlü+lük: Şu kadar veya şu türlü yüzü olan kimse veya şeyin hali.
- yüzsüz+lük: Arsızlık, utanmazlık, hayasızlık.
- zahit+lik: Zahidin hal ve şanı.
- zalim+lik: Zulüm, haksızlık, merhametsizlik.
- zarif+lik: Naziklik, zarif olma hali, nazikçe davranış.
- zayıf+lık: 1. Güçsüzlük, kuvvetsizlik. 2. Arıklık, etsizlik.
- zebun+luk: Kuvvetsizlik, dermansızlık.

zengin+lik: Zengin olma hali.

zevzek+lik: Ağzı ve dili durmayan kimsenin hali.

zeyrek+lik: Uyanıklılık, kavrayışlılık.

zırzop+luk: Münasebetsizlik.

zinakar+lık: Zina edenin alışkanlığı, zamparalık.

ziyankar+lık: Zarar ve ziyana yol açma.

zorba+lık: Zorla muamele ile hakka hukuka saygı göstermeyen hali.

züğürt+lük: Parasızlık, müflislik.

e) Sıfat/Zarf Yapanlar

altı+lık: 1. Kıymetli altı (kuruş vs.) olan. 2. Boy altı arşın ve ağırlığı altı okka olan.

3. Altı kuruş vb. den ibaret, altıya bölünen parça.

altmış+lık: 1. Altmış parçadan meydana gelmiş. 2. Altmış yaşında (adam). 3. Altmış paralık (sikke). 4. Altmış değerinde.

beş+lık: 1. Beş (kuruş vb.) değerinde olan. 2. Beş (arşın vb.) boyunda olan.

bir+lık: . Uyuşmuş. 2. Bir kuruş vb. kıymetinde olan. 3. Bir okka vb. ağırlığında olan.

bin+lık: 1. Bir kuruş vb. değerinde olan. 2. Bin arşın vb. boyunda olan. 3. Bin tanesi birarada olan.

bol+luk: Her şeyin bol bulunduğu, bereketli (yer).

çepel+lık: 1. Fırtınalı (hava). 2. Karlı (hava). 3. Çamurlu, bataklık, cıvık (mevsim).

çeyrek+lık: Bir mecdiyenin dördte biri kıymetinde olan, beş kuruşluk.

çukur+luk: Çukur ve oyukları çok olan.

doksan+lık: 1. Dosan yaşında olan. 2. Doksan kuruş vb. kıymetinde. 3. Doksan okka vb. ağırlığında, doksan arşın vb. boyunda.

dokuz+luk: 1. Dokuz yaşında olan. 2. Dokuz kuruş vb. kıymetinde olan. 3. Dokuz karış, arşın vb. boyunda veya dokuz okka ağırlığında olan.

dört+lük: 1. Dört okka vb. ağırlıkta olan. 2. Dört kuruş vb. değerinde olan. 3. Dört karış, arşın vb. boyunda olan. 4. Sıradan, sözü geçmez.

elli+lık: 1. Elli kuruş vb. değerinde olan. 2. Elli tane parçadan meydana gelmiş olan. 3. Elli yaşında olan.

helal+lık: Evlenmesi helal olan, din bakımından evlenebilen.

- iki+lik:** 1. İki kuruş. 2. İki kilo vb. ağırlığında olan. 3. İki kısımdan oluşan.
- kaç+lık:** Kaç kuruş vb. kıymetinde, kaç santim vb. uzunluğunda veya kaç tane.
- kırk+lık:** Kırk yaşında, ölçüsünde veya değerinde olan. **obruk+luk:** Çukurları olan, engebeli.
- on+luk:** 1. On kısımdan oluşan. 2. On kuruş vb. kıymetinde olan. 3. On yaşında bulunan. 4. On üzerinden tam not alan.
- otuz+luk:** 1. Otuz kısımdan meydana gelmiş. 2. Otuz değerinde olan ölçü. 3. Otuz kuruş değerinde olan. 4. Otuz yaşında bulunan.
- örnek+lik:** 1. Örnek olabilecek kadar olan. 2. Örnek olmak üzere saklanan.
- sekiz+lik:** Sekiz kuruşluk para.
- seksen+lik:** 1. Seksen bölümden meydana gelmiş. 2. Seksen kuruş vb. kıymetinde olan. 3. Seksen yaşında olan.
- serbest+lik:** Serbest yaşanan.
- sığ+lık:** 1. Suyu sığ olup geçit veren. 2. Ayrıntıya inmeme hali.
- tenha+lık:** boş, kimsenin bulunmadığı, ıssız.
- ucuz+luk:** 1. Zaruri ihtiyaçların düşük fiyata satıldığı yer. 2. Bir malın maliyetinin altında satıldığı zaman.
- üç+lük:** 1. Üç kuruş vb. kıymetinde olan. 2. Üç arşın ve karış vb. boyunda olan. 3. Üç kısma bölünmüş.
- yaban+lık:** Yaban yerle veya bayındır olmayan yerlere göre olan.
- yedi+lik:** 1. Yedi kuruş ve lira kıymetinde olan. 2. Yedi karış ve arşın vb. boyunda olan. 3. Yedi okka vb. ağırlığında olan.
- yetmiş+lik:** 1. Yetmiş kuruş vb. kıymetinde veya yetmiş okka vb. ağırlığında olan. 2. Yetmiş parçadan meydana gelen. 3. Yetmiş yaşında.
- yirmi+lik:** 1. Yirmi para veya kuruş vb. kıymetinde olan. 2. Yirmi okka vb. ağırlığında veya yirmi arşın vb. boyunda olan. 3. Yirmi yaşında.
- yüz+lük:** 1. Yüz kuruş vb kıymetinde olan. 2. Yüz okka ağırlığında veya yüz arşın vb. boyunda. 3. Yüz yaşında.

f) Topluluk İsmi Yapanlar

genç+lik: Genç olanların bütünü.

g) Yer İsmi Yapanlar

açık+lık: Meydan, bina vb. bulunmayan boş arsa.

batak+lık: Çamurluk ve pek sulak yer.

çorak+lık: Çorak yer, kıraç yer.

sürgün+lük: Uzaklaştırma ve sürgün yeri.

uçurum+luk: Uçurumları çok olan yer.

virane+lik: Harabeleri çok yer.

viran+lık: Yıkık ve ıssız yer.

yeşil+lik: Taze ot ve yapraklarla örtülü yer.

J) +(I)msI

Benzerlik ve gibilik ifade eden bu ek Batı Türkçesinde eskiden beri kullanılmaktadır. Bugün işleklik sahası bir hayli genişlemiştir. Hemen hemen her ismin sonuna gelir. Bilhassa renk isimlerinde çok kullanılır. Bu ekin -sı/-si ekiyle ilgili olduğu açıkça görülmektedir.¹³

1.İsimlere Gelenler

ada+ımsı: Adaya benzer, adayı andırır bir görünüş ve biçimde.

yağ+ımsı: Yağlı gibi, yağlıya benzeyen, yağ kokulu.

2.Vasıf İsimlerine Gelenler

abdal+ımsı: Abdala benzer, kendi halinde.

bayır+ımsı: Bayıra benzer, az meyilli.

beyaz+ımsı: Beyazımtırak.

ekşi+ımsı: Ekşiye benzer, ekşice.

¹³ Bkz. ERGİN, s.162.

eski+msi: Az eski, eskiye benzer.

kekre+msi: 1.Dili az buran, ekşimtırak.2.Genzi yakan, keskin koku.3.Asık suratlı kimse.

kırmızı+msi: Kırmızıya çalan, kızılca.

kolay+ımsı: Kolayca, zahmetsizce.

mavi+msi: Maviye çalan.

mor+umsu: Mor rengine çalan, mor rengine benzeyen.

penbe+msi: Açık al rengine çalan.

sarı+msı: Sarıya çalan, sarıya benzer.

tatlı+msı: Tatlıya benzer bir lezzeti olan.

K) +(1)ncİ

Türkçede eskiden beri işlek bir şekilde kullanılan bu ek sayı isimleri yapmakta kullanılır. Görevi asıl sayı isimlerinden sıra, derece ifade eden sayı isimleri yapmaktır.¹⁴

1.İsmlere Gelenler

Yok.

2.Vasıf İsimlerine Gelenler

a) Sıralama Sayı Bildirenler

altı+ncı: Beşten sonra gelen.

altmış+ıncı: Elli dokuzdan sonra gelen.

beş+inci: Dördüncüden sonra gelen, beş derecesizde olan, beş sayısının sıra sıfatı.

bin+inci: Bin derecesinde olan, dokuz yüz doksan dokuzuncudan sonra gelen.

bir+inci: 1. Bir derecesinde olan, ilk, önceki. 2. Bir işte en başta bulunan, en ileri olan.

3.En başta gelen, en önemli.

¹⁴ Bkz. ERGİN, s.159.

doksan+ıncı: Doksan basamağında olan, seksen dokuzuncudan sonra gelen.

dokuz+uncu: Dokuz sırasında olan, sekizinciden sonra gelen.

dörd+üncü: Dört sırasında bulunan.

elli+nci: Kırk dokuzdan sonra gelen, elli sayısına ulaşan.

falan+ıncı: Şu kadarıncı.

iki+nci: Birinciden sonra gelen.

kaç+ıncı: 1. Kaç sırasında bulunan. 2. 'Birçok defa, çok defa' anlamlarında belirsizlik bildirir.

kırk+ıncı: Kırk derecesinde olan.

on+uncu: On derece veya mertebesinde olan.

otuz+uncu: Yirmi dokuzdan sonra gelen.

sekiz+inci. Sekiz derecesinde olan.

seksen+inci: 1. Seksen derecesinde olan. 2. Sıralamada yetmiş dokuzdan sonra gelen.

üç+üncü: İkinciden sonra gelen, üçüncü derecede olan.

yedi+nci: Yedi derecesinde olan.

yetmiş+inci: Yetmiş derecesinde olan.

yirmi+nci: Yirmi derecesinde olan.

yüz+üncü: Yüz derecesinde olan.

L) +sIz

Bu ek "+lı" ekinin olumsuzudur. Bu ek daha çok bir nesnede bir şeyin bulunmadığını ifade eder. Bu ek isimlerden, hem sıfat hem de isim olarak kullanılan vasıf isimleri yapar. Esas görevi olumsuzluk ifade etmesidir. Bu yüzden olumsuz isim yapma eki diye de anılır.İsimlerde olumsuzluk ifade eden tek ek bu ektir.¹⁵

1.İsimplere Gelenler

a) İsim Yapanlar

hamur+suz: Mayasız (ekmek).

¹⁵ Bkz. ERGİN, s.151.

imla+sız: İmlası düzgün olmayan, doğru yazılmamış.

kapı+sız: 1. kapısı olmayan. 2. Belli bir işi olmayan.

kut+suz: Uğursuz, bereketsiz.

sada+sız: Ağızdan çıkarken ses tellerini titreştiren konsanatlara verilen ad.

yol+suz: 1. Yolunda olmayan. 2. Düzenliğe ve usule aykırı. 3. Esnaf arasında işten kovulmakla cezalandırılmış. 4. Parasız.

b) Sıfat Yapanlar

abdest+sız: Abdest almamış, abdesti bozulmuş.

adalet+sız: Hak ve insafa aykırı hareket eden.

adam+sız: Kimsesiz, yalnız, destek ve yardımcısı olmayan.

ad+sız: 1. İsmi olmayan. 2. Şöhret ve itibarı olmayan.

ahenk+sız: 1. Düzensiz, makamsız. 2. Ses veya renkleri arasında uyum bulunmayan.
3. Eğlenceli olmayan.

ahlak+sız: Ahlakı bozuk, kötü ahlaklı.

akçe+sız: Parasız, züğürt.

akıl+sız: Akı olmayan, doğru düşünmeyen, akı ermez.

Allah+sız: 1. Dinsiz. 2. İnsafsız, vicdansız, Allah korkusu taşımayan.

an+sız: Hatırda yokken, birdenbire, ani olarak

aram+sız: Rahatsız, telaşlı.

arıza+sız: 1. Düz, engebesiz. 2. Çalışır durumda olan, sağlam.

ar+sız: 1. Utanmaz, hayasız. 2. Aç gözlü. 3. Çabuk büyüüp gelişen bitki.

asıl+sız: Asıl ve esası, gerçekliği olmayan, yalan.

aşı+sız: 1. Çiçek hastalığına karşı aşılanmış. 2. Aşı vurulmamış (yabani ağaç).

ayıp+sız: Noksansız, lekesiz, ayıplanacak hiçbir hali olmayan.

bacak+sız: 1. Boysuz. 2. Bacakları olmayan. 3. Yaşında büyük davranışları olan çocuklar için söylenir.

baht+sız: Talihsiz, talihi yardımcı ve açık olmayan.

basiret+sız: Kalp gözü kapalı, gerçeği kavrama gözü ile görmeyen.

baş+sız: 1. Başı olmayan. 2. Başı, yöneticisi olmayan.

becerik+sız: Elinden iş gelmez, bir işi başaramaz.

behre+siz: Nasipsiz, mahrum.

belli+siz: 1. Bilinmez, belli olmaz. 2. Görülemez, seçilemez.

bereket+siz: Bereket ve uğuru olmayan, hayrı görülmeyen.

beyin+siz: Akılsız.

bıyık+siz: 1. Bıyığı olmayan, henüz bıyığı çıkmamış. 2. Bıyığını kesmiş.

biçim+siz: Dış görünüşü, boyu posu çirkin, yakışksız.

boya+siz: Boya sürülmemiş, boya vurulmamış.

boynuz+suz: Boynuzu olmayan.

boy+suz: Kısa boylu.

budak+siz: 1. Budakları olmayan (ağaç). 2. Budakları olmayan, düz (tahta ve kereste).

burun+suz: Burnu düşük veya pek küçük ve basık olan.

can+siz: 1. Ölü. 2. Canlı olmayan. 3. Güçsüz. 4. Durgun. 5. Tesirsiz, sönük.

cevap+siz: Cevabı verilmeyen, karşılıksız bırakılan.

cilt+siz: Ciltlenmemiş, cilt haline getirilmiş.

çakmak+siz: Bir işe yaramaz (tabanca veya tüfek).

çare+siz: 1. Çaresi bulunmayan. 2. Yapılması, yerine getirilmesi gerekli olan. 3.

Sıkıntı içinde bulunan.

çekirdek+siz: Çekirdeği olmayan.

çelim+siz: 1. Ufak tefek, zayıf, arık. 2. Güçsüz.

çıkıntı+siz: 1. Düz. 2. Satırdan dışarı çıkarılmış ek ve düzeltmeleri olmayan.

damar+siz: Kötü huylu, tabiatsız.

damga+siz: Damgası olmayan, damgalanmamış.

dayanak+siz: 1. Çok sürmeyen, ömürsüz. 2. Sağlam olmayan.

değer+siz: 1. Kıymetsiz. 2. Nitelik ve üstünlüğü bulunmayan. 3. Bilgisiz, niteliksiz.

den+siz: 1. Değersiz, bayağı. 2. Geçimsiz, huysuz, kötü huylu.

derman+siz: 1. Zayıf, bitkin. 2. Çaresiz. 3. İlacı ve tedavisi olmayan.

devam+siz: 1. Süreksiz. 2. Devamlı olmayan. 3. Vazife başına devamlı gitmeyen.

dikkat+siz: 1. İşine özen göstermeyen. 2. Dikkat ve özenle yapılmamış.

dil+siz: 1. Söz söyleyemeyen, konuşamayan. 2. Ses çıkarmayan, susmuş.

din+siz: 1. Hiçbir dinden olmayan veya dinin emirlerine uymayan. 2. Merhametsiz.

dip+siz: 1. Esassız, yalan. 2. Sebatsız, devamsız.

dirayet+siz: Bilgi ve becerisi olmayan, beceriksiz.

- dirlik+siz: Geçimsiz, birlikte yaşanılması güç.
- diş+siz: Diş yokluğu.
- duygu+suz: 1. Hissiz, duygusu olmayan. 2. Habersiz, bilgisiz.
- düzen+siz: 1. Düzeni olmayan. 2. Ahenksiz, akortsuz.
- edep+siz: 1. Edep ve terbiyesi olmayan. 2. Sert tabiatlı, çok bağıırıp çağırın.
- efendi+siz: 1. Sahipsiz, kapısız (uşak). 2. Koruyucusu olmayan.
- efkar+siz: Düşünce ve görüşü olmayan, akılsız.
- ehemmiyet+siz: Hafif, bayağı, değersiz, mühim olmayan.
- eksik+siz: 1. Eksiği olmayan, tam. 2. Mükemmel. 3. Devamlı, kesiksiz.
- ek+siz: Eki, yeni eklenmiş parçası olmayan, bütün.
- emek+siz: 1. Çalışmaksızın ve zahmetsizce meydana gelen. 2. Üvey (çocuk).
- emniyet+siz: 1. Güvenlikten mahrum. 2. Güvenilmez. 3. Kimseye güvenip inanmayan.
- emsal+siz: Eşi yok, benzersiz, örneksiz.
- endam+siz: 1. Boysuz, kısa boylu. 2. Biçimsiz.
- endaze+siz: 1. Ölçüsüz, ölçülmemiş. 2. Hesapsız.
- endişe+siz: 1. Hiçbir düşüncesi olmayan. 2. Kedersiz. 3. Kuruntusuz ve meraklı.
- en+siz: Eni ve genişliği çok olmayan, dar.
- erkek+siz: Kocasını veya kendisini koruyup gözetecek erkeği olmayan (kadın).
- er+siz: Dul, kocasız (kadın).
- esas+siz: 1. Temelsiz, çürük, sakat. 2. Doğru ve gerçek olmayan.
- eşgin+siz: Düzenli yürüyüşü olmayan at.
- eş+siz: 1. Eşi olmayan, tek. 2. Benzeri olmayan.
- et+siz: 1. Eti olmayan, eti az. 2. İçinde et olmayan.
- evlat+siz: Çocukları olmayan.
- faide+siz: Faydası olmayan, boş, asılsız, bir işe yaramayan.
- fark+siz: 1. Başkalığı ve farklılığı olmayan. 2. Ayrısız, ayrı seçisi olmayan.
- fasıla+siz: Arası kesilmeyen, aralıksız, kesintisiz.
- fayda+siz: Faidesiz.
- fikir+siz: Görüş ve düşüncesi olmayan, kılız.
- fran+siz: Fransa halkından olan.
- garaz+siz: Kin ve nefret gibi şahsi kasıt ve nefretlerden kurtulmuş, halis, saf.

gayet+siz: Sonsuz, nihayetsiz.

gayret+siz: Mukaddes şeylere karşı kıskançlığı olmayan, hamimiyetsiz, gevşek.

gönül+süz: 1. Kibirsiz, mütevazi. 2. İsteksiz.

görgü+süz: 1. Alışmamış, acemi, tecrübesiz. 2. Kaba.

gösteriş+siz: Dış görünüşü uygun olmayan, kılıksız.

göz+süz: 1. Gözü olmayan. 2. Kör.

gürültü+süz: 1. Sessiz olan. 2. Kimseyi rahatsız etmeyen.

had+siz: Sınırlandırılmamış, had ve hesabı olmayan.

hakikat+siz: Vefasız, dostlukta devamlı olmayan.

hak+siz: 1. Doğru olmayan. 2. Bir dava veya meselede doğru tarafı savunmayan.

hareke+siz: 1. Harekesi olmayan. 2. Harekesi yazılı olmayan.

hasıl+siz: Faydasız, boş, verimsiz.

hava+siz: 1. İyi hava almayan. 2. Çeşitli derece ve perdeleri olmayan.

haya+siz: Utanmaz, arsız.

hayır+siz: 1. Kimseye hayırı ve iyiliği dokunmayan. 2. Hayır görmeyen. 3. Anasına babasına faydası olmayan.

haysiyet+siz: Değeri ve itibarı olmayan.

hesap+siz: 1. Gelişi güzel. 2. Parasını ölçülü kullanmayan, müsrif.

hile+siz: 1. Hile yapmayan, doğru. 2. Hile karıştırılmamış, saf.

hisap+siz: Sayısız, pek çok.

huy+suz: İyi huylu olmayan, kötü huylu.

hüküm+süz:Hükmü, gücü ve tesiri olmayan.

hüner+siz: 1. Bilgisi, becerisi ve ustalığı olmayan. 2. Sanat ve ustalıkla yapılmamış.

ıs+siz: 1. Sahipsiz. 2. Bayındır olmayan.

ıttırat+siz: Bir tarz ve üslupta gitmeyen.

ihtiyat+siz: Sonradan doğabilecek durumlara karşı önceden tedbir düşünmeyen.

ikbal+siz: Şanssız, talihsiz, işi doğru gitmeyen.

iktidar+siz: Güç ve kudreti olmayan, elinden iş gelmeyen.

iktiza+siz: Lüzumsuz, fazla.

ilaç+siz: 1. İlaç ve devası olmayan. 2. Çaresiz, dermansız.

ilişik+siz: 1. Hiçbir şekilde bağlılığı ve takıntısı olmayan. 2. Sonuçlanmış. 3. Serbest.

iman+siz: 1. Dinsiz. 2. Merhametsiz, insafsız. 3. Yağsız, yavan, kuru.

imkan+sız: İmkânı olmayan, mümkün olmayan..

imla+sız: Doğru olmayarak, yanlış.

insaf+sız: Vicdansız, merhametsiz.

insaniyet+sız: İnsana yakışır nitelik ve üstünlükleri olmayan.

intizam+sız: Karmakarışık, düzensiz.

ip+sız: 1. İpi olmayan. 2. Her türlü bağı koparmış.

isim+sız: 1. Adı olmayan. 2. Yaptığı iş bilinmesine rağmen kendisi bilinmeyen.

iş+sız: Bir işle uğraşmayan, boş.

iştah+sız: 1. Yemeğe isteği olmayan. 2. İstek ve arzusu olmayan.

itaat+sız: Söz dinlemez, itaat etmez.

itibar+sız: 1. Sözü geçmeyen. 2. Şeref ve haysiyeti olmayan. 3. Beğenilmeyen.

itikat+sız: Dinle ilgili konulara inancı olmayan.

izin+sız: 1. İzni olmayan. 2. Okuldan hafta sonu çıkmaya izinli olmayan.

kabahat+sız: Suç ve kusuru olmayan.

kabiliyet+sız: 1. Almaya ve kazanmaya yatkın olmayan.

kabuk+suz: Kabuğu olmayan.

kadem+sız: Uğursuz, meymenetsiz.

kafiye+sız: Kafiyesi olmayan, kafiyesi uygunsuz olan (şiir).

kalay+sız: 1. Kalayı çıkmış (bakır kap). 2. Tabii halinde olan.

kaldırım+sız: Taş döşenmemiş, toprak (sokak).

kapak+sız: Kapağı olmayan, açık.

karar+sız: 1. Bir yerde durmayan. 2. Süreksiz, devamsız. 3. Rahatsız, huzursuz.

4. Neticesiz. 5. Hiçbir işe karar veremeyen. 6. Devamlı değişen.

kaygı+sız: Bir şeye aldırmayan, hiçbir şeyle canını sıkmayan.

kayıt+sız: 1. Bir işe aldırmayan. 2. Deftere veya yazıya geçirilmemiş olan.

kemal+sız: Değersiz, kıymetsiz, boş.

kemik+sız: Kemiği olmayan.

kenar+sız: 1. Ucu olmayan. 2. Etrafında çerçeve bulunmayan. 3. Açıklamaları olmayan.

keyif+sız: 1. Sağlığı biraz bozulmuş. 2. Neşesiz.

kıdem+sız: Memuriyet ve sınıfında eskimemiş, yeni.

kılçık+sız: 1. Kılçık denilen ince, sivri kemikleri olmayan. 2. Başağının iğne gibi ince ve sivri lifleri olmayan. 3. Kabuğunda kılçık denilen sert lif bulunmayan.

kılık+sız: Giyimi güzel ve uygun olmayan.

kıyafet+sız: Şekli, görünüşü veya elbisesi düzgün olmayan, kıyafeti uygunsuz.

kıymet+sız: Kıymeti olmayan, ucuz, değersiz.

kimse+sız: 1. Bakıcısı, koruyucusu, yakınları olmayan. 2. İnsan bulamayan.

kitap+sız: 1. Semavi kitaplara inanmayan. 2. Kitabı bulunmayan. 3. Acımasız (kimse).

koca+sız: Eşi olmayan, dul, evlenmemiş (kadın).

koku+suz: Kokusu olmayan.

konç+suz: Koncu olmayan.

korku+suz: 1. Korkusu olmayan, korkmayan. 2. Korku vermeyen, tehlikesiz.

kudret+sız: Gücü olmayan, zayıf.

kulak+sız: Kulağı kesik (hayvan).

kuskun+suz: 1. Kuskunu olmayan at. 2. Perişan, dağınık, karmakarışık.

kusur+suz: 1. Özürsüz, mükemmel. 2. Geri verilecek kalanı, artığı olmayan (hesap).

kuyruk+suz: Kuyruğu olmayan, güdük.

külfet+sız: 1. Emeksiz, sıkıntısız, kolay. 2. Sade, törensiz. 3. Kendini zorlamaksızın yapılan. 4. Fazla masraf gerektirmeyen.

leke+sız: 1. Pisliği, beneği olmayan. 2. Namusuna ve adına gölge düşürecek hiçbir hal ve davranışı olmayan.

lezzet+sız: Lezzeti olmayan, tatsız.

lüzum+suz: Gereksiz, ihtiyaç duyulmayan, faydasız.

maaş+sız: Aylığı olmayan.

mahal+sız: 1. Yeri olmayan. 2. Uygun olmayan, yerinde olmayan.

maharet+sız: Ustalığı olmayan, beceriksiz.

mahsül+süz: Mahsül vermeyen, verimsiz, çorak, fayda sağlamayan.

mana+sız: 1. Anlamı olmayan. 2. Sebepsiz, akla uygun bir sebebi olmayan.

maya+sız: Mayası olmayan, maya katılmamış.

meal+sız: Kavranılacak yanı, anlamı olmayan, anlamsız.

mecal+sız: Gücü yetmeyen, güçsüz, dermansız.

memnuniyet+sız: Memnun olmayan.

memuriyet+sız: Memuriyet ve makamı olmayan, işsiz.

menfaat+siz: Faydasız, yararsız.

merak+siz: 1. Kaygısız. 2. Anlamak, öğrenmek ihtiyacı duymayan.

merhamet+siz: Acımayan, merhametli olmayan, katı yürekli.

meslek+siz: 1. Vicdan, ahlak ve namus bakımından bağlı olduğu prensipleri olmayan.

2. İşsiz.

meymenet+siz: 1. Uğursuz, bereketsiz. 2. Geçimsiz, aksi, huysuz (kimse).

mizaç+siz: Keyifsiz, rahatsız, sağlığı iyi olmayan.

mülâhaza+siz: Yapacağını ve söyleyeceğini etraflıca düşünmeyen, düşüncesiz.

mümkün+süz: 'İmkansız, mümkün olmayan' yerine kullanılan bir sözdür.

münasebet+siz: 1. Uygunsuz. Yersiz. 2. Yakışksız. 3. Her sözü ve işi yersiz olan.

mürüvvet+siz: İnsaniyetsiz, insanlığı olmayan.

namus+suz: 1. Irz ve edebi olmayan, iffetsiz. 2. Dürüst olmayan.

neşat+siz: Neşesi yerinde olmayan, neşesiz.

neşe+siz: Keyfi yerinde olmayan, üzgün.

netice+siz: Neticelenmeyen, sonu gelmeyen.

nihayet+siz: Sonsuz, uçsuz bucaksız, bitmez, tükenmez.

nikah+siz: Nikahı kıyılmamış.

nispet+siz: Ölçüleri birbirine tutmayan, oransız.

nizam+siz: 1. Düzensiz. 2. Kanun ve tüzüğe uygun olmayan, kanuna aykırı.

nokta+siz: Noktası olmayan (harf).

oran+siz: Biçimsiz, yakışksız.

oruç+suz: Oruç tutmayan.

ök+süz: Yetim, kimsesiz.

ölçü+süz: 1. Ölçülmemiş. 2. Düşünce ve davranışlarda aşırılık. 3. Ölçüsü olmayan.

örtü+süz: Örtüsü olmayan, çıplak.

para+siz: 1. Akçesi, malı, serveti olmayan. 2. Bedava. 3. Yoksul, fakir, muhtaç.

parça+siz: Ekli olmayan, bütün.

payan+siz: 1. sonsuz, nihayetsiz. 2. Uçsuz, kenarsız.

perdah+siz: Cilasız, parlatılmamış.

perde+siz: 1. Perdesi olmayan. 2. Namussuz.

perva+siz: 1. Kimseden korkmayan. 2. Bir şeyden çekinmez.

pürüz+süz: 1. Kırık ve yırtık olmayan. 2. Eksiksiz, kusursuz.

- rabıta+sız: 1. Tertipsiz, münasebetsiz. 2. Ağırbaşlı olmayan.
- rağbet+sız: 1. İsteği olmayan, isteksiz. 2. Halkın ilgisini çekmeyen.
- rahat+sız: 1. Endişeli. 2. Rahat kullanılmayan. 3. Keyifsiz, hasta.
- renk+sız: 1. Rengi olmayan, solmuş. 2. Hali anlaşılmayan. 3. Silik, niteliksiz, sönük.
- resim+sız: Şekilleri ve resimleri olmayan.
- revaç+sız: Sürümsüz, sürülmeyen.
- ruhsat+sız: Gerekli resmi izni olmayan.
- ruh+suz: Cansız, güçsüz.
- rütbe+sız: Rütbesi olmayan.
- sabır+sız: 1. Sabredemeyen, acıya katlanamayan. 2. Beklemeyen, telaşlı.
- sada+sız: Sessiz, sesi çıkmaz.
- sahip+sız: Sahibi olmayan, kimsenin malı olmayan, ıssız.
- sakal+sız: Sakalı gelmemiş veya sakalını tıraş etmiş.
- sap+sız: Sapı olmayan.
- saygı+sız: 1. Düşüncesiz. 2. Hürmetsiz. 3. Hatıra uymayan. 4. Korkusuz.
- sayı+sız: 1. Sayılmamış, sayısı belirsiz. 2. Hesapsız, pek çok.
- sebat+sız: İşinde devam etmeyen, sözünde durmayan.
- sebepl+sız: Sebep ve gereği olmayan.
- sermaye+sız: Sermayesi olmayan.
- ses+sız: 1. Ses ve sada çıkarmayan. 2. Gürültüsüz. 3. Ünsüz.
- sınır+sız: 1. Sınırı olmayan. 2. Sonsuz, uçsuz bucaksız.
- sıra+sız: 1. Düzensiz, karmakarışık. 2. Yolsuz, yersiz.
- soy+suz: 1. Soyu olmayan. 2. Soyunun niteliklerini kaybetmiş olan (kimse).
- suç+suz: Kabahatsiz, günahı olmayan.
- surat+sız: Çirkin, gösterişsiz.
- su+suz: 1. Suyu olmayan, kuru. 2. İçecek su bulamayan.
- sünnet+sız: Sünnet olmamış.
- sürekl+sız: Çok sürmeyen, devamsız.
- şan+sız: 1. Şöhretsiz, namsız. 2. Çalimsız, gösterişsiz.
- şefkat+sız: Sevgi ve acıması olmayan.
- şenlik+sız: 1. İssız, yıkık ve boş. 2. Eğlencesiz, şenlikli olmayan.
- şüphe+sız: Şüphe ve tereddüt götürmez.

- taban+sız: 1. Korkak, cesaretsiz. 2. Tabanı olmayan.
- tabiat+sız: Merakı ve güzel zevki olmayan kimse.
- tahammül+süz: Sabır ve tahammülü olmayan, dayanamayan.
- takat+sız: Takatı, kuvveti olmayan, dermansız.
- talih+sız: Bahtsız, kısmetsiz.
- tarih+sız: 1. Tarihi atılmamış. 2. Tarihi olmayan, geçmişi bilinmeyen.
- tartı+sız: 1. Tartılmamış. 2. Dengesiz.
- tasa+sız: Gamsız, kaygısız.
- tat+sız: 1. Lezzeti olmayan. 2. Sözünde, işinde ve hareketinde hoşluk olmayan.
- tedbir+sız: İşin sonunu düşünmeyen.
- teemmül+süz: İş önceden düşünmeyen.
- teklif+sız: Arada teklif olmayan, içli dışlı, sıkı fıkı.
- teltik+sız: Eksiksiz, noksansız.
- temel+sız: 1. Temeli olmayan. 2. Asılsız, esassız. 3. Sebatsız, bekasız, fani.
- terbiye+sız: 1. Edebi, terbiyesi olmayan. 2. Terbiye olmamış.
- tertip+sız: 1. Tertip, usul ve düzeni olmayan. 2. Dağınık, savruk (kimse).
- tıraş+sız: 1. Pürüzleri giderilmemiş, yontulmamış. 2. Saç ve sakalı uzamış.
- töhmüt+sız: Hiçbir suçu, kusuru, kabahati olmayan.
- tutamak+sız: Yerine göre renk değiştiren, devamsız.
- tuz+suz: 1. Tuzu olmayan veya eksik olan. 2. Lezzetsiz, tatsız.
- tüy+süz: Tüyü olmayan, kılsız.
- uğur+suz: Bereketsiz, hayırsız.
- usul+süz: 1. Tertip ve düzene aykırı, nizamsız. 2. Yöntemsiz.
- uygun+suz: 1. Elverişli olmayan. 2. Layık olmayan. 3. Kötü davranışlarda bulunan.
- uyku+suz: 1. Uyuyamayan, uyuyamamış. 2. Uyku uyumadan geçen (vakit).
- ücret+sız: 1. Bedelsiz kabullenilmiş. 2. Para almaya, karşılıksız iş gören.
- ümit+sız: 1. Ümidini kesmiş. 2. Hayatından ve kurtuluşundan ümit kesilmiş.
- ütü+süz: Ütülenmemiş, kırışıklıkları açılmamış (çamaşır vb.).
- vakar+sız: Temkinsiz, haysiyetini koruyamayan.
- vakit+sız: 1. Uygun zamanında olmayan. 2. Mevsiminde olmayan.
- vazife+sız: Bir şeyi vazife etmeyen.
- vefa+sız: Dostlukta veya verdiği sözde durmayan.

vicdan+sız: Duygusuz, insafsız.

vukuf+suz: Bilgisiz, habersiz.

vücut+suz: 1. Vücudu olmayan, yok olan. 2. Ufak tefek, cılız.

yakışık+sız: 1. Uymaz, yaraşmaz. 2. Münasip olmaz. 3. Çirkin.

yemek+sız: 1. Bir şey yememiş olan. 2. Ziyafetsiz.

yürek+sız: Korkak, ödlele.

yüz+süz: Arsız, utanmaz.

zahmet+sız: 1. Sıkıntı ve eziyeti olmayan. 2. Kolay. 3. yormayan.

zarar+sız: 1. Zararı dokunmayan. 2. Oldukça iyi, kötü olmayan.

zeval+sız: Yok olmaz, son bulmaz, yıkılmaz, çökmez, dayanıklı, sürekli.

ziyan+sız: 1. Zarar ve ziyana sebebiyet vermeyen. 2. Kötü ve zararlı olmayan.

2.Vasıf İsimlerine Gelenler

güç+süz: 1. Kuvvetsiz, zayıf. 2. İşsiz.

günah+sız: Günahı ve kabahati olmayan.

son+suz: 1. Sonu olmayan. 2. Neticesiz. 3. Sonsuz büyük uzaklıkta olan.

M) +(ş)Ar

Bu ek de sayılarda kullanılan isimden isim yapma eklerinden birisidir. İşleliği bu alanla sınırlı olmayıp “az+ar” ve “kaç+ar” gibi birkaç kelimedede geçmektedir. Esas kullanım alanı ise asıl sayı isimlerinden dağıtma sayı isimleri yapmaktır.¹⁶

1.İsimplere Gelenler

Yok.

2.Vasıf İsimlerine Gelenler

¹⁶ Bkz. ERGİN, s.161.

a) Sıra Sayı İfade Edenler

- altı+şar: Her birine veya her defasında altı.
 altmış+ar: Her birine veya her defasında altmış.
 bir+er: Her birine veya her defasında bir.
 dokuz+ar: Her birine veya her defasında dokuz.
 doksan+ar: Her birine veya her defasında doksan.
 dörd+er: Her birine dört veya her defasında dört.
 elli+şer: Her birine elli veya her defasında elli.
 iki+şer: Her birine iki veya her seferinde iki.
 kırk+ar: Her birine veya her defasında kırk.
 on+ar: Her birine veya her defasında on.
 sekiz+er: Her birine veya her defasında sekiz.
 seksen+er: Her birine veya her defasında seksen.
 üç+er: Her birine veya her defasında üç.
 yedi+şer: Her birine veya her defasında yedi.
 yetmiş+er: Her birine veya her defasında yetmiş.
 yirmi+şer: Her birine veya her defasında yirmi.
 yüz+er: Her birine veya her defasında yüz.

N) +tl

Yalnız tabiat taklidi isimlerde kullanılan işlek bir ektir. Bu ek ikincil tabiat taklidi isimlere gelerek yeni isimler yapar. En dikkat çekici özelliği birincil durumdaki tabiat taklidi isimlere gelmeyip ikincil durumdaki tabiat taklidi isimlere gelmesidir. Bu yönüyle diğer eklerden farklıdır.¹⁷

1.İsimlere Gelenler

Yok.

¹⁷ Hazma ZÜLFİKAR, *Türkçede Ses Yansımaları Kelimeler*, TDK Yayınlar, Ankara, 1995, s.167-168.

2. Vasıf İsimlerine Gelenler

Yok.

3. Yansımalarına Gelenler

cıgıl+tı: Cıvıltı.

cıvıl+tı: Ufak kuşların ve civcivlerin ötüşmesi.

cunbur+tı: 1. Suyun içine düşen bir şeyin veya çalkalanan suyun çıkardığı ses. 2. Çok gürültü ve patırtı yapmak.

çakıl+tı: Çakıl taşları ve onlara benzer şeylerin hareket halinde iken çıkardıkları gürültü.

çangır+tı: Birbirine çarpan demir parçalarının Gürültüsü gibi sert ve kaba bir gürültü.

çatır+tı: Gevrek bir şeyin düşerken, kırılırken, yanarken veya sıkıştırıldığında çıkardığı ses.

çıgıl+tı: Hayvanların çıkardığı karışık ses, hayvan gürültüsü.

çingır+tı: Çingırak sesi gibi keskin ses, çingır çingır etme.

çıtır+tı: Çatırtı.

fısıl+tı: Yavaş sesle ve çoğu zaman kötü maksatla söylenen söz.

fişil+tı: İpek kumaşının çıkardığı sese benzer ses.

fişir+tı: Kumaş, terlik, su gibi bir şeyin hafifçe hareket ederken çıkardığı ses.

gıcır+tı: Sert şeylerin birbirine sürtünmesi sonucu çıkan sert ve keskin ses.

gümür+tü: Arslan veya deve gibi hayvanların yüksek sesle bağırmaları.

gürül+tü: 1. Gürüldeyen şeyin hali. 2. Çeşitli ve karışık sesler.

hırıl+tı: Uyurken ve uyanırken göğüsten ve genizden nefes alma.

hışır+tı: Sert bir kumaş vb.nin çıkardığı ses.

horul+tı: Hırıltı.

inil+tı: İnleyiş, inleme sesi.

kıpır+tı: Hafif şekilde ve sürekli olarak kımıldanma.

kıtır+tı: Gevrek ses, kıtır kıtır etme.

mırıl+tı: Mır mır edip alçak sesle söylenme.

patır+tı: Hızlı yürümekten meydana gelen gürültü.

parıl+tı: Parlaklık, cila.

pıtır+tı: Hafif gürültü.

şakır+tı: Şakır şakır edip ses çıkarma.

şapır+tı: Acele ile yerken veya hırsla öperken dudakların çıkardığı gürültü.

şarıl+tı: Suyun bol bol ve gürültü ile akması.

şırıl+tı: Şarıltı.

takır+tı: Hayvan ayaklarının çıkardığı kuru ve sert ses.

tıkır+tı: Kuru ve hafif sesle çıkan gürültü.

tingır+tı: Madeni şeylerin gürültüsü gibi kuru ve sesli gürültü.

tıpır+tı: Hafif şekilde yürüme sesi.

tırıl+tı: Kendinin turnaklarıyla yaptığı ses gibi tır tır etmek.

tungur+tu: Tingırtı.

uğul+tu: Kulağa gelen gürültülü ve boğuk ses.

vırıl+tı: Baş ağrısı verecek şekilde söylenme.

vızıl+tı: Uçuşan böceklerin çıkardıkları ince ses.

zırıl+tı: Yüksek sesle yapılan vızıltı, gürültü, dırıltı.

zingır+tı: Şiddetle ve sesle titreyip oynama.

O) +sAl

İşlek olmayan eklerden birisidir. Geldiği isimlerde yer ifade eder. Günümüzde bu kelimenin birçok yanlış şekilde kullanımı mevcuttur. İsim köklerine getirilerek nispet eki olarak kullanılmaktadır.Yine fiillere gelmeyen bir ektir. Fakat bugün “eğitsel” vb. kelimelere getirilerek yanlış kullanım yapılmaktadır.¹⁸

1.İsimplere Gelenler

kum+sal: 1. Kumla kaplı olan deniz kenarı. 2. Kumlu, kumla karışık olan.

kut+sal: Kudsi, mukaddes.

¹⁸ Zeynep KORKMAZ, “Türkçede –(v)l (-al/-el, -ıl/-il, -ul/-ül; -sal/-sel) I-II”, Türk Dili Üzerine Araştırmalar I, TDK Yayınları, Ankara, 1995, s.133-144.

2. Vasıf İsimlerine Gelenler

Yok.

Ö) +sI

Batı Türkçesinde eskiden beri kullanılan, fakat ancak bir iki kelimedede kullanılan bu ek benzerlik, gibilik ifade eder.

1.İsimlere Gelenler

erkek+si: Hal ve davranışları ile erkeğe benzeyen (kadın).

tırnak+sı: Tırnağı andıran, tırnak gibi olan.

2.Vasıf İsimlerine Gelenler

Yok.

P) +z

Bu ek de sayılarda kullanılan yapım eklerinden birisidir. Asıl sayı isimlerinden yakınlık, eşlik ifade eden topluluk sayı isimleri yapar. Bu ek de eskiden beri işlek olmakla beraber kullanılış sahası diğer sayı ekleri kadar geniş değildir. Umumiyetle birden ona kadar olan sayılarda kullanılır.¹⁹

1.İsimlere Gelenler

Yok.

2.Vasıf İsimlerine Gelenler

---

¹⁹ Bkz. ERGİN, s.167.

iki+z: 1. Bir gebelikten doğmuş iki kardeş. 2. Aynı çiçekte meydana gelmiş birbirine yapışık iki meyve.

II. İSİMDEN FİİL YAPIM EKLERİ

A) +A-

Bu ek fazla işlek olmayan ve bazı örneklerde görülen bir ektir. İsimlerden olma veya yapma ifade eden fiiller yapar. Başlangıçtan beri kullanılmaktadır ve hiç değişmemiştir.²⁰

1.İsime Gelenler

a) Geçişli Olanlar

ad+a-: Mukaddes bir kimse veya yere, bir dileğin gerçekleşmesi halinde yerine getirmek üzere niyette bulunmak, söz vermek.

bez+e-: Donatmak, süslemek.

dil+e-: 1. Yapılmasını ve olmasını istemek. 2. İstemek, talep etmek.

gönül+e-: Kıskanmak.

göz+e-: 1. Örgü örer gibi dikmek. 2. İki kat dikmek. 3. Seyrek kalmış bitkilerin arasına yenilerini dikmek.

harc+a-: 1. Sarfetmek, bozmak. 2. Birini bilerek tehlikeye sokmak. 3. Tüketmek. 4. Ölmesine sebep olmak.

b) Geçişsiz Olanlar

ben(i)z+e-: Bir şeye benzer ve onu andırır olmak.

kan+a-: 1. Kanı akmak. 2. (Üzerinden zaman geçmiş manevi acılar için) yeniden debreşmek.

oy(u)n+a-: 1. Kımıldanmak. 2. Sıçramak. 3. Bükülmek. 4. Eğlenmek. 5. Titremek.

toz+a-: Toz kaldırmak, toz etmek.

²⁰ Bkz. ERGİN, s.172.

tür+e-: 1. Öteden beriden toplanıp var olmak. 2. (Kelimeler) bir kökten çıkmak.

yaş+a-: 1. Ömür sürmek. 2. Geçinmek. 3. Varlığını devam ettirmek. 4. Oturmak, yerleşmek. 5. Birlikte oturmak. 6. Sürüp gitmek. 7. Eğlenmek. 8. İşler yolunda olmak. 9. Hissetmek, duymak.

2. Vasıf İsimlerine Gelenler

a) Geçişli Olanlar

boş+a-: 1. Eşini bırakmak. 2. Karı veya kocanın dava açarak eşlikten ayrılmak.

b) Geçişsiz Olanlar

art+a-: 1. Arda kalmak. 2. Eskiden kalmak. 3. Yaşamak.

3. Yansımalara Gelenler

a) Geçişli Olanlar

Yok.

b) Geçişsiz Olanlar

şırıl+a-: Şarıl şarıl akmak.

B) +(a)l-

Bu ek eskiden beri kullanılan isimden isim yapma eklerinden birisidir. İşleklik sahası pek geniş değildir. Umumiyetle sıfatlardan fiil yapan bir ektir. Bu ekle yapılan fiiller yalnız olma ifade ederler.²¹

²¹ Bkz. ERGİN, s.171.

1.İsimlere Gelenler

a) Geçişli Olanlar

Yok.

b) Geçişsiz Olanlar

Yok.

2.Vasıf İsimlerine Gelenler

a) Geçişli Olanlar

b) Geçişsiz Olanlar

az+al-: 1. Eksilmek. 2. Tesirini kaybetmek.

bol+al-: Bollaşmak, genişlemek.

boş+al-: 1. Boş kalmak. 2. Dökülmek. 3. Yayılmak. 4. Çözülmek.

çoğ+al-: Çok olmak, artmak, fazlalaşmak.

dar+al-: 1. Bolluğu azalıp dar olmak. 2. Azalmak. 3. Geçim bakımından zorlanmak.

4.Bunalmak. 5. Heyecan, korku, koşma vb. sebepler yüzünden nefesi daralmak.

düz+el-: 1. Düzgünleşmek. 2. Yoluna koymak. 3. İyileşmek.

ayrı+l-: 1. Uzaklaşmak. 2. Bölünmek. 3. Fark edilmek. 4. Seçilmek. 5. Yarılmak,

çatlamak. 6. Karı koca aralarındaki nikahı bozmak. 7. İnkâr etmek.

diri+l-: 1. Canlanmak. 2. Sertleşmek, katılaşmak. 3. Cesaret almak.

doğru+l-: 1. Düz ve bir istikamette olmak. 2. Kalkıp ayakta durmak. 3. Bir istikamet

tutturmak. 4. Yüzünü çevirmek. 5. Meydana gelmek. 6. Maddi durumu

düzeltilmek.

duru+l-: 1. Süzülme, çökmek. 2. Mola vermek. 3. Uslanmak. 4. (Gürültü, yağış vb.)

dinmek, sona ermek.

ince+l-: 1. İnce ve daha iyi olmak. 2. ince davranmaya özenmek, yalandan incelik göstermek. 3. (Sıvı için) Akıcı hale gelmek. 4. Zayıflamak.

kısa+l-: 1. Kısa hale gelmek. 2. Kısa ve az olmak, azalmak. 3. Süresi azalmak.

sivri+l-: Meydana çıkmak, yükselmek, önde gelmek.

C) +(a)r-

Türkçede eskiden beri görülen bu ek, kullanılış sahası sınırlı olan eklerden birisidir. Daha çok renk isimlerinden fiil yapmakta kullanılır. Renk isimlerinden yalnız olma ifade eden, diğer isimlerden ise bazen olma, bazen de yapma ifade eden fiiller yapar.²² Renk isimlerine gelerek dönüşlü kavramı taşıyan fiil yapar.²³ Bazı araştırmacılar ise “+ar-/+er-” ekinin geçişli fiiller, “+r-” ekinin ise geçişsiz fiiller yaptıklarını ve bunların farklı ekler olduklarını savunurlar.²⁴

1.İsime Gelenler

a) Geçişli Olanlar

baş+ar-: Başa çıkarmak, bitirmek.

çağ+ır-: 1. Bağlamak, haykırmak. 2. Yüksek sesle türkü söylemek. 3. Duyurmak.

4.Davet etmek.

ev+er-: Evlendirmek.

on+ar-: 1. İyiyeye döndürmek. 2. Bir eserin bozulmuş yerlerini yeniden yapmak.

b) Geçişsiz Olanlar

Yok.

2.Vasıf İsimlerine Gelenler

²² Bkz. ERGİN, s.172-173.

²³ Hazma ZÜLFİKAR, *Terim Sorunları ve Terim Yapma Yolları*, TDK Yayınları, Ankara, 1991.

²⁴ Zeynep KORKMAZ, “Türkçede İsimden Fiil Türeten +r-, +ar-/+er- Eki ve Yapısı Üzerine”, *Türk Dili Üzerine Araştırmalar I*, TDK Yayınları, Ankara, 1995, s.168-178.

a) Geçişli Olanlar

mor+ar-: 1. Mor bir renk almak. 2. Kararmak, karanlık olmak. 3. Berelenmek.

sar(ı)+ar-: 1. Sarı rengini almak. 2. Zayıflayıp beniz solmak. 3. Korku, heyecan vb.den yüzü solmak.

b) Geçişsiz Olanlar

ağ+ar-: 1. Ak olmak. 2. Yıkanıp temizlenmek. 3. İhtiyarlamak. 4. Solmak, rengini atmak. 5. Şafak sökmek. 6. Uzaktan belli olmaya başlamak.

boz+ar-: Boz rengini almak.

deli+r-: 1. Çıldırarak, deli olmak. 2. Çok kızmak, fazlaca öfkelenmek. 3. Aşık olunmak.

kara+r-: 1. Siyahlaşmak. 2. Bulanmak. 3. Karanlık olmak.

yaş+ar-: 1. Islanmak, rutubetlenmek. 2. (Göz) yaş ile dolmak.

3.Yansımalara Gelenler

a) Geçişli Olanlar

Yok.

b) Geçişsiz Olanlar

aksı+r-: Beyinden gelir gibi görünen öksürmeye benzer bir şeyi burundan çıkarmak.

an+ır-: 1. (Eşek ve ona benzer hayvan) çirkin ses ile genzinden bağırarak. 2. Çirkin sesle eşek gibi bağırarak.

tıksı+r-: Kapalı ağızla hafif şekilde aksırmak.

üf+ür-: 1. Esmek. 2. Üflemek, efsun okuyup bir hastanın yüzüne üflemek.

Ç) +dA-

Türkçede eskiden beri görülen, diğer isimlerden fiil yapmakta çok az kullanılan bu ek ses taklidi kelimelerden fiil yapmada işlek olarak kullanılır. Diğer isimlerden yapma ifade eden, ses taklitlerinden olma ifade eden fiiller yapar.²⁵

1.İsimlere Gelenler

a) Geçişli Olanlar

bağ+da-: Birbirine geçirerek bağlamak.

is+te- (iz+de-): 1. Dilemek. 2. Arzu etmek. 3. Aramak. 4. Çağırarak. 5. Muhtaç olmak.

b) Geçişsiz Olanlar

al+da-: Hile yapmak, aldanmak.

2.Yansımalara Gelenler

a) Geçişli Olanlar

Yok.

b) Geçişsiz Olanlar

çağıl+da-: Çok gürültülü bir şekilde uğuldamak.

cayır+da-: 1. Yanan veya yırtılan bir şey gibi ses çıkarmak. 2. Açılıp kapanırken acı bir ses çıkarmak.

cırıl+da-: Gevezelik etmek.

cıvıl+da-: Ötüşmek, “civ civ” diye ses çıkarmak.

²⁵ Bkz. ERGİN, s.172.

cızır+da-: Yanarken veya kızarıırken cızır cızır etmek.

cumbur+da-: 1. Su, varil gibi kap içinde conbur cunbur diye ses çıkarmak. 2. Çok gürültü ve patırtı yapmak.

çağıl+da-: Kaynarak, köpürerek taşmak.

çakıl+da-: Çakıl taşlarının birbirine çarpması sonucu ortaya çıkan ses.

çangır+da-: Birbirine çarpan demir parçalarının çıkardığı gürültü.

çatır+da-: 1. Gevrek bir şey çatır çatır diye ses çıkarmak. 2. Yıkılmaya, çökmeye yüz tutmak.

çingır+da-: Çingırak gibi keskin bir ses çıkarmak.

fıkır+da-: 1. Fıkır fıkır ederek kaynamak. 2. Hızlı bir şekilde oynamak. 3. Göz alacak şekilde parıldamak. 4. Cilve yapmak.

fısil+da-: Kötü maksatla gizli söz söylemek.

fişil+da-: İpek kumaşın hışırtısı gibi ses çıkarmak.

fişır+da-: Hareket ederken “fişır fişır” etmek.

fokur+da-: Fıkırdamak.

gıcır+da-: Gıcır gıcır ötmek.

götür+de: Küt küt ses çıkarmak, götür götür etmek.

gurul+da-: (Karı) Bağırsakların gur gur diye sesi işitilmek.

gümür+de-: Aslan ve deve gibi büyük hayvanların yüksek ve korkunç sesle bağırarak.

gürül+de-: 1. Gürültü etmek. 2. Gök gürlmesi sesini çıkarmak. 3. Büyük bir gürültü ile düşmek. 4. (Hayvan) bağırarak, böğürmek.

haşır+da-: Hışırdamak.

hırıl+da-: Hırlamak.

hışıl+da-: Sert ve kısık bir ses çıkarmak.

hışır+da-: Sert bir kumaş ve kağıt vb. hareket ettikçe hışır hışır etmek.

höngür+de-: Höngür höngür ağlamak.

inil+de-: 1. Çınlamak, çın çın ötmek. 2. İnlemek.

kakır+da-: (Kuru şeyler) birbirine sürtünerek kuru bir ses çıkarmak.

kığış+da-: 1. İpekli şeyler “hış hış” diye ses çıkarmak. 2. Silahlar birbirine dokunarak şakırdamak.

kımıl+da-: Hafifçe hareket etmek.

kıpır+da-: Hafifçe ve sürekli oynamak.

kıtır+da-: Kıtır kıtır diye gevrek bir ses çıkarmak.

kurul+da-: Guruldamak.

mırıl+da-: 1. Mır mır etmek. 2. Homurdanmak. 3. Biriğne yavaş sesle söylemek.

4.Hafif

bir sesle şarkı söylemek. 5. Ancak yanındakinin duyabileceği şekilde konuşmak.

öğül+de-: (Hayvan) huylanmak.

öngür+de-: Höngürdemek.

parıl+da-: 1. Parıltılı olmak. 2. İlerlemek, yükselmek. 3. Işığı bir yere veya bir cisme aksettirmek.

patır+da-: Ayakla gürültü etmek.

pıtır+da-: Pıtırı etmek, hafif sesle ince gürültü etmek.

sakır+da-: Korku veya soğuktan şiddetle titremek.

şadır+da-: (Su) fişkırp çağlamak.

şakır+da-: Şakır şakır etmek.

şapır+da-: Öperken veya yerken dudakları ses çıkarmak.

şarıl+da-: (Su) sesle ve bol bol akmak.

şurul+da-: Şarıldamak.

takır+da-: Takırtı etmek, kuru ve sert bir gürültü etmek.

tıkır+da-: Hafif ve kuru bir sesle gürültü etmek.

tingir+da-: Tingirtı etmek, madeni şeyler gibi kuru ve gürültülü bir ses çıkarmak.

tıpir+da-: 1. Tıpir tıpir ederek hafif şekilde yürümek. 2. Oynamak, vurmak.

tiril+de-: Titremek, üşümek.

uğul+da-: Gürültülü ve karışık bir ses işitmek.

üğür+de-: Göğüsten ses çıkararak ağlamak, hüngür hüngür ağlamak.

vırıl+da-: Baş ağrısı verip usandıracak şekilde söylenmek.

vızıl+da-: 1. Uçuşan böcekler gibi ince bir sesle gürültü etmek. 2. Yavaş bir sesle fakat sürekli şikayet etmek.

zingıl+da-: Zingırdamak.

zingır+da-: Şiddet ve sesle titreyip oynamak.

zırıl+da-: Durmayıp zırlı ve gürültü etmek, dırlanmak.

D) +I-

Bu ek eskiden Türkçede kullanılırdı. Fakat sonradan işlekliliğini ve canlılığını kaybetmiştir. Bugün sadece kalıplaşmış ve unutulmuş olarak birkaç örneğin bünyesinde görülür.²⁶

1.İsimlere Gelenler

a) Geçişli Olanlar

kar+ı-: Hayvanın karnını yoklayıp semizliğine bakmak.

kaş+ı-: 1. Tırnak veya sert bir şeyle bedenın kaşınan yerini oğmak. 2. Kazımak, aşındırmak, ovmak.

kor+u-: 1. Dış tehlikelerden uzak tutmak. 2. Yetişmek, karşılamak. 3. Kayırmak, gözetmek. 4. Savunmak, müdafaa etmek.

taş+ı-: Bir yerden bir yere götürmek.

b) Geçişsiz Olanlar

Yok.

E) +IA-

Bu ek isimden fiil yapma eklerinden en işlek olanıdır. Örnekleri sayılamayacak kadar çok olup isimden fiil yapmak gerekince bugün en canlı ek olarak daima bu eke başvurulur. Hemen hemen her ismin sonuna gelerek yapma veya olma ifade eden fiiller yapar. Türkçede başlangıçtan beri kullanılagelmiş, bilhassa son zamanlarda işlekliliği çok artarak isimden fiil yapma sahasına hakim olan başlıca ek durumuna gelmiştir.²⁷

²⁶ Bkz. ERGİN, s.172.

²⁷ Bkz. ERGİN, s.170.

1.İsimler Gelenler

a) Geçişli Olanlar

- ad+la-: 1. Adkoymak, isimlendirmek. 2. Ad takmak, lakaplandırmak.
- adım+la-: Adımla ölçmek, adım adım saymak.
- aforoz+la-: 1. Kiliseye kabul etmemek. 2. Kovmak, ilgiyi kesmek.
- ahar+la-: Ahar sürmek, cilalamak.
- alav+la-: Ateşlemek.
- alaz+la-: 1. Alevde kızartmak veya ütölemek. 2. Kızgın demirle yakmak.
- alçı+la-: Alçı ile yapıştırmak veya sıvamak, alçı sürmek.
- alev+le-: Yakmak, tutuşturmak, ateşe vermek.
- alkış+la-: 1. El çırparak yüksek sesle övmek. 2. Beğenmek.
- altın+la-: Altınla kaplamak veya yaldızlamak, süslemek.
- an+la-: 1. Akıl erdirmek. 2. Öğrenmek. 3. Duymak, farkına varmak. 4. Bilmek.
- ansa+la-: 1. Taklit etmek. 2. Soytarılık ve maskaralık etmek.
- argaç+la-: 1. Argaç atmak, atkılamak. 2. Sarmak.
- arpa+la-: (Hayvan) yemden hastalanmak.
- arşın+la-: 1. Arşınla ölçmek. 2. Boş yere dolaşıp durmak. 3. Açık adımlar atarak çabuk geçmek. 4. Arazinin ölçüsünü çıkarmak.
- arzu+la-: 1. Canı gönülden istemek. 2. Göreceği gelmek, özlemek.
- astar+la-: 1. Astar geçirmek. 2. Boyada ilk katı vurmak.
- aş+la-: Yemek yedirmek, doyurmak.
- aşı+la-: 1. Çeşitli hastalıklara karşı aşı yapmak. 2. Yabani ağaca aşı vurmak. 3. Erkek ve dişiye bir yavru meydana getirmek için birleştirmek. 4. Aşılama yoluyla hastalık bulaştırmak. 5. Bazı fikir ve doktrinleri başkalarına iletme.
- atkı+la-: Mekiğe atkıyı atarak dokumak.
- av+la-: 1. Av yapmak. 2. Gözetmek, kovalamak.
- avrı(k)+la-: (Yayı) kıvırmak, çarpmak.
- avuç+la-: 1. Avuç ile kavramak. 2. Bol bol almak. 3. Kaplamak, içine almak.
- ayak+la-: 1. Adım atmak. 2. Ayakla basmak, çiğnemek. 3. Bir yeri ayakla ölçmek.
- aydın+la-: Aydın olmak.

- ayıp+la-: 1. Bir adamın bir hal ve hareketini ayıp saymak. 2. Kusurlu bulup beğenmemek.
- azar+la-: Çıkışmak, payalamak.
- badana+la-: Duvarlara kireç veya aşiboaya çekmek.
- bağ+la-: 1. Düğüm yapmak. 2. Tutturmak. 3. Sermek. 4. Asmak, takmak. 5. Kapamak. 6. Edinmek. 7. Kavuşturmak. 8. Oluşturmak. 9. Pranga ve zincire vurmak.
- bağda(ş)+la-: Güreşte rakibin bacağına kendi bacağıyla sarıp alta düşürmek.
- balta+la-: 1. Balta ile kesmek. 2. Yıkma. 3. Kırıp geçirmek. 4. Kan almak. 5. Kasıtlı olarak bir işe engel olmaya çalışmak.
- bek+le-: 1. Korumak, saklamak. 2. Gözlemek, kollamak. 3. Ummak. 4. Acele etmek. 5. Aramak, istemek. 6. Karşılaşılması ihtimali bulunmak.
- bel+le-: Bel ile işlemek, kazmak.
- beraber+le-: Düzeltip bir hizaya getirmek veya denkleştirmek.
- bere+le-: 1. Vurup çürütmek. 2. (Meyve vb. şeyleri) vurmak, zedelemek.
- bes+le-: 1. Yiyecek ve içeceği karşılamak. 2. Tavlandırmak. 3. Tetiştirmek. 4. ASItını doldurmak. 5. Çoğaltmak.
- bit+le-: Bir kimse veya hayvanın bitlerini ayıklayıp kırmak.
- boğaz+la-: 1(Hayvan) kesmek. 2. Hunharca öldürmek.
- boğça+la-: Bohçaya sarmak, paket yapmak.
- boy+la-: 1. Boy kazandırmak. 2. Boyca ölçüsünü almak. 3. Suyu gömülmek.
- boya+la-: Boya sürerek veya boyaya batırarak bir renk vermek.
- buhur+la-: Tütsülemek.
- bukağı+la-: Bukağı vurmak, köstek bağlamak.
- burgu+la-: Burgu ile delmek.
- büğün+le-: Suyu önüne set çekip biriktirmek, durdurmak.
- cilt+le-: (Kitaba) kap geçirmek.
- çamur+la-: 1. Çamur sürmek. 2. Kötülemek, suç atmak.
- çapa+la-: Çapa ile kazmak.
- çapul+la-: Düşman topraklarına girip yağmacılık etmek.
- çenber+le-: Çember geçirmek, kuvvetlendirmek.
- çengel+le-: 1. Çengel asmak. 2. Çengele asarak cezalandırmak. 3. Çengelli iğneyle bir şeyi tututmak.

çıra+la-: 1. Çıra koymak, tutuşturmak. 2. Kargaşa çıkarmak.

çintik+le-: Kertmek, diş diş etmek.

çiriş+le-: Çiriş sürmek, çirişle yapıştırmak.

çiti+le-: Çitmek.

çivi+le-: 1. Çivi ile tututmak. 2. Kurşunlamak. 3. Hareketsiz bırakmak. 4. Gözlerini bir noktaya çevirerek devamlı bakmak.

çubuk+la-: Değnekle vurarak düzeltmek veya tozunu silmek.

çul+la-: 1. Büyük dalgaların geminin üzerine vurmak. 2. Hayvanın üzerine çul örtmek.

dağ+la-: 1. Kızgın demirle damga vurmak. 2. Kızgın demirle yakamak. 3. Acısı yüreğine işlemek.

damga+la-: 1. Damgayla işaretlemek. 2. Bir kimseye gerçek olmayan bir nitelik yüklemek. 3. Bir kimseye yüz kızartıcı bir suç yüklemek.

dayak+la-: Destek koymak, destekle kuvvetlendirmek.

demet+le-: Demetlere ayırmak, demet demet bağlamak.

dinç+le-: Sağlamlaştırmak.

diş+le-: Diş geçirmek, ısırarak.

doruk+la-: Tepeleme ve kümeleme şeklinde doldurmak.

duman+la-: 1. Dumana tutmak veya asmak. 2. Bulandırmak, karartmak.

düğme+le-: Düğmeyi iliğe geçirerek kavuşturmak, iliklemek.

düğüm+le-: Düğüm yaparak bağlamak.

düz+le-: Düz hale getirmek.

efsun+la-: Efsun okuyarak veya başka bir şekilde büyü yapmak.

eğe+le-: Eğe ile işlemek, yontmak.

eğer+le-: (Ata) eğer takımı vurmak.

ek+le-: 1. Parça ilave etmek. 2. Birleştirmek.

ekser+le-: Demir çivi çakmak, ekser ile birbirine bağlamak.

eksü+le-: 1. Bir tarafı yanmış odun koyarak ateşi tutuşturmak. 2. Kızdırmak, azıtmak.

el+le-: 1. El ile tutmak, el ile karıştırmak. 2. El ile yoklamak. 3. Örselemek.

4. Müdahale etmek. 5. İterek kovmak, uzaklaştırmak.

elek+le-: Elekten geçirmek, elemek.

endaze+le-: 1. Endaze ile ölçmek. 2. Tahmin ve hesap etmek.

erte+le-: 1. Bir gün geriye kalmak. 2. Daha sonraki bir zamana bırakmak.

esen+le-: 1. Veda etmek. 2. Selamlamak, selam vermek.

esre+le-: Esre işaretini koymak, esre ile okumak.

etek+le-: 1. Etek öpmek. 2. Etekle yellemek. 3. Etek etek alıp götürmek.

4.Dalkavukluk etmek.

evet+le-: Söylenilen şeye kulak asmaksızın devamlı “evet” deyip geçmek.

ezber+le-: Bir sözü, bir metni aynen aktarabilecek şekilde zihne yerleştirmek.

fırça+la-: 1. Fırça ile temizlemek. 2. Kendi elbisesini fırça ile temizlemek.

fide+le-: Sebze fidanı dikmek.

filiz+le-: Bağın filizlerini almak, kesmek.

fit+le-: Fit vermek, ara bozmak.

gaga+la-: 1. Gagası ile vurmak. 2. Hırpalamak, azarlamak.

gege+le-: 1. (Böcek veya hayvan) vurmak, sokmak. 2. Gagalamak.

gez+le-: 1. Ölçmek. 2. Şakülle ölçmek. 3. (Oku) yayın kirişine takıp kurmak. 4. Silahı

belli bir hedefe doğrultarak hedef almak.

giz+le-: Saklamak, üstünü örtmek, söylememek.

göğüs+le-: 1. Göğsü siper ederek karşılamak. 2. Karşı koymak.

göz+le-: 1. Arzu ile beklemek. 2. İncelemek. 3. Gizlice bakmak.

gübre+le-: Gübre atmak, gübre ile beslemek.

haç+la-: Çarımha germek, haç şeklinde bir tahtaya çakarak asmak.

hak+la-: Hakkından gelmek, yenmek.

hallaç+la-: (Pamuğu) atmak, ayırıp kabartmak.

hamur+la-: Hamurla kaplamak, hamura bulanmak.

harman+la-: 1. Harman etmek. 2. (Gemi) küçük bir dümen açısıyla geniş bir eğri

çizerek gitmek. 3. (Hayvan) bir daire üzerinde döñüp koşmak.

hatır+la-: Hatırda tutmak, unutmamak.

hece+le-: 1. Heceleri birer birer okumak. 2. İlk anda okunamayan bir kelimeyi hece

hece veya güçlkle okumak

hisap+la-: 1. Hesap yapmak. 2. Değer biçmek. 3. Bir durumu enine boyuna

değerlendirmek.

ilgar+la-: Çapul için düşman toprağına akın etmek.

irga+la-: 1. Irgalanmak. 2. Sarsmak. 3. İlgilendirmek.

ıs+la-: Islatmak.

- iğne+le-: 1. İdaresi altına almak. 2. Kendi malı hal,ne getirmek.
- iğne+le-: 1. İğne ile delmek. 2. Modelini almak üzere iğne ile delerek işaretlemek.
3.Toplu iğne ile iliştiirmek. 4. Üstü kapalı olarak kırıcı sözler söylemek.
- iki+le-: 1. Eşini bulmak, eşlemek. 2. Tekrar etmek, tekrarlamak.
- ilik+le-: Düğmeyi iliğe geçirerek elbiseyi tutturmak.
- ilmek+le-: Eğreti düğümle bağlamak.
- imza+la-: (Bir yazılı kağıdın) altına kendi ismiğni yazmak.
- ip+le-: 1. Hatırlamak. 2. Saygı göstermek.
- ip+le-: İp sarmak, ip bağlamak.
- is+le-: 1. İse tutup karartmak. 2. (Muhallebi vs.) İs kokutmak.
- iş+le-: 1. İş görmek. 2. Girmek. 3. Tesir etmek. 4. (Makine vb.) bozuk durumda olmamak. 5. Açık ve çalışır olmak. 6. Cerahatlanmak. 7. Yapmak. 8. Oymak.
9.İğne ile işleme yapmak.
- iz+le-: 1. Takip etmek. 2. Araştırmak. 3. Sezmek. 4. Seyretmek. 5. Belirli bir istikamete yürüme. 6. Bir şeye bağlı olmak.
- izzet+le-: Saygı göstermek, ikramda bulunmak.
- kalafat+la-: 1. (Gemi ve kayığı) kalafat etmek. 2. Sahte bir biçimde süslemek.
- kalay+la-: 1. (Bakır kaplara vb.) kalay sürmek. 2. Bir şeyin dış yüzünü aldatıcı bir şekilde süslemek. 3. Azarlamak.
- kalbur+la-: Kalburdan geçirip temizlemek.
- kalıp+la-: Kalıba geçirmek, kalıba koyarak şeklini düzeltmek.
- kamçı+la-: 1. Kamçı ile vurmak. 2. Rüzgar veya yağmur yüze çarpmak. 3. Kovalamak.
- kan+la-: Kan sürmek, kana bulamak.
- kanca+la-: 1. Kancayı atıp tutmak. 2. Musallat olmak.
- kangal+la-: Halka halka ve kıvrılarak toplamak.
- kap+la-: 1. Ortaya almak. 2. Örtmek. 3. Kap geçirmek. 4. Dıştan örtmek. 5. İçine almak. 6. Her tarafa yayılıp genişlemek.
- karar+la-: 1. Karar vermek. 2.Tahmin etmek.
- kardaş+la-: (Fidan) kökten filizler sürüp azmak.
- karış+la-: Karışla ölçmek.
- kastar+la-: Pamuk ipliği vb.ni ağartmak.

kaşağı+la-: Hayvana kaşağı sürmek.

kat+la-: 1. Bükerek sarmak. 2. İki kat etmek, tekrarlamak.

katar+la-: 1. Hayvanları arka arkaya dizip katar yapmak. 2. Vagonları veya diğer taşıtları katar durumuna getirmek.

katran+la-: Katran sürmek.

kav+la-: Kabarıp parça parça dökülmek.

kefe+le-: 1. (Atı) kese ile vurmak. 2. (Atın tüylerini) parlatmak.

kefen+le-: Kefinlemek.

kefin+le-: 1. Ölüyü kefine sarmak. 2. Tavuk hindi vb.ni bütün olarak yufkaya sarıp pişirmek.

kese+le-: Hamamda kese sürmek.

kığ+la-: (Koyun) pislemek.

kılavuz+la-: Birinin evlenmesine aracılık etmek.

kın+la-: Kılıca kın yapmak.

kırbaç+la-: 1. Kırbaçla vurmak. 2. Kırbacı sallayarak ve şaklatarak hayvanları yürütmek.

kısaç+la-: 1. Büyük demirci kerpeteniyle tutup sıkmak. 2. Eski zamanlarda işkence yapmak. 3. (İstakoz vb. hayvan) kısıkcıyla tutup sıkmak.

kilit+le-: 1. Kilit ve anahtarla kapamak. 2. Birbirine geçirmek. 3. Bir şeyi veya kimseyi kilitli bir yere kapamak. 3. Sıkıca tutmak.

kinet+le-: 1. Kinetle birbirine bağlamak. 2. Sıkı bir şekilde birbirinin üzerine kapamak.

kir+le-: Kirli ve pis hale getirmek.

kira+la-: 1. Kiraya vermek. 2. Kira ile tutmak.

kiriş+le-: 1. (Yayın) kirişini germek. 2. Kiriş olarak keresteyi döşemek.

kise+le-: Keselemek.

kok+la-: Buruna yaklaştırıp kokusunu içine çekmek.

kol+la-: 1. Araştırmak, yoklamak. 2. Kayırmak. 3. Beklemek.

kola+la-: 1. Gömlek vb. şeyleri kolaya batırıp ütölemek. 2. Kola veya tutkalla yapıştırmak.

koltuk+la-: 1. Koltuğa girmek. 2. Yüzüne karşı övmek. 3. Desteklemek.

- kondak+la-: 1. Çocuğu kondağa sarmak. 2. (Kadın) yemeni ile bağlamak. 3. Kundak koyup yangın çıkarmak. 4. Ara bozmak.
- kopça+la-: Kopça ile ilikleme.
- kova+la-: 1. Takip etmek. 2. Aramak. 3. Gözetmek. 4. Kovmak.
- kök+le-: 1. (Minder ve şilteyi) dikişle tutturmak. 2. (Telli saz) kurmak. 3. Yeni kazılan kıraç yerin ağaç ve köklerini çıkarmak. 4. İnce saç örgülerini bir araya getirip sarmak. 5. Kökü ile birlikte topraktan çıkarmak. 6. Gaz pedalına iyice basmak.
- köpek+le-: 1. Korku ve pişmanlıktan köpek gibi solumak. 2. Düşkünleşmek.
- köstek+le-: 1. (Hayvanı) kösteğe bağlamak. 2. Bir işe engel olmak.
- kucak+la-: 1. Kucağa almak. 2. Kuşatmak. 3. Kucağa kaldırıp taşımak.
- kulaç+la-: 1. Kulaçla ölçmek. 2. Hızla yürümek. 3. Kulaç atarak yüzmek.
- kurca+la-: 1. Kaşımak. 2. Karıştırmak. 3. Azdırmak. 4. Rahatsız etmek. 5. Eşelemek.
- kurşun+la-: 1. Kurşunla örtmek. 2. Kurşunla damgalamak. 3. Kurşun sıkmak.
- kürük+le-: 1. Kürükle üfleme, tutuşturmak. 2. Kızıştırmak, şiddetlendirmek.
- lanet+le-: Lanet okumak, ilenmek.
- lehim+le-: Metalleri lehim ile yapıştırmak.
- leke+le-: 1. Leke yapmak. 2. Adına ve namusuna gölge düşürmek.
- lekende+le-: Teğellemek, kabaca dikmek.
- macun+la-: Macun sürmek, macunla tıkamak.
- mahmuz+la-: (Ata) mahmuzla vurmak.
- mala+la-: Mala sürmek, mala ile düzeltmek.
- mandal+la-: 1. Mandalla kapamak. 2. Çamaşırları mandal ile ipe tutturmak.
- marka+la-: Marka işareti koymak, nişan koymak.
- meramet+le-: Geçici olarak ve üstünkörü tamir etmek.
- mıcık+la-: Mıncıklamak.
- mıh+la-: 1. Çivi çakmak. 2. Kökleme yapmak. 3. Bir kimseyi yerinden ayrılmayacak hale getirmek. 4. Bıçak, kama, çakı vb. sivri ve kesici bir aletle vurmak.
- mıncık+la-: 1. Fazla elleyip ezmek. 2. Sıkıp buruşturmak.
- mim+le-: Birinin iyi yolda olmadığına hüküm vermek.
- mine+le-: Mine yapmak, mine ile süslemek.
- mum+la-: 1. Bal mumu sürmek. 2. Bir parça bal mumu yapıştırarak işaret etmek. 3. Ağaç eşyaları mum cilası ile cilalandırmak. 4. Mühürlemek.

mühre+le-: (Kağıda) mührle ile parlaklık vermek, cilalamak.

mühür+le-: 1. Mühür basmak. 2. İnsanlara zararlı ve kanunlara aykırı yerleri kapatmak.

mürekkep+le-: Mürekkep sürmek, mürekkeple karartmak.

nal+la-: 1. Nal takmak, nal geçirmek. 2. Öldürmek.

netice+le-: Sonuçlandırmak.

nişan+la-: 1. Nişan koymak. 2. Hedefle vurmak. 3. Evliliğini kararlaştırmak.

nokta+la-: 1. Nokta koymak. 2. İşaret etmek. 3. Yazıda noktalama işaretlerini gereken yerlerde kullanmak. 4. Bitirmek. 5. Bir beste yaparken durakları belirtmek.

obru+la-: Çukurlanmak, oyulmak, çukur çukur olmak.

ok+la-: 1. Ok atmak. 2. Ok gibi fırlamak. 3. Ok ile vurmak.

omuz+la-: 1. Omuza vurmak. 2. Yardım etmek. 3. Alıp götürmek.

orak+la-: Orakla ekin biçmek.

oran+la-: 1. Ölçmek. 2. Tahmin etmek. 3. Kesin olarak kararlaştırmak.

orsa+la-: (Gemi) sol tarafa, iskeleye dönmek.

ot+la-: Ateş vurmak, yakmak.

oya+la-: 1. Oya ve dantela ile süslemek. 2. Meşgul ederek bir şeyi unutturmak.

3. Aldatmak.

oyum+la-: (Ağaç) yerleşmek, kök salmak.

öğüt+le-: Nasihat etmek, öğüt vermek.

ölçüm+le-: Değerlendirmek, iyice ölçüp biçerek düşünmek.

öre(k)+le-: 1. Düzeltmek, süslemek. 2. Kaba ve geçici tamir etmek.

örgü+le-: Örgü yapmak, örmek.

öz+le-: Göreceği gelmek, arzu etmek.

para+la-: 1. Parça parça etmek. 2. Yırtmak.

parça+la-: 1. Parça parça etmek. 2. Kelimeleri kök ve eklerine ayırmak. 3. Aşırı derecede ıstırap vermek. 4. Ayrılık sokmak, bölmek.

parmak+la-: 1. Parmak dokundurmak. 2. Dürtmek, kışkırtmak.

parpul+la-: Okunmuş su ile kuduza büyü yapmak.

patak+la-: 1. Rastgele vurarak dövmek. 2. Acele ile gelişigüzel süpürmek.

pay+la-: 1. Pay ve hisse vermek. 2. Payını ve hak ettiği cevabı vermek. 3. Azarlamak.

pençe+le-: 1. Yakalamak. 2. Doğru olduğunu bir işaret çekerek belirtmek.

3. Ayakkabıya pençe vurmak.

- perçin+le-: 1. (Çiviyi) perçin etmek. 2. Sağlamlaştırmak.
- perdah+la-: 1. Cilalamak. 2. Sakalı ikinci defa ve tersinden tıraş etmek. 3. Ağız kalabalığı ve asılsız sözlerle birini kandırmaya çalışmak. 4. Küfür etmek.
- pergel+le-: 1. Pergelle ölçmek veya çizmek. 2. Tasarlamak.
- pey+le-: 1. Peşin para vermek. 2. Bir şeye veya kimseye göz koymak.
- pis+le-: 1. Kirletmek. 2. İhtiyacını gidermek.
- poca+la-: 1. Gemiyi sağa döndürüp rüzgarı kıça yakın almak. 2. Sarhoş gibi sendelemek.
- raht+la-: (Ata) raht ve takım takmak.
- rende+le-: Rendeden geçirmek.
- renk+le-: Renk vermek, boyamak.
- reze+le-: (Kapıyı) reze ile kapamak.
- rugan+la-: (Sahtiyanı) parlatmak, cila verip parlak hale getirmek.
- sabun+la-: Sabun sürmek, sabunla yıkamak.
- safsata+la-: Karşı tarafı yenmek maksadı ile yalandan delillere başvurmak.
- sağ+la-: 1. Kuvvetlendirmek. 2. Emniyete almak. 3. Dayanıklılaştırmak. 4. Ele geçirmek. 5. Birine bir şey temin etmek. 6. Bir iş için gerekli olan şartları hazırlamak.
- sal+la-: 1. Hareket ettirmek. 2. Bir işi görmeyip geriye bırakmak. 3. Tokat atmak.
- sap+la-: 1 (Bir aleti) sapına kadar batırmak. 2. Daha çok sokmak, dikmek.
- savs+la-: Avutmak, geciktirmek, oyalamak.
- sefer+le-: Savaşa gitmek, sefer etmek.
- selam+la-: Selam vermek.
- ses+le-: Dinlemek, kulak vermek.
- sıra+la-: 1. Dizmek. 2. Birbiri arkasına söylemek.
- sırt+la-: 1. Sırtına yüklenmek. 2. Sırtını dayamak. 3. Bir şeyin veya bir kimsenin geçinmesini üzerine almak.
- sız+la-: 1. Derin acı çekmek. 2. Sızlamak.
- sihir+le-: Büyü yapmak, büyülemek.
- sin+le-: (Vahşi hayvan) derinden inlemek.
- sinir+le-: 1. Etin sinirlerini çıkarıp temizlemek. 2. Savaşlarda hasta ve yaralı atın sinirlerini kesip öldürmek. 3. Sindirmek.

söy+le-: 1. Lakırtı etmek. 2. Haber vermek. 3. Hatırlatmak ve tenbih etmek. 4. Bir şeyin yapılmasını söz ile iletmek. 5. Tahmin etmek. 6. Ortaya atmak.

su+la-: 1. Su vermek. 2. Para olarak ve peşin vermek, ödemek.

süngü+le-: Süngü ile vurmak.

sünnet+le-: 1. Hz. Muhammed'in örnek olan söz ve davranış şekli. 2. (Erkek çocukta) erkeklik uzvunun ucundaki derinin çepeçevre kesilmek suretiyle ameliyat olması.

sürgü+le-: 1. (Kapı arkasına) sürgü ve tıkazı sürmek. 2. (Tarlaya) sürgü denilen silindiri sürmek. 3. (Sıvayı) büyük mala ile düzleştirmek.

sürme+le-: 1. Sürme sürmek. 2. Kapının sürmesini koymak

şart+la-: Temiz olmayan bir kabı iki üç kere yıkamak.

şeker+le-: Şeker koymak, şeker şerbetiyle terbiye etmek.

şerit+le-: Şeritle süslemek, şerit çevirmek.

şiş+le-: 1. Şiş ile delmek. 2. Şişe geçirip dizmek.

tamam+la-: 1. Eksiğini gidermek. 2. Bitirmek, sona erdirmek.

tane+le-: Tane tane etmek.

tarak+la-: 1. Bahçe topraklarını tarakla düzeltmek. 2. Suyun altını tarakla temizlemek. 3. Düz veya eğri birbirine paralel çizgilerle boyamak.

tasar+la-: 1. Zihinde hazırlamak. 2. (Ağaç ve taş için) Kaba ve pürüzlü kısımlarını düzeltmek.

taş+la-: 1. Taşa tutmak. 2. Üstü kapalı ve dokunaklı söz söylemek. 3. Bir şeyin içinde bulunan taşları ayıklamak. 4. Bir yere taş dökmek. 5. Metal bir parçayı zımparalayarak yuvasına alıştırmak.

taş+la-: Dışarıya atmak, dışarıya çıkarmak.

tat+la-: Tatlı etmek, tatlandırmak.

tav+la-: 1. Tav vermek. 2. Kolay kazanç ümidi vererek kandırmak. 3. Kandırarak elde etmek.

tavan+la-: Bir ev veya odaya tavan geçirmek.

tavşan+la-: Zayıflayıp tavşan gibi kuru ve yağsız olmak.

tazı+la-: Tazı gibi kuru ve zayıf olmak.

teğel+le-: Teğel vurmak, iliştmek, kaba ve seyrek dikmek.

teker+le-: 1. Yuvarlamak. 2. Dikkatsizlikle salıvermek, kaçırmak.

tekme+le-: Tekme atmak, tekme ile vurmak.

tekrar+la-: Bir daha yapmak, tekrar etmek.

tel+le-: 1. Tel ile süslemek. 2. Süslendirmek.

tepe+le-: 1. Yok eylemek. 2. İyice dövmek. 3. Kötü davranmak, hırpalamak.

tepir+le-: İnce elemek.

ter+le-: 1. Ter dökmek. 2. Nemlendirmek. 3. (Bıyık) taze bitmek. 4. Çok yorulmak.

ters+le-: 1. Dokunaklı söz söyleyerek kötü davranmak. 2. (Hayvanlar) pislemek.

tezgah+la-: 1. Dokunacak bez vb. şeyleri tezgaha koymak. 2. Hazırlamak.

tiğ+la-: Yara) keskin keskin bir ağrı ile ağrılamak.

türkaz+la-: Kapının türkazını sürmek, mandallamak.

tırmık+la-: Çengel gibi bir şeyle çizmek, yırtmak.

tırpan+la-: 1. Tırpanla biçmek. 2. Yok etmeye çalışmak.

tokat+la-: Tokat atmak, tokat vurmak.

top+la-: 1. Bir araya getirmek. 2. Çekmek, kaldırmak. 3. Biriktirmek. 4. Katlamak.

5. Çağırarak. 6. Kesip devşirmek. 7. Derli toplu hale getirmek. 8. Toplama işlemi yapmak. 9. Kilo almak.

toprak+la-: (Ateşi) toprakla örtmek, üzerine toprak çekmek.

toz+la-: Toz kondurmak, üzerine toz eklemek.

törpü+le-: 1. Törpü ile düzeltmek. 2. Cemiyete uymayan şeyleri aşındırmak. 3.

Terbiye etmek, inceltmek.

tura+la-: Nizam ve kanuna uygulamak.

tutam+la-: Avuçla tutarak ölçmek.

tutkal+la-: Tutkal ile yapıştırmak, tutkal sürmek.

tuz+la-: Saklamak üzere tuz vurmak veya tuza batırmak.

tütsü+le-: 1. Tütsü vermek. 2. Bazı yiyecek maddelerini bozulmadan uzun süre saklayabilmek için odun veya saman dumanına tutmak. 3. İçki içmek.

tütün+le-: Dumana asmak, dumanla kurutmak.

uçuk+la-: (Dudak) Ateşli hastalıktan dolayı kabarcıklanmak.

ulu+la-: Yüceltmek, saygı göstermek, ağırlamak.

un+la-: Una bulamak, üstüne un serpmek.

uç+le-: 1. Üçe yükseltmek. 2. Üç kısma ayırmak. 3. Üç kat etmek.

ün+le-: 1. Bağırarak, nara atmak. 2. Şarkı söylemek. 3. Terennüm etmek.

- ütü+le-: 1. Ütünden geçirmek. 2. Kızgın demirle tüylerini yakıp temizlemek.
- üzengi+le-: Ata üzengi yani mahmuzla vurup sürmek.
- varak+la-: Altın ve yaldız yaprağıyla yaldızlamak.
- vık+la-: Büyük bir güçlük ve sıkıntı altında ezilmek.
- yaba+la-: Saman veya otu yaba denilen aletle kaldırıp atmak veya savurmak.
- yağ+la-: 1. Sade yağ sürmek. 2. İyi işlemek veya paslanmamak için zeytin yağı sürmek.
- yaka+la-: 1. Yakasından tutmak, ele geçirmek. 2. Rastgelmek. 3. Birinden istemek. 4. Birden bire tesiri altına almak. 5. Araştırma yaparak veya raslantı sonucu bulmak.
- yaldız+la-: 1. Altın veya gümüş renk ve cilasını vermek. 2. Göz boyamak.
- yama+la-: Yama vurmak, yama yapıştirarak tamir etmek.
- yankı+la-: Sesi geri çevirip aksettirmek.
- yansı+la-: Yansımak.
- yara+la-: Silah vb. ile yara açmak.
- arak+la-: Savaş gibi donatmak, silahlandırmak.
- yargı+la-: Davayı bitirmek, hükmeylemek.
- yarma+la-: Uzunlamasına kesmek, doğramak.
- yaşmak+la-: Yaşmakla yüzünü örtmek.
- yavru+la-: (Hayvan) doğurmak, yavru yapmak.
- yavuk+la-: Nişanlamak.
- yel+le-: Üflemek, körükleme, yelpazelemek.
- yelek+le-: Okun kuyruğuna tüy takmak.
- yelken+le-: 1. Yelkenleri açıp gitmek. 2. Kaçıp gitmek.
- yelpaze+le-: 1. Yelpaze ile hava vermek. 2. Körükleme, öfkelenmek.
- yemek+le-: 1. Yemek vermek. 2. Yemeğe davet etmek, ziyafet çekmek.
- yok+la-: 1. Arayıp taramak. 2. Tecrübe ve imtihan etmek. 3. Uğrayıp ziyaret etmek. 4.(Askeri) gözden geçirip künye defterini işlemek. 5. İncelemek. 6. Arasına tesirini göstermek.
- yol+la-: Yola çıkarmak, göndermek.
- yorgan+la-: Yorganla örtmek, yorgana sarmak.
- yumak+la-: 1. Sarıp top yapmak. 2. İpliği yumak yapmak.

yumruk+la-: 1. Yumruk vurmak. 2. Yumrukla yoğurmak.

yuvar+la-: 1. Tekerlemek. 2. Döndürerek devşirmek. 3. Hırsla yutmak. 4. Asılsız bir şey söylemek. 5. (Sözü) anlaşılmayacak bir ifade kullanmak. 6. İçki içmek.

yük+le-: 1. Kendi sırtına eşya ve ağırlık koymak. 2. Mesul olmak. 3. Suçlamak. 4. Bir cisme elektrik enerjisi vermek.

yüz+le-: 1. Yüzüne karşı ayıplamada ve kınamada bulunmak. 2. Yüz geçirmek. 3.

Karşı karşıya getirmek.

zağ+la-: Kılıç ve bıçağa bilemekle su vermek, kılağlamak.

zank+la-: Zank suyu sürmek, zank karışığı ile karıştırmak.

zede+le-: 1. Berelemek, çürütmek. 2. Zarar vermek.

zimba+la-: 1. Zimba ile delmek. 2. Bıçak vb. ile yaralamak, öldürmek.

zırva+la-: Pek münasebetsiz ve gülünç şekilde söylemek.

zift+le-: Zift sürmek, ziftle kaplamak ve tıkamak.

zih+le-: Kenarlarına zih çekmek, şerit ve kaytanla etrafını çevirmek.

zincir+le-: 1. Zincire vurmak. 2. Zincir gibi yukarıdan aşağıya sıralamak.

b) Geçişsiz Olanlar

afal+la-: Şaşkınlığa düşerek sersemleşmek.

afat+la-: 1. Gürültü patırtı etmek. 2. Ağızdan kaçırarak. 3. Ağızını bozmak.

ahur+la-: (Hayvan) ahırda çok yatıp hamlamak.

akşam+la-: 1. Bütün günü bir işte veya bir yerde geçirip akşama erişmek. 2. Akşam vakti bir yerde kalmak.

apaz+la-: 1. (Gemi) Yelkenin fazla şişmesi ile rüzgarı avuçlamışçasına yavaş gitmek.

2. Avuçlamak. 3. Zorla ele geçirmek, yakalamak.

at+la-: 1. At gibi kalkıp fırlamak, sıçramak. 2. Fıskırmak. 3. Geçmek. 4. Aşmak.

5. İnmek. 6. Binmek. 7. Hücum etmek.

ay+la-: 1. Dolaşmak. 2. Düşmek. 3. Aylarca kalmak.

ayaz+la-: 1. Gece ayazında üşümek. 2. Ayazda beklemek. 3. Boşuna beklemek.

balık+la-: (Sinir) balık gibi gerilip sıçramak.

baş+la-: 1. Bir işe girişmek. 2. İş görür duruma gelmek. 3. Varlığını ortaya koymak.

4. Tesirini göstermek.

buzacı+la-: Yavrulamak, doğurmak.

çaba+la-: 1. El oynatıp çırpınmak. 2. Çok çalışmak. 3. Güç bir durumdan kurtulmak için uğraşmak.

çapkı+la-: Yağma için her tarafa at sürmek, akıncılık etmek.

çaşıt+la-: Casusluk etmek.

durak+la-: 1. Kesik kesik konuşmak. 2. (Yürüyen veya hareket eden bir şey) kısa bir müddet için durmak veya arada bir durmak.

emek+le-: 1. Çalışmak, çabalamak. 2. (Ufak çocuk) yürümeye çabalamak. 3. Yeni başlanan bir işte yeterli bilgi ve tecrübe olmadığı için acemilik geçirmek.

enik+le-: (Yırtıcı dişi hayvan) doğurmak, yavrulamak.

ham+la-: Uzun müddet rahata alışmaktan güçlüğü dayanamaz olmak.

hav+la-: Fırlayıp atılmak, sıçramak.

kırk+la-: 1. Kırk günü doldurmak. 2. Kırka ulaşmak.

kış+la-: 1. Kış olmak. 2. Kışı bir yerde geçirmek.

kolon+la-: (Dişi eşek) yavrulamak.

köçek+le-: (Deve) yavrulamak, doğurmak.

köşek+le-: (Deve) soğurmak, yavrulamak.

kuşak+la-: Kuşak bağlamak.

kuzu+la-: 1. (Koyun) yavrulamak. 2. (Meyve) yanında kendi cinsinden bir küçük tane bitirmek. 3. Emeklemek.

künkür+le-: Uyku basmak, gevşemek.

liman+la-: 1. Limana girmek. 2. Yatışmak, sükünet bulmak.

lodos+la-: Lodos yani güney rüzgarı esmek, lodosa dönmek.

ot+la-: 1. (Hayvan için) Gezip yerden taze ot ve yaprak vb. yemek. 2. Hayvan gibi yaşamak. 3. Para harcamadan ötekinden berikinden aldıkları ile yaşamını sürdürmek.

pinek+le-: 1. Uygulamak. 2. Herhangi bir iş yapmadan oturmak.

poyraz+la-: (Rüzgar, hava) poyraza dönmek.

sabah+la-: Sabaha kadar uyumamak.

serin+le-: 1 Hafif şekilde soğumak. 2. Sıkıntısı biraz dağılmak.

soğuk+la-: Soğuk almak, soğuktan üşüyüp hastalanmak.

tan+la-: Şaşa kalmak, hayrete düşmek.

- tas+la-: Kendinde olmayan şeyi var gibi göstermek.
- teke+le-: (Keçi) azmak.
- tünek+le-: (Tavuk vb.) tünek denilen kümes sığınağı üzerinde durmak.
- uğru+la-: Hırsızlık etmek.
- uyuk+la-: Pinellemek, ımızlanmak.
- yağmur+la-: Yağmurlu olmak, yağmura dönmek.
- yaz+la-: 1. Yazın bir yerde oturmak. 2. (Mevsim) bahara dönmek.
- yesteh+le-: Pisleme, hacetini çıkarmak.
- yıl+la-: 1. Yılı geçmek. 2. Yaşına girmek. 3. Pek geç kalmak, yapışık kalmak.
- yumurt(a)+la-: Yumurta yapmak.
- yuva+la-: Yuva yapmak.
- yün+le-: 1. Bir tarafa dönüp bakmak. 2. Kast ve niyet etmek. 3. Eğilim göstermek, baş eğmek. 4. (Kuşlar) havada uçuşmak.
- zıp+la-: Sıçramak, hoplamak.

2. Vasıf İsimlerine Gelenler

a) Geçişli Olanlar

- açık+la-: 1. Meydana çıkarmak. 2. Açık olarak söylemek ve yapmak. 3. Meydana çıkmak. 4. Bilgi vermek. 5. Açıklık getirmek.
- ağır+la-: 1. Sevgi ve yakınlık göstermek. 2. Yavaşlık ve ağırlık kazanmak. 3. Kokuşup ağır koku almak.
- ak+la-: 1. Beyazlaştırmak. 2. Beyazla nişanlamak. 3. Suçsuz olduğunu ortaya koymak.
- alaca+la-: Çeşitli renklerle lekelemek.
- alçak+la-: 1. Aşağı, hor görmek. 2. Alçakça el oğuşturmak.
- altmış+la-: Altmış yaşına varmak, altmışlık olmak.
- aşağı+la-: 1. İnme, düşme. 2. Değerini kaybetme. 3. Kudret ve itibardan düşme. 4. Küçültme, hor görmek.
- bayat+la-: Bayat olmak, eskiyip tazeliği geçmek.
- boş+la-: Bırakmak, vazgeçmek.

- bütün+le-: 1. Eksiğini ve olmayan kısmını yerine getirip tamamlamak. 2. Bozuk paraları büyük ve bütün paraya çevirmek. 3. Parçaları birleştirmek.
- çapraz+la-: Çapraz hale gelmek.
- çeyrek+le-: Yeni doğan çocukların kollarını ve bacaklarını karşılıklı olarak çekmek.
- çirkin+le-: 1. Çirkinleşmek. 2. Kötülemek.
- eksik+le-: Eksik bırakmak.
- ekşi+le-: Ekşitmek, ekşi katmak, ekşi yapmak.
- gümüş+le-: Gümüşle kaplamak, yaldızlamak.
- hazır+la-: 1. Hazır etmek. 2. Kötü ve iyi hale alıştırmak. 3. Sebep olmak.
- kara+la-: 1. Siyaha boyamak. 2. Yazı öğrenmek için çalışma yapmak. 3. Taslak yapmak. 4. Üzerini çizmek. 5. Karalamak, lekelemek.
- karşı+la-: 1. Karşısına çıkmak. 2. Dik çıkmak. 3. Sorulabilecek bir soruyu bir cevap ile tesirsiz hale getirmek. 4. Karşılık olabilmek. 5. Ötünü almak, durdurmak.
- kepaze+le-: 1. Değersiz ve itibarsız etmek. 2. Çok ucuzlatarak itibardan düşürmek.
- kesgin+le-: Keskinlik kazandırmak.
- kırma+la-: 1. Doğramak. 2. Elbise vb.ne kırmalar yapmak.
- kolay+la-: 1. Kolaylaştırmak. 2. Bitmek üzere olmak. 3. Kolaylaşmak. 4. Sona yaklaşmak.
- konuk+la-: Misafirlige kabul etmek.
- kör+le-: Köreltmek.
- kötü+le-: 1. Birinin kötü olduğunu söylemek. 2. 2. (Hastalık için) Kötüye gitmek. 3.(Nesneler için) Kalitesi, niteliği bozulmak. 4. (İnsan için) Sağlığı bozulmak.
- kuru+la-: Yaş ve ıslak bir şeyi kuru hale getirmek, silmek.
- küçük+le-: Küçük görüp ehemmiyet vermemek.
- orta+la-: 1. Ortaya, meydana koymak. 2. Bir şeyin ortasına vermek. 3. Yarı yarıya bölmek. 4. (Oyuncu) topu alanın ortasına doğru atmak.
- otuz+la-: Otuz yaşına gelmek.
- pak+la-: 1. Temizlemek. 2. Temize çıkarmak. 3. Boşaltmak. 4. İşini bitirmek.
- sağlam+la-: Sağlamak.
- sakat+la-: 1. Birinin veya kendisinin bir uzvunu hasta ve işlemez etmek. 2. Bozmak.
- siyah+la-: Kararmak, siyah olmak.
- şası+la-: Şası bakmak..

taze+le-: 1. Tazelik kazandırmak. 2. Yeniletmek. 3. Unutulmuş bir düşünce veya hissi yeniden canlandırmak. 4. Gençleşmek.

temiz+le-: 1. Temizlik işini yapmak. 2. Süpürüvermek. 3. Sakıncalı bir işi müspet şekilde bitirmek. 4. Bir yaranın ölü ve çok mikroplu kısımlarını kesip almak. 5. Öldürmek.

ucuz+la-: 1. Fiyatı düşmek. 2. Gözden düşmek. 3. Kolayca elde edilir olmak.

ufak+la-: Ufaklatmak, ufalmak.

üstün+le-: Üstün ile okumak.

yalın+la-: Parlamak, parıldamak.

yarı+la-: Yarisına varmak, yarisını bitirmek.

yarım+la-: İşin yarisını yapmak, kolaylamak.

yeni+le-: 1. Yeni haline koymak. 2. Tamir edip onararak yeni gibi yapmak. 3.

Yeniden söyleyip tazelemek.

zebun+la-: Zayıf ve kuvvetsiz düşmek, zayıflamak.

zor+la-: Zorla işletmek, zor kullanmak.

b) Geçişsiz Olanlar

anaç+la-: İşlerde yıllanıp tecrübe kazanmak, kurnaz ve usta olmak.

beyaz+la-: Beyaz duruma gelmek, ağarmak.

geniş+le-: Bollanmak, enli olmak. 2. Ferahlamak. 3. Yayılmak.

ileri+le-: 1. İleri geçmek. 2. Öne çıkmak. 3. Çok ileri gitmek. 4. (Saat) ileri olmak.

5.(Hastalık için) Daha kötüye gitmek.

kokoz+la-: Züğürtleşmek, parasız kalmak.

mundar+la-: 1. Pisletmek. 2. Müsait olmayan yerde pislemek.

palaz+la-: 1. (Kuş yavrusu) semirmek, şişmanlamak. 2. (Küçük çocuk) büyüme, gelişmek. 3. Mal ve mülkünü çoğaltmak. 4. Kafa tutmak. 5. Aşınmak, eskimek.

pinti+le-: Cimrilikten kılık kıyafeti perişan ve düşkün bir halde olmak.

sende+le-: Ayakta duramayıp sarsılmak.

sık+la-: 1. Sıkılarak zorla ağlamak. 2. Islık çalmak.

şasa+la-: Şaşırarak, hayrette kalıp ne yapacağını kestirememek.

şaşkın+la-: Şaşkın olmak, şaşakalmak

total+la-: 1. Total yürümek. 2. (İşler) aksamak, yürümemek.

yavaş+la-: 1. Ağır ve itina ile yürümeye ve iş görmeye başlamak. 2. Hızını azaltmak.

yorga+la-: (At) yorga yürümek.

zayıf+la-: Güçsüz ve zayıf olmak veya arıklamak.

zengin+le-: Bayırmak, mal sahibi olmak, mal ve servet üretmek.

züğürt+le-: Parayı kaybedip parasız kalmak.

3.Yansımalarına Gelenler

a) Geçişli Olanlar

hay+la-: 1. Hay huy diyerek gürültü ile sürmek. 2. Ehemmiyet vermemek.

üf+le-: 1. Üfürmek. 2. Nefesle söndürmek. 3. Nefes veya hava ile şişirmek. 4. Nefes ile çalınan bir çalgı çalmak. 5. Okuyup üfürmek. 6. Güçlkle nefes almak.

keke+le-: 1. Keke gibi konuşmak. 2. Ağzı dolanmak.

pepe+le-: Pepe gibi konuşmak.

b) Geçişsiz Olanlar

ah+la-: "Ah" diyerek ses çıkarmak, ah etmek.

car+la-: 1. Çok konuşmak. 2. Tellallık etmek. 3. Tellal vasıtasıyla ilan etmek.

cırt+la-: 1. Böcek gibi cır cır etmek. 2. Gevezelik etmek.

cıvık+la-: Yapışkan bir şeyi avuç içinde sıkarak karıştırmak.

cız+la-: 1. Cız ederek yanmak. 2. Acı duymak.

çağ+la-: Kaynayarak, köpürerek taşmak.

çat+la-: 1. Çat ederek büyük bir sesle yarılmak. 2. Çok yürümekten yanmak.

3.Kıskançlıktan vb. ölecek hale gelmek. 4. Çok ağrımak.

çin+le-: Çin çin etmek, ötmek.

fır+la-: 1. sıçramak. 2. Fiyatı artmak.

fıs+la-: 1. Gizlice ve alçak sesle söylemek. 2. Gizlice haber vermek.

fiş+la-: Eksiyip kaynamak, mayalanıp kabarmak.

gıcı+la-: 1. Gıcıklamak. 2. Öfkelenmek, dişleri gıcırdatarak çıkışmak.

gıcık+la-: 1. Kaşınmakla birlikte yanmak. 2. Gıdıklanmak. 3. Şüphe ve tereddüte düşmek. 4. Cinsi arzu uyandırmak.

gıdık+la-: 1. Birinin bazı yerlerine parmakla dokunarak gülmesine sebep olmak. 2. Teşvik etmek, kamçulamak.

gur+la-: (Karın) gur gur etmek.

gurk+la-: (Tavuk ve hindi) kabarıp kızmak.

gür+le-: 1. Gürültü etmek. 2. (Gök) yıldırım çakıp korkunç ses çıkarmak. 3. Ölmek. 4. Hiddetle bağırarak.

haş+la-: 1. Kaynar suya daldırmak veya üstüne dökmek. 2. İstemeyerek kaynar su döküp yakmak. 3. Karınca, haşerat gibi ısırıp yakmak. 4. Sert bir şekilde azarlamak. 5. Batırmak.

hav+la-: (Köpek) bağırarak, hav hav etmek.

hayda+la-: Yürütmeye çabalamak.

hımhım+la-: Hım hım ederek söylemek, burundan konuşmak.

hop+la-: 1. Hafiflikle ve birdenbire sıçramak. 2. Birdenbire oynamak.

hor+la-: 1. Uyurken boğazdan kalın sesle hor hor etmek. 2. Hor ve aşağı tutmak.

ih+la-: 1. "İh" diyerek deveyi çökertmek. 2. "İh" diyerek hızlı nefes almak.

ık+la-: 1. Sıkıntı altında zorlukla nefes almak. 2. Nefes darlanır gibi ağlamak. 3. Çok güçlük ve sıkıntı altında bulunmak.

küt+le-: "küt küt" diye ses çıkarmak.

mav+la-: (Kedi) mav diye ses çıkarmak, bağırarak.

me+le-: (Koyun, kuzu ve keçi) "mee" diye ses çıkarmak.

miyav+la-: Mavlama.

of+la-: Üzüntü ve acıma durumunda ah ve of demek.

par+la-: 1. Parlak olup ışığı çok yansıtmak. 2. Işıklı ve parlak olmak. 3. Yanmak. 4. (Kuş) fırlayıp uçmak. 5. Birdenbire öfkelenmek.

pat+la-: 1. Sesle çatlamak. 2. Ateş alıp sesle tutuşmak. 3. Çatlamak. 4. Sıkıntıdan perişan olmak. 5. fırlamak. 6. Çok yiyip içmek. 7. Çok kızmak.

pır+la-: 1. (Kuş yavrusu) ürküp uçmak. 2. (İnsan için) Hemen uzaklaşmak.

pof+la-: Kol veya yumuşak bir şeyin çıkardığı sesle düşmek veya patlamak.

şak+la-: Şak etmek, şakırdamak.

şap+la-: Şap etmek, öperken dudak veya sille vururken avuç ses çıkarmak.

şar+la-: Şarıldamak.

tın+la-: Tın etmek, çınlamak.

tıs+la-: Kaz ve ona benzer hayvan tıs diye seslenmek.

uf+la-: Usanma ve bıkıntıdan dolayı uf etmek.

uğ+la-: Uğultu etmek, uğuldamak.

vır+la-: Vırıldamak.

vız+la-: Vızıldamak.

zır+la-: Zırıldamak.

F) +lAn-

Bu eki bazı gramerciler “+la-” ekinin üzerine “-n-” dönüşlülük eki gelmiş olarak kabul ederler ve buradaki “n” nin fiilden fiil yapım eki olduğunu savunurlar.²⁸ Bazı gramerciler ise bu ekin “+lan-” olarak birlikte alınmasını savunurlar.²⁹ Bazıları da bu ekin “vahşi, yırtıcı, büyük cins” bazı hayvan adlarını yapmadam kullanıldığını ifade ederler.³⁰ İncelediğimiz bu ekin “+la-”lı şekilleri kullanılmadığı için bunları alma gereği duyduk.

1.İsmlere Gelenler

a) Geçişli Olanlar

kabul+lan-: 1. Kabul etmek. 2. Zorla ele geçirmek.

b) Geçişsiz Olanlar

ar+lan-: Utanmak.

arşlan+lan-: 1. Sonradan gayrete gelip birdenbire atılmak. 2. Büyüyüp yiğit olmak.

azık+lan-: 1. Yemek, gıda almak. 2. Yiyecek maddeleri elde edip hazırlamak.

²⁸ Bkz. ERGİN, s.171.

²⁹ Bkz. BANGUOĞLU, s.218.

³⁰ Vecihe HATİBOĞLU, *Türkçenin Ekleri*, TDK Yayınları, Ankara 1981.

- bal+lan-: 1. Bal gibi tatlı olmak. 2. (Meyvenin) iç suyu çıkıp donmak.
- balaban+lan-: 1. İrileşmek, şişmek. 2. Sözü ağzında geveleyip sarhoş gibi söylemek.
- başak+lan-: (Ekin) başak bitirmek, başak tutmak.
- bıyık+lan-: Bıyığı çıkmak, bıyıklı hale gelmek.
- borç+lan-: 1. Borca girmek. 2. Manevi bir yük altına girmek.
- bos+lan-: Boylanmak.
- budak+lan-: 1. Budak sürmek, dallanmak. 2. Çatallaşıp güçleşmek, pürüzlenmek.
- bulut+lan-: 1. Bulutla kaplanmak. 2. Lekelenmek. 3. Üzerini duman ve buğu kapladığı için donuklaşmak. 4. (Göz) iyi görmemek.
- burgaç+lan-: Buruşup karmakarışık olmak.
- buz+lan-: 1. Yüzü buz tutmak, üstü donmak. 2. Dumanlanmak.
- can+lan-: 1. Dirilmek. 2. Ayılmak. 3. Şenlenmek. 4. Hatıra gelmek, hatırlanmak.
- caris+len-: Yaygara ve gevezelik etmek, edepsizlik ve şamata etmek.
- cerahat+lan-: (Yara) cerahat bağlamak, irin toplamak.
- ceza+lan-: Ceza görmek, cezaya uğramak.
- cücük+len-: Filiz sürmek, filizlenmek.
- çapak+lan-: Gözden su akıp kenarlarında ve kirpiklerde kurumak.
- çekirdek+len-: Çekirdek bağlamak, kartlaşmak.
- çerez+len-: 1. Vakitsiz bir şey yiyerek iştahını kesmek. 2. Bir şeyden biraz fayda sağlamak.
- çeşni+len-: Yemeklerin tadı tuzu kıvamında olup lezzetli olmak.
- çiçek+len-: 1. Çiçek açmak. 2. Deniz yüzeyinde rüzgarın etkisiyle beyaz köpürçükler oluşturmak.
- çil+len-: Çil çil olmak.
- çim+len-: 1. Tohumun kum veya suyun içinde tutulup filizlenmek. 2. Kendine ait olmayan şeylerden yararlanmak. 3. (Yiyeceklerden az az alıp yemek.
- çöp+len-: 1. Çok az şeyle yetinmek. 2. Kendine küçük menfaatler sağlamak.
- çörek+len-: 1. Çörek gibi kıvrılıp kangal olmak. 2. Yerleşmek.
- çukur+lan-: Çukur hale gelmek, derinleşmek.
- dal+lan-: 1. Dal budak salmak. 2. Kollara ve dallara ayrılmak. 3. Zorlaşmak. 4. Çoğalmak.

dalga+lan-: 1. Dalgalı olmak. 2. Dalgalı görünmek. 3. Dalgalar halinde yürümek veya koşmak. 4. (Renk için) ton değiştirmek.

deri+len-: Deri bağlamak, deri ile örtülmek.

dil+len-: 1. Dile gelip konuşmak. 2. Dili açılıp çok konuşmak. 3. Edepsizlik etmek.
4. Dillere düşmek.

edep+len-: Edep ve terbiye kazanmak, terbiye edilmek.

efkar+lan-: Üzölmek, tasalanmak.

ev+len-: Ev bark sahibi olmak.

faide+len-: Menfaat görmek, istifade etmek.

fayda+lan-: Faidelenmek.

fiyat+lan-: Bir şeyin fiyatı artmak, pahalılanmak.

gayret+len-: 1. Gayrete gelmek. 2. Kıskanmak. 3. Mukaddes şeylere karşı haysiyet göstermek.

gazap+lan-: Öfkelenmek, kızmak.

gazel+len-: (Ağacın yaprakları) kuruyup düşmek, sararıp dökölmek.

göbek+len-: 1. (Lahana ve salata gibi şeyler) göbek bağlamak. 2. Şişmanlamak.

güneş+len-: 1. Güneşe gelip kurumak. 2. Güneşin karşısında oturup ısınmak.

hare+len-: Hare gibi dalga dalga olmak.

hasıl+lan-: (Ekin veya çocuk) boy atıp uzamak.

hava+lan-: 1. Hava almak. 2. Havaya kalkmak, uçmak. 3. Uçarlaşmak.

helme+len-: Koyulaşmak, kaynarken koyu bir su haline dönmek.

hırs+lan-: 1. Birinin hırsını ve arzusunu uyandırmak. 2. Kızdırmak.

hiddet+len-: Öfkelenmek, kızmak.

horoz+lan-: Horoz gibi kabarıp kurulmak.

huy+lan-: 1. Kötü huy edinmek. 2. Darılmak, gücenmek. 3. Şüphelenmek.
4. Sinirlenmek.

irin+len-: (Yara) cerahat bağlamak.

işkil+len-: Şüphelenmek, vesvese etmek.

kabuk+lan-: (Meyve vb.) kabuk bağlamak.

kahr+lan-: Kahretmek, çok üzölmek.

kanat+lan-: 1. Kanatlı hale gelmek. 2. Kanat açmak.

kapı+lan-: İş bulup çalışmak, bir işe girmek.

- karınca+lan-: 1. Karınca dolmak. 2. Vücudun bir yerinin uyuşup karınca geziyor gibi tesir uyanmak. 3. Pastan delik deşik olmak. 4. Anlayamamak, kavrayamamak.
- kasavet+len-: Tasalanmak, üzölmek.
- kaymak+lan-: Kaymak bağlamak.
- keder+len-: Tasalanmak, üzölmek.
- kehle+len-: Bitlenmek.
- keyif+len-: 1. Sevinmek, hoşlanmak. 2. Hafif şekilde sarhoş olmak.
- kıl+lan-: 1. Kılları çıkmak. 2. Bıyığı, sakalı çıkmak, kartlaşmak.
- kıvam+lan-: 1. Kıvama gelmek. 2. Olgunlaşmak.
- koç+lan-: 1. Yiğitlenmek, yüreklenmek. 2. Gelişip koç haline gelmek.
- kokoroz+lan-: Kokoroz gibi dikilmek, meydan okumak.
- kurt+lan-: 1. Kuruyup kurt sarmak. 2. Telaşlanmak, sabırsızlanmak. 3. Bir yerde çok oturmaktan bıkararak dolaşmak isteğı duymak.
- kuşku+lan-: 1. Kuş gibi korkup ürkmek. 2. Şüphelenmek.
- kuvvet+len-: 1. Güçlenmek. 2. Sağlamlaşmak.
- küf+len-: 1. Küf tutmak, bozulmak. 2. Bir yana bırakılıp eskimek. 3. Zamanı ve işlerliğı geçmiş olmak. 4. Çalışma fırsatı bulamadığı için kabiliyetini yitirmek.
- mağrur+lan-: Bir şeye güvenerek gururlanmak, büyüklük satmak.
- meneviş+len-: Dalgalanmak, dalgalı olmak.
- merak+lan-: 1. Kaygılanmak, telaşa kapılmak. 2. Merakı kalkmak, üzölmek.
- nasır+lan-: Nasırlaşmak, nasırlı olmak.
- naz+lan-: 1. Naz yapmak. 2. İstemez gibi davranıp ısrar beklemek. 3. Seven kimselere karşı güç beğenir davranışlarla şımarmak.
- nem+len-: Nemli hale gelmek.
- öfke+len-: Kızmak, hiddetlenmek.
- örgüç+len-: Kamburlaşmak, tümsekleşmek.
- örümcek+len-: 1. Örümcek ağları ile ve toz toprakla dolmak. 2. Bakımsız olmak.
- öz+len-: 1. Özlü hale gelmek. 2. (Çıban) içinde katı cerahat toplayarak yuvarlak ve tümsek bir hal almak. 3. Ağdalamak, pıhtılamak.
- pıhtı+lan-: (Sıvı) koyulaşarak donmak.
- pire+len-: 1. Pire dolmak. 2. Pireleri ayıklamak. 3. Huylanmak, işkillenmek.
- posa+lan-: Durup tortu oluşturmak, durulmak.

- potuk+lan-: Buruşmak, pot kırmak.
- pürüz+len-: 1. Pürüzlü duruma gelmek. 2. Zor duruma gelmek. 3. (Ses) bozuk ve boğuk çıkmak.
- ruh+lan-: Canlanmak, güç ve tesiri artmak.
- sakal+lan-: Sakalı gelmek, sakallı olmak.
- sancı+lan-: Sancıya uğramak, karın ağrısına tutulmak.
- sebeb+len-: Geçinmek, yaşamak, yaşayacak kadar yararlanmak.
- sıtma+lan-: Sıtmaya tutulmak, sıtması olmak.
- şeref+len-: Şeref ve değer kazanmak.
- şiddet+len-: Şiddeti artmak, daha sert ve fazla olmak.
- şiv+len-: Aşağısı genişleyip yukarısı daralarak şiv biçimine girmek.
- şule+len-: Alevlenmek, tutuşmak.
- şüphe+len-: Şüphe ve tereddüte düşmek.
- tasa+lan-: Kaygılanmak, kederlenmek, gamlı ve kederli olmak.
- tomrucak+lan-: (Ağaç) tomrucaklar çıkarmak.
- tüy+len-: 1. Tüyü çıkmak, bıyık ve sakalı gelmek. 2. Zengin olmak.
- ur+lan-: Şişik ur olmak, ur meydana gelmek.
- us+lan-: 1. Akıllanmak. 2. Terbiye olmak. 3. Yumuşamak.
- ümit+len-: Ümide düşmek, umutlanmak.
- yaprak+lan-: Yaprak çıkarmak, yaprakla örtünmek.
- yosun+lan-: Yosun bağlamak.
- yurt+lan-: 1. Yerleşmek, ikametgah edinmek. 2. Yer ve arazi kazanmak.
- yürek+len-: Cesaretlenmek, yiğitlenmek.
- zevk+len-: 1. Eğlenmek. 2. Hoşlanmak, zevk duymak.

2.Vasıf İsimlerine Gelenler

a) Geçişli Olanlar

Yok.

b) Geçişsiz Olanlar

- ağa+lan-: Ağalık tavrını takımp böbürlenmek.
- arsız+lan-: Arsızlık etmek, arsızca hareket etmek.
- büyük+lan-: Kendini büyük göstermek.
- cesaret+lan-: Cesaret almak, cesaret kazanmak.
- dar+lan-: 1. Dar olmak, daralmak. 2. Sıkılmak.
- densiz+lan-: Münasebetsizlik etmek, yersiz ve yakışıksız harekette bulunmak.
- dik+lan-: 1. Kalkıp dik durmak. 2. Kafa tutmak, ters davranmak.
- donuk+lan-: Donuklaşmak, donuk olmak.
- enli+lan-: Enli ve geniş olmak.
- güç+lan-: 1. Güçleşmek. 2. Güçlü hale gelmek.
- güzel+lan-: Güzel olmak, güzellik kazanmak.
- hasta+lan-: Hasta olamk, hasta düşmek.
- hoş+lan-: 1. Memnun ve hoşnut olmak. 2. Haz duymak.
- iyi+lan-: 1. İyileşmek. 2. Sağlığa kavuşmak. 3. Olmak.
- katı+lan-: Sertleşmek
- keyifsiz+lan-: Hafif şekilde hastalanmak.
- maskara+lan-: 1. Maskaralık etmek. 2. Gülünç duruma düşmek. 3. Tuhafliklar yapmak.
- miskin+lan-: Fakir ve çaresiz, aciz ve zavallı olmak.
- oyuk+lan-: İçi oyulmak, oyuk ve kof olmak.
- peltek+lan-: 1. Peltek söylemek. 2. Fazla telaştan dil dolaşmak.
- şen+lan-: 1. Sevinçli ve keyifli olmak. 2. Şen ve bayındır hale gelmek.
- tatsız+lan-: Tatsızlık etmek, soğuk ve münasebetsiz hal ve davranışta bulunmak.
- titiz+lan-: Titiz davranmak, bir şeyi zor beğenmek.
- yaltak+lan-: Dalkavukluk etmek, alçakça yalvarmak.
- yanaz+lan-: Bir şey beğenmeyip sürekli şikayet etmek.
- yassı+lan-: Basılıp ezilmiş gibi açılmak.
- yeşil+lan-: 1. Yeşil olmak, yeşermek. 2. Tazelenmek. 3. Gözle bakıp ferahlamak.
- yiğit+lan-: Yiğit olmak, cesaretlendirmek.
- zevzek+lan-: Zevzeklik etmek, hoppalıkla gevezelik etmek.

G) +laş-

Bu eki de bazı gramerciler “+la-” ekinin üzerine “-ş-” işteşlik eki gelmiş olarak kabul ederler ve buradaki “-ş-”nin fiilden fiil yapım eki olduğunu kabul ederler.³¹ Bazı gramerciler ise bu ekin “+laş-” olarak birlikte alınmasını savunurlar.³² İncelediğimiz bu ekin “+la-”lı şekilleri kullanılmadığı için bunları alma gereği duyduk.

1.İsmlere Gelenler

a) Geçişli Olanlar

Yok.

b) Geçişsiz Olanlar

ba) Bir Vasıf Kazanmayı Anlatanlar

ağda+laş-: Koyulaşıp kıvam kazanmak.

en+leş-: Enli olmak, genişlik kazanmak.

pıhtı+laş-: Pıhtılanmak.

sahih+leş-: 1. Gerçek çıkmak. 2. Doğruluğu belirtilmek.

temel+leş-: Yerleşmek, devamlı ve kalıcı hale gelmek.

Türkçe+leş-: Türkçeye çevrilmek.

yer+leş-: 1. Yer tutmak. 2. Yerinde sabit olmak. 3. Daimi şekilde oturmak. 4. Eşyasını yerli yerine koyup düzene girmek. 5. Çalışmak için bir yere girmek.

6.Yaygınlaşmak, tutunmak.

bb) İşteş (Karşılıklı) Fiiller Yapanlar

bayram+laş-: 1. Birinin bayramını tebrik etmek. 2. Bayram tebriği olarak öpüşmek.

cenk+leş-: 1. Savaşa tutuşmak, kapışmak. 2. Ağız kavgası etmek.

³¹ Bkz. ERGİN, s.171.

³² Bkz. BANGUOĞLU, s.219.

cephe+leş-: Birbirinden farklı veya birbirine karşı olan görüşler etrafında gruplaşmak.

çarha+laş-: İki ordunun devriye gezen öncü kuvvetleri savaşa tutuşmak.

çift+leş-: 1. Tek olan bir şeyin eşini bulup çift olmak. 2. Birleşmek.

dert+leş-: Birbirine dert ve üzüntülerini anlatarak söyleşmek.

dil+leş-: 1. Söyleşmek. 2. Yabancı dil ile konuşmak.

haber+leş-: Birbirine haber göndermek, birbirine bilgi vermek.

hal+laş-: Birbirine halini, dert ve kederlerini söyleyip yakınmak, dertleşmek.

hisse+leş-: Paylaşmak.

kandil+leş-: Mübarek gecelerden bir kandil gecesini tebrik etmek.

kavil+leş-: Sözleşmek, söz bağlamak.

mektup+laş-: Birbirine mektup yazmak, haberleşmek.

merhaba+laş-: Birbirine merhaba deyip yakınlık göstermek.

senet+leş-: Senet alıp vermek.

şaka+laş-: Birbiriyle şaka etmek.

uz+laş-: Uyuşmak, barışmak.

veda+laş-: Birine elveda deyip ayrılmak.

2.Vasıf İsimlerine Gelenler

a) Geçişli Olanlar

Yok.

b) Geçişsiz Olanlar

ba) Bir Vasıf Kazanmayı Anlatanlar

balaban+laş-: Balabanlanmak.

barbar+laş-: Barbara yaraşır biçimde davranmak.

başka+laş-: 1. Değişmek. 2. Kötüleşmek, bozulmak.

çukur+laş-: Çukurlanmak.

dar+laş-: Dartlanmak.

derin+leş-: 1. Derinliği artmak. 2. Bir konuda köklü ve geniş bilgi edinmek. 3. Tesirli ve güçlü olmak. 4. (Ses için) gittikçe uzaklaşmak.

enli+leş-: Enlilenmek.

fena+laş-: 1. Kötüleşmek. 2. Hastalığı şiddetlenmek. 3. Ansızın bir hastalığa tutulmak.

güç+leş-: Zor ve zahmetli olmak.

güzel+leş-: Güzel olmak, güzelliği artmak, iyileşmek.

hoş+laş-: 1. Haz duymak, lezzet almak. 2. Birbirinden hoşlanmak.

irak+laş-: Uzaklaşmak.

iri+leş-: Büyümek, iri yapılı ve kocaman olmak.

iyi+leş-: 1. İyi olmak. 2. Hastalıktan kalkmak. 3. Biri ile arası düzelmek.

kaba+laş-: Kaba olmak, inceliğini kaybetmek.

kalın+laş-: 1. Daha kalın olmak. 2. Zenginlik ve kuvvet kazanmak.

kanbur+laş-: Beli bükülmek, kanbur olmak.

kart+laş-: 1. Tazeliği geçip sert hale gelmek. 2. Büyümek.

katı+laş-: Sertleşmek.

kel+leş-: Kel bir hale gelmek.

kıt+laş-: Az ve seyrek bulunur hale gelmek.

kibar+laş-: 1. Büyük adam olmak. 2. Gururlanmak, kibirlenmek.

koyu+laş-: 1. Sıvı daha kalın ve kıvamlı hale gelmek. 2. Renk kararmak. 3.

Derinleşmek.

müphem+leş-: Müphem olma hali, açık ve seçik olmama, belirsizlik.

müşkil+leş-: Müşkillenmek.

rum+laş-: Rum olmak, Rum kavmine girmek.

sarp+laş-: 1. Sarp ve geçilmez olmak. 2. Güçleşmek.

sert+leş-: 1. Katılaşmak. 2. Zor ve kuvveti artmak. 3. Daha keskin ve sert olmak.

seyrek+leş-: Arası açılmak, açık veya az bulunur olmak.

sık+laş-: 1. Birbirine yakın gelmek. 2. Birbiri arkasında ve aralıksız meydana gelmek.

sivri+leş-: 1. Ucu ince ve keskin olmak. 2. Boy atmak.

şehir+leş-: (Köy, kasaba) büyüyerek şehir haline gelmek.

tatlı+laş-: 1. Tatlı olmak. 2. Hoş ve sevimli bir hal almak.

tenbel+leş-: Tenbel olmak, tenbel alışmak.

tenha+laş-: 1. Yalnız kalmak. 2. Boş kalmak, boşalmak.

Türk+leş-: Türk olmak, Türk soyuna girmek.

uzak+laş-: 1. Birbirinden ayrı ve uzak düşmek. 2. Uzak olmak. 3. Alakası azalmak.

bb) İşteş (Karşılıklı) Fiiller Yapanlar

helal+leş-: Birbirine hakkını helal etmek.

yakın+laş-: 1. Yakın etmek. 2. Aralarındaki bağı daha güçlü bir hale getirme

Ğ) +sA- / +sI-

Bu ek de Türkçede eskiden beri kullanılan fakat işleklik sahası geniş olmayan eklerden biridir. Eskiden örnekleri daha çoktu ve istek ifadesi için kullanılırdı. Bugün ancak birkaç fiilde görülür.³³

1.İsimlere Gelenler

a) Geçişli Olanlar

tav+sa-: Tavı geçmek, değersiz duruma düşmek.

b) Geçişsiz Olanlar

duruk+sı-: Durup tereddüt etmek.

düğe+si-: (Boğa) düğe ve inek arayıp azmak.

su+sa-: Su içeceği gelmek.

2.Vasıf İsimlerine Gelenler

a) Geçişli Olanlar

çirkin+se-: Çirkin bulmak, çirkin saymak.

çok+sa-: Çok görmek, çok bulup kabul etmemek.

³³ Bkz. ERGİN, s.174.

garip+se-: Kendini bir yerde yapayalnız, koruyucusuz, dosttan mahrum görüp kederlenmek.

b) Geçişsiz Olanlar

bön+sü-: Ahmaklaşmak, alıklaşmak.

çiğ+se-: 1. Çiğ yağmak. 2. Çiğ gibi çok ince yağmur yağmak.

güç+sü-: Zorluk çıkarmak.

gürük+sü-: (Tavuk) gurk olmak, kızmak, kösnümek.

H) +(I)msA

Son zamanlarda ortaya çıkan bu ek bundan önce gördüğümüz “+sa-/+se-” ekinin, başına bir “m” alması ile oluştuğu fikri ağırlık kazanmıştır.³⁴

1.İsimlere Gelenler

Yok.

2.Vasıf İsimlerine Gelenler

a) Geçişli Olanlar

az+ımsa-: Az görüp beğenmemek.

ben+imse-: 1. Sahiplenmek, sahip çıkmak. 2. Bir kimseye veya bir şeye bağlanmak.

b) Geçişsiz Olanlar

Yok

³⁴ Bkz. ERGİN, s.174.

III. SONUÇ

Bu çalışmada Kâmûs-ı Türki'deki isimden isim ve isimden fiil türeten ekler incelenmiş ve kullanılan ekler tespit edilmeye çalışılmıştır. Toplam 30 tane olan bu ekler, alfabetik olarak sıralanmıştır. Bu 30 ekten bazılarının çok kısıtlı olarak kullanıldığı görülmüştür. Bu 30 ekten 20 tanesi isimden isim türetme eki, 10 tanesi ise isimden fiil türetme eki olarak görülmektedir. Aşağıda bu eklerin listesi ve hangi ekten kaç adet kelime tespit edildiği belirtilmiştir. Bu eklerin hangi tür isimlere geldiği ve ne tür kelimeler yaptıkları ayrıntılı olarak tablolarda belirtilmiştir.

A) İSİMDEN İSİM YAPIM EKLERİ

+ilk	:	1379
+II	:	961
+cİ	:	555
+sIz	:	287
+CA	:	188
+cIk	:	71
+tİ	:	40
+(1)ncİ	:	22
+(ş)Ar	:	17
+(1)msİ	:	15
+cAk	:	14
+daş/+taş	:	12
+(1)l	:	12
+cII	:	9
+cIn	:	6
+gA	:	3
+cAğIz	:	2
+sAl	:	2
+sİ	:	2
+z	:	1

İsimden isim türeten ekler ile ilgili toplam 3310 kelime tespit edilmiştir. En fazla isimden isim türeten kelime “+IIk” ekinde bulunmuştur. Bu ekin en fazla mücerret isim yaptığı görülmüştür(741 kelimedede). Daha sonra sırasıyla meslek ismi, sıfat/zarf, eşya-alet ismi, yer ismi ve topluluk isimleri yaptığı tespit edilmiştir. Çok az olarak da hastalık ismi, bitki ismi, hayvan ismi ve yiyecek ismi yaptığı örneklere rastlanmıştır. Bu ek hem isimlere hem de vasıf isimlerine gelebilen bir ektir. Yansımalı isimlere geldiği örneklere rastlanmamıştır.

İkinci olarak “+II” ekinden oluşmuş örnekler tespit edilmiştir. Bu ek ile türemiş 961 kelime bulunmuştur. Bu ek genelde isimler üzerine geldiği görülmüştür(895 kelimedede).Yine bu ekin umumiyetle isimlere gelerek sıfat/zarf türeten bir ek olduğu görülmüştür(855 kelimedede). Bu ekte de yansımalı isimler üzerine geldiği örneklere rastlanmamıştır.

Bunun yanında “+sIz” eki isimlere gelerek bunlardan olumsuz yeni isimler ve sıfatlar yaptığı görülmüştür. Bu eke “+II” ekinin menfisi de denilebilir.

“+CI” eki isimlere gelerek meslek ismi yapmada kullanılan işlek bir ek olduğu görülmüştür(458 kelimedede). Bunun yanında hem isimlere hem de vasıf isimlerine gelerek sıfat/zarf yaptığı örneklerde de işlek olarak kullanılan bir ektir.

Yine “+tI” ekinin sadece ikincil durumdaki yansımalı isimlere gelmesi dikkat çekicidir. Bundan başka şekilleri bulunamamıştır.

Yine “+CA” ekinin de hem isimlere hem de vasıf isimlerine geldiği sıfat/zarf yaptığı, bunun yanında lisan ismi yapmakta da işlek olarak kullanılan bir ek olduğu görülmüştür.

“+(1)I” ekinin hem isimlere hem vasıf isimlerine ama daha çok yansımalı isimlere geldiği örnekler bulunmuştur. “+cAğIz, +daş/+taş, +gA, +sAl, +sı” eklerinin sadece isimler üzerine geldiği eklere rastlanmıştır. Bunun yanında “+(1)ncI, +(ş)Ar, +z” eklerinin de vasıf isimleri üzerine geldiği örneklere rastlanmıştır. “+tI” ekinin ise sadece ikincil durumdaki yansımalı isimlere geldiği örnekler bulunmuştur.

Yansımalı isimler üzerine gelebilen iki ek, sadece isimlerin üzerine gelebilen beş ek, sadece vasıf isimlerinin üzerine gelebilen üç ek ve hem isimlere hem de vasıf isimleri üzerine gelebilen on ekin örneklerine yaptığımız çalışmada rastlanmıştır.

İSİMDEN İSİM YAPIM EKLERİ

	Ekler	Ne İsmi Yaptığı	İsmlere Gel.	Vasıf İsiml. Gel.	Yansımalar
1	CA				
		Lisan İsmi Yapanlar	33	—	—
		Eşya İsmi Yapanlar	4	1	—
		Hastalık İsmi Yapanlar	1	1	—
		Hayvan İsmi Yapanlar	3	3	—
		Oyun İsmi Yapanlar	2	—	—
		Sıfat/Zarf Yapanlar	49	80	—
		Unvan İsmi Yapanlar	1	—	—
		Yer İsmi Yapanlar	1	3	—
			—	5	—
		Bitki İsmi Yapanlar	—	1	—
2	cAğlz				
			2	—	—
3	cAk				
		Çocuklara Hitap Sözü Ya.	1	1	—
		Eşya İsmi Yapanlar	3	—	—
		Hastalık İsmi Yapanlar	3	—	—
		Hayvan İsmi Yapanlar	1	—	—
		Sıfat/Zarf Yapanlar	—	5	—
4	CI				
		Meslek İsmi Yapanlar	458	—	—
		Sıfat/Zarf Yapanlar	82	15	—
5	Cık				
		Alet İsmi Yapanlar	10	—	—
		Bitki İsmi Yapanlar	12	1	—
		Hastalık İsmi Yapanlar	6	—	—
		Hayvan İsmi Yapanlar	9	1	—
		Organ İsmi yapanlar	6	—	—
		Unvan İsmi Yapanlar	11	—	—
		Yer İsmi Yapanlar	3	—	—
		Sıfat/Zarf Yapanlar	—	12	—
6	cII				
		Hayvan İsmi Yapanlar	3	3	—
		Sıfat/Zarf Yapanlar	3	—	—
7	cIn				
			5	1	—
8	daş/taş				
			12	—	—
9	gA				
			3	—	—
10	(i)l				
			1	1	10

	Ekler	Ne İsmi Yaptığı	İsimlere Gel.	Vasıf İsiml. Gel.	Yansımalar
11	II				
		Eşya-Alet İsmi Yapanlar	10	1	–
		Hayvan İsmi Yapanlar	4	1	–
		Meslek İsmi Yapanlar	6	–	–
		Sıfat/Zarf Yapanlar	855	57	–
		Topluluk İsmi Yapanlar	18	–	–
		Yiyecek İsmi Yapanlar	2	–	–
		Oyun Kağıdı İsmi Yapanl.	–	7	–
12	III				
		Eşya-Alet İsmi Yapanlar	93	6	–
		Bitki İsmi Yapanlar	4	1	–
		Hayvan İsmi Yapanlar	2	–	–
		Meslek İsmi Yapanlar	249	31	–
		Mücerret İsim Yapanlar	115	626	–
		Sıfat/Zarf Yapanlar	89	30	–
		Topluluk İsmi Yapanlar	26	1	–
		Yer İsmi yapanlar	86	8	–
		Yiyecek İsmi Yapanlar	2	–	–
		Hastalık İsmi Yapanlar	–	10	–
13	(i)msI				
			2	13	–
14	(i)ncI				
			–	22	–
15	slz				
		İsim Yapanlar	6	3	–
		Sıfat Yapanlar	278	–	–
16	(ş)Ar				
			–	17	–
17	tI				
			–	–	40
18	sAl				
			2	–	–
19	sI				
			2	–	–
20	z				
			–	1	–

B) İSİMDEN FİİL YAPIM EKLERİ

+IA- : 586

+IAn- : 137

+IAş- : 64

+dA- : 60

+A-	: 15
+(a)r-	: 15
+(a)l-	: 13
+sA-/+sI-	: 11
+l-	: 4
+(1)msA-	: 2

İsimden fiil türeten eklere gelince toplam 907 kelime tespit edilmiştir. En fazla isimden fiil türeten ek olarak “+lA-” eki karşımıza çıkmaktadır. Bu ek; isimlere, vasıf isimlerine ve yansımalara gelebilmektedir. Fakat ağırlıklı olarak isimlere geldiği örneklere rastlanmıştır. Bu ek hem geçişli hem de geçişsiz fiiller türetmede işlek olarak kullanılmaktadır..

Yine “+lAn-, +lAş-” ekleri de “+lA-” eki ile bağlantılı gibi görünseler de bu eklerle oluşturulan bazı fiillerin “+lA-” eki ile türeyemedikleri görülmüştür. Yani “+lAn-, +lAş-” eklerindeki “n, ş” sesleri fiilden fiil türetmeye yarayan ekler olmadıkları bunların birlikte isimlerden fiiller türeten bir ek olduğu kanısına varılmıştır. Bunun için bu ekler ayrı birer isimden fiil türeten ek olarak alınmıştır. Bu iki ek de hem isimlere hem de vasıf isimlerine gelerek geçişli ve geçişsiz fiiller türettikleri örnekler tespit edilmiştir.

Yine “+dA-” eki üç örnekte isimden fiil türeten ek olarak karşımıza çıkmıştır. Bunlardan ikisinde geçişli, birinde ise geçişsiz fiil türetmiştir. Bu ek daha çok yansımali isimlere gelerek umumiyetle geçişsiz fiiller türeten bir ek olarak karşımıza çıkmaktadır.

Diğer eklerde ise “+A-” eki isimlere ve vasıf isimlerine gelerek geçişli ve geçişsiz fiiller türettiği görülmüştür. “+(a)l-” eki, vasıf isimlerine gelerek geçişsiz fiiller türettiği örneklere rastlanmıştır. “+(a)r-” eki isimlere gelerek geçişli, vasıf isimleri ve yansımalara gelerek geçişsiz fiiller türettiği görülmüştür. “+l-” ekinin isimlere gelerek geçişli fiiller türettiği örnekler tespit edilmiştir. “+sA-/+sI-” ekinin ise hem isimlere hem de vasıf isimlerine geldiği ve geçişli ve geçişsiz fiiller türetmede kullanıldığı görülmüştür. “+(1)msA-” ekinin ise sadece vasıf isimlerinden geçişli fiiller türettiği örneklere rastlanmıştır.

İSİMDEN FİİL YAPIM EKLERİ

	Eklr	Geçişli Olanlar	İsımlere Gel.	Vasıf İsiml. Gel.	Yansımalar
1	A-		6	1	–
2	(a)l-		–	–	–
3	(a)r-		4	2	–
4	dA-		2	–	–
5	I-		4	–	–
6	lA-		425	46	4
7	lAn-		1	–	–
8	lAş-		–	–	–
9	sA/sI		1	3	–
10	(ı)msA		–	2	–
	Eklr	Geçissiz Olanlar	İsımlere Gel.	Vasıf İsiml. Gel.	Yansımalar
1	A-		6	1	1
2	(a)l-		–	13	–
3	(a)r-		–	5	4
4	dA-		1	–	57
5	I-		–	–	–
6	lA-		49	18	44
7	lAn-		107	29	–
8	lAş-	Bir Vasıf Kazanmayı Anl.	7	37	–
		İşteş (Karşılıklı) Fiiller Y.	18	2	–
9	sA/sI		3	4	–
10	(ı)msA		–	–	–

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

- BANGUOĞLU, Tahsin, *Türkçenin Grameri*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2000
- ERGİN, Muharrem, *Türk Dil Bilgisi*, Bayrak Yayınları, İstanbul, 1993.
- GÜLSEVİN, Gürer- GÜLSEVİN, Selma, *Türkçede Yapım Ekleri ve Kullanışları I Fiilden İsim Yapım Ekleri*, Özmert Ofset, Malatya, 1993.
- HATİBOĞLU, Vecihe, *Türkçenin Ekleri*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1981.
- TERCÜMAN YAYINLARI, *Büyük Türkçe Sözlük I-II-III*, İstanbul, 1985.
- TÜRK DİL KURUMU, *İmla Kılavuzu*, Ankara, 1996.
- TÜRK DİL KURUMU, *Türkçe Sözlük*, Ankara, 1998.
- ZÜLFİKAR, Hazma, *Terim Sorunları ve Terim Yapma Yolları*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1991.
- ZÜLFİKAR, Hazma, *Türkçede Ses Yansımaları Kelimeler*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1995.

MAKALELER

- KORKMAZ, Zeynep, "Türk Dilinde +ça Eki ve Bu Ek İle Yapılan İsim Teşkilleri Üzerine Bir Deneme", *Türk Dili Üzerine Araştırmalar I*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1995, s.12-84.
- KORKMAZ, Zeynep, "Türkçede -(v)l (-al/-el,-ıl/-il,-ul/-ül; -sal/-sel) I-II", *Türk Dili Üzerine Araştırmalar I*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1995, s.133-144.
- KORKMAZ, Zeynep, "Türkçede İsimden Fiil Türeten +r-, +ar-/+er- Eki ve Yapısı Üzerine", *Türk Dili Üzerine Araştırmalar I*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1995, s.168-178.
- ÖZTÜRK, Rıdvan, "Yapım Eklerinin Nitelikleri, Sınırları, İşlevleri ve Sorunları", *Türk Gramerinin Sorunları II*, Ankara, 1999, s.319-324.
- ZÜLFİKAR, Hazma, "Yapım ve Çekim Eklerinin Tahlili", *Türk Gramerinin Sorunları II*, Ankara, 1999, s.325-329.